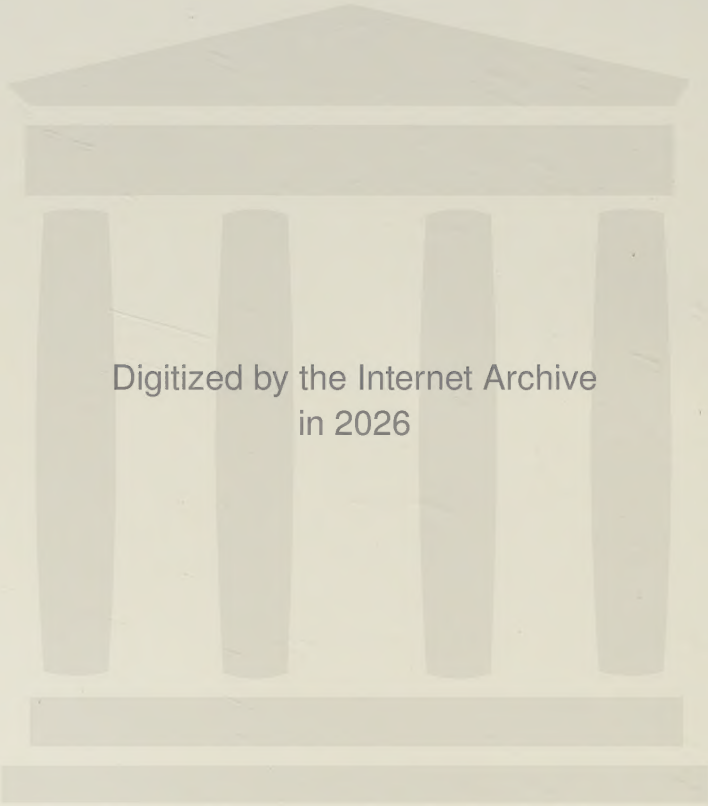

Digitized by the Internet Archive
in 2026

AMMIANI MARCELLINI RERVM GESTARVM

LIBRI QVI SVPERSVNT

RECENSUIT RHYTHMICEQVE DISTINXIT

CAROLVS U. CLARK

ADIVVANTIBVS

† LUDOVICO TRAVBE ET GVILELMO HERAEO

VOL. II, PARS I.

LIBRI XXVI—XXXI

IV^b 206a 8. 199.

BEROLINI
APUD WEIDMANNOS
MDCCCCXV

Praefatio.

Per hos quinque annos qui post priorem partem textus emissam transierunt, semper sperabam, me multiplicibus quidem curis et officiis implicatum, otium ad indices conficiendos utique nacturum. Quae spes fefellit, nec breui potero instituta absolvere. Hunc quoque annum funestum exspectabam, qui mihi annus feriatas (ut ita dicam) futurus erat, ad codices iterum inuestigandos pro hac editione. Sed Mars, qui nunc cuncta regit, hanc expectationem discussit. Itaque editoribus, qui mihi semper beneuolentissimi sunt, et mihi ipsi non iam uisum est, reliquam partem textus iam diu impressam in tenebris retinere. Constituimus igitur, nunc in hac parte priore tomi alterius solummodo textum et corrigenda edere, epilegomenis et indicibus parti secundae relictis.

Hoc loco non possum non agere gratias uiris doctis qui priorem tomum uerbis beneuolis exceperunt, praesertim uiris de litteris antiquis bene meritis, Gardthausen, qui mihi suam bibliographiam quam dicunt omnium librorum ad Ammianum pertinentium exscribendam permisit, et Th. Stangl, qui mihi nonnulla tradidit corrigenda. Discipuli autem mei Maelynette Aldrich, Georgius E. Dimock, Royal C. Nemiah mecum in seminario Yalensi quosdam locos emendauerunt, correxerunt plures mendosos.

Denique amicis qui has quoque schedas maxima cum cura mecum perlegerunt — Petschenig et Novák — nuntius mortis de uiro amicissimo nuper allatus uehementer animum afflixit — et Löfstedt et maxime Heraeo meo, gratias quas habeo, uerbis exprimere numquam potero.

Nov. Port. (New Haven) Conn., V. S. A.,
mense Jun. 1915.

Carolus U. Clark.

ERRATA CORRIGENDA ADDITAMENTA

Pag.

- III (Praef.), 7, 1 ante nostri *pertinet ad enio* 5
- VI, 27, *adde; post fore*
- 15, *text.*, 21, *lege calcibus pro calcibus*
- 20, *app. pr.*, 26, *adde (def. Heilmann) post arcersitus*
- 26, *text.*, 1, *lege crimina pro crimina*
- 29, *text.*, 16, *lege auspibus cum V*
- 34, *app. alt.*, 15, *adde citis Heilmann*
- 40, " " 19, *adde asynd. def. Heilmann*
- 57, *text.*, 14, *lege 7 pro 6*
- 61, *app. alt.*, *adde 4 ante diem*
- 68, " " 14, *adde aliqui def. Heilmann*
- ibid.*, 15, *adde crustis Pet. in Indice*
- 72, *summa*, *lege 2, 12 pro 12*
- 73, *text.*, 1, *lege 5 pro 6*
- ibid.*, 9, *lege 7 pro 9*
- 79, *text.*, 27, *lege Vnde pro unde*
- 84, *app. alt.*, 7, *adde Cusenos Marquart*
- 86, " " 3, *adde asynd. def. Heilmann*
- 87, *app. pr.*, *lege 17 proximo pro proximo 17*
- 89, *app. alt.*, 24, *adde misit tribuno transpos. Heilmann c. c.*
- 98, *text.*, 25, *lege alacriter cum V*
- 99, *app. alt.*, 13, *adde rapiendo Cl. (cf. 154¹⁵)*
- 106, " " 15, *adde barbarum restit. Heilmann*
- 112, *text.*, 22, *lege ' ante Ἡρώως*
- 113, *app. alt.*, 23, *adde <S>egestanis Marquart*
- 122, *text.*, 14, *lege armorum cum V; cf. 174¹⁷ 241⁹ 352⁵ 403²⁵ 580⁹*
- 124, *app. alt.*, 11, *adde nec ant<em c>autior Walter* [(Pet.)]
- 126, " " 19, *lege regalis Cl. pro regalis Cl. c. c.*
- 127, " " 23, *adde serui<re> ante Walter (cf. magnis retro 272¹⁴)*
- 129, " " 16, *adde an contracti? Cl.*
- 134, *text.*, 8, *ante Post adde 34.*
- ibid.*, *app. alt.*, *adde 13 post 12 destinatas FBG*
- 135, *app. alt.*, 4, *adde apud <Parisios> hibernans, Cl. (cf. 237¹⁷)*
- 137, " " 2, *adde uel atque post eque*
- 142, " " 19, *adde contextis Pet. in Ind.*

Pag.

- 146, *summa*, lege 6 pro 5
- 152, *text.*, 5, lege gressa pro ressa
- 158, *app. alt.*, 19, adde Cusenis Marquart Cuseni Brost
- 160, " " adde 6 ante alitum
- 167, *app. pr.*, dele 17 sq. et substitue 18
- 168, *app. alt.*, 14, adde certabant Pet. in Ind.
- ibid.*, 17, adde in del. Cl. (cf. 95³)
- 172, *app. alt.*, adde 11 sq. temperato itinere. At Pet. in Ind.
- 187, " " 21, lege Tm2 pro Tm
- 188, *text.*, 2, lege et tunc lunae pro et tunc lunae
- 191, *text.*, 10, dele, post suburbanis et scribe ante in
- ibid.*, *app. alt.*, 11, adde asynd. def. Heilmann
- 192, *app. pr.*, 15 sq., lege uel pro uel
- 194, *app. alt.*, 15, adde uigentibus Walter
- 195, *text.*, 5, lege Genius pro genius
- 203, *app. alt.*, 1, adde asynd. def. Heilmann
- " " 15, adde uel <di>mittere
- 204, " " 22, adde insu<per> Walter
- 206, " " 1 sq., adde barbarum restit. Heilmann, qui bar. red. exc.
- 214, " " 19, adde auia eius Pet. in Ind. [transpos. c. c.]
- 218, " " 10 sq., adde suetis restit. Heilmann
- 229, " " 11, adde <manuum insidiatricu>m Brakm.
- 230, " " 3, adde aeterna urbe Pet. in Ind.
- 233, *text.*, 10, adde , post aduliscerent
- ibid.*, *app. alt.*, ante 20 adde ἐντιμὸν Harmon
- 235, *app. alt.*, 13, adde transtulerunt (reflex.) def. Heilmann
- 236, " " 4 sq., adde <patefacere re>serarent<que. C>eterum
- ibid.*, " " 7, adde <et> s. Harmon [Brakm.]
- 237, " " 4, adde asynd. def. Heilmann
- 239, " " 21, adde afferet FG
- 246, *text.*, 23, lege regiam (cf. 386¹⁷ 444²⁰ 578¹⁵)
- ibid.*, *app. pr.*, 23, adde regia
- 250, *app. alt.*, 19, adde sed uicarium Harmon
- 253, " " 3, adde armorum Pet. in Ind.
- 259, *text.*, 8, lege alii — quidam pro alii quidam
- 260, " 8, lege aput pro apud
- 270, *text.*, 23, lege caenosum pro caenosum
- 287, *app. alt.*, 1, adde numerare restit. Heilmann
- 295, " " 4, adde anitis Pet. in Ind.

Pag.

- 302, *app. alt.*, 1, *adde Pet. in Ind. post Momms.*
 307, " " 16, *adde aggeri Cl.*
 310, " " 6 *sq.*, *adde an obscuro gen. <loco> ? Cl.*
 324, " " 21, *adde an nobili<or>um ? Cl.*
 325, " " 20, *adde Prop[h]thasia Heilmann*
ibid., 25, *adde quam del. Heilmann*
 329, *app. alt.*, 4, *adde asynd. def. Heilmann*
 332, " " 10 *sq.*, *adde dein de<i> Heilmann*
 336, " " 10, *adde asynd. def. Heilmann*
 339, " " 15, *adde uictui <se> secreuit et quieti nocturnae Walter*
 351, " " 8, *adde occursantis Cl.*
 365, " " 13 *sq.*, *adde asynd. def. Heilmann*
 368, " " 12, *adde asynd. def. Heilmann*
 371, " " 13, *adde barbarum Heilmann*
 376, " " 15, *adde asynd. def. Heilmann*
 377, " " 10 *sq.*, *adde si exusus Heilmann*
 378, " " 21, *adde Harmon (post sorbebantur)*
 379, " " 11, *adde pendentium restit. Heilmann*
 380, *summa*, *lege 18 pro 16*
 382, " *lege 10 pro 11*
ibid., *text.*, 11, *lege summa pro summa*
 389, *summa*, *adde 389*
 390, " *lege 2 pro 3*
 391, *text.*, 12, *lege anni pro anni*
ibid., *app. alt.*, 13, *dele . ante excellunt*
 394, *summa*, *lege 9 pro 11*
 405, *app. pr.*, *lege 18 pro 17 sq.*
ibid., *app. alt.*, 7, *adde praesentibus FBG*
 408, *text.*, 21, *adde 1 post 8*
 409, *app. alt.*, 23 *sq.*, *lege id est pro apparitorem*
 415, " " 20, *adde (ille pr. = iit 19 coni. Cl.)*
 416, " " 8, *adde memorandi Pet. in Ind.*
ibid., *lege del. pro del.*
ibid., *adde aeuis Pet. in Ind.*
ibid., *adde Pet. in Ind. post absumit quod Nov.*
 417, *app. pr.*, *dele 12 inmundis*
 420, *text.*, 1, *lege festina pro firma*
ibid., 19, *adde - post arma*
ibid., 20, *adde . post extinxit*

Pag.

- ibid.*, *app. pr.*, 1, *adde firma post aque*
 421, *text.*, 17, *lege saena cum Aldrich pro sueta*
 425, *app. alt.*, *pone 6 ante* <con>uiciis
 427, " " 16, *lege Cal*<l>ati<a> *pro Callatia*
 428, " " 2, *adde an cal*<l>idi, *set ? Cl.*
ibid., 9, *adde* <de>inde *Nemiah*
 429, *app. alt.*, 9, *adde ex ad 11 explic. Aldrich*
 434, *summa, lege 4 pro 3*
ibid., *app. pr.*, *lege 17 sq. pro 18 sq.*
ibid., *app. alt.*, 4, *adde inlicite Dimock; an i.* <te>r ? *Cl.*
 435, " " 3, *adde nil autem (autem cod. scott.) ualet correctio Cl.*
 436, *text.*, 14, *adde , post numeri* [(mentio Dimock)
 437, *app. alt.*, *adde 4 posse* <et vinci> *Nov.*
 442, *text.*, 7, *lege praeiere pro praeire*
 444, *app. alt.*, 17, *adde an ingentem ? Cl.*
 461, " " 1, *adde an int*<eri>erun<t> ? *Cl.*
ibid., 7, *lege id G pro in G*
 462, *app. pr.*, *pone 10 ante Gallia*
 463, *app. alt.*, 2 *adde et aedes Aldrich; an saturas ? Cl.*
ibid., 18, *lege cresceret pro resceret*
 466, *app. alt.*, 15, *lege alia*<s> *pro alias*
 474, *text.*, 11, *lege uoluptatibus pro uoluptatibus*
 478, *app. alt.*, *adde 9 ante* <ut>
 483, " " 7, *adde Pet. in Ind. ante Brakm.*
 497, " " *lege 7 pro 9*
 506, " " 3, *adde et quia aderat Pet. in Ind.*
 507, " " 10, *adde an nom. com. pro com. nom. ? Cl.*
 512, *text.*, 15, *lege uiribus pro uiris; cf. 139¹⁴ 141¹⁷ etc.*
ibid., *app. pr.*, 15, *adde uiris*
 515, *app. alt.*, 13 *sq.*, *adde ing*<ru>entium (*cf. Tac. Ann. 2, 11, 4*) *Walter*
 521, " " 7, *adde acri* <con>sio *Walter*
ibid., 21, *adde ruentes EA*
 537, *text.*, 23, *lege bili pro bili*
 578, *app. alt.*, 15, *adde A s. v. duci*
ibid., 17, *lege tr. E pro tr. E*
 580, *app. alt.*, 7, *lege FKYU etc. pro FKYK etc.*
ibid., 10, *adde superbiam A*
 582, *summa, lege 20 pro 22*
 583, *text.*, 10, *lege quo pro quo*
ibid., *app. alt.*, 10, *adde quo om. codd.*

LIBER XXVI.

1. *Valentiniano, scholae secundae Scutariorum Tribuno, communi Magistratuum civilium et militarium consensu, Nicaeae absenti defertur Imperium: et de ratione Bissexti.*
2. *Valentinianus cum Ancyra euocatus Nicaeam celeriter uenisset, una omnium uoce iterum eligitur Imperator, purpuraque et diademate ornatus, Augustusque appellatus, militem alloquitur.*
3. *De Aproniani Praefectura Urbana Romae.*
4. *Valentinianus Valentem fratrem suum Nicomediae Tribunum Stabuli; ac mox apud Constantinopolim in Hebdomo, consentiente exercitu, consortem Imperii constituit.*
5. *Imperatores ambo Comites et militares numeros inter se partiuntur; et paullo post alter Mediolani, alter Constantinopoli I. Consulatum ineunt. Alamanni Gallias uastant;*
- Procopius in Oriente res nouas molitur.*
6. *Patria et genus, mores, ac dignitates Procopii; deque eius sub Iouiano latebra: et qua ratione Constantinopoli Imperator sit appellatus.*
7. *Procopius Thracias sine sanguine in suam potestatem redigit, et equites peditesque per Thraciam iter facientes, promissis in uerba sua adigit, necnon Iouios et Victores, a Valente aduersus se missos, sibi oratione iungit.*
8. *Nicaea et Chalcedone obsidione liberatis, Bithynia in ditionem Procopii redigitur: et mox Cyzico expugnato Hellespontus.*
9. *Procopius in Bithynia, in Lycia, et Phrygia a suis desertus, et uiuus Valentitraditus, capite truncatur.*
10. *Marcellus Protector, eius cognatus, et multi Procopianarum partium supplicio capitis affecti.*

1. 1. Dictis inpensiore cura rerum ordinibus ad usque memoriae 364
 confinia propioris, conuenerat iam referre a notioribus pedem, ut et peri-
 cula declinentur, ueritati saepe contigua, et examinatores contexendi
 operis deinde non perferamus intempestiuos, strepentes ut laesos, si prae-
 5 teritum sit quod locutus est imperator in cena, uel omissum quam ob
 causam gregarii milites coerciti sunt apud signa, et quod non decuerat,
 in descriptione multiplici regionum, super exiguis silere castellis, quodque
 cunctorum nomina qui ad urbani praetoris officium conuenere, non sunt
 expressa, et similia plurima, praeceptis historiae dissonantia, discurrere
 10 per negotiorum celsitudines adusetae, non humilium minutias indagare

1 inpensiore	2 propioris	3 ueritatis	5 locus ♂
ob quam causam	6 gr ^e egarii (fu. a)	7 discriptione	caena 5 sq. quam
uenire	9 expraessa	10 celsitudinis adusae	quotque 8 con-
		inutias	

1 impensiore <i>EBG</i>	2 propioris <i>EBG</i>	3 ueritati <i>Lind.</i>	5 sq. quam
ob causam <i>NBG</i> ob q. c. <i>Kiessl.</i>	7 descriptione <i>EBG</i>	quodque <i>EBG</i>	
8 conuenere <i>G</i>	10 celsitudines <i>EG</i>	minutias <i>EBG</i>	

364 causarum, quas si scitari uoluerit quispiam, indiuidua illa corpuscula, uolitantia per inane, ἀτόμους, ut nos appellamus, numerari posse sperabit. 2. haec quidam ueterum formidantes, cognitiones actuum uariorum, stilis uberibus explicatas, non edidere superstites, ut in quadam ad Cornelium Nepotem epistula, Tullius quoque, testis reuerendus, adfirmat. 5 proinde inscitia uulgari contempta, ad residua narranda pergamus.

3. Hac uolubilium casuum diritate, exitu luctuoso finita, obituque interuallato breui tempore principum, corpore curato defuncti, missoque Constantinopolim, ut inter Augustorum reliquias conderetur, progresso Nicaeam uersus exercitu, quae in Bithynia mater est urbium, potestatum 10 ciuiliū, militiaeque rectores, magnitudine curarum adstricti communium, interque eos quidam spe uana sufflati, moderatorem quaeritabant, diu exploratum et grauem.

4. Et rumore tenuis obscuris paucorum susurris, nomen praestringebatur Aequitii, scholae primae Scutariorum, etiam tum tribuni, qui cum 15 potiorum auctoritate displicuisset, ut asper et subagrestis, translata est suffragatio leuis in Ianuarium, Iouiani adfinem, curantem summitatem necessitatum castrensiū per Illyricum. 5. quo itidem spreto, quia procul agebat, ut aptus ad id quod quaerebatur atque conueniens, Valentinianus, nulla discordante sententia, numinis adspiratione caelestis 20 electus est, agens scholam Scutariorum secundam, relictusque apud Ancyram, postea secuturus, ut ordinatum est. et quia nullo renitente hoc e re publica uidebatur, missi sunt qui eum uenire ocius admonerent, diebusque decem nullus imperii tenuit gubernacula, quod tunc euenisse, exis Romae inspectis, haruspex edixerat Marcus. 25

1 sciscitari quispiam (corr. m3) indiuid[ua] 2 inan**e (fu. ia) atomos
3 cognitionis 4 stellis 5 epistola referendus 6 na[r]*randā (fu. tu)
7 uolabilium ♂ luctuosu 10 niceam que binvthia (sic) potestatem
11 magnitudineque curarum 12 queritabant 14 tens 16 sub hac restis
(r m2 f mI) 17 suffratio 18 spraeto 19 iacebat queraebatur ♂
19 sq. -ueniens — discordante sen- add. m2 in mg. 20 nominis 22 anciram
23 e om. missis qui 24 nullis uenisse

1 si scitari CAG quispiam EBG illa om. BG 2 inane EBG
ἀτόμους Gdt. 3 cognitiones EBG 4 stilis Em2G 5 reuerendus EBG
7 luctuoso EBG 8 <trium> b. Val. principis BG 10 Bithynia BG po-
testatum G 11 magnitudine curarum EG magnitudine <ac>que Pet. 14 tenuis
EBG 14 sq. perstringebatur Equitii BG 16 subagrestis EBG 17 suf-
fragatio EG suffectio B 19 agebat Kell. C.F.W.M. 20 numinis EBG
22 Ancyram AG Anchialam B 23 e add. EBG missi s<unt> qui Gün-
ther Pet. 24 diebus NAG diebusque restit. Pet. nullus EBG euenisse
Nm2G 25 dixerat BG

6. Inter haec tamen, nequid nouaretur contrarium placitis, neue 364
armatorum mobilitas, saepe uersabilis, ad praesentium quendam inclinaret
arbitrium, adtente providebat Aequitius, et cum eo Leo, adhuc sub Daga-
laifo magistro equitum rationes numerorum militarium tractans, exitialis
5 postea magister officiorum, exercitus uniuersi iudicium, quantum facere
nitique poterant, ut Pannonii fautoresque principis designati firmantes.

7. Qui cum uenisset accitus, implendique negotii prae-
sagiis, ut opinari dabatur, uel somniorum adsiduitate, nec uideri die se-
cundo, nec prodire in medium uoluit, bissextum uitans Februarii mensis,
10 tunc inluciscens, quod aliquotiens rei Romanae fuisse norat infaustum.
cuius notitiam certam *plenius* designabo.

8. Spatium anni uertentis id esse, periti mundani motus et siderum
definiunt ueteres, inter quos Meton et Euctemon et Hipparchus et Archi-
medes excellent, cum sol perenni rerum sublimium lege, polo percurso
15 signifero, quem ζῳδιακόν sermo Graecus appellat, trecentis et sexaginta
quinque diebus emensis et noctibus, ad eundem redierit cardinem, ut
(uerbo tenus) si a secunda particula elatus Arietis, ad eam dimensione
redierit terminata. 9. sed anni interuallum uerissimum, memoratis diebus
et horis sex ad usque meridiem concluditur plenam, annique sequentis
20 erit post horam sextam initium, porrectum ad uesperam. tertius a prima
uigilia sumens exordium, ad horam noctis extenditur sextam. quartus
a medio noctis ad usque claram trahitur lucem. 10. ne igitur haec
computatio uariantibus annorum principiis, ut quodam post horam sextam
diei, alio post sextam excursu nocturnam, scientiam omnem squalida

2 ad <i>add. m2</i>	3 adtente (d <i>m2 ex t m1</i>)	equitius	cum coleo
4 aequitum	6 formantes	7 <i>sine lac.</i>	8 orinari uidefi
10 inluciacens	romana	pignorat	11 plenius <i>om.</i>
13 memon	aucte monet	3 hi parichus	14 percusso
17 particulae	latus dimensionem	19 ad usque <i>m2 ex</i>	usque ad <i>m1</i>
22 media	haec nec	23 et	24 diem

2 ad *EA om. WBG* 3 arbitrum *bg* eo Leo *G* Caleo *PB* 6 firmantes
uulgo 7 (consideraret magnitudinem, monitus) *Günther* 7sq. (praescius)
praesagiis *Pet.* praesagus ut subodorari *G* praesagii (-ia *b*) subodorari *B* 8 opi-
nari *A* ominari *Nm2 lac. ante* nec *indic. Harmon* nec uideri *Wm2AG* nec cui
diffidie (-dere *b*) *PB* 9 Februarii *EBG* 10 illucescens *Wm2BG* Romanae
WBG norat *Nov. olim* cognorat *Nm2BG* dignorat *uulgo Nov. nunc* 11 ple-
(nius) designabo *Her. c. c.* (ple = pig *ante* norat) (nunc) *Nov.* 12 id esse *G*
idem *WB* 13 Meton *Lind.* Menon *G* me monent *B* (post. excellent) Hip-
parchus *WbG* Hypparcus *B* 14 poli *Scaliger* percurso *Hm2AG* percusso *B*
15 ζῳδιακόν *Gdt.* 16sq. uel uerbo *Günther* 17 eam dimensione *G* 19 ad
usque *EBG* plenum *bBtl.* 21 horam *EBG* 22 medio *E uulgo* usque
ad *tr. BG* haec *NBG* 23 ut *Pet.* 24 diei *G* die *EB* excursa *uulgo*

diuersitate confundat, et autumnalis mensis inueniatur, quandoque uernalis, placuit senas illas horas quae quadriennio uiginti colliguntur atque quattuor, in unius diei noctisque adiectae, transire mensuram. 11. hocque alte considerato, eruditis concinentibus multis, effectum est, *ut* ad unum distinctumque exitum, circumuersio cursus annui reuoluta, nec uaga sit 5 nec *incerta*, nulloque errore deinceps obumbrata, ratio caelestis appareat et menses tempora retineant praestituta. 12. haec nondum extensis fusiis regnis, diu ignorauere Romani, perque saecula multa, obscuris difficultatibus implicati, tunc magis errorum profunda caligine fluctuabant, cum in sacerdotes potestatem transtulissent interkalandi, qui licenter gratificantes publicanorum uel litigantium commodis, ad arbitrium suum subtrahebant tempora uel augebant. 13. hocque ex coepto emergerunt alia plurima, quae fallebant, quorum meminisse nunc superuacuum puto. quibus abolitis, Octauianus Augustus Graecos secutus, hanc inconstantiam correcta turbatione composuit, spatiis duodecim mensuum et sex horarum 15 magna deliberatione collectis, per quae duodecim siderum domicilia, sol discurrens motibus sempiternis, anni totius interualla concludit. 14. quam rationem bissexti probatam, etiam uictura cum saeculis Roma, adiumento numinis diuini fundauit. proinde pergamus ad reliqua.

364 2. 1. Elapso die parum apto ad inchoandas rerum magnitudines 20 (ut quidam existimant,) propinquante iam uespera, monitu praefecti Salutii, sub exitii denuntiatione statutum est prompta consensione cunctorum, ne potioris quisquam auctoritatis, uel suspectus altiora conari, procederet postridie mane. 2. cumque multorum taedio quos uotorum ina-

1 diuersit ne	quae	3 quae ad[iect]ae	4 ut om.	6 nec (<i>lac.</i> 2
<i>litt.</i>) in	obumbratam	6 sq. appareat mensis	8 ignouere	quae
10 inter kalendi	ligentes	11 ab	12 cepto merse- runt	13 que su-
per acuum	14 abolitus octouianus	secutos	15 correpta	16 que
17 montibus	18 ratione	19 nominis	20 parum paruim apto	incho-
anda	magnitudinis	21 sq. profecti salutii	23 ab ora	23 sq. procedere

1 diuersitate <i>Wm2 Val.</i>	diuisione <i>BG</i>	4 ut <i>add. G</i>	5 conuersio <i>BG</i>
anni <i>BG</i>	6 <i>incerta G</i>	obumbrata <i>EBG</i>	7 et <i>add. Em2G</i>
menses <i>Em2BG</i>	8 ignorauere <i>EBG</i>	10 interkalandi <i>Wm2BG</i>	qui licenter <i>Val.</i>
qui libenter <i>G</i>	diligentiam <i>B</i>	11 ad <i>EAG</i>	ob <i>WB</i>
12 coepto <i>Hadr. Val.</i>	emerse- runt <i>G</i>	13 superuacuum <i>EBG</i>	14 abolitis
Octauianus <i>EBG</i>	secutus <i>EBG</i>	15 correcta <i>HBG</i>	mensium <i>EBG</i>
16 quae <i>Lind.</i>	17 montibus <i>EBG</i>	18 rationem <i>BG</i>	19 numinis <i>EBG</i>
20 pa- rum apto <i>EBG</i>	inchoandas <i>Val.</i>	incoandam <i>EBG</i>	magnitudines <i>Wm2</i>
<i>Val.</i>	magnitudinem <i>EBG</i>	21 praefecti <i>EBG</i>	21 sq. Salutii <i>EA</i>
salus <i>B</i>	23 ut <i>Pet. (pro uel)</i>	(parans) uel <i>Nov.</i>	altiora <i>G</i>
23 sq. procederet <i>G</i>			ab hora <i>EB</i>

- nitas cruciabat, tandem finita nocte lux aduenisset, in unum quaesito 364
 milite omni, progressus Valentinianus in campum, permissusque tribunal
 ascendere, celsius structum, — comitiorum specie — uoluntate praesentium
 secundissima, — ut uir serius — rector pronuntiatur imperii. 3. mox
 5 principali habitu circumdatus et corona, Augustusque nuncupatus, cum
 laudibus amplis, quas nouitatis potuit excitare dulcedo, praemeditata
 dicere iam parabat. eoque (ut expeditius loqueretur,) brachium exertante,
 obmurmuratio grauis exoritur, concrepantibus centuriis et manipulis,
 cohortiumque omnium plebe urgentium destinate, confestim imperatorem
 10 alterum declarari. 4. quod licet non nulli existimarunt, paucis corruptis,
 ad gratiam fieri despectorum, ex eo tamen id frustra creditum uidebatur,
 quod non emercati, sed consoni totius multitudinis paria uolentis, cla-
 mores audiebantur, documento recenti fragilitatem pertimescentis subli-
 mium fortunarum. dein ex susurris inmaniter strepentis exercitus, cieri
 15 tumultus uiolentior apparebat, et confidentia militis, erumpentis interdum
 ad perniciosa facinora, timebatur. 5. quod Valentinianus magis prae-
 cunctis ne fieret extimescens, elata propere dextera, ui principis fiducia
 pleni, ausus increpare quosdam, ut seditiosos et pertinaces, cogitata nullis
 interpellantibus absoluebat:
 20 6. 'Exulto — prouinciarum fortissimi defensores, — et prae me
 fero semperque laturus sum, nec speranti nec adpetenti moderamina orbis
 Romani, mihi ut potissimo omnium, uestras detulisse uirtutes. 7. quod
 erat igitur in manu positum uestra, nondum electo imperii formatore,
 utiliter et gloriose conplestis, adscito in honorum uerticem eo, quem ab
 25 ineunte adulscientia ad hanc usque aetatis maturitatem, splendide inte-
 greque uixisse, experiundo cognostis. proinde pacatis auribus accipite
 (quaeso) simplicioribus uerbis, quod conducere arbitror in commune. 8. ad-

2 militae	3 tractum	4 pector	5 [a]ugustusque	7 perabati
exertante (am m2 ex e m1)	10 declari	11 in	12 emercati	uolentes
13 pertimescentes	14 strepentes	15 erumpentes	17 fierent	prospere
ni principes	20 defensoris (-es m3)	24 et om.	gloriosae	in om
25 adulscientia (b del. m2)	aetas	25sq. splendidae	integraeque	

3 structum G actum B	et uoluntate BG	4 rector AG dicto B
6 excogitare BG (-gitatare B)	7 parabat EAG properabat B	exertante
EBG	10 declarari EBG	11 id EG
12 emercati BG	uolentis AG	
13 pertimescentis G	14 deinde BG	strepentis BG
15 erumpentis G		
17 fieret PBG	propere Pricaeus Btl.	ui Val. ut EG in PB
principis B		
princeps HG	18 plenus G	20 defensores EBG
24 et add. EBG		
in add. AG ad Wm2	25 aetatis EBG	26 cognoscitis WB
27 suppli-		
cibus Corn.	uerbis (dicentem) Nov.	

363 hiberi oportere in omnes casus socia potestate collegam, contemplatione
poscente multiplici, nec ambigo nec repugno, curarum acervos et mutati-
ones varias accidentium, ipse quoque ut homo formidans, sed studendum
est concordiae viribus totis, per quam res quoque minimae conualescunt,
quod inpetrabitur facile, si patientia uestra, cum aequitate consentiens, 5
id mihi quod mearum est partium, concesserit libens. 9. dabit enim
(ut spero,) fortuna consiliorum adiutrix bonorum, quantum efficere et
consequi possum, diligenter scrutanti moribus temperatum. ut enim sapi-
entes definiunt, non modo in imperio, ubi pericula maxima sunt et cre-
berrima, verum etiam in privatis cottidianisque rationibus, alienum ad 10
amicitiam, cum iudicaverit quisquam prudens, adiungere sibi debebit, non
cum adiunxerit, iudicare. 10. haec cum spe laetiorum polliceor, vos
firmitatem factorum retinentes et fidem, dum hiberna patitur quies, ani-
morum reparate vigorem atque membrorum, ob nuncupationem angustam,
debita protinus accepturi? 15

11. Finita oratione, quam auctoritas erexerat inopina, flexit impe-
rator in suam sententiam universos, consilii quoque eius viam secuti, qui
paulo ante flagrantissimis vocibus, aliud postulabant, circumsaepum
aquilis et vexillis, agminibusque diversorum ordinum ambitiose stipatum,
iamque terribilem, duxerunt in regiam. 20

363-4 3. 1. Dum haec in oriente volubiles fatorum explicant sortes,
Apronianus regens urbem aeternam, index integer et severus, inter cu-
rarum praecipua, quibus haec praefectura saepe sollicitatur, id primum
opera curabat enixa, ut veneficos (qui tunc rarissimebant,) captos postque
agitatas quaestiones, nocuisse quibusdam apertissime confutatos, indicatis 25
consciis morte multaret, atque ita paucorum discrimine, reliquos (siqui
laterent,) formidine parium exturbaret. 2. haec egisse ideo efficaciter
fertur, quod Iuliani promotus arbitrio, agentis etiam tum per Syrias, in

1 casas ♂ 3 accedentium 4 minimae (fu. a) 7 efficerent et
8 scrutantibus 9 modo imperio ut ubi 12 laetiorum 14 reparatae
augustum 18 circumspexit 19 quae ambitiosa estipatum 22 egens ♂
25 apertissi (corr. m3) 28 sirias

3 accidentium PBG 4 minimae Lind. 5 interpretabitur BG 7 ef-
ficere EBG bonorum (iudicium) Momms. 8 scrutanti (mori)bus Pet.
scrutantibus EW perscrutari B scrutanti G Momms. temperamentum Em2G
temperantiam B 9 in add. NG ubi EBG 12 laetiorum EAG laetiori B
laetiorum spe tr. BG (-ori B) 14 augustam EBG 18 circumspexit def.
Pet. circumseptum EBG 24 (c)rebrecebant Btl. Momms. clarescebat
Pet. (ac)rescebat Her. (?) 25 apertissime EA aperte BG apertius Btl.
28 Syrias EBG

itinere unum amiserat oculum, suspicatusque artibus se nefariis adpetitum, 363-4
iusto quidem sed inusitato dolore, haec et alia magna quaeritabat industria.
unde quibusdam atrox uisus est, in amphitheatrali curriculo undatim coe-
unte aliquotiens plebe, causas dispiciens criminum maximorum. 3. deni-
5 que post huius modi uindicata conplura, Hilarinum aurigam conuictum
atque confessum, uixdum pubescentem filium suum uenefico tradidisse,
docendum secretiora quaedam legibus interdicta, ut nullo conscio admi-
niculis iuuaretur internis, capitali animaduersione damnauit. qui laxius
retinente carnifice, subito lapsus, confugit ad ritus Christiani sacrarium,
10 abstractusque exinde ilico, abscisa ceruice, consumptus est. 4. uerum
haec similiaque tum etiam ut coercenda, mox cauebantur, et nulli uel
admodum pauci, in his uersati flagitiis, uigori publico insultarunt, sed
tempore secuto longaeua impunitas nutriuit inmania, usque eo grassante
licentia, ut imitatus Hilarinum quidam senator, seruumque suum modo
15 non per syngrafam arcanis piacularibus inducendum, commisisse doctori
malarum artium confutatus, supplicium redimeret, opima mercede, ut
crebrior fama uulgarat. 5. isque ipse hoc genere quo iactatum est, ab-
solutus, cum uitae pudere deberet et culpa, non abolendae incubuit ma-
culae, sed tamquam inter multos probrosos, solus uacuus ab omni delicto,
20 equo falerato insidens, discurrensque per silices, multa post se nunc
usque trahit agmina seruulorum, per nouum quoddam insigne, curiosius
spectari adfectans, ut Duillium accipimus ueterem, post gloriosa illa naua-
lis rei certamina, id sibi sumpsisse, ut tibicine lenius praecinente redi-
ret ad sua post cenam.

1 itinere suspicatusque 2 inunitato (corr. m3) 3 magnae ritabat
4 plebes 7 sedocendum (se del. m2) 7sq. adminuculis 9 conficit 10 con-
sumpta 11 coherenda 12 uersatis 13 impunita (lac. 3 litt.) 14 emit
tatus 15 singrafam (m m2 ex in m1) 16 commisse 16 redimerent optima
17 iactum 18 adolendae 19 probros ♂ 20 equo om. faleratio
22 pectari d*uillium (fu. i) gloriosam 22sq. naualis ex mualis 23 ut ibi
sumpsisse post sumpsisse del.m1 ut tibi cinae m2 ex utibi cenae m1 24 caenam

1 suspicatusque EAG 2 inusitato Wm2AG manifesto B magna
queritabat EG magna irritabat B 3 circulo RB 4 plebe Wm2AG
plebs EB 5 Hilarium TBG (Hy- T) 7sq. adminiculis EGB 9 confugit
EBG 10 extractusque BG consumptus EBG 11 coherenda Wm2BG
12 uersati WBG 13 impunitas Nm2AG 14 imitatus EG emittat B
Hilarium BG 15 syngropham WBG 16 commisse Em2G missi B 16 re-
dimeret Nm2G opima G 17 iactatum G dictum Pet. 18 abolendae
Wm2BG 19 probrosos WBG 20 equo add. EG (post phalerato, E): iumento,
Her. phalerato HBG 20sq. se unicus trahit G se unicus trahit B 22 spectari
WBG Duillium EBG (duellium b) accepimus EBG gloriosa Wm2BG

363-4 6. Sub hoc tamen Aproniano, ita iugiter copia necessariorum exuberavit, ut nulla saltim leuia murmura super inopia uictui congruentium, orerentur, quod adsidue Romae contingit.

364 4. 1. At in Bithynia Valentinianus princeps (ut praediximus) declaratus, dato in perendinum diem signo proficiscendi, conuocatis primoribus, quasi tuta consilia, quam sibi placentia, secuturus, percunctabatur, quemnam ad imperii consortium oporteret adsumi, silentibusque cunctis, Dagalaifus tunc equestris militiae rector, respondit fidentius: 'si tuos amas' inquit — 'imperator optime — habes fratrem, si rem publicam — quaere quem uestias'. 2. quo dicto asperatus ille sed tacitus, et occultans quae cogitabat, Nicomediam itineribus citis ingressus, Kalendis Martiis Valentem fratrem stabulo suo cum tribunatus dignitate praefecit. 3. indeque cum uenisset Constantinopolim, multa secum ipse diu uoluens, et magnitudine urgentium negotiorum iam se superari considerans, nihil morandum ratus†, quintum Kalendas Aprilis, productum eundem Valentem in suburbanum, uniuersorum sententiis concinentibus, — nec enim audebat quisquam refragari, — Augustum pronuntiauit, decoreque imperatorii cultus ornatum, et tempora diademate redimitum, in eodem uehiculo secum reduxit, participem quidem legitimum potestatis, sed in modum apparitoris morigerum, ut progrediens aperiet textus. 20

4. Quibus ita nullo interturbante, perfectis, constricti rapidis febribus, imperatores ambo diu spe uiuendi firmata, ut erant in inquirendis rebus grauiore quam in componendis, suspectas morborum causas inuestigandas, acerrime Vrsacio officiorum magistro, Delmatae crudo, et Viuentio Sisciano, quaestori tunc commiserunt, ut loquebatur pertinax 25

1 cupia (corr. m3) 1sq. exuperavit 3 oreretur adsiduae 4 bithinia
 5 sic non 6 tota 8 aequestris haec torres pondit 9 inquit ♂ ferrat
 rem (ferrat in ras.) 10 uestigas 11 teneribus 13 ipe (♂) diuoluens
 14 urgentia sese parari 17sq. imperatori 18 diadema tere mitit dum
 22 in om. 24 acerrimae ursatio delmate 25 iuuentio questori

1 copia EBG 1sq. exuberavit TG 2 saltem BG 3 orerentur Eyss.
 orerentur bG orietur B 4 Bithynia WBG 5 signo EBG 6 tuta Val.
 tanquam G quae B 8 rector EBG 9 inquit amas tr. BG fratrem EBG
 10 uestias Wm2Lind. 11 itineribus EBG 13 diu (u)oluens Wirtz 14 magnitudini G
 urgentium Val. urgenti Wm2G urgente B se superari Val.
 sese parare G se separari B (-re b) 15 quintum om. PBG 17sq. imperatorii
 Wm2AG imperatorioque B 18 redimitum EAG redimitum B 21 rabi-
 dis Gdt. 22 in add. Lind. 23 gnauiore G: grau. rest. Nov. in om. G
 24 Vrsacio Val. Delmatae uulgo Dalmatae AG declinato B 25 Viuentio
 E Meyer Spir.

rumor, inuidiam cientes Iuliani memoriae principis, amicisque eius, tam- 364
quam clandestinis praestigiis laesi. sed hoc euanuit facile, ne uerbo
quidem tenus insidiarum indicio ullo reperto.

5. Hoc tempore uelut per uniuersum orbem Romanum, bellicum
5 canentibus bucinis, excitae gentes saeuissimae, limites sibi proximos per-
sultabant. Gallias Raetiasque simul Alamanni populabantur; Sarmatae
Pannonias et Quadi; Picti Saxonesque et Scotti, et Attacotti Brittanos
aerumnis uexauere continuis; Austoriani Mauricaeque aliae gentes, Afri-
cam solito acrius incursabant; Thracias et diripiebant praedatorii
10 globi Gothorum. 6. Persarum rex manus Armeniis iniectabat, eos in
suam dicionem ex integro uocare ui nimia properans, sed iniuste, cau-
sando, quod post Iouiani excessum, cum quo foedera firmarat et pacem,
nihil obstare debebit, quo minus ea recuperaret, quae antea ad maiores
suos pertinuisse monstrabat.

5. 1. Acta igitur tranquillius hieme, concordissimi principes, unus
nuncupatione praelatus, alter honori specie tenus adiunctus, percursis
Thraciis Naessum aduenerunt, ubi in suburbano, quod appellatum Mediana,
a ciuitate tertio lapide disparatur, quasi mox separandi, partiti sunt
comites. 2. et Valentiniano quidem, cuius arbitrio res gerebatur, Iouinus
20 euenit, dudum promotus a Iuliano, per Gallias magister armorum, et
Dagalaifus, quem militiae rectorem prouexerat Iouianus: in orientem
uero secuturus Valentem, ordinatus est Victor, ipse quoque iudicio princi-
pis ante dicti prouectus, cui iunctus est Arintheus. Lupicinus enim,

1 rumor	2 clam destinis praestigii lesis	3 tenes	5 excitae uentes
seuissimi	5 sq. persultabat	6 retiasque	7 pannonis recti secuti ♂
ata citti uritanos	8 continis ♂	8 sq. quae alia egentes affricam	9 incusa-
bant (corr. m3)	sine lac.	10 globui (b del. m2)	11 nemia
me concordissimo principe	16 honore	16 sq. percussis thracis nae sum	15 hic
18 separando parti hi	19 iouianus	21 prouexerant	23 ante dictis

1 rumor <i>EBG</i>	2 clandestinis <i>EG</i> clandestine <i>P</i>	praestigiis <i>EG</i>
prestringi <i>PB</i>	lesi <i>Wm2G</i> caesi <i>Pet.</i>	3 tenus <i>BG</i>
extitere <i>B</i>	gentes <i>EAG</i> euentus <i>B</i>	5 excitae <i>Wm2AG</i>
7 Pannonias <i>Em2G</i> Pannones <i>B</i>	Picti <i>G</i> Rhети <i>B</i>	5 sq. persultabant <i>EAG</i>
<i>PBG</i> Attacotti <i>G</i>	Britannos <i>BG</i>	que <i>om. BG</i> Scotti
et <i>om. G: lac. indic. Cl.</i> (<i>Moesias</i>) <i>Her.</i> (<i>Pannonias</i>) <i>Nov.</i>	9 incursabant <i>EAG</i> incursant <i>B</i>	
10 globi <i>EBG</i>		
11 nimia <i>EAG</i> Numomiam <i>B</i>	12 foedus <i>BG</i>	13 debebat <i>BG</i> ante <i>G</i>
15 hieme <i>EAG</i>	concordissimi principes <i>G</i>	16 prolatus <i>Momms.</i> honori
<i>Pet. Momms.</i>	percursis <i>Wm2BG</i>	17 Thraciis <i>EBG</i> (<i>Tr- E</i>) Naessum
<i>AG</i> Nessum <i>E</i>	aduenerant <i>Nov.</i>	suburbio <i>BG</i>
partiti <i>EBG</i>	19 Iouinus <i>G</i>	18 separandi <i>G</i> spem <i>B</i>
21 prouexerat <i>EG</i>	peruexerunt <i>PB</i> (-rat <i>b</i>)	
23 ante dicti <i>EG</i> relictus <i>B</i>		

364 pridem a Iouiano pari modo promotus, magister equitum partes tuebatur
 eoas. 3. tunc et Aequitius Illyriciano praepositus exercitui, nondum
 magister, sed comes, et Serenianus, olim sacramento digressus, recinctus
 est, ut Pannonius, sociatusque Valenti, domesticorum praefuit scholae.
 quibus ita digestis, et militares partiti *sunt* numeri. 5

4. Et post haec cum ambo fratres Sirmium introissent, diuiso pa-
 latio, ut potiori placuerat, Valentinianus Mediolanum, Constantinopolim
 Valens discessit. 5. et orientem quidem regebat potestate praefecti Sa-
 lutius, Italiam uero, cum Africa et Illyrico, Mamertinus, et Gallicas pro-
 uincias Germanianus. 6. agentes igitur in memoratis urbibus principes, 10
 365 sumpserunt primitus trabeas consulares, omnisque hic annus dispendiis
 grauibus rem Romanam adflixit. 7. Alamanni enim perrupere Germa-
 niae limites, hac ex causa solito infestius moti. cum legatis eorum,
 missis ad comitatum, certa et praestituta ex more munera praebere de-
 berent, minora et uilia sunt adtributa, quae illi suscepta, furenter agentes 15
 ut indignissima proiecere. tractatique asperius ab Vrsacio, tunc magistro
 officiorum, iracundo quodam et saeuo, regressi, factumque exaggerantes,
 ut contumeliose despectas, gentes inmanissimas concitarunt.

365-6 8. Et circa id tempus, aut non multo posterius, in oriente Proco-
 pius in res surrexerat nouas, quae prope Kalendas Nouembris, uenturo 20
 Valentiniano Parisios, *uno* eodemque nuntiata sunt die.

9. Et Alamannis quidem occurrurum Dagalaifum pergere mature
 praecepit, qui uastitatis propinquioribus locis, longius discesserant in-
 cruenti. super adpetitu uero Procopii, antequam adulisceret, reprimendo,
 curis diducebatur ambiguus, ea potissimum ratione sollicitus, quod igno- 25
 rabat utrum Valente superstite, an extincto, memoratus imperium ad-

1 pridie	aequitum	2 illyriciano	4 profuit scholae	5 militaris
sunt <i>om.</i>	6 auibo ♂	9 illirico	11 sumpserit omnesque	13 milites
haec	15 suspecta	agens	16 tractumque	ursatio
22 perdere	23 <i>sq.</i> discesserat	incruentis	24 procopia	25 deducebatur

1 pridem <i>EG</i>	Equitius <i>BG</i>	2 Illyriciano	<i>Wm2AG</i> Illyriciano <i>B</i>
4 praefuit <i>EBG</i>	scholae <i>WBG</i>	5 militares <i>BG</i>	<sunt> <i>Cl. Harmon</i>
<i>c. c.</i> 8 <i>sq.</i> Sallustius <i>bG</i>	Salustius <i>B</i>	9 Gallias <i>BG</i>	10 Germanus <i>bG</i> Ger-
manias <i>B</i>	11 sumpserunt <i>EG</i>	omnisque <i>EBG</i>	13 limites
<i>EAG</i> hac <i>EBG</i>	15 uiliora <i>bG</i> utilia <i>B</i>	suscepta <i>EG</i> sumpta <i>B</i>	agentes
<i>Wm2AG</i> agente <i>B</i>	16 tractatique <i>Em2G</i> actumque <i>B</i>	Vrsacio <i>Val.</i>	17 ex-
aggerentes <i>B</i>	20 res <i>EAG om. B</i>	21 <i>lac. 5 litt. G:</i> <uno> <i>Her.</i>	deni-
que nuntiata(e) <i>Pet.</i>	22 pergere <i>AG</i>	23 uastatis <i>BG</i>	discesserant <i>G</i>
23 <i>sq.</i> incruenti <i>G</i> incruentus <i>EA</i>	24 Procopii <i>EBG</i>	25 diducebatur <i>G</i>	
26 memoratum <i>BG</i>			

fectarat. 10. Aequitius enim relatione Antoni tribuni accepta, agentis 365-6
in Dacia mediterranea, militem, qui nihil praeter negotium ipsum audiu-
tum, obscure significabat, ipse quoque nondum liquida fide conperta,
simplicibus uerbis principem gestorum conscium fecit. 11. his cognitis
5 Valentinianus eodem Aequitio aucto magisterii dignitate, repedare ad
Illyricum destinabat, ne persultatis Thraciis perduellis iam formidatus,
inuaderet hostili excursu Pannonias. documento enim recenti impendio
terrebatur, reputans paulo antea Iulianum, contempto *imperatore*, bel-
lorum ciuiliu ubique uictore, nec speratum ante nec exspectatum, ab
10 urbe in urbem incredibili uelocitate transisse. 12. uerum ardens ad
redeundum, eius impetus molleiebatur consiliis proximorum, suadentium
et orantium, ne interneciu minantibus barbaris, exponeret Gallias, neue
hac causatione prouincias desereret, egentes adminiculis magnis, *iisque*
legationes urbium accessere nobilium, precantes ne in rebus duris et du-
15 biis, inpropugnatas eas relinqueret, quas praesens eripere poterit discrimi-
nibus maximis, metu ambitiosi nominis sui, Germanis incusso.

13. Tandem denique utilitate rei perpensius cogitata, in multorum
sententias flexus, replicabat aliquotiens, hostem suum fratrisque solius
esse Procopium, Alamannos uero totius orbis Romani; statuitque nus-
20 quam interim extra confinia moueri Gallorum. 14. et ad usque Remos
progressus, sollicitusque super Africa, ne repente perrumperetur, Neote-
rium, postea consulem, tunc notarium, ad eandem tuendam ire disposuit,
et Masaucionem domesticum protectorem, ea consideratione, quod ibi sub
patre Cretione quondam comite educatus, suspecta nouerat loca, hisque
25 scutarium adiunxit Gaudentium, olim *sibi* cognitum et fidelem.

1 aequitus 2 daciam et diterranea que 3 obscurae 5 equitio
6 illiricum testinabat (fe-m3) 8 sq. contempto rebellorum 11 moliebatur
ualentium 12 exponere 13 aegentes maenis que 14 praecantes
16 ambitios inomnis 17 perpensi use cogitata 18 sententias fratres-
que 19 orbes 20 eladusque 21 sq. ne ulterium 22 tunc 23 sq. quod iui
suppratre (r pr. del. m2) 25 si (-bi add. m3)

1 Equitius *EBG* regentis *G* 2 mediterranea *EG* et mediterranea *PB*
(-am b) qui *AG* 5 Equitio *EBG* 6 Illyricum *WBG* destinabat *EBG*
8 sq. imperatore bellorum *G* -rem bellorum *EB* 11 molleiebatur *NG* uereba-
tur *B* suadentium *G* uolentium *B* 12 exponeret *WBG* 13 magn(is)
iisque *Val.* eius iisque *G* in eiusque *B* 16 ambitiosi nominis *EBG* 17 ex-
cogitata *EBA* cogitata *G* (r)ecogitata *Pet.* 18 sententias *EBG* fratrisque
EbG 19 orbis *EBG* 20 et *EA om. BG* 21 Neoterium *Val.* Neuterium *E*
Vulterium *BG* 22 tunc *EBG* tum *g* 23 quod diu *Val.* quod ibi *EG* qua
diu *B* qua diu *Btl.* sub patre *EBG* 24 comite quondam *tr. BG*
26 sibi *EBG*

365 15. Quia igitur uno eodemque tempore, utrobique turbines exarsere maestissimi, competenti loco singula digeremus, nunc partem in oriente gestorum, deinde bella barbarica narraturi, quoniam pleraque et in occidentali et in eoo orbe isdem mensibus sunt actitata, ne dum ex loco subinde saltuatim redire festinamus in locum, omnia confundentes, squaliditate maxima rerum ordines implicemus.

6. 1. Insigni genere Procopius in Cilicia natus et educatus, ea consideratione qua propinquitate Iulianum, postea principem, contingebat, a primo gradu eluxit, et ut uita moribusque castigatior, licet occultus erat et taciturnus, notarius diu perspicaciter militans, et tribunus, iam 10 que summatibus proximus, post Constanti obitum in rerum conuersione, uelut imperatoris cognatus, altius anhelabat, adiunctus consortio comitum: et adparebat eum si umquam potuisset, fore quietis publicae turbatorem. 2. hunc Iulianus Persidem ingrediens, consociato pari potestatis iure Sebastiano, in Mesopotamia cum manu militum reliquerat ualida, mandarat- 15 que, (ut susurrauit obscurior fama, nemo enim dicti auctor extitit uerus,) pro cognitorum ageret textu, et si subsidia rei Romanae languisse sensisset, imperatorem ipse se prouideret ocus nuncupari. 3. qui iniuncta ciuilitate agens et caute, Iuliani letaliter uulnerati funus et ad regenda communia conperit Iouianum euectum, falsoque rumore disperso, inter 20 abeuntis anhelitus animae eundem Iulianum uerbo mandasse, placere sibi Procopio clauos summae rei gerendae committi, ueritus ne hac ex causa indemnatus occideretur, e medio se conspectu discreuit, maxime post Iouiani territus necem, notariorum omnium primi, quem Iuliano perempto, ueluti dignum imperio, paucis militibus nominatum, nouaque exinde coop- 25

1 turbines	2 metistissimi	competenti	digneremus	orientem	4 eo
at citata	5sq. squadilitate	7 edocatus	(corr. m3)	9 quae castigatio	
11 proximo	13 appellabat	publice	14 consociato	m1 consecute	m3
17 agere	17sq. sensissent	19 laetaliter	21 anhillitus	uero	22 sumae
bacritus ne haec	23 disseruit	24 que	peremto	(corr. m1)	

1 turbines	EBG	2 moestissimi	EBG	competenti	EBG	digere-
mus	HbG	degeneramus	B	oriente	EbG	3 in om. BG
4 eoo	EBG	actitata	EBG	5sq. squaliditate	EAG	squalitate B
6 ordinem	BG	7 edu-	catus	EBG	8 quo(d) Nov.	9 castigatior G
castigatus	B	castigatis	Wm2	Momms.	11 proximus	EBG
12 admixtus	BG	13 apparebat	EBG	14 consociato	pari EG	comperatis B
17 ageret	G	17sq. sensisset	EG	21 obeuntis	BG	anhelitus Wm2BG
uer(b)o	Madv.	uero	WB	(om. G)	cerae	Kell. sero Eyss.
iteru(m)	Schneider	(d)enuo	Momms.	22 summae	EAG	summam B
ueritus G	quare accitus	BA	ac	territus E	hac	EBG
23 discreuit	Lind.	24 quem	AG			

tare suspectum, cruciabiliter didicerat interfectum. 4. *et* quia se quaeri 365
 industria didicerat magna, uitans grauioris inuidiae pondus, ad abdita
 longiusque remota, discessit. cumque a Iouiano exploratius indagari la-
 tubula sua sentiret, et ferinae uitae iam fuisset pertaesum, — quippe a
 5 celsiore statu deiectus ad inferiora, etiam edendi penuria, in locis squa-
 lentibus, stringebatur, hominumque egebat conloquiis, — postremae necessi-
 tatis impulsu, deuīs itineribus ad Chalcedonos agrum peruenit. 5. ubi
 quoniam ei illud firmitus uisum est receptaculum, apud fidissimum ami-
 corum delitiscibat, Strategium quendam, ex palatino milite senatorem,
 10 Constantinopolim quantum fieri poterat clanculo saepe intermeans, ut in-
 dicio eiusdem Strategii patuit, postquam saepius in factionis conscios *est*
 inquisitum. 6. ritu itaque sollertissimi cuiusdam speculatoris, ignotus
 ob squalorem uultus et maciem, rumusculos colligebat, tunc crebrescentes,
 ut sunt acerba semper instantia, incusantium multorum Valentem, quasi
 15 cupiditate aliena rapiendi succensum. 7. cuius dritati adiectum erat
 incentium exitiale, socer Petronius, ex praeposito Martensium militum,
 promotus repentino saltu patricius, animo deformis et habitu, qui ad nu-
 dandos sine discretione cunctos inmaniter flagrans, nocentes pariter et
 insontes, post exquisita tormenta, quadrupli nexibus uinciebat, debita iam
 20 inde a temporibus principis Aureliani perscrutans, et inpendio maerens,
 si quemquam absoluisset indemnem. 8. cuius morum intolerantiae, haec
 quoque perniciēs accedebat, quod cum ditaretur luctibus alienis, erat in-
 exorabilis et crudelis, et intrepido corde durissimus, nec reddendae nec
 accipiendae rationis umquam capax, inuisior Cleandro, quem agentem sub

1	dediceret	<i>et om.</i>	2	at abal dita	4	sentire et formae uita	per-		
tesum	5	infern loci	6	aegebat	7	debiis iteneribus ♂	8	et	
firmios	9	deletiscebat	senatore	10	poterant	interineans	11	stra-	
tegi	sae	pios	<i>est om.</i>	13	fumusculis	14	acerua	15	successum
16	incentiu	uexitiale	milit*um (fu. i)	17	sq. animo — nudandos si-	<i>add. m2</i>			
<i>in mg.</i>	20	merens	22	accidebat	23	in*rapido (fu. t)	rudissimus		

1	didicerat	<i>Em2G</i>	nece	<i>B</i>	<i>et add. G</i>	2	ad abdita	<i>Em2G</i>	Ecbatana	<i>B</i>		
4	sentiret	<i>EBG</i>	ferinae	<i>EWm2</i>	<i>Pricaeus</i>	formae	<i>G</i>	formulae	<i>B</i>	5	in-	
feriora	<i>AG</i>	deteriora	<i>B</i>	locis	<i>EBG</i>	6	egebat	<i>EAG</i>	agebat	<i>B</i>	7	deuiis
<i>Em2G</i>	dubiis	<i>Wm2B</i>	Chalcedonium	<i>G</i>	Calardonium	<i>B</i>	8	ci	<i>Haupt:</i>			
<i>om. G</i>	firmius	<i>EBG</i>	9	senatorem	<i>EG</i>	10	poterat	<i>EBG</i>	intermeans			
<i>PBG</i>	11	Strategi(i)	<i>Cl. c.c.</i>	saepius	<i>WBG</i>	sacuius	<i>C.F.W.M.</i>	<i>est add. G</i>				
13	uultu	ob squalorem	<i>G</i>	multis	ob squalorem	<i>B</i>	rumusculos	<i>Nm2G</i>	ru-			
musculis	<i>Wm2</i>	fumusculos	<i>B</i>	14	acerba	<i>EBG</i>	15	succensum	<i>Wm2AG</i>			
16	incentium	<i>EBG</i>	militum	<i>EBG</i>	18	innocentes	<i>PBG</i>	19	sontes			
<i>PBG</i>	quadruplicibus	<i>BG</i>	22	accedebat	<i>EAG</i>	23	intrepido	<i>Haupt</i>	in			
rabido	<i>Nm2</i>	in rapido	<i>EBG</i>	durissimus	<i>Btl.</i>	crudissimus	<i>Em1B</i>	<i>Haupt</i>				

365 imperatore Commodo praefecturam, sublata uecordia, diuersas legimus
 uexasse fortunas, et onerosior Plautiano, qui praefectus itidem sub Senero,
 ultra mortalem tumens cuncta confuderat, ni gladio perisset ultore.
 9. haec lacrimosa, quae incitante Petronio, sub Valente clausere multas
 paupertinas et nobilis domus, inpendentiumque spes atrocior prouinciali- 5
 um, et militum paria gementium, sensibus imis haerebant, et uotis, licet
 obscuris et tacitis, permutatio status praesentis, ope numinis summi, con-
 cordi gemitu poscebatur. 10. quae Procopius latenter accipiens, arbitra-
 tusque ubi felicius acciderit fatum, negotio leui ad apicem summae po-
 testatis adsumi, subsidebat ut praedatrix bestia uiso, quod capi poterit †, 10
 protinus eruptura. 11. cui in haec quae maturabat ardenti, fors hanc
 materiam dedit, inpendio tempestiuam. consumpta hieme festinans ad
 Syriam Valens, iamque fines Bithynorum ingressus, docetur relationibus
 ducum, gentem Gothorum, ea tempestate intactam, ideoque saeuissimam,
 conspirantem in unum, ad peruadenda parari conlimitia Thraciarum: 15
 hocque cognito, ut inpraepedit ipse pergeret quo tendebat, sufficiens
 equitum adiumentum et peditum, mitti iussit ad loca, in quibus barba-
 rici timebantur excursus. 12. dimoto itaque longius principe, Procopius
 aerumnis diuturnis adtritrus, et uel atrocem mortem clementiorem ratus
 malis quibus afflictabatur, aleam periculorum omnium iecit abrupte et 20
 extrema iam perpeti nequaquam timens, praeunte perdita ratione, fa-
 cinus adoritur audacissimum; Diuitenses, Tungricanosque Iuniores, ad pro-
 cinctum urgentem per Thracias inter alios celerare dispositos, et Con-

1 di*uersas (<i>fu. u</i>) legibus	3 mortale	confunderat ne	ultori
4 que clare	6 himis herebant	7 nominis	9 adsiderit
10 pe-	11 cui haec hac	12 inpensio	13 siriam
16 hoc	17 aequitum	18 in ante dimoto <i>del. ml</i>	19 ad-
20 trocem	20 magis	20sq. abruptae extrema	21sq. fa-
22 diuitensis tunc grecanosque			

1 diuersas <i>EAG</i> demersum <i>B</i>	legimus <i>Nm2G</i> egit in <i>B</i>	3 morta-
le(m) <i>Pet.</i> confuderat <i>EBG</i>	ni <i>Wm2BG</i> ultore <i>Wm2BG</i>	4 clausere
<i>EG</i> et Caro <i>B</i>	5 domos <i>EBG</i> atrocior(um) <i>Momms.</i>	6 imis <i>EAG</i>
<i>om. B</i>	7 numinis <i>EBG</i>	8 laetanter <i>C. F. W. M.</i>
9 acciderit <i>G</i> ad-	sederit <i>B</i> adfuerit <i>Ern.</i> adriserit <i>Pet.</i> adfulserit <i>Her.</i>	10 adsurgit <i>Corn.</i>
praedatrix <i>Em2BG</i>	poterit <i>C. F. W. M. Haupt an pot(u)erit?</i>	<i>Cl. c. c.</i>
11 (in) haec <i>Cl.</i> ad <i>C. F. W. M.</i> (ad) haec <i>Nov.</i>	audenti <i>Btl. Kell.</i>	hanc
<i>EBG</i>	12 impendio <i>EBG</i>	13 que <i>om. BG</i>
14 Gotthorum <i>G</i> Gotorum <i>B</i>	eandemque <i>bG</i> idenque <i>B</i>	saeuissime <i>BG</i>
16 hocque <i>BG</i> hoque <i>P</i>	impraepedita <i>Kell.</i>	19 et <i>om. BG</i>
atrocem <i>EBG</i>	clementiorem <i>EBG</i>	20 malis <i>AG</i>
(et) extrema <i>Pet.</i>	extremaque <i>G</i>	21sq. facinus <i>EBG</i>
22 Diuitenses <i>G</i> Diuicensis <i>B</i>	Tungricanosque <i>Lind.</i>	Tungritanosque <i>G</i>
tunc Gratanosque <i>B</i>		

stantinopoli moraturos sollemniter biduum, per quosdam ex isdem numeris 365
 notos, sollicitare properans (quia cum omnibus loqui, periculosum erat et
 arduum), fidem paucorum elegit. 13. qui plectti spe praemiorum ingen-
 tium, sub consecratione iuris iurandi, promissere se quae uellet cuncta
 5 facturos, fauorem quoque polliciti contumalium, inter quos ipsi potiore
 locum obtinebant in suadendo, stipendiis excellentes et meritis. 14. utque
 conductum est, ubi excauit radiis dies, idem Procopius, diductus in
 cogitationes uarias, Anastasianas balneas petit, a sorore Constantini co-
 gnominas, ubi locata nouerat signa, doctusque per arcanorum conscios
 10 omnes in eius studium consensisse, societate coita nocturna, fide salutis
 data libenter, admissus constipatione uendibilium militum, cum honore
 quidem, sed in modum tenebatur obsessi, qui ut praetoriani quondam,
 post Pertinacis necem licitantem imperii praemia, Iulianum susceperant,
 ipsi quoque Procopium, infausti dominatus exordia molientem, adtenti ad
 15 omne compendium, defenderunt.

15. Stetit itaque subtabidus, — excitum putares ab inferis, — nus-
 quam reperto paludamento, tunica auro distincta, ut regius minister, in-
 dutus, a calce in pubem, in paedagogiani pueri speciem, purpureis oper-
 tus tegminibus pedum, hastatusque purpureum itidem pannulum laeua
 20 manu gestabat, ut in theatralli scaena simulacrum quoddam insigne per
 aulaeum uel mimicam cauillationem subito putares emersum. 16. ad
 hoc igitur dehonestamentum honorum omnium ludibriose sublatus, et
 ancillari adulatione, beneficii adlocutus auctores, opesque pollicitus amplas
 et dignitates, ob principatus primitias, processit in publicum, multitu-
 25 dine stipatus armorum, signisque sublati, erectius ire pergebat, circum-
 clausus horrendo fragore scutorum, lugubre concrepantium, quae metu-

1 hisdem	3 plecttis (col- m3)	per	5 fauor	pot.] pollicior	6 obti-
neat	7 et	deductus	8 uariis	sorores	9 locatas
11 uindi uilium	13 praemera	susceperat	15 omnem	18 c[a]lce	
pedagogiani	19 paedum	20 theatralis	cena	20sq. pura	ulaeum
21 miciam cauillationem	22 dehonestate	tum	23 acillari	24 pricipatus	Ꝛ
25sq. circumclausos	26 que				

1 iisdem G	3 plectti spe E Val.	perlecti per spem BG	5 fauorem
EAG	potiorem Wm2BG	6 obtinebant BG	obtinent Nm2
7 e(st) uulgo			
diductus G	8 uarias EBG	sorore EAG	sorores B
9 locata EBG			
10 fide salutis G	fidelitatis EB	11 uendibilium Nm2G	om. B
13 praemia			
EBG	susceperant Wm2BG	15 omne Em2G	omen B
offenderunt			
Momms.	18 calce EBG	ad pubem Nov.	20 per EBG
21 mimmicam			
cauillationem BG	machinationem Madv.	infimam cauationem Stangl	22 de-
honestamentum BG	23 ancillari EBG	25 arm(at)orum Gdt.	25sq. cir-
cumclausus G	circumclauso B		

365 entes ne a celsioribus tectis, saxis uel tegularum fragmentis conflictaretur, densius ipsis galearum cristis aptabant.

17. Huic intimidus incedenti, nec resistebat populus nec fauebat; accendebatur tamen insita plerisque uulgarium, nouitatis repentina iucunditate, ea re potius incitante, quod Petronium (ut praediximus,) diuitias uiolenter augentem, omnes eadem mente detestabantur, qui sepulta iam dudum negotia, et rediuiuas nebulas debitorum, in diuersos ordines excitabat. 18. cum itaque tribunal idem escendisset Procopius, et cunctis stupore defixis, timeret silentium triste, procliuiorem uiam ad mortem (ut sperabat) existimans aduenisse, per artus tremore diffuso, 10 implicior ad loquendum, diu tacitus stetit; pauca tamen interrupta et moribunda uoce dicere iam exorsus, quibus stirpis propinquitatem imperatoriae praetendebat, leni paucorum susurro, pretio inlectorum, deinde tumultuariis succlamationibus plebis, imperator appellatus incondite, petit curiam raptim. ubi nullo clarissimorum, sed ignobilium paucitate in- 15 uenta, palatium pessimo pede, festinatis passibus introiit.

19. Mirantur quidam profecto inrisione digna principia incaute coepta et temere, ad ingemescendas erupisse rei publicae clades, ignari forsitan exemplorum, accidisse primitus arbitrantes. 20. sic Adramytenus Andriscus, de genere quidam infimae sortis, ad usque Pseudofilippi 20 nomen euectus, bellis Macedonicis tertium addidit graue. sic Antiochiae Macrino imperatore agente, ab Emesa Heliogabalus exiuit Antoninus. ita inopino impetu Maximini, Alexander cum Mamaea matre confossus

1 sq. tegularium frementis	conflictarentur	3 incidenti	restebat ♂
4 fulgarium	6 delectabant	8 tribunali demescendisset	9 timeretur
*triste (fu. s) procliuiorum uitam	10 existimant	atus ♂	13 laeni
praetio	14 inconditae	15 sedigno uilia	16 paede
principia ♂	incute ♂	18 emere	ingemescendas
20 infime sortes	psdo filippi	21 erectus	22 heliogabalus exhibi tantoninus
23 inopinio	mamea	23sq. contossus (corr. m3)	est in affrica

1 tegularum *EBG* fragmentis *HBG* 1sq. conflictaretur *Momms.* conflictarentur *EBG* 3 hinc *Her.* timidus *BG* ita t. *Corn.* inte(r) medios *Pet.* in(de) t. *Momms.* t. *Her.* incedenti *EAG* incedentes *B* 4 uulgarium *PBG* 6 detestabantur *G* 8 tribunal idem *G* tribunali *B* adscendisset *Em2G* descendisset *B* 9 timeret *Her.* teneretur *E Haupt* teneret *Momms.* procliuiorem *EBG* uiam *G* 10 existimans *BG* 13 leui *Btl.* 15 ignobilium *Her.* ignobili *BG* 17 irrisione *EbG* 18 temere *EBG* 19 forsant *uulgo* id accidisse *bG* 19sq. Adramytenus *bG* Adramitenus *EB* 20 sortis *EBG* Pseudophilippi *EBG* 21 euectus *BG* 22 Heliogabalus *EBG* exiuit *Nov.* exiuit *EBG* 23 inopino *EBG* Mammea *bG* Memmea *B* confossus *EBG*

est. *ita* in Africa superior Gordianus, in imperium raptus, aduentantium periculorum angoribus implicatus, uitam laqueo spiritu intercluso profudit.

7. 1. Igitur cuppediarum uilium mercatores, et qui intra regiam 365-6
5 apparebant, aut *apparere* desierant, quique coetu militarium nexi, ad pacatiora iam uitae discesserant, *in* insoliti casus ambigua, partim inuiti, alii uolentes, adscisciebantur, non nulli omnia tutiora praesentibus rati, e ciuitate occulte dilapsi, imperatoris castra petiuere, itineribus festinatis.

10 2. Hos omnes Sofronius uiuacissimo cursu praegressus, (tunc notarius) praefectus postea Constantinopoleos, Valentem a Caesarea Cappadocum iam profecturum, ut uaporatis aestibus Ciliciae iam lenitis, ad Antiochiae percurreret sedes, textu narrato gestorum, spe dubia (ut in talibus) percitum et stupentem, auertit Galatiam, res adhuc trepidas
15 arrepturum.

3. Qui dum itineribus properat magnis, attentissima cura Procopius in dies agitabatur *et* noctes, subdituios quosdam ostentans, qui astutia confidenti, partim ab oriente, alii e Gallis se uenisse et Valentinianum obisse fingentes, cuncta patere nouo et fauorabili principi, memorabant. 4. et quia res nouae petulanter arreptae, celeritate muniri solent interdum, nequid formidandum omitteretur, confestim Nebridius, in locum Saluti praefectus praetorio, factione Petronii recens promotus, et Caesarius Constantinopolitanae urbis praefectus, in uincula conpinguntur, et iubetur ciuitatem curare solita potestate Fronimius, esseque magister
25 officiorum Eufrasius, ambo Galli institutis bonarum artium spectatissimi,

1 est in affrica 1sq. aduentatium 4 cupraediarum 5 parere desierat
6 in *om.* 6sq. inuitalii 7 non nullo 7sq. -tentibus ratie—imperatoris *add.*
m2 in *mg.* 8 occultae 10 progressus tunc (tunc *m3*) 12 lentis ♂ 13 percurrere narrotos estorum 14 ires adhuic 16 iteneribus ♂ 17 agitabat noctes
17sq. statutia 18 ab (ad *m3*) orientem 21 confestatione uridius 22 promotinis 24 fronemus

1 <ita> *Cl.* <et> *Günther* 1sq. aduentantium *EBG* 4 cupediarum
HBG 5 <ap>parere *Gdt.* desierant *EBG* missi *Corn.* <non> nexi
Nov. (Her. cf. Tac. h. 1, 4 adnexa) <aut> ad *Pet.* 6 in *add. uulgo* ad *G Nov.*
6sq. inuiti alii *Wm2G* mutari *B* 7 non nulli *EG* nouiter *B* 8 rati a *G*
Ratia B 10 Sophronius *WBG* praegressus *EG* tunc *EBG* 13 percurreret *BG*
narrato gestorum CG nactus aestuum *B* 14 res adhuc
Wm2AG: om. B 17 agitabat(ur et) *Günther* agitabat <et> *Val.* 18 astutia
EBG ab oriente *EBG* Galliis *EBG* 21 confestim Nebridius *G* cum
festinatione *Vridius B* 22 Salutii *E* salutis *B* Salustii *G* promotus *EG*
promoti *B* 24 Fronim(i)us *Her. Phronemius AG* Frouenius *PB*

365-6 et administratio negotiorum castrensiū, Gomoario et Agiloni reuocatis in sacramentum, committitur inconsulte, ut docuit rerum exitus proditarum. 5. quia igitur Iulius comes, per Thracias copiis militaribus praesidens, oppressurus rebelles, si conperisset conata, ex propinquis stationibus timebatur, commentum excogitatum est ualidum, et quasi iussu 5 Valentis, seria super barbaricis motibus tractaturus, Nebridii litteris adhuc clausi uiolenter expressis, accitus Constantinopolim, strictius tenebatur. hacque callida fraude bellatrices Thraciae gentes sine cruore adquisitae, adminicula ausis tumultuariis maxima compararunt. 6. post quae ita euentu laetiore completa, Araxius exambita regia praetorio 10 praefectus accessit, uelut Agilone genero suffragante, alique plures ad aulae uarios actus et administrandas prouincias sunt admissi, quidam inuiti, alii ultro semet offerentes cum praemiis. 7. utque in certaminibus intestinis, usu uenire contingit, emergebant ex uulgari faece non nulli, desperatione consiliisque ductantibus caecis, contraque quidam orti 15 splendide a culminibus summis, ad usque mortes et exilia conruebant.

8. Vbi per haec et similia factio firmiter uidebatur esse composita, restabat ut abundans cogeretur militum manus, et impetratum est facile, id quod in publicis turbamentis, aliquotiens ausa ingentia, uel iustis exorsa primordiis, impediuit. 9. transeuntes ad expeditionem per Thra- 20 cias, concitatae equitum peditumque turmae, blandeque acceptae et liberaliter, cum essent omnes in unum quaesitae iamque exercitus species apparebat, promissis uberrimis inhiantes, sub exsecrationibus diris in uerba iurauere Procopii, hanc polliciti pertinaciam, quod eum suis animis defensabunt. 10. inuenta est enim occasio ad illiciendos eos perquam 25

1 aciloni	2 inconlultae	2 sq. proditar	4 oppressuros	5 contemtum
6 seria superbia	super	tracturus nebrī	7 expraessis	7 sq. tenebat
8 thra-	cie	ine	9 adminiculae	10 que
				lentiore (n del. m3)
12 aule				
13 utique	16 splendidae	ex alia	17 facto	19 tarbamentis ♂
20 ex-	paeditione	21 concitata* (fu. e)	22 cessent omnesque in unum	sitae
23 inehiantes	25 illiciendos (alic- m2)			

1 Agiloni AG Acileno B 2 sq. proditar(um) Corn. proditor PBG 4 op-
 pressurus Wm2G oppressisset B 5 commentum BG callidum Kell. 6 seria
 super G saeua superbia super B tractaturus Nebridii G tractu uberi B
 7 sq. tenebatur G 8 sine Wm2BG 9 adminicula EBG 10 laetiore NBG
 13 utque Lind. Nov. 16 exilia TAG ad alia B 17 factio G facta EB 20 ex-
 peditionem EBG 21 concitatae WBG 22 cum essent AG centuriae B
 (quae)sitae Kell. (que ex omnesque V recte colloc. Günther) 23 appareret G
 apparebant B inhiantes EAG uiciantes B (uit-b) 24 armis Wm2 25 enim—
 409, 1 uenit om. SB alliciendos WAG illic- restit Cl.

- oportuna, quod Constanti filiam paruulam, cuius recordatio colebatur, 365-6
sinu ipse circumferens, necessitudinem praetendebat eiusdem. adeptus-
que est aliud tempori congruum, quod Faustina matre puellae, casu
praesente, quaedam acceperat habitus insignia principalis. 11. adiungit
15 his aliud ueloci diligentia maturandum, et electi quidam stoliditate prae-
cipites, ad capessendum Illyricum missi sunt, nullo praeter petulantiam
adiumento confisi, aureos scilicet nummos, effigiatos in uultum noui prin-
cipis, aliaque ad inlecebras aptantes, quos correptos Aequitius, per eas
regiones militum rector, extinxit genere diuerso poenarum. 12. paria-
10 que deinde metuens, obstruxit tres aditus angustissimos, per quos pro-
vinciae temptantur arctoe, unum per ripensem Daciam † alterum per
Succos notissimum, tertium per Macedonas, quem appellant Acontisma.
hacque cautela, uana persuasione rapiendi Illyrici destitutus, usurpator
indebitae potestatis, magna perdidit instrumenta bellorum.
13. Dum haec ita aguntur, atrocitate nuntii Valens percussus, iam-
que reuertens per Gallograeciam, auditis apud Constantinopolim gestis,
diffidenter incedebat et trepide, ac repentino pauore uias prouidendi
turbante, eo usque desponderat animum, ut augustos amictus abicere
tamquam grauem sarcinam cogitaret, fecissetque profecto, ni uetantibus
20 proximis, retractus a deformi proposito, firmatusque meliorum sententiis,
agmina duo praeire iussisset, quibus nomina sunt Iouii atque Victores,
castra perduellium inrupturos. 14. his iam propinquantibus, ipse Pro-
copius a Nicaea regressus, quo nuper aduenerat, cum Diuitensibus de-

1 paruulam ♂	colebatur	2 necessitudine	et iul (nil m3)	3 con-
gruamque faustiñ atre puelle		4 quedam acciperat		5 uel occidi licentiam
aturandi soliditate	6 capescendum illiriae		7 scil. (sic)	efficiatos
8 adiaque inlecebras	equitus	9 mil. (sic) regio	rextinxit	poenar
10 res	11 ripensem daciam	12 qué	13 hancque (corr. m3)	illirici
destitus	16 gallogreciam	17 trepidae	18 abiceret	19 re (ni m3)
20 proximus detractibus (-tus m3)	21 iussisset (i pr. ex u)	ouii ♂	23 anticea	

1 Constantii AG colebatur Nm2G 2 necessitudinem EG om. B
eiusdem Her. et Iuliani G et (e)ius Momms. (eius) p. et Iul(jani) Nov. 3 con-
gruum AG quod G Faustina matre NAG 4 quaedam A quodam G
5 ueloci diligentia maturandum A u. licentia maturandi G stoliditate AG
6 capessendum AG Illyricum A Hiliriam E Illyriam G Petulantium Reines.
7 scilicet Wm2AG effigiatos EAG 8 aliaque EAG illecebras EAG
ap(ta temp)tantes Her. c. c. Equitius EG 9 militum rector Em2G miles le-
gionis A poenarum Wm2AG 10 tres Hm2AG 11 Daciam r. tr. Cl. c. c.
12 quem HAG 13 hacque EAG destitutus WAG 18 abicere Wm2AG
19 ni EAG 20 proximis retractus Her. qui re ante uetantibus ut correcturam
trahit p. detractus EAG 21 praecedere G 23 a Nicaea EAG a Chalce-
done Momms.

365-6 sertorumque plebe promiscua, quam dierum breui spatio congregarat, Mygdum adceleravit, qui locus Sangario adluitur flumine. 15. ubi cum legiones iam pugnaturae congredierentur, inter reciprocantes missilia quasi procursatione hostem lacesens, solus prorupit in medium. et secundioris ductu fortunae, ex contraria acie uelut agnitum quendam Vi- 5 talianum, quem si norat ambigitur, Latine salute data blande produxit, eumque porrecta dextera sauiatus, omnibus hinc inde attonitis, 16. 'en' inquit 'cana Romanorum exercituum fides, et religionibus firmis iuramenta constricta! placet — fortissimi uiri, — pro ignotis tot suorum consurrexisse mucrones, utque Pannonius degener, labefactans cuncta et 10 proterens, imperio quod ne uotis quidem concipere ausus est umquam, potiat, ingemescere nos uestris nostrisque uulneribus. quin potius sequimini culminis summi prosapiam, non ut rapiat aliena, sed in integrum maiestatis auitae restituatur, arma iustissima commouentem'.

17. Hac sermonis placiditate molliti, omnes qui acriter uenerant 15 pugnaturi, signorum apicibus aquilisque summissis, descivere libentes ad eum, et pro . . . terrifico fremitu, quem barbari dicunt barritum, nuncupatum imperatorem, stipatumque de more, consentientes in unum, reduxerunt ad castra, testati more militiae Iouem, inuictum Procopium fore. 20

8. Huic perduellium prosperitati alia laetior accessit. Rumitalca enim tribunus, in societatem Procopianorum adscitus, et suscepta cura palatii, digesto mature consilio, permeatoque cum militibus mari, ad

1 que om. promis quamquam m2 ex per omnis quamquam m1
urebi congregarat 2 adceravit (-le- add. m3) angario flumini
3 congrederentur (corr. m3) 5 aciae 6 latinae 7 sabiatus 8 in-
quid 10 alie factas cunctas et 11 quidem — potiat in- add. m2 in mg.
13 sq. ut — auitae om. 15 permonis (ser- m3) molliciti 17 pro (sine
lac.) uaritum 18 n[un]cupatum stipatum quidem core sentientes 21 alia
om. rumit 22 societate suspecta 23 permixtoque

1 que add. G promiscua quam EG breui WA fere sex G con-
gregarat EAG 2 adceleravit WG Sangario AG flumine EG 3 con-
gredierentur EAG 7 dextera G sauiatus EAG (suau- AG) 9 s(ig)norum
Corn. <po>tiorum Pet. 10 labefactans cuncta G (-tos Val.) tabefactas cunctas
E alie<nus a diui Constantini stirpe res pessum dans gloriose antea> factas cunctas
Momms. alie<na> (vel alio<rum>) facta concca<n>s Her. 12 uos . . . uul-
neribus? Pet. 13 sq. ut — auitae add. G 15 sermonis EAG molliti EAG
17 pro<pere> t. Pet. perterrifico Her. Nov. (lac. indic. Cl.) barritum AG 18 -que
de more A quidem G -que idem Gdt. -que iam Momms. -que decore Nov.
consentientes Nm2G 21 altera (post accessit) add. Momms.: alia ante laetior
colloc. Cl., c. c. Rumitalca G 22 societatem G suscepta Em2AG
23 permeatoque Gdt.

Drepanum ante, nunc *Helenopolim* uenit, exindeque *Nicaeam* spe celerius 365-6 occupauit. 2. ad quam obsidendam, cum huius modi pugnarum peritis, *Vadomario* misso, ex duce et rege *Alamannorum*, *Valens* *Nicomedium* pergit. exindeque profectus, oppugnationi *Chalcedonis* magnis uiribus
 5 insistebat, cuius e muris probra in eum iaciebantur, et inrisiue conpellabatur ut *Sabaiarius*. est autem *sabaia* ex hordeo uel frumento, in liquorem conuersis, paupertinus in *Illyrico* potus. 3. fessus denique inopia commeatum, et obstinatione nimia defensorum, discedere iam parabat, cum inter haec clausi apud *Nicaeam*, patefactis subito portis,
 10 egressi, munitorum magna parte prostrata, ductore fidentissimo *Rumitalca*, properabant ardentem, circumuenturi *Valentem* a tergo, nondum a *Chalcedonos* suburbano digressum, et patrassent conata, ni rumore quodam praeuerso, imminens exitium ille perdoctus, instantem uestigiis hostem per *Sunonensem* lacum et fluminis *Galli* sinuosos amfractus, pro-
 15 pere discedendo, frustra sequentem lusisset. et hoc casu *Bithynia* quoque in *Procopii* dicionem redacta est.

4. Vnde cum *Ancyram* *Valens* citis itineribus reuertisset, conperissetque *Lupicinum* ab oriente cum cateruis aduentare, non contemnendis, spe prosperorum erectior, *Arintheum* lectissimum ducem, occursum
 20 hostibus misit. 5. qui ubi *Dadastanam* tetigit, in qua statione perissee diximus *Iouianum*, *Hyperechium* sibi oppositum, repente uidit cum copiis, antehac cellae castrensis apparitorem, id est uentris ministrum et gut-

1 anteum celenopolim	niceam	2 at	cum om.	cum — pugna-
rum repet. post pugnarum	5 emoris (corr. m3)		iniuria se (iniuriosa m3)	
5 sq. conpellebatur	6 sabaiarius	ordeo	7 licorem conuersus	illirico
8 commeatum	nimia m1 et m3: nemia m2	9 niceam fate factis	10 egressus	
10 sq. -rum italica	11 ardentes	12 chalcidonos	conatan rumore (corr. m3)	
13 perductus	14 callis in uosam fractus (fractus ex frutus, m1)			
15 discendendo	luxisset	16 in om.	17 uales	iteneribus
tem contenendis	20 adadastanam	21 yperechium	22 recte	apraritorem

1 ante, nunc *H. Pet.* antea nunc *H. G* 2 ad *EBG* cum add. *EBG*
 4 que om. *BG* -onos *Nov.* 5 e muris *EBG* inrisiue *Nov.* iniuriose *WBG*
 5 sq. compellabatur *BG* 6 *Sabaiarius* *EBG* hordeo *bG* 7 liquorem *EBG*
 conuersis *Val.* 8 commeatum *EBG* nimia *EA* in ea *BG* 9 patefactis
EBG 10 egressi *Wm2BG* 10sq. *Rumitalca* *G* arte Italica *B* 11 ardentem
uulgo 12 *Chalcedonos* *Wm1BG* ni *EBG* 13 perdoctus *BG* praedoc-
 tus *Her.* 14 *Galli* sinuosos anfractus *G* callis *Naulochem* *B* 15 discedendo
Wm2GB lusisset *EBG* 16 in add. *HAG* (post *P. colloc. Brakm.*) 17 *Valens* *Wm2BG*
 18 ab oriente *EA* ad orientem *HBG* contemnendis *EBG*
 20 *Dadastanam* *NAG* *Adastanum* *BG* 21 *Hyperechium* *G* *Hiperetheum* *B*
Hyperethium *W* 22 cellae *Her.* recte *EBG* del. (ut glossema) *Val.* rei *Haupt*
 recto(ri)s *Gdt.* (a) ueste *Corn.* diaetae *Madv.* 22 *Castrensis* *Val.* *Gastrensis* *BG*
Castrensi *Corn.* 23 sq. apparitorem — gutturis ut gloss. del. *Val.* *Eyss.* *Corn.*

365-6 turis, cui ut amico Procopius auxilia ductanda commisit. et dedignatus hominem superare certamine despicabilem, auctoritatis et celsi fiducia corporis, ipsis hostibus iussit, suum uincire rectorem: atque ita turmarum antesignanus umbratilis, comprehensus suorum *est* manibus.

6. Quae dum hoc modo procedunt, Venustus quidam, largitionum 5 apparitor sub Valente, multo ante Nicomediam missus, ut aurum susceptum stipendii nomine, militibus per orientem diffusis, uiritim tribueret, hac tristitia cognita, alienum peruidens tempus, Cyzicum cum his quae susceperat, se citius contulit. 7. ubi forte Serenianus repertus, domesticorum tunc comes, missus ad thesauros tuendos, urbem inexaspe- 10 rabili moenium ambitu, monumentis quoque ueteribus cognitam, fretus tumultuario praesidio, custodiebat: ad quam expugnandam, Procopius ut possessa Bithynia, sibi etiam Hellespontum iungeret, ualidam destinauerat manum. 8. morabantur autem effectum sagittis et glandibus, ceterisque iaculis, obsidentium saepe globi confixi, et propugnatorum sol- 15 lertia, claustrum per catenam ferream ualde robustam, ori portus insertum, quae ne rostratae intruerent naues hostiles, erat altrinsecus conligata. 9. hanc post uarios militum labores et ducum, fatigantium acerrimis proeliis, Aliso quidam tribunus abscidit, exsertus bellator et prudens, hoc modo. coniunctis tribus nauigiis, testudinem hac specie superstruxit: 20 densetis cohaerentes supra capita scutis, primi transtris instabant armati, alii post hos semet curuantes humiliter, tertiis gradatim inclinatis summis, ita ut nouissimi suffraginibus insidentes, formam aedificii fornicati monstrarent. quod machinae genus contra murales pugnas ideo figuratur hac specie, ut missilium ictus atque saxorum, per decursus 25 cadentium labiles, instar imbrium euanescent. 10. itaque coniectu te-

1 cui 4 antesignanos compressus est *om.* 5 quaedam hoc
6 nicomedia 6sq. siti pend[iinh]ominem 8 tristi acognita cyticum 9 susci-
perat 10 omnes 11 cognita 12 costodiebat ♂ at 13 ut *om.* bellis
pontum 16sq. incertam que nero strate 19 bellatorem prudens 20 h[a]c
(a m2 ex o m1) 21 coherentes 23sq. aedificit fortinaci 26 cadentia labilis

1 cui *EBG* 4 antesignanus *Wm2G* compressus *G* compraehensus
E compressis *B* est *add. Cl. Harmon c. c.* 5 dum *EG* 6 Nicomediam
EBG 7 stipendii nomine *EBG* 8 tristitia *Wm2BG* Cyzicum *Nm2bG*
Cicicum *B* 9 susceperat *EBG* Seuerianus *BG* 10 comes *AG* 11 cog-
nitam *BG* 12 ad *EBG* custodibit *Harmon c. c.* 13 ut *add. AG*: ad *B*
Hellespontum *NAG* 15 confossi *Btl.* 16sq. insertum *uulgo* insertam *Wm2BG*
19 exercitiis *G* exertas *B* expertus *Btl.* bellator et *Nm2 Val.* bellorum *G*
bellatorum *B* bellator est *E* 21 densatis *BG* cohaerenter *Wagn. Vogel*
23 aedificii *Wm2BG* 23sq. fornicati *NBG* 26 cadentium *A* cadentes *G* ca-
dentia *EB* labiles *AG* <a> coni. *Momms. Pet.*

lorum Aliso paulisper defensus, ingenti corporis robore, supposito stipite, 365-6 eandem catenam fortius bipenni concidens, ita confregit, ut disiecta patefaceret aditum latum, hocque exitu ciuitas hostili impetu patuit inprofecta. qua causa extincto postea proteruiae totius auctore, cum in
 5 factionis participes saeuiretur, hic idem tribunus, contemplatione facinoris clari, uitam cum militia retinens, diu post in Isauria oppetit, uastatoria manu confossus.

11. Hoc Marte Cyzico reserata, Procopius ad eam propere festinauit, ueniaque uiuersis qui repugnauere, donatis, Serenianum solum
 10 iniectis uinculis, iussit duci Nicaeam seruandum artissime. 12. statimque Ormisdae maturo iuueni, Ormisdae regalis illius filio, potestatem proconsulis detulit, et ciuilia more ueterum et bella recturo. qui agens pro moribus lenius, a militibus quos per deuia Frygiae, miserat Valens, subito corripiendus incursu, tanto uigore euasit, ut escensa naui quam
 15 ad casus pararat ancipites, sequentem ac paene captam uxorem, sagittarum nube diffusa defensam, auerteret secum: matronam opulentam et nobilem, cuius uerecundia et destinatio gloriosa, abruptis postea discriminibus, maritum exemit.

13. Ea uictoria ultra homines sese Procopius efferens, et ignorans
 20 quod quiuis beatus, uersa rota Fortunae, ante uesperum potest esse miserimus, Arbitionis domum cui antea tamquam eadem sibi sentientis parcebat, ut propriae, iussit exinaniri, mobilis census inaestimabilis plenam, ideo indignatus, quod uenire ad eum accitus, aliquotiens distulit, causatus incommoda senectutis, et morbos. 14. et licet hac ex causa
 25 praesumptor momentum pertimisceret graue, tamen cum obsistente nullo

1 defensio 2 bibenni considens 3 exitu ciuilitas potuit 4 tot[us]
 5 seuiretur 6 militiam 7 confusus 8 ore serata procopiis
 10 niceam 11 ormisdem aturio iuuenis hormisda 13 debia 14 tantu
 escensana usquam 15 pene 20 u[eatus] 21 arbitionis cui domumcui 22 pro-
 pria eius sit mobiles casiis inaestimabiles (-lis, m2) 24 morbo 25 obstante ♂

1 defensio *Wm2bG* 2 bipenni *EBG* concidens *uulgo* confindens *BG*
 3 exitu *EBG* ciuitas *Wm2BG* patuit *EBG* 6 militia *EBG* oppetiit *BG*
 7 confossus *Nm2BG* 8 reserata *NBG* Procopius *EBG* 11 Ormisdae
EBG (Ho- *BG*) maturo *BG* iuueni *EBG* Hormisde *EAG* (-dae *AG*)
 13 deuia Phrygiae *WBG* 14 tanto *EBG* ascensa naui quam *Wm2* ascensa
 naui nusquam *G* Esensana (-nnana *b*) usquam *PB* (-que *b*) 15 pateret *G* pera-
 rat *B* peragraret *b* sequentemque ac *G* sequentem aut *B* 19 Procopius sese
tr. BG 20 beatus *EBG* 21 Arbitionis domum cui *G* Arbitio cui domum
 cui *B* 22 propriae iussit *G* proprium eius sit *B* mobilis *Val.* ob illos *G*
 mobiles *EB* census *Val.* casus *EBG* 22 inaestimabiles *G* 24 morbos
Val. morbi *EBG*

366 se in orientales prouincias effundere libenti cunctorum adsensione, iam licentius posset, audas nouitatem quandam uisere, taedio asperioris imperii, quo tunc tenebantur: erga alliciendas quasdam ciuitates Asiae legendosque eruendi peritos auri (ut sibi profuturos proeliis quae magna exspectabat et crebra,) segnius commoratus, in modum acuti mucronis 5 obtusus est. 15. ut quondam Pescennius Niger, ad subueniendum spei rerum extremae, a Romano populo saepe accitus, dum diu cunctatur in Syria, a Seuero superatus in sinu Issico (qui est in Cilicia, ubi Dareum Alexander fudit,) fugatusque in suburbano quodam Antiochiae, gregarii manu militis interiit.

9. 1. Haec adulta hieme Valentiniano et Valente consulibus, agebantur. translato uero in Gratianum, adhuc priuatum, et Dagalaifum amplissimo magistratu, aperto iam uere, suscitatis uiribus Valens, iuncto sibi Lupicino cum robustis auxiliis, Pessinunta signa propere tulit, Frygiae quondam, nunc Galatiae oppidum. 2. quo praesidiis tutius commu- 15 nito, nequid inopinum per eos emergeret tractus, praeter radices Olympi montis excelsi, tramitesque fragosos, ire tendebat ad Lyciam, oscitantem ibi Gomoarium adgressurus. 3. cui pertinaci conspiratione multorum, hac maxime consideratione resistebatur, quod hostis eius (ut ante relatum est,) Constanti filiam paruulam, cum matre Faustina, et in agmi- 20 nibus et cum prope in acie starent, lectica circumferens secum, ut pro imperiali germine cui se quoque iunctum addebat, pugnarent audentius, iras militum accendebat. sicut aliquando dimicaturi Macedones cum Illyriis, regem adhuc infantem in cunis locauere post aciem, cuius metu ne traheretur captiuus, aduersos fortius oppresserunt.

2 possit	3 tenebatur	4 quae erruendi	5 crebras egenius
6 quodam fescennius	7 extreme	8 syria seruere	sin uisico abi
9 quosdam antiochiae (c add. m1)	graegarii	10 milites	15 quandam
15sq. totius commonito	16 opinum olimpi	17 tramitis quae	18 obi
gomoarium	19 maxima	21 propin acies	circum ferrens
nec uisi	24 regem om.	conis (corr. m3) loca uero (-re m3)	25 festius

2 posset *G* poscit *B* 3 tenebantur *G* 4 eruendi *Wm2BG* et sibi *Momms*.
 5 segnius *Wm2BG* 6 obtusus *AG* quondam *EAG* quomodo *B* Pescennius *AG*
 7 populo Romano *BG* 8 Syria <a> Seuero *Val.* Syrias irruere *bG* Syrias eruere
EB sinu *om.* *BG* Issico *BG* ubi *WBG* Darium *HBG* 9 quodam *NbG*
 10 militis *Wm2AG* 15 quondam *EBG* tutius *Btl.* totius *WB* ocus *NG* 15sq. com-
 munito *Wm2bG* 16 inopinum *EBG* 17 tramitesque *EAG* <per calles> t. *Nov.*
Lysia <de> *m Niemeyer* 18 ibi *Gron. om.* *BG* 19 maxime *Pet.* 21 prope in acie
CVal. prope in acies *EW* prope acies *B* propinqua acies *G* propinqua acies *A*
 21 circumferens *EBG* 22 germine *EBG* cui se *G* et ne *B* aiebat *Corn.* *Nov.*
 ardentius *Btl.* 24 regem *add. G* <Eropum regem> *Cl.* cunis *EbG* cuius *B*
 locauere *EAG* lora uero *b* 25 fortius *AG* infestius *EWm2* festine *B*

4. Contra has calliditatis argutias, sagaci opitulatione nutanti 366
negotio, consuluit imperator: et Arbitionem ex consule, agentem iam
dudum in otio, ad se uenire hortatus est, ut Constantiniani ducis uere-
cundia truces animi lenirentur; neque secus euenit. 5. nam cum om-
5 nibus proeector natu, et dignitate sublimior, canitiem reuerendam osten-
deret, multis ad perfidiam inclinatis, publicum grassatorem Procopium,
milites uero secutos eius errorem, filios et laborum participes pristino-
rum, appellans, orabat, ut se ac si parentem magis sequerentur, felicis-
simis ductibus cognitum, quam profligato morem gererent nebuloni, desti-
10 tuendo iam et casuro. 6. quibus cognitis Gomoarius, cum elusis hosti-
bus unde uenerat, redire posset innoxius, ad castra imperatoris, opor-
tunitatem interualli proximi *nactus*, captiui colore transiuit, uelut ad-
cursu multitudinis uisae, subito circumsaepitus.

7. Qua succensus alacritate, Valens castra promouit ad Frygiam,
15 et prope Nacoliā, conlatis manibus partium, dum in ancipiti
Agilo rem excursu prodidit repentino, eumque secuti complures, iam pila
quatientes et gladios, ad imperatorem transeunt cum uexillis, scuta per-
uersa gestantes, quod defectionis signum est apertissimum.

8. Hoc praeter spem omnium uiso, Procopius salutis intercluso
20 suffragio, uersus in pedes, circumiectorum nemorum secreta *petebat* et
montium, Florentio sequente et Barchalba tribuno, quem per saeuissima
bella iam inde Constanti temporibus notum, necessitas in crimen
traxerat — non uoluntas. 9. maiore itaque noctis parte consumpta, cum
a uespertino ortu luna praelucens in diem metum augeret, undique fa-
25 cultate euadendi exempta, consiliorum inops Procopius, ut in arduis ne-

1 sagacio ♂	2 imperatore tarbitiones (-ne m3)	4 linerentur (<i>corr.</i>
m3) uenit	7 secutus	8 sequeretur (<i>corr. m1</i>)
9 quam publicum	11sq. oportunitatem terualli (in <i>add. m2</i>)	12 nactus <i>om.</i>
13 circumseptus	14 succensus frigiam	15 propensa colium
16 dum in ancipitia	17 uixillis	20 suffugio
21 seuiquissimam		petebat <i>om.</i>

2 Arbitionem *Wm2BG* 3 Constantiani *BG* 4 lenirentur *EBG* euenit
BG 6 publice *Gdt.* 7 secutos *EbG* 9 quam *EG* 11sq. opportunitate *G*
12 nactus *add. Cl.* 14 succensus *C Hadr. Val.* 15 prope Nacoliā *G* prope
collem *B* 15sq. <Agilo causam inter pugnan>dum in ancipiti iaculorum ex-
cursu prodidit *Momms.* dum in ancipiti <staret exitus proclii,> Agilo rem exc.
prod. *Her.* dum in anc. articulo <proclium esset (*uel* uersaretur), Agilo> rem etc.
Nov. dux *G* 16 Agilo rem excursu *G* iaculorum excursu *B* 17 uexillis
EBG 20 suffragio *EBG* suffugio *Lind.* petebat *add. G* post montium,
post secreta *Cl.* petiit *add. Wm2Nm2* 21 seuiquissima *Wm2G* sequentissima *B*
22 inde a *EG*

366 cessitatibus solet, cum Fortuna expostulabat luctuosa et graui, mersus-
que multiformibus curis, subito a comitibus suis artius uinctus, relato
iam die, ductus ad castra, imperatori offertur, reticens atque defixus,
statimque abscisa ceruice, discordiarum ciuiliū gliscentes turbines se-
peliuit et bella, ad ueteris Perpennae exemplum, qui post Sertorium 5
inter epulas obruncatum, dominatione paulisper potitus, e fructectis ubi
latebat, extractus, oblatusque Pompeio, eius iussu est interfectus.

10. Parique indignationis impetu Florentius et Barchalba, qui eum
duxerunt, confestim, non pensata ratione, sunt interfecti. nam si princi-
pem legitimum prodidissent, uel ipsa Iustitia iure caesos pronuntiaret; 10
si rebellem et oppugnatorem internae quietis, ut ferebatur, amplas eis
memorabilis facti, oportuerat deferri mercedes.

11. Excessit autem uita Procopius anno quadragesimo, amplius
mensibus decem: corpore non indecoro, nec mediocris staturae, subaquilus,
humumque intuendo semper incedens, perque morum tristium latebras, 15
illius similis Crassi, quem in uita semel risisse, Lucilius adfirmat et
Tullius, set (quod est mirandum) quoad uixerat, incruentus.

10. 1. Isdem fere diebus, protector Marcellus, eiusdem cognatus,
agens apud Nicaeam praesidium, proditione militum et interitu Procopii
cognito, Serenianum intra palatium clausum, medio noctis horrore in- 20
cautum adortus, occidit; cuius mors saluti plurimis fuit. 2. nam si
uictoriae superfuisset incultis moribus homo, et nocendi acerbitate con-
flagrans, Valentique ob similitudinem morum, et genitalis patriae ui-

1sq. mensusque (corr. m3) multiformibus (corr. m3) 4sq. saepeliuit 6 ae-
pulas obruncatum (n del. m2) 6sq. potius (J) a fructecta subelatebat 7 ab-
latusque 8 et om. 11 inter ne (nae m3) 12 memorabili bus J factio
portuerat (corr. m3) post mercedes repet. 9 non pensata — 12 mercedes, del.
m2 14sq. stare (-tu- add. m3) subcuitus humum quem intuendos (-s del. m3)
16 atfirmat J 17 set] et quod ad ingruetus 18 eiusdem bis (alt. del.
m2) 19 niceam 20 qui cognito 22 uictoria aceruitate (corr. m3)

1 (ut) l. Nov. 1sq. mersusque multiformibus EBG 2 rutilo (uel re(uo)-
luto) Kell. re(ue)lato Gdt. (p)rolato Momms. 5 et bella om. G bella ad om. PB
6 obruncatum EBG eG fructectis ubi Wm2Val. fructectis sub quibus G
affectata sub B 7 oblatusque EBG 8 et add. EAG 12sq. deferri mercedes
excessit ENAG deferri mercedes non pensata ratione sunt interfecti. excessit
WB 14 staturae WBG subaquilus Her. (cf. qui 20) subcuruus Wm2AG
subcinctus B subcurtus E subfescu(lu)s Cl. 15 intuendo EBG 16 an
adfirma(n)t? Cl. 17 (s)ed Btl. Herm. (set Eys.) quoad EG quod B
incruentus EBG 18 forte BG 20 cognito EBG 22 uictoriae EG acer-
bitate EBG

cinitatem, acceptus, occultas uoluntates principis introspiciens, ad cru- 366
delitatem propensioris, multas innocentium ediderat strages.

3. Quo interfecto, idem Marcellus, occupata celeri cursu Chalcedone,
concrepantibus paucis, quos uilitas et desperatio trudebat in scelus,
5 umbram principatus funesti capessit, gemina ratione fallente, quod et
Gothorum tria milia regibus iam lenitis, ad auxilium transmissa Pro-
copio, Constantianam praetendenti necessitudinem, ad societatem suam
parua mercede, traduci posse existimabat, quodque gesta in Illyrico etiam
tum latebant.

10 4. Inter quae tam trepida, speculationibus fidis Aequitius doctus,
conuersam molem belli totius in Asiam, degressus per Succos, Filippo-
polim clausam praesidiis hostium, Eumolpiadam ueterem, reserare magna
ui conabatur, urbem admodum oportunam, et inpedituram eius adpetitus,
si pone relicta adiumenta Valenti laturus, (nondum enim apud Nacoli-
15 gesta conpererat,) festinare ad Haemimontum cogeretur. 5. uerum paulo
postea cognita leui praesumptione Marcelli, milites missi sunt audaces
et prompti, qui eum raptum, ut deditum noxae mancipium, in custodiam
conpegerunt. unde post dies productus, lateribus sulcatis acerrime, pa-
ri-aeque perpe-ssis consortibus, interiit, hoc fauorabilis solo, quod abstulit
20 Serenianum e medio, crudelem ut Falarim, et illi fidum quia doctrina-
rum diritatem causis inanibus praetexebat.

6. Exstirpatis occasu ducis funeribus belli, saeuitum est in multos
acrius quam errata flagitauerant uel delicta, maximeque in Filippopoleos
defensores, qui urbem seque ipsos, non nisi capite uiso Procopii, quod

2 propensionis	trages	3 marcellius occupata	chalcidone	4 dis-
peratio tridebat	5 sumbram	6 erant missa	7 necessitudine	(sine
lac.)	8 quotque	10 que	equitius doctis	12 eum ulpiadam
13 adretitus	14 *nacoli- am (fu. i)	15 eam montum	16 laeui	18 con-
pigerunt	19 perpensis	inter	20 falari mille et ille	quia] a
22 sac-	utium	23 delecta	filippopoleos	

2 propensioris	EBG	edidisset strages	EBG	3 Marcellus occupata
EBG	4 trudebat	EBG	5 umbram	EBG
6 transmissa	Pet.	necessitu-	dinem	EBG
quae ad	G	8 quodque	EAG	quaeque
B	10 Aequitius	Val.	doctus	EBG
11 digressus	EBG	12 Eumolpiadam	NG	Vlpiadam
enim	B	13 eius (itus) ac	reditus	Momms.
adpetitus	Nm2G	aduentus	EB	14 si porro
G	Sapaica	B	15 Aemimontum	G
eum motum	B	18 compe-	gerunt	EBG
postridie	G	post d. paucos	Pet.	post (tres) dies
Brakm.	19 per-	pe-ssis	EAG	interiit
G	in b	solum	bG	20 Phalarim
WBG	et illi	Eyss.	illi et illi	Em2G
ille et ille	WB	et illi (si) milem	Momms.	(qui) a
Her.	(plura ante	intercidisse	ratus	c. c., e. g. in primis)
ad	EBG	quo	Momms.	21 d.
quam causis	G	22 seminibus	Btl.	saeuitum
WBG	23 delicta	EBG	Philippopoleos	EBG

366 ad Gallias portabatur, aegerrime dediderunt. 7. ad gratiam tamen precantium, coerciti sunt aliqui lenius. inter quos eminebat Araxius, in ipso rerum exustarum ardore adeptus ambitu praefecturam, et Agilone intercedente genero supplicio insulari multatus, breue post tempus euasit. 8. Eufrasius uero, itemque Fronimius, missi ad occiduas partes, 5 arbitrio obiecti sunt Valentiniani, et absoluto Eufrasio, Fronimius Cheronesium deportatur, inclementius in eodem punitus negotio, ea re quod diuo Iuliano fuit acceptus, cuius memorandis uirtutibus, ambo fratres principes obtrecebant, nec similes eius, nec suppare.

9. His accedebant alia grauiora, et multo magis quam in proeliis 10 formidanda. carnifex enim, et unci, et cruentae quaestiones, sine discrimine ullo aetatum et dignitatum, per fortunas omnes et ordines grassabantur, et pacis obtentu, † itum detestandum agitabatur, infaustam uictoriam exsecrantibus uniuersis, interniciuo bello quouis grauiorem. 10. nam inter arma et lituos, condicionis aequatio leuiores facit pericula, et 15 Martiae uirtutis potestas, aut absumit quod occupat, aut nobilitat, et mors (si acciderit,) nullum ignominiae continet sensum, finemque secum uiuendi simul et dolendi perducit: ubi uero consiliis impiis iura quidem praetenduntur et leges, et Catonianae uel Cassianae sententiae furo perlitati residerint iudices, agatur autem, quod agitur, ad uoluntatem praetumidae potestatis, et ex eius libidine, incidentium uitae necisque mo- 20 menta pensantur, ibi capitalis uertitur perniciēs et abrupta. 11. nam

1 acerrimae diuiderunt	2 praecantium	3 exustarum ad ardorem
(or- m1?) 3sq. agilonem	4 genero (-re m3)	5 fronemius 6sq. eufraxio
(-sio m2) fronemius cheronesium	8 memorandi uirtutibus eius ambo	9 principis obtrecebant (-bant m2)
10 accidebant	praeliis	11 cruento
11sq. discrimina ulla etatum	13 obtentuitum	14 interneciū
15 conditio- nis aequaltio	16 aut ausum id quod	nobilitate et
17 ignominiae ♂	19 catonianae (ni ex m)	20 residerendi
21 potestates	necisque	22 ubi

1 egerime *EG* (aeg- *G*) acerrime *WB* dediderunt *EG* diuiderunt *B*
 3 exustarum ardore *EBG* 3sq. Agilone *EAG* Agilone *B* (-nem *b*) 4 ge-
 nero *EBG* 5 et 6 Fronimius *Her.* Phronemius *WBG* 8 memorandis *EBG*
 eius ante ambo del. *EAG* saeuus *Eyss.* 9 principes *EBG* obtrecebant
EBG obtrecebat *Haupt* 10 accedebant *HBG* 11sq. discrimine ullo *EBG*
 13 obtentui tum *HN* obtentu uitium *G* obtentum *B* obtentu (iudi)cium *Val.*
 obtentu(m be)llum *Eyss.* obtentu ius *Gdt.* o. (nego)tium *Pet.* o. (latrocin)ium
Nov. 14 interneciū *EAG* interne ciuile *B* 15 aequatio *HBG* 16 ab-
 sumit quod *Nov.* id quod ausum *G* ausum ad quod *B* nobilitat (*iam Madv.*)
 et *Nov.* inopinata *G* 20 residerint *Her.* resident *G* rescindenda *B* praese-
 derint *Momms.* agatur] agitur *G* aguntur *B* 21 potestatis *EBG* ince-
 dentium *Val.* incidentium *restit. Cl.* (cf. 19, 12, 13) uitae incidentium *tr*
PBG necisque *EBG* 22 ibi *WG*

ut quisque ea tempestate ob quamlibet ualuerat causam, regio *imperio* 366
 prope accedens, et aliena rapiendi auiditate exustus, licet aperte in-
 sontem, arcensens, ut familiaris suscipiebatur et fidus, ditandus casibus
 alienis. 12. imperator enim promptior ad nocendum, erimantibus
 5 patens, et funereas delationes adsciscens, per suppliciorum diuersitates
 effrenatius exultauit, sententiae illius Tullianae ignarus, docentis in-
 felices esse eos qui omnia sibi licere existimarunt. 13. haec inplacabi-
 litas causae quidem piissimae, sed uictoriae foedioris, innocentes tor-
 toribus exposuit multos, uel sub eculeo locauit incuruos, aut ictu
 10 carnificis torui substrauit: quibus (si pateretur natura,) uel denas ani-
 mas profundere praestabat in pugna, quam lateribus fodicatis, omni
 culpa immunis, fortunis gementibus uniuersis, quasi laesae maiestatis
 luere poenas, dilaniatis ante corporibus, quod omni est tristius morte.
 14. exin cum superata luctibus ferocia deflagrasset, proscriptiones et
 15 exilia et quae leniora quibusdam uidentur, quamquam sint aspera, uiri
 pertulere summates, et (ut ditaretur alius) genere nobilis, et forte me-
 ritis locupletior, actus patrimonio praeceps, trususque in exilium, consu-
 mebatur angore, aut stipe precaria uictitabat, nec modus ullus exitia-
 libus malis inpositus, quam diu principem et proximos opum satietas
 20 cepit, et caedis.

15. Hoc nouatore adhuc superstite, cuius actus multiplices docui- 365
 mus et interitum, diem duodecimum Kalendas Augustas, consule Va-
 lentiniano primum cum fratre, horrendi terrores, per omnem orbis am-
 bitum grassati sunt subito, qualis nec fabulae nec ueridicae nobis anti-
 25 quitates exponunt. 16. paulo enim post lucis exortum, densitate prae-

1 quosque a 1sq. regio prope accidens 3 cassibus 4 promptor ♂
 5 funeres ♂ diuersitatis 9 aeculeo capit 11 quam *repet. ante* fodi-
 catis 12 immunis 14 ferocia defragasset proscriptionis 16 summatis
 18 praecaria 19sq. opussa pietas caepit et caedes 23 erroris 24 ueredici
 (-ce m2)

1 quisque *EbG* ea *G* uoluerat *uulgo Momms.* causam (ad accu-
 sandum eum admittebat imperatorium arbitrium) regio prope *Momms.* regiae *G*
 regis *N* regio *EB* regia *b* (imperio) *Her.* 2 prope(re) *uulgo* accedens
EG 3 casibus *EBG* 5 diuersitates *EBG* 6 effrenatus *BG* 7 existima-
 rent *Her.* 8 uictoriam foedantis *bG* (fod- *B*) 9 (lo)cauit *Nov.* capitis *B*
 caput *G* rap(u)it *Momms.* capit(e statuit) *Her.* 11 lateribus fodicatis *EG*
 lateribus quasi (quati *bA*) fodicatis *B* 12 immunes *AG* in numinis *PB*
 14 ferocia *EBG* deflagrasset *EAG* proscriptiones *EBG* 15 exilia quae
Momms. 16 summates *Wm2BG* 19 opum *AG* opus *CB* satietas *EAG*
 sapientis *B* 20 cepit *bG* caedis *Wm2AG* 23 terrores *Nm2 uulgo* tre-
 mores *BG* (sed cf. 17, 7, 12) 24 quales *BG*

365 uia fulgorum acrius uibratorum, tremefacta concutitur omnis terreni
 stabilitas ponderis, mareque dispulsum, retro fluctibus euolutis, abscessit,
 ut resecta uoragine profundorum, species natantium multiformes limo
 cernerentur haerentes, ualliumque uastitates et montium, tunc (ut opinari
 dabatur,) suspicerent radios solis, quos primigenia rerum sub immensis 5
 gurgitibus amendauit. 17. multis igitur nauibus, uelut arida humo
 conexis, et licenter per exiguas undarum reliquias, palantibus plurimis,
 ut pisces manibus colligerent et similia: marini fremitus uelut grauati,
 repulsam uersa uice consurgunt, perque uada feruentia insulis et conti-
 nentis terrae porrectis spatiis uiolenter illisi, innumera quaedam in ci- 10
 uitatibus, et ubi reperta sunt aedificia, complanarunt: proinde ut ele-
 mentorum furente discordia, inuoluta facies mundi, miraculorum spe-
 cies ostendebat. 18. relapsa enim aequorum magnitudo cum minime
 speraretur, milia multa necauit hominum et submersit, recurrentiumque
 aestuum incitata uertigine, quaedam naues postquam umentis substantiae 15
 consenuit tumor, pessumdatae uisae sunt, exanimataque naufragiis corpora
 supina iacebant aut prona. 19. ingentes aliae naues, extrusae rabidis
 flatibus, culminibus insidere tectorum, (ut Alexandriae contigit) et ad
 secundum lapidem fere procul a litore contortae sunt aliquae, ut Laco-
 nicam prope Mothonen oppidum nos transeundo conspeximus, diuturna 20
 carie fatiscentem.

1 concurritur omnes 4 cernebantur herentes 6 emendauit homo
 7 plantibus 10 terae ♂ uolenter (♂) ibi si 13 minimae 15 iumentis
 16 uisa 17 pron ♂ 19 sq. laconica (o ex a) 21 cari AMMIANI MARCEL-
 LINI RERV GESTARV: EXPLICIT LIBER XXVI: INCIPIT LIBER XXVII:

1 fulgurum AG concutitur omnis EBG 4 cernerentur AG conaban-
 tur B 5 quas Pet. rerum <natura> Momms. Nov. 6 amandauit AG humo
 HBG 7 palantibus Wm2AG planctibus B 8 fluctus bG flutus B 10 illisi
 G immissi A ibi si WB 11 ut] ui Momms. 15 humentis Wm2G tumentis B
 16 uisae EAG 17 rapidis HBG 18 flu(c)tibus Pet. insedere Val.
 18 sq. Laconicam bG 20 Methonen BG] (-nem B) 21 carie EAG Hinc
 deficiunt PRSBb

LIBER XXVII.

1. Alamanni, fuis acie Romanis, Chariettonem et Seuerianum Comites interficiunt.
 2. Iouinus Magister equitum per Gallias, unam et alteram Alamannorum manum imparatam caedit; tertiam barbarorum partem apud Catalaunos proelio superat, VI hostium millibus interfectis, IV uulneratis.
 3. de III Praefectis Vrbi, Symmacho, Lampadio et Iuuentio. Sub eo Damasi et Vrsini de Episcopatu Romano contentiones.
 4. Describuntur populi, et VI prouinciae Thraciarum, singularumque clarae urbes.
 5. Valens Aug. Gothis, qui auxilia Procopio contra ipsum miserant, bellum infert, et post triennium pacem cum eis facit.
 6. Gratianum filium Valentinianus consentiente exercitu Augustum nuncupat, et puerum purpuram indutum ad fortiter faciendum hortatur, militibusque commendat.
 7. Valentiniani A. iracundia, feritas, et saeuitia.
 8. Pictis, Attacottis, et Scottis, post Ducem et Comitem interfectos, Britanniam impune uastantibus, Theodosius Comes fuis praedam excussit.
 9. Mauricae gentes Africam populantur. Isaurorum latrocinia Valens compescit. De Praetextati Praefectura Urbana.
 10. Valentinianus A. Rhenum transit, et Alamannos qui in celsissimos montes fugerant, non incruento utrimque certamine fundit fugatque.
 11. De Probi nobilitate, opibus, dignitatibus, et moribus.
 12. Romani et Persae de Armenia et Hiberia inter se pugnant.
1. 1. Dum per eum orbem haec quae narrauimus, diuersi rerum 365-6 expediunt casus, Alamanni post aerumnosas iacturas et uulnera, quae congressi saepe Iuliano Caesari pertulerunt, uiribus tandem resumptis, licet inparibus pristinis, ob causam expositam supra, Gallicanos limites 5 formidati iam persultabant. statimque post Kalendas Ianuarias, cum per glaciales tractus hiemis rigidum inhorresceret sidus, cuneatim egressa, multitudo licentius uagabatur. 2. horum portioni primae Charietto, tunc per utramque Germaniam comes, occursurus cum milite egreditur ad bella ineunda promptissimo, adscito in societatem laboris Seueriano iti- 10 dem comite, inualido et longaeuo, qui apud Cabillona Diuitensibus praesidebat et Tungricanis. 3. proinde confertius agmine in unum coacto,

1 eum que 3 caesare 6 clauale stractus inhorrisce et 7 primae m2 ex proximae m1 9 adscuto (om. in) 10 longaeuo calidona 11 tunc grecanis

1 eum EAG 3 Caesari AG pertulerant EG 5 Ianuarias A Ianuarii G Ianuarum E 6 glaciales tractus EAG inhorresceret EAG 7 Carietto EAG 9 adscito in EG ascitoque in A adscito ad Wm2 10 Cabillona Hadr. Val. 11 Tungricanis G

365-6 ponteque breuioris aquae firma celeritate transmisso, uisos eminus barbaros, Romani sagittis aliisque leuibus iaculis, incessebant, quae illi reciprocis iactibus ualide contorquebant. 4. ubi uero turmae congressae strictis confluxere mucronibus, nostrorum acies impetu hostium acriore concussa, nec resistendi nec faciendi fortiter copiam repperit, cunctis 5 metu compulsis in fugam, cum Seuerianum uidissent equo deturbatum, missilique telo perfossum. 5. ipse denique Charietto, dum cedentes obiectu corporis et uocis obiurgatorio sonu, audentius retinet, pudendumque diluere dedecus fiducia diu standi conatur, oppetit telo letali confossus. 6. post cuius interitum, Erulorum Bataurorumque uexillum direptum, quod insultando tripudiantes barbari crebro sublatum altius ostendebant, post certamina receptum est magna. 10

2. 1. Qua clade cum ultimo maerore conperta, correcturus sequius gesta, Dagalaifus a Parisiis mittitur. eoque diu cunctante, causanteque diffusos per uaria barbaros, semet adoriri non posse, accitoque paulo 15 postea ut cum Gratiano, etiam tum priuato, susciperet insignia consulatus, Iouinus equitum magister accingitur, et instructus paratusque cautissime, obseruans utrumque sui agminis latus, uenit prope locum Scarponna, ubi inopinus maiorem barbarorum plebem antequam arma retur, temporis breui puncto praeuentam, ad internicionem extinxit 20 2. exultantes innoxii proelii gloria milites, ad alterius globi perniciem ducens, sensimque incedens rector eximius, speculatione didicit fida, directis propius uillis, uastatoriam manum quiescere prope flumen, iamque aduentans, abditusque in ualle densitate arbustorum obscura, uidebat lauantes alios — quosdam comas rutilantes ex more, potantesque 25

1 breuiiores aque 2sq. reprocis ♂ 3 ualidae 4 acles 6 aequo
7 per offessum 8 iurgatorio (cf. of- 7) audientius pertinet 9 decus cenatur
oppeti 9sq. laetali confusus 10 aerulorum uataurorumque uixillum 12 mag-
num 13 dade ♂ memere (-re add. m2) sed eius 14 causantem quae
16 post aut 16sq. consolatus 20 cuncto 21 eaultantes ♂ 22 incidens
eximus 23 u[a]statoriam menum

1 breuioris EAG festina Kell. C.F.W.M. summa Pet. 4 acies
EAG hostium om. EG 7 perfossum N Btl. Kiessl. per os fixum EAG
Charietto EAG 8 (ob)iurgatorio N Kiessl. sono EAG audentius
EAG retinet Val. premit G pertinet restit. Pet. 9 dedecus Wm2AG
deuitandi EA conatur EAG oppetit Wm2 oppetiit EAG 19sq. confos(s)us
Eyss. confixus EAG 10 Erulorum EG Bataurorumque EAG uexilla
EAG 12 magna AG 13 merore EAG (moe- AG) secius Val. huiusmodi
EAG 14 causanteque EAG 16 -ea ut Wm2 Nov. ut AG 16sq. consu-
latus EAG 19 Scarpona G 20 puncto NG momento EA 22 incedens
EAG eximius EAG 23 manum EAG

non nullos. 3. et nactus horam impendio tempestiuam, signo repente 365-6
per lituos dato, latrocinalia castra perrupit, contraque Germani, nihil
praeter inefficaces minas iactanter sonantes et fremitum, nec expedire
arma dispersa, nec componere aciem, nec resurgere in uires permitte-
5 bantur, urgente instanter uictore. quocirca forati pilis et gladiis,
cecidere conplures, absque his quos uersos in pedes, texere flexuosi
tramites et angusti.

4. Hoc prospero rerum effectu, quem uirtus peregerat et fortuna,
aucta fiducia, Iouinus militem ducens, diligenti speculatione praemissa, in
10 tertium cuneum qui restabat, propere castra commouit, et maturato
itinere, omnem prope Catelaunos inuenit, ad congregiendum promptissimum.
5. et uallo opportune metato, suisque pro temporis copia, cibo recreatis
et somno, primo aurorae exortu, in aperta planitie composuit aciem,
dilatatam arte sollerti, ut spatiis amplioribus occupatis, aequiperare
15 Romani hostium multitudinem apparerent, inferiores numero (licet uiribus
pares.) 6. signo itaque per bucinas dato, cum pede conlato, res agi
coepisset, sueta uexillorum splendentium facie terrii, stetere Germani.
quibus hebetatis parumper, reparatisque confestim, ad usque diei extimum
concertatione protenta, ualidius inminens miles, fructum rei bene gestae
20 sine dispendio quaesisset, ni Balchobaudes armaturarum tribunus, magnilo-
quentia socordi coalitus, propinquante iam uespera, cessisset incondite.
quem si secutae residuae cohortes abissent, ad tristes exitus eo usque
negotium uenerat, ut nec acta nuntiaturus, quisquam posset superesse
nostrorum. 7. sed resistens animorum acri robore miles, ita lacertis
25 eminuit, ut hostium quattuor milibus sauciis, sex alia interficeret milia,
ipse uero non amplius mille ducentis amitteret, ducentis tantummodo
uulneratis. 8. noctis itaque aduentu proelio iam dirempto, refectisque

1 ullos ♂	repete	2 perrupta	3 paeter ♂	5 urgente instante
uictore	6 flexuosusi	8 peregrat	11 itinere	caute launos
um	13 aurore	planitiae	14 solerti	16 conlatoris
uixillorum	18 haebetatis (t pr. add. m2)		19 ualidus (corr. mI)	17 et sueta
stae ♂	21 propinquitae	inconditae	25 exalta	26 amplius ille
27 diremptorem	fectis	que		

1 nullos *EAG* repente *EAG* 2 perrupit *G* 4 dispersi *Pet.* 5 in-
stanter *A*; *om. EG* urgerent instante *Val. Pet.* 6 flexuosi *Em2AG* 8 pere-
gerat *EAG* 11 itinere *EAG* omen *EA* Catelaunos *EG* promptissi-
mum *EAG* (-mpt- *AG*) 16 igitur *EG* res *EAG* 17 sueta *uulgo*
insueta *AG* et insueta *E* exsultanter *Kiessl.* splendentium *om. EG* 18 ex-
tremum *EG* 20 Balcobaudes *AG* 21 propinquante *EAG* 25 sex alia
Wm2 sex altera *G* et altera *EA* 26 mille *Wm2 Val.: om. EAG* 27 re-
fectisque *EAG*

365-6 uiribus fessis, prope confinia lucis ductor egregius, in agminis quadrati figuram producto exercitu, cum conperisset occultantibus tenebris barbaros lapsos, securus insidiarum, per aperta camporum sequebatur et mollia, calcando semineces et constrictos, quos uulneribus frigorum asperitate contractis, dolorum absumpserat magnitudo. 9. exin progressus 5 ulterius, reuertens, ubi nullum reppererat, didicit regem hostilium agminum cum paucis captum, ab Ascariis (quos ipse per iter aliud ad diripienda tentoria miserat Alamannica,) suffixum patibulo. ideoque iratus, in tribunalum animaduertere statuit, ausum hoc inconsulta potestate superiore, fecisse, eumque damnasset, ni militari impetu commissum 10 facinus atrox documentis eudentibus constitisset.

10. Ei post haec redeunti Parisios post claritudinem recte gestorum, imperator laetus occurrit, breuique postea consulem designauit, illo uidelicet ad gaudii cumulum accedente, quod isdem diebus Procopii susceperat caput, a Valente transmissum. 11. praeter haec alia multa narratu 15 minus digna conserta sunt proelia, per tractus uarios Galliarum, quae superfluum est explicare, cum neque operae pretium aliquod eorum habuere prouentus, nec historiam producere per minutias ignobiles decet.

3. 1. Hoc tempore uel paulo ante, noua portenti species per Annonariam apparuit Tusciam, idque quorsum euaderet, prodigialium rerum 20 periti penitus ignorarunt. in oppido enim Pistoriensi, prope horam diei tertiam, spectantibus multis, asinus tribunali escenso, audiebatur destinatus ruginis, et stupefactis omnibus qui aderant quique didicerant referentibus aliis, nulloque coniectante uentura postea quod portendebatur, euenit. 2. Terentius enim, humili genere in urbe natus et pistor, 25 ad uicem praemii, quia peculatus reum detulerat Orfitum ex praefecto,

1 e[gregius]	4 semine cesset constratos (a ex ic)	5 contractos dolorum
7 reriter	8 alamanni casu fixum	10 eum quae militarium
petu ♂	12 et redeunt claritudinem —	13 occurrit add. m2 in mg.
letus aenique	14 accidente susciperat	15 narratu* (fu. m)
17 opere praetium	18 minutas	20 prodici alium
25 sq. et pistor et ad	26 prae mihi reum m2 ex eum	21 paenitus opido ♂
		officium

4 et Wm2 sed EA om. G constrictos EA 5 contractis G dolorum
 EAG 7 Hastariis EAG per iter EAG 8 miserat ante ad (7) EAG suffixum EAG
 12 ei Cl.: del. Pet. redeunti Tm2AG 13 laetus HAG
 (br)euique Pet. eumque Em2AG Nov. 14 accedente EAG susceperat
 EAG 15 narratu EAG 17 quoniam (cpd. scr., pro cum) G 18 minutias EAG
 20 prodigialium EAG 22 ascenso Wm2AG escenso restit. Btl.
 26 ad G praemii Wm2AG Orfitum Val.

hanc eandem prouinciam correctoris administrauerat potestate. eaque 374
confidentia deinceps inquietius agitans multa, in nauiculariorum negotio
falsum admisisse conuictus, ut ferebatur, perit carnificis manu, regente
Claudio Romam.

5 3. Multo tamen antequam hoc contingeret, Symmachus Aproniano 364-5
successit, inter praecipua nominandus exempla doctrinarum atque modestiae.
quo instante urbs sacratissima otio copiisque abundantius solito fruebatur,
et ambitioso ponte exultat atque firmissimo, quem condidit ipse, et magna
ciuium laetitia dedicauit, ingratorum, ut res docuit apertissima. 4. qui
10 consumptis aliquot annis, domum eius in Transtiberino tractu pul-
cherrimam incenderunt, ea re perciti, quod uilis quidam plebeius finxerat,
illum dixisse sine indice ullo uel teste, libenter se uino proprio calcarias
extincturum, quam id uenditurum pretiis quibus sperabatur.

5. Aduenit post hunc urbis moderator Lampadius, ex praefecto 365
15 praetorio, homo indignanter admodum sustinens, si (etiam cum spueret)
non laudaretur, ut id quoque prudenter praeter alios faciens, sed non
numquam seuerus et frugi. 6. hic cum magnificos praetor ederet ludos,
et uberrime largiretur, plebis nequiens tolerare tumultum, indignis multa
donari saepe urgentis, ut *et liberalem se et multitudinis ostenderet contemp-*
20 *torem*, accitos a Vaticano quosdam egentes, opibus ditauerat magnis.
7. uanitatis autem eius exemplum, ne latius euagemur, hoc unum sufficiet
poni, leue quidem, sed cauendum iudicibus. per omnia enim ciuitatis
membra quae diuersorum principum exornarunt inpensae, nomen proprium
inscribebat, non ut ueterum instaurator, sed conditor. quo uitio laborasse
25 Traianus dicitur princeps, unde eum herbam parietinam iocando
cognominarunt.

8. Hic praefectus exagitatus est motibus crebris, uno omnium
maximo, cum collecta plebs infima, domum eius prope Constantinianum

1 prouinciae incorrectores 3 ami[sisse] 7sq. fruebatur dedit ipse
10 transtiberi non 11 plebe eius infixerat 13 praetiis 17 magnifico
spereto redderet 18 uberrimae 19 urgentes ut liberalem se et 20 ac-
citos (i ex u) aegentes dibauarat (b in t corr. m3) 22 leui 23 que
exarmarunt 24 inscribebant laborasset 25 locando (corr. m3)

1 prouinciam correctoris EAG 3 falso EAG admisisse EAG
periit EAG 8 et ambitioso—quem con- add. G condidit G 10 Transti-
berino EAG 11 plebeius finxerat EAG (conf- Nov.) 12 libentius Em2A
13 sperabant Her. c. c. 15 homo om. EG 17 magnificos pretor ederet
EAG 19 urgentis EAG ut <et> Her. se sed Gdt. se nec Niemeyer
20 ditauerat EAG 22 leue EAG 23 exornarunt Em2AG 24 inscribebat
Em2AG laborasse EAG laborasse <et> Her. 25 iocando EAG

- 365 lauacrum, iniectis facibus incenderat et malleolis, ni uicinorum et familiarum ueloci concursu, a summis tectorum culminibus petita saxis et tegulis abscessisset. 9. eaque ui territus ipse, primitiis crebriscentis seditionis in maius, secessit ad Muluium pontem, quem struxisse superior dicitur Scaurus, ut lenimenta ibidem tumultus operiens, quem causa concitauerat 5 grauis. 10. aedificia erigere exordiens noua, uel uetusta quaedam instaurans, non ex titulis solitis parari iubebat impensas, sed si ferrum quaerebatur, aut plumbum, aut aes aut quicquam simile, apparitores inmittebantur, qui uelut ementes diuersas raperent species, nulla pretia persolueno, unde accensorum iracundiam pauperum, damna deflentium 10 crebra, aegre potuit celeri uitare digressu.
- 366-7 11. Aduenit successor eius ex quaesitore palatii, Viuentius, integer et prudens Pannonius, cuius administratio queta fuit et placida, copia rerum omnium afluente. set hunc quoque discordantis populi seditiones terruere cruentae, quas tale negotium excitarat. 12. Damasus et Vrsinus, 15 supra humanum modum ad rapiendam episcopi sedem ardentes, scissis studiis asperrime conflictabantur ad usque mortis uulnerumque discrimina, adiumentis utriusque progressis, quae nec corrigere sufficiens Viuentius nec mollire, coactus ui magna, secessit in suburbanum. 13. et in concertatione superauerat Damasus, parte quae ei fauebat, instante. constat 20 que in basilica Sicinini, ubi ritus Christiani est conuenticulum, uno die centum triginta septem reperta cadauera peremptorum, efferatamque diu plebem, aegre postea delenitam.

14. Neque ego abnuo, ostentationem rerum considerans urbanarum,

1 ne uitiorum	3 premitus (primitus <i>m3</i>)	4 mullium	5 ad leni-
menta	6 exoriens	8 an plumbum	9 diuersa
9 diuersa	14 fluentes et (te <i>del. m3</i>)	discordantes	15 quae
10 exqui-	16 epicops (episcopalem <i>m3</i>)	17 conflictabant	18 que
11 sitore	19 secessit on (<i>corr. m3</i>)	20 eius (us <i>del. m3</i>)	21 ratus (ri- <i>m3</i>)
12 exqui-	22 delenita (-m <i>add. m3</i>)	24 abnuo (<i>corr. m3</i>)	ostentatione (-m <i>add. m3</i>)

1 ni <i>EAG</i>	uicinorum <i>Wm2</i>	seruitiorum <i>EAG</i>	familiarium <i>EG</i>
3 abscessisset <i>Wm2AG</i>	primitiis <i>Pet.</i>	fremituque <i>G</i>	primitus <i>EA</i>
4 Muluium <i>G</i>	Miluium <i>EA</i>	5 ut lenimenta <i>Pet.</i>	lenimenta <i>Nov.</i>
6 exor(d)iens	8 aut <i>EAG</i>	9 diuersas <i>EAG</i>	10 damna post 11 crebra <i>tr. EAG</i>
12 ex quaesitore <i>G</i>	Vincentius <i>G</i>	Iuuentius <i>NA</i>	14 {a}fluente, set <i>Cl.</i>
adfluens. sed <i>C. F. W. M.</i>	fluens et <i>EAG</i>	discordantis <i>Em2AG</i>	15 quas
<i>Pet.</i>	excitabat <i>Pet.</i>	excitauere <i>EAG</i>	Vrsicinus <i>AG</i>
16 episcop(i) <i>Her.</i>	episcopalem <i>EAG</i>	17 conflictabantur <i>G</i>	18 Viuentius <i>EG</i>
Iuuentius <i>W.1</i>	19 ui magna coactus <i>tr. EAG</i>	in <i>EAG</i>	20 ei <i>G</i> {causae} eius <i>Her.</i>
21 ritus <i>E.1G</i>	23 delenitam <i>EAG</i>	24 abnuo <i>EAG</i>	ostentationem <i>Wm2AG</i>

huius rei cupidos ob impetrandum quod appetunt, omni contentione 366-7
 laterum iurgare debere, cum id adepti, futuri sint ita securi, ut ditentur ob-
 lationibus matronarum, procedantque uehicularum insidentes, circumspecte
 uestiti, epulas curantes profusas, adeo ut eorum conuiuia regales superent
 5 mensas. 15. qui esse poterant beati re uera, si magnitudine urbis de-
 specta, quam uitii opponunt, ad imitationem antistitum quorundam prouin-
 cialium uiuerent, quos tenuitas edendi potandique parcissime, uilitas
 etiam indumentorum, et supercilia humum spectantia, perpetuo numini,
 uerisque eius cultoribus, ut puros commendant, et uerecundos. hactenus
 10 deniasse sufficet, nunc ad rerum ordines reuertamur.

4. 1. Dum aguntur ante dicta per Gallias et Italiam, noui per
 Thracias exciti sunt procinctus. Valens enim ut consulto placuerat
 fratri, cuius regebatur arbitrio, arma concussit in Gothos, ratione iusta
 permotus, quod auxilia misere Procopio, ciuilia bella coeptanti. ergo
 15 conueniet pauca super harum origine regionum et situ transcurrere, per
 breuem excessum.

2. Erat Thraciarum descriptio facilis, si ueteres concinerent stili,
 quorum obscura uarietas, quoniam opus ueritatem professum non iuuat,
 sufficet ea quae uidisse meminimus, expedire. 3. has terras inmensa
 20 quondam camporum placiditate aggerumque altitudine fuisse porrectas,
 Homeri perennis auctoritas docet, aquilonem et zephyrum uentos exinde
 flare fingentis, quod aut fabulosum est, aut tractus antehac diffusi latis-
 sime, destinatique nationibus feris, cuncti Thraciarum uocabulo cense-
 bantur. 4. et partem earum habitauere Scordisci, longe nunc ab isdem
 25 prouinciis disparati, saeni quondam et truces, et (ut antiquitas docet),

2 laeterum (<i>corr. m3</i>)	secura (-ri <i>m3</i>)	dituntur (<i>corr. m3</i>)	3 pro-
ceduntque	circumspectae	4 aepulas	regale (-s <i>add. m3</i>)
5 reuersas			
imagnitudine urbi	6 opponunt (-pon- <i>m3</i>)	8 nomini	14 et uilia
15 con (-uenit <i>add. m3</i>)	17 ueteris	19 que uidissime (-se- <i>m3</i>)	memini-
mus	inmensam	21 humeri ♂	22 fingentes
22 sq. diffusitissime			
23 thracarum	25 disperatis aeni	et trucetas aut	*antiquitas (<i>fu. t</i>)

2 laterum iurgari *EAG* (iurgare *restit. Pet.*) sint *WAG* securi
EAG ditentur *EAG* 3 procedantque *G* 4 regales *EAG* 5 re uera
 si *EAG* urbis *EAG* <con>uiciis *Momms. Her.* 6 opponunt *EAG* oppu<g>-
 nant *Her.* obruunt *Pet.* 8 numini *Wm3AG* 14 qui *G* ciuilia *EAG*
 15 con<ueniet> *C. F. W. M.* conuenit *EAG* horum *EG* regionum *om. G*
 regionem *Em1; corr. m2* 17 ueteres *EG* (ueteres *A*) 19 uidisse memi-
 nimus *EAG* inmensa *EAG* 21 uentos *del. EG* 22 fingentis *EAG*
 22 sq. diffusi latissime *Wm2G* diffusissime *EA* 23 Thraciarum *TG* 25 et
 truces et ut *Her.* et truces ut *EAG* atrocitate, ut *Pet.*

hostiis captiuorum Bellonae litantes et Marti, humanumque sanguinem in ossibus capitum cauis bibentes audius, quorum asperitate post multiplices pugnarum aerumnas, saepe res Romana uexata, postremo omnem amisit exercitum, cum rectore.

5. Sed (ut nunc cernimus,) eadem loca, formata in cornuti sideris 5 modum, effingunt theatri faciem speciosam. cuius in summitate occidentali, montibus praeruptis densetae, Succorum patescunt angustiae, Thracias dirimentes et Daciam. 6. partem uero sinistram, arctois obnoxiam stellis, Haemimontanae celsitudines claudunt, et Hister, qua Romanum cespitem lambit, urbibus multis et castris contiguus et castellis. 10 7. per dextrum (quod australe est,) latus, scopuli tenduntur Rhodopes, unde *eo*um iubar exsurgit, finitur in fretum; cui undosius ab Euxino ponto labenti, pergentique fluctibus reciprocis *ad* Aegaeum, discidium panditur terrarum angustum. 8. ex angulo tamen orientali, Macedonicis iungitur conlimitiis, per artas praecipitesque uias, quae cognominantur 15 Acontisma: cui proxima Arethusa cursualis est statio, in qua uisitur Euripidis sepulchrum, tragoediarum sublimitate conspicui, et Stagira, ubi Aristotelen, (ut Tullius ait,) fundentem aureum flumen, accipimus natum. 9. haec quoque priscis temporibus loca, barbari tenuere, morum sermonumque uarietate dissimiles. e quibus praeter alios ut inmaniter efferati 20 timebantur Odrysaе, ita humanum fundere sanguinem aduueti, ut cum hostium copia non daretur, ipsi inter epulas post cibi satietatem et potus, suis uelut alienis corporibus inprimerent ferrum.

10. Verum aucta re publica, dum consulare uigeret imperium, has gentes antehae semper indomitas, uagantisque sine cultu uel legibus, 25 Marcus Didius ingenti destinatione repressit, Drusus intra fines continuit

1 histies (<i>corr. m3</i>)	bello ne	7 densita et	9 stelis (<i>?</i>) hemi mon-
tana celsitudinis clauduntur et	10 lambitur	contiguus est et	12 eo
iuiuar	13 fluentibus <i>?</i>	ad <i>om.</i>	aegeum
16 arhetus acures uales	17 euri pidisae (- <i>diss- m3</i>)	pulchrum	19 tenubrem (b <i>in u corr. m3</i>)
22 ac-	24 uiceret (uiu- <i>m3</i>)	25 ante ac	ultu <i>?</i>
26 pressit			

1 hostiis <i>EAG</i>	2 cauis] humanis <i>G</i>	7 densetae <i>C.F.W.M.</i>	densitate <i>uulgo</i> densatae <i>G</i>	densitatae <i>Günther</i>	Denselethae et <i>A</i>	9 Haemimontanae <i>AG</i> (Hem- <i>G</i>)	celsitudines <i>EAG</i>	claudunt et <i>Nm2AG</i>	10 lambit <i>Em2AG</i>	contiguus et <i>G</i>	12 eo ^{um} <i>AG</i>	iubar <i>WAG</i>	finitur(i) <i>Pet.</i>	13 ad <i>add. G</i>	16 Aretusa <i>EAG</i> (-th- <i>AG</i>)	cursualis <i>Haupt</i>	conuallis <i>G</i>	et statio <i>G</i>	17 Euripidis <i>EAG</i>	18 natum accepinus <i>tr. EAG</i>	19 tenuere <i>EAG</i>	21 memorantur <i>EAG</i>	24 uigeret <i>WG</i>	uiueret <i>EA</i>	25 antehae <i>EAG</i>	antea <i>Her. (c correctur. ad ultu 25)</i>	uagantesque <i>Wm24</i>	26 <re>pressit <i>Kell.</i>
----------------------	---------------------------	----------------------------	--	---------------------------	-------------------------	--	-------------------------	--------------------------	------------------------	-----------------------	-------------------------------	------------------	------------------------	---------------------	---	------------------------	--------------------	--------------------	-------------------------	-----------------------------------	-----------------------	--------------------------	----------------------	-------------------	-----------------------	---	-------------------------	-----------------------------

proprios, Minucius prope amnem Hebrum a celsis Odrysarum montibus defluentem, superatas proelio strauit, post quos residui ab Appio Claudio pro consule sunt infesta concertatione deleti. oppida enim in Bosporo sita et Propontide, classes optinuere Romanae. 11. aduenit post hos
 5 imperator Lucullus, qui cum durissima gente Bessorum confligit omnium primus, eodemque impetu Haemimontanos acriter resistentes, oppressit. quo imminente, Thraciae omnes in dicionem ueterum transiere nostrorum, hocque modo post procinctus ancipites, rei publicae sex prouinciae sunt quaesitae.

10 12. Inter quas prima ex fronte, quae Illyriis est confinis, Thracia speciali nomine appellatur: quam Filippopolis, Eumolpias uetus, et Beroea, amplae ciuitates exornant. post hanc Haemimontus Hadrianopolim habet (quae dicebatur Uscudama,) et Anchialon ciuitates magnas †. dein Mysia, ubi Marcianopolis est, a sorore Traiani principis ita cognominata, et Dorostorus et Nicopolis et Odessus, iuxtaque Scythia, in qua celebriora sunt aliis oppida Dionysopolis et Tomi et Callatia. Europa omnium ultima, praeter municipia urbibus nitet duabus, Apris et Perintho, quam Hera-
 15 cleam posteritas dixit. 13. Rhodopa huic adnexa, Maximianopolim habet et Maroneam et Aenum, qua condita et relictæ, Aeneas Italiam auspiciorum prosperitate perpetua, post diuturnos occupauit errores.

14. Constat autem (ut uulgauere rumores adsidui,) omnes paene agrestes, qui per regiones praedictas, montium circumcolunt altitudines, salubritate uirium, et praerogatiua quadam uitae longius propagandae,

1 odrysarum	2 fluentem superatis	claudi (-o add. m3)	3 delecti
oppido	5 adorissima	6 hemimontanos	7 transire ♂
(c ex t)	10 illyrus et	11 eum ulpias	12 [post hanc] emimontus
13 uscudam	mysta	14sq. dorostorus (o med. quasi e)	15 incopolis
(corr. m5)	odys[sus]iux*taque (x in s corr. m2: *fu. s)		celebria ♂
16 dionisopolis	galati	17sq. era cleam	18 rodopa
metae num	quam	relictæ* (fu. e) eneas	20 diuturnas
			22 egrestes

1 Odrysarum WAG 2 <de>fluentem Cl. c. c. superatas Her. superatos Wm2AG Claudio EAG 3 deleti EAG opida EAG 5 durissima Nm2 uulgo audacissima Em2AG atro<c>issima Pet. 7 transiuerunt EAG
 10 quae ex fronte tr. EAG Illyriis WAG est EAG 11 Eumolpias G
 12 Hemimontus WG 13 Vscudama G m. <et opulentas.> Nov. Mysia WG
 14sq. Dorostorus EA 15 Nicopolis EG Odessus Val. Odysus G Odrisus EA (-rys- A) iuxtaque HAG 16 aliis om. EG Callatia Her. Calatis G
 in Europa G 17sq. Heraclaeam EAG 18 Rhodopa EA 19 Maroneam (-neam G) et Aenum AG post quam conditam et relictam EAG 20 diuturnos EAG 22 agrestes EAG

nos anteire, idque inde contingere arbitrantur, quod conluione ciborum abstinent... calidis, et perenni uiriditate roris asperginibus gelidis, corpora constringente, aurae purioris dulcedine potiuntur, radiosque solis, suapte natura uitales, primi omnium sentiunt, nullis adhuc maculis rerum humanarum infectos. *his ita digestis, pedem referamus ad coepta.* 5

366 5. 1. Procopio superato in Frygia, internarumque dissensionum materia consopita, Victor magister equitum ad Gothos est missus, cogniturus aperte, quam ob causam gens amica Romanis, foederibusque longae pacis obstricta, tyranno dederat adminicula, bellum principibus legitimis inferenti. qui ut factum firma defensione purgarent, litteras 10 eiusdem obtulere Procopii, ut generis Constantiniani propinquo, imperium sibi debitum sumpsisse commemorantis, ueniaque dignum adserentes errorem.

367 2. Quibus eodem referente Victore, conpertis, Valens parui ducens excusationem uanissimam, in eos signa commouit, motus aduentantis iam 15 praescios, et pubescente uere, quaesito in unum exercitu, prope Dafnen nomine munimentum, est castra metatus, ponteque contabulato supra nauium foros, flumen transgressus est Histrum, resistantibus nullis. 3. iamque sublatus fiducia, cum ultro *citroque* discurrens, nullum inueniret, quem superare poterat uel *terrere*: omnes enim formidine perciti 20 militis cum apparatu ambitioso propinquantis, montes petiuere Serrorum, arduos et inaccessos, nisi perquam gnaris. 4. ne igitur aestate omni consumpta, sine ullo remearet effectū, Arintheo magistro peditum misso cum praedatoriis globis, familiarum rapuit partem, quae antequam ad dirupta uenirent et flexuosa, capi potuerunt, per plana camporum er- 25

1 [n]osante[i]re (n fu. s; i fu. l)	2 sine lac.	perenni (nn ex rm)
3 aure	5 infestos ita	at coeptam
6 frigia	7 consepita (-so-m3) * (fu. a)	aequitum at
9 inge	ramo	15 aduentantes
16 uero	exercito add. m2	dafnem
17 pontesque	19 iamque —	22 inaccessos
scr. m2 in textu	ultroque	20 terrae
20sq. perciti (fu. -cuti)	21 propinquantis	22 macessos
23 paeditum		

2 lac. 3 litt. in G <indumentisque> Brakm. auida (sine lac.) Her. (cf. 25, 10, 13) 5 his add. EAG ad coepta EAG 7 consopita EAG ad EAG 9 l(o)ng(a)e Liesenberg ingenue EAG (-uae AG) iugi(s) Lind. in-(dul)tae Nov. armorum G ramorum EA tyranno Pet. 10 prima AG 12 uenia G 14 parui pendens EAG (d. restit. Nov.) 15 aduentantis EAG 16 uere EAG exercitu EAG Daphnen C. F. W. M. 17 ponteque EAG 19 ultro citroque EAG 20 posset EAG terrere EAG perciti EAG 21 militis Wm2AG propinquantis Wm2AG Suc-corum A 22 inaccessos EAG igitur om. AG (cpd. scr., E)

rantes. hocque tantum, quod fors dederat, impetrato, redit cum suis in- 367
noxius, nec inlato graui uulnere, nec accepto.

5. Anno secuto, ingredi terras hostiles pari alacritate conatus, fusius 368
Danubii gurgitibus euagatis, ineditus mansit immobilis prope Carporum
uicum, statuis castris ad usque autumnum locatis, emensum. unde quia
nihil agi potuit dirimente magnitudine fluentorum, Marcianopolim ad
hiberna discessit.

6. Simili pertinacia, tertio quoque anno, per Nouidunum nauibus 369
ad transmittendum amnem conexis, perrupto barbarico, continuatis iti-
neribus longius agentes Greuthungos bellicosam gentem adgressus est,
postque leuiora certamina, Athanaricum ea tempestate iudicem poten-
tissimum, ausum resistere, cum manu quam sibi crediderit abundare, ex-
tremorum metu coegit in fugam, ipseque cum omnibus suis, Marcia-
nopolim rediit ad hiemem agendam (ut in illis tractibus) habilem.

7. Aderant post diuersos triennii casus, finiendi belli materiae tempe-
stiuae: prima quod ex principis diuturna permansione, metus augebatur
hostilis; dein quod commerciis uetitis, ultima necessariorum inopia bar-
bari stringebantur, adeo ut legatos supplices saepe mittentes, ueniam
poscerent pacem. 8. quibus imperator rudis quidem, uerum spectator
adhuc aequissimus rerum, antequam adulationum perniciosus inlecebris
captus, rem publicam funeribus perpetuo deflendis, affligeret, in commune
consultans, pacem dari oportere decreuit. 9. missique uicissim Victor et
Arintheus, qui tunc equestrem curabant militiam et pedestrem, cum
propositis condicionibus adsentiri Gothos docuissent, litteris ueris, prae-
stituitur componendae paci conueniens locus. et quoniam adserebat Atha-
naricus, sub timenda execratione iuris iurandi se esse obstrictum,

2sq. accepto . . secuto (sic) 4 uagatis corporum 8sq. nauibus trans
mittendum 9 eo nexis 9sq. itineribus longis 11 ad atharicum
13 motu ipsique 15 belli add. m2 18 uenalem 19 praecem
21 adfligeret add. m2 commine 22 dare decreuimus. siquae
23 equestrem cum 24 adsenturi 25sq. at athanaricus 26 iuris om.

1 rediit EAG 3 anno add. Wm2G (post secuto, Wm2) autumnno
add. EA ante secuto 4 (e)uagatis Corn. Carporum Wm3G 5 ad om.
EG 9 ad transmittendum G conexis EAG 10 longius G Greu-
tungos G Grutungos A 11 Athanaricum G 12 crediderat Wm2A
13 metu EAG (moe- E) ipseque EAG 18 uenalem G 19 pacem EAG
21 commune EAG 22 dari Pet. decreuit missique Val. decreuit emit-
que G 22sq. Victorem et Arintheum G 23 equestrem (militiam curabant
et pedestrem) Momms. (c. m. tr. Cl. c. c.) equestrem militiam agerent EAG
equestrem (ac pedestrem militiam agebant) Val. 24 assentiri EAG 25sq. Atha-
naricus EAG 26 iuris (del. Pet.) iurandi EAG

367 mandatisque prohibitum patris, ne solum calcaret aliquando Romanum, et adigi non poterat indecorumque erat et uile, ad eum imperatorem transire; recte noscentibus placuit, nauibus remigio directis in medium flumen, quae uehebant cum armigeris principem, gentisque iudicem, inde cum suis, foederari, (ut statutum est) pacem. 10. hocque composito, et 5 acceptis obsidibus, Valens Constantinopolim redit, ubi postea Athanaricus, proximorum factione genitalibus terris expulsus, fatali sorte decessit, et ambitiosis exsequiis, ritu sepultus est nostro.

6. 1. Inter haec Valentiniano magnitudine quassato morborum, agitanteque extrema, conloquio occultiore Gallorum, qui aderant in commilitio principis, ad imperium Rusticus Iulianus, tunc magister memoriae, poscebatur, quasi adflatu quodam furoris, bestiarum more humani sanguinis audus, ut ostenderat cum proconsulari potestate regeret Africam. 2. in praefectura enim urbana, quam adhuc administrans, extinctus est, tempus anceps metuens tyrannidis, cuius arbitrio, tamquam inter dignorum 15 inopiam, ad id escenderat columen, lenis uideri cogeatur et mollior. 3. contra hos nitebantur aliqui studiis altioribus, in fauorem Seueri, magistri tunc peditum, ut apti ad hoc impetrandum, qui licet asper esset et formidatus, tolerabilior tamen fuit, et praeferendus modis omnibus ante dicto. 20

4. Sed dum haec cogitantur in cassum, imperator remediis multiplicibus recreatus, uixque se mortis periculo contemplans extractum, Gratianum filium suum, adulto iam proximum, insignibus principatus ornare, meditabatur. 5. et paratis omnibus militeque firmato, ut animis id acciperet promptis, cum Gratianus uenisset, progressus in campum, 25 tribunal escendit, splendoreque nobilium circumdatus potestatum, dextra puerum adprehensum, productumque in medium, oratione contionaria, destinatum imperatorem exercitui commendabat.

1 romanorum	4 uehiant	6 obsedibus	aiathanaricus	8 ritus
9 magnitudo quaesata	10 conuii occult[i]ore (fu. a)	11 rusticis	13 et	
affricam	15 tyrannides	16 ad it discenderat columen	19 tollerabilior	
21 fremendus	26 tribunale se condit	27 adpraehensum	concionaria	

1 aliquando calcaret *tr. AG* Romanum *Btl. Nov. (et c. c.)* 4 uehebant *EAG* 6 obsidibus *EAG* rediit *AG* Athanaricus *EAG* 8 ritu *EAG* 9 magnitudine quassato *EAG* 10 con(loq)uio *I Hadr. Val. consilio Val. conuiuio G concitatione EA* 11 Rusticus *Wm2G* 13 regeret Africam *EAG* 15 tyrannidis *Wm2AG (an -dos? Cl.)* 16 ad id *EAG* escenderat *uulgo* adscenderat *Wm2G (asc- G)* columen *EA (restit. Pet.)* culmen *Wm2G* 19sq. modis omnibus preferendus *tr. EAG* 21 cum *EAG* remediis *G* fomentis *Nm2* febribus *EA* 26 tribunal *EAG* escendit *Gron. ascendit EAG*

6. 'Faustum erga me uestri fauoris indicium, hunc loci principalis 367
circumferens habitum, quo potior aliis iudicatus sum, multis et claris:
consiliorum sociis uotorumque auspiciis uobis, pietatis officium adgre-
diar tempestiuum, prospera deo spondente, cuius sempiternis auxiliis,
5 stabit Romana res inconcussa. 7. accipite igitur, quaeso, placidis mentibus,
uiri fortissimi, desiderium nostrum, id reputantes, quod haec quae fieri
caritatis sanciant iura, non tantum transire uoluimus per conscientiam
uestram, uerum etiam probata firmari, ut congrua uobis, et profutura.
8. Gratianum hunc meum adultum, quem diu uersatum inter liberos
10 uestros, commune diligitis pignus, undique muniendae tranquillitatis pu-
blicae causa, in augustum adsumere conmilitem, paro, si propitia cae-
lestis numinis uestraeque maiestatis uoluntas, parentis amorem inuierit
praeuentem: non rigido cultu ab incunabulis ipsis (*ut* nos) educatum,
nec tolerantia rerum coalitum asperarum, nec capacem adhuc Martii
15 pulueris, ut uidetis, sed familiae suae laudibus, maiorumque factis prae-
stantibus, concinentem, (parcius inuidiae metu dicitur) protinus surrec-
turum. 9. ut enim mihi uideri solet mores eius et adpetitus, licet non-
dum maturos, saepe pensanti: ineunte adulescentia, quoniam humanitate
et studiis disciplinarum sollertium *est* expolitus, librabit suffragiis puris
20 merita recte secusue factorum: faciet ut sciant se boni intellegi: in pul-
chra facinora procursabit, signis militaribus et aquilis adhaesurus: solem
nivesque et pruinas et sitim perferet et uigilias: castris (si necessitas
adegerit aliquotiens,) propugnabit: salutem pro periculis sociis obie-
tabit: et quod pietatis summum primumque munus est, rem publicam
25 ut domum paternam diligere poterit, et auitam'.

1 austum	3 auspiciliis	officiis	3sq. adgredi artem pestiū pro-
pera	6 hae	8 nobis	10 diligentis
in his	13 ut <i>om.</i>	14 tollerantia	marti
cibus	17 meres	18 pensantem eunte adulescentiam	19 est <i>om.</i>
brauit	20 sciunt*se	21sq. sollem nives ques et	23 propugnabat

1 faustum <i>C</i>	<i>uulgo</i>	haustum <i>EA</i>	austum <i>NG</i>	(fausto . . . iudicio <i>Val.</i>)
au(gu)stum <i>Corn.</i>		(intuens)	indiciū <i>Haupt</i>	2 circumterens <i>Haupt</i>
3 auspicibus <i>EAG</i>		officiū <i>Val.</i>		4 tempestiuum <i>EA</i>
prospera <i>Wm2G</i>	6 haec <i>EAG</i>	8 et <i>G</i> etiam <i>cpd. scr., E</i>		uobis <i>Btl.</i>
10 diligitis <i>EAG</i>	11 (a)dsumere <i>Her.</i>	sumere <i>Wm2G</i>		praecipua <i>A</i>
11sq. caelestis numinis <i>NAG</i>	13 ut <i>add. G</i>	14 Martii <i>Wm2AG</i>		15 ma-
iorumque <i>EAG</i>	16 parcius <i>Madv.</i>	paucioribus <i>EAG</i>		potioribus <i>Val.</i>
<i>Pet.</i>	inuidia (r)emota <i>Corn.</i>	ut dicitur <i>EAG</i>		16sq. surrepturum <i>EAG</i>
17 mores <i>Wm2G</i>	mens <i>EA</i>	18 maturus <i>EA</i>		pensanti ineunte <i>G</i>
santem eunte <i>EA</i>	adulescentia <i>EAG</i>	19 est <i>add. uulgo</i>		21 solem
<i>EAG</i>	22 nivesque et <i>EAG</i>	23 propugnabit <i>EAG</i>		24 munus <i>om. G</i>

367 10. Nondum finita oratione, dictis cum adsensu laeto auditis, pro suo quisque loco *et* animo, milites alius alium anteire festinans, tamquam utilitatis et gaudiorum participes, Gratianum declararunt Augustum, clamorum amplissimo sonu, blandum fragorem miscentes armorum. 11. quo uiso maiore fiducia Valentinianus exultans, corona indumentisque su- 5 premae fortunae ornatum, filium osculatus, iamque fulgore conspicuum, adloquitur aduertentem, quae dicebantur.

12. 'En' inquit habes, — mi Gratiane, — amictus, ut sperauimus omnes, augustos, meo commilitonumque nostrorum arbitrio, delatos omnibus faustis. accingere igitur pro rerum urgentium pondere, ut patris 10 patriuque collega, et adsuesce inpauis penetrare cum agminibus pedutum, gelu peruios Histrium et Rhenum, armatis tuis proximus stare, sanguinem spiritumque considerate pro his inpendere quos regis, nihil alienum putare, quod ad Romani imperii pertinet statum. 13. haec pro tempore praecepisse sufficiet, cetera monere non desinam. nunc reliqui 15 uos estis, rerum maximi defensores, quos rogo et obtestor ut adcrescen-tem imperatorem, fidei uestrae commissum, seruētis adfectione fundata'.

14. His dictis sollemnitate omni firmatis, Eupraxius (Caesariensis Maurus) magister ea tempestate memoriae, primus omnium exclamauit: 'familia Gratiani hoc meretur' statimque promotus quaestor, multa et 20 prudentibus aemulanda bonae fiduciae reliquit exempla, nusquam a statu naturae discedens intrepidae, sed constans semper legumque similis, quas omnibus una eademque uoce, loqui in multiplicibus aduertimus causis: qui tunc magis in suscepta parte iustitiae permanebat, cum eum recta monentem, exagitaret minax imperator et nimius. 15. consurrectum 25 est post haec *in* laudes maioris principis et nouelli, maximeque pueri, quem oculorum flagrantior lux commendabat, uultusque et reliqui corporis

2 et om.	3 gratianum ♂	declarunt ♂	4 clarimorum	5 more
5sq. suprema fortuna	8 mihi gratianae	9sq. omnibus	10 uirgentium	
spondere	11 patui colliga	paenetrare	13 sanguine	14 latus
15 praecipisse	non (<i>pro</i> nunc)	18 firmasse (<i>s. alt. del. m2</i>)	ut praxius	
23 una* (<i>fu. e</i>)	26 in om.	nouilli ♂	maximaeque	27 coinmendabat

2 et add. Val.	animo laeto EAG	4 clamorum Pet. classicorum
EAG sono EAG	5 maiore G	more fiducia(e) Pet.
5sq. supremae fortunae G	7 dicebat EG	8 mi EAG
9sq. ominibus AG	10 uirgentium pondere EAG	11 patui(que) uulgo et collega EAG
13 sanguinem Tm2AG	14 statu(m) Her. salut(em) Haupt status Pet. decus Nov.	
15 precepisse EAG	sufficiet EAG	nunc G del. ut dittogr. Nov.
18 firmatis Eupraxius NG	19 p. o.] proditum EA	26 in add. Wm2AG
27 com- mendabat EAG		

incundissimus nitor, et egregia pectoris indoles: quae imperatorem im- 367
plesset, cum ueterum lectissimis comparandum, si per fata proximosque li-
cuisset, qui uirtutem eius etiam tum instabilem, obnubilarunt actibus prauis.

16. In hoc tamen negotio, Valentinianus morem institutum anti-
5 quitus supergressus, non Caesares sed Augustos germanum nuncupauit
et filium, beniuole satis. nec enim quisquam antehac adsciuit sibi pari
potestate collegam, praeter principem Marcum, qui Verum, adoptium
fratrem, absque diminutione aliqua auctoritatis imperatoriae, socium fecit.

7. 1. His ex sententia rectoris et militum ordinatis, uix dies inter- 365
10 cessere pauci cum Mamertinum, praefectum praetorio, ab urbe regressum,
quo quaedam perrexerat correcturus, Auitianus ex uicario peculatus de-
tulerat reum. 2. cui ideo Vulcacijs successit Rufinus, omni ex parte
perfectus, et uelut apicem senectutis honoratae praetendens, sed lucrandi
oportunas occasiones occultationis spe numquam praetermittens. 3. qui
15 nactus copiam principis, Orfitum ex praefecto urbis solum exilio,
patrimonij redintegrata iactura, remitti fecit in lares.

4. Et quamquam Valentinianus, homo propalam ferus, inter imperi-
tandi exordia, ut asperitatis opinionem molliret, impetus truces retinere
non numquam in potestate animi nitebatur, serpens tamen uitium et dila-
20 tum, licentius erupit ad perniciem plurimorum, quod auxit ira acerbius
effervescentes. hanc enim ulcus esse animi diuturnum, interdumque per-
petuum, prudentes definiunt, nasci ex mentis mollitia consuetum, id ad-
serentes argumento probabili, quod iracundiores sunt incolumibus languidi,
et feminae maribus, et iuuenibus senes, et felicibus aerumnosi.

25 5. Eminuit tamen per id tempus inter alias humilium nece, mors

1 pictoris	que	2 qui (pro que)	3 instabile alinubilarunt
4 sq. [morem—antiquitus]		5 sq. nuncupa[uit—satis]	6 fimum (corr. m3)
7 praetem	11 quedam	11 sq. correcturus a[u]icitianus—	12 detulerat add.
m2 in mg.	12 uulgatius	13 honorate pretendens	14 decassiones occul-
tationes	15 offitum	oblutum	16 sed integrata
esse	21 sq. in (del. m3)	perpetuum	22 defini
felibus aerumnosis (-s del. m2)		25 halias	25 sq. moris diocles excomitae

1 pectoris EAG	3 et qui EAG	instabilem EAG	obnubilarunt
C uulgo adnubilarunt	N adnubilabant EAG	6 filium EAG	7 preter EAG
8 maiestatis EAG	9 Rectorum EAG	11 Auitianus G	12 Vulcatus G
14 occasiones EAG	occultationis EAG	15 Orfitum G	solutum Wm2G
16 redintegrata G	18 molliret EAG	19 sq. celatum uel di(ssimu)latum	
Corn. aliquandiu add. EAG post dilatum	(paulatim) Brakm.	21 esse ulcus	
tr. EAG	21 sq. perpetuum EAG	22 definiunt EAG	mollicie AG
24 feminae EAG	senes et felicibus	erumnosi EAG	25 alias EAG
25 sq. mors Dioclis EAG			

Dioclis ex comite largitionum, Illyrici, quem ob delicta breuia flammis iussit exuri; et Diodori ex agente in rebus, triumque apparitorum, potestatis uicariae per Italiam, ob id necatorum atrociter, quod apud eum questus est comes, Diodorum quidem aduersus se ciuilitur implorasse iuris auxilium, officiales uero iussu iudicis ausos monere proficiscentem, ut responderet ex lege. quorum memoriam apud Mediolanum colentes nunc usque Christiani, locum ubi sepulti sunt, Ad Innocentis appellant.

6. Dein cum in negotio Maxentii cuiusdam Pannonii, ob executionem a iudice recte maturari praeceptam, trium oppidorum ordines mactari iussisset, interpellauit Eupraxius, tunc quaestor, et 'parcius' inquit 'agito, piissime principum: hos enim quos interfici tamquam noxios iubes, ut martyras, (id est diuinitati acceptos,) colit religio Christiana'. 7. cuius salutarem fiduciam praefectus imitatus Florentius, cum in re quadam uenia digna audisset, eum percitum ira, iussisse itidem ternos per ordines urbium interfici plurimarum, 'et quid agitur', ait 'si oppidum aliquod curialis non habuerit tantos? inter reliqua id quoque suspendi debet, ut cum habuerit, occidantur'. 8. ad hanc inclementiam, illud quoque accedebat, dictu dirum et factu, quod siquis eum adisset, iudicium potentis inimici declinans, aliumque sibi postulans dari, hoc non inpetrato, ad eundem quem metuebat, licet multa praetenderet iusta, remittebatur. itemque aliud audiebatur horrendum, quod ubi debitorum aliquem egestate obstrictum, nihil reddere posse discebat, interfici debere pronuntiabat.

2 gente ♂	2sq. potestates	3 ob om.	peccatorum	4 gestus	uulciter
5 ausus munere	6 memoria	7 saepulti	8 dem ♂	panonii ab	
9 rectae	praecepta	10 questor	partius inquit	11 interficis	
12 martyrias	13 emitatus florenticis	14 iussisset idem	15 etquid agi-		
tus obpidum	16 haberet	reliqui reliqua	17 habuerint	inde mentiam	
18sq. accidebat	20 enandem	21 idemque	21sq. aegestatae	22 dicebat	

1 leuia EAG Nov.	2sq. potestatis EAG	3 ob add. G	necatorum
Hadr. Val. uexatorum G	4 questus Wm2G	ciuilitur G	uolociter EA ui-
rilitur Wm2	5 ausos Wm2G	monere Em2AG	6 memoriam EAG
7 innocentes EA	8 ob Val.	executione EAG	9 praeceptam Val.
11 interfici EAG	12 martyras AG	martyres Wm2	id . . acceptos del.
Val. colet Gdt.	13 imitatus Florentius Em2AG	14 iussisse EAG	
itidem A: om. EG	15 ecquid uulgo	agetur Nov. agimus Pet.	opidum
EAG	16 curiales EAG	hab(u)erit A habet Pet.	inter reliqua id
EAG	17 habuerit A	inclementiam EAG	17sq. accedebat EAG
20 eundem EAG	21 itemque AG	22 obstrictum om. EG	di(s)-
cebat Cl. dicebatur AG	dicebant E		

9. Haec autem et similia licenter ideo altiore fastu quidam principes agunt, quod amicis emendandi secus cogitata uel gesta, copiam negant, inimicos loqui terrent amplitudine potestatis. † nulla uasat uectio prauitatum apud eos qui quod uelint, effici maximae putant esse uirtutis.

5 8. 1. Profectus itaque ab Ambianis, Treuerosque festinans, nuntio 367-8 percellitur graui, qui Britannias indicabat barbarica conspiratione ad ultimam uexatas inopiam, Nectaridumque comitem maritimi tractus, occisum, et Fullofauden ducem hostilibus insidiis circumuentum. 2. quibus magno cum horrore conpertis, Seuerum etiam tum domesticorum comitem
10 misit, si fors casum dedisset optatum, correcturum sequius gesta: quo paulo postea reuocato, Iouinus in eadem loca profectus reuerti isdem celeri gradu permisit, adminicula petituris exercitus ualidi; id enim instantes necessitates flagitare firmabant. 3. postremo ob multa et metuenda, quae super eadem insula rumores adsidui perferebant, electus
15 Theodosius illuc properare disponitur, officiis Martiis felicissime cognitus, adscitataque animosa legionum et cohortium pube, ire tendebat, praeuente fiducia speciosa.

4. Et quoniam cum Constantis principis actus conponerem, motus adulescentis et senescentis oceani, situmque Britanniae, pro captu uirium
20 explanauit, ad ea quae digesta sunt semel, reuolui superfluum duxi, ut

1 principis	3 potestatio	uasat uectio	4 ueineffi maximas
uirtutes	5 treuerisque	6 barbarico	7 nectari. dumque eum item
8 effullo fauden	hostibus	9 dum	10 fros quam
11 sq. prouertu idem caeleri	14 insularum mores	15 illut	
15 sq. felissime cognitur adsciata animus a	16 pubetere	18 quam (sine	
dubio ex qum archetypū)	stantis	19 oceanis tumque	20 aut

1 principes *EAG* 3 potestatis *EAG* nullo *Her.* uacat *EAG*
autem est *Val.* -st *Madv.* ualet *Nov.* auso *Her.* quaestio *A* mistio *EG* <cor>-
rectio *Val.* *Nov.* auctio *Madv.* inuectio<nem> *Her.* 4 ue<l>in<t> effi<ci> *Madv.*
uel *G* uel inefficacissimas *EA* ue<l>in<t> effi<cere> *Val.* ue<l>in<t> fier<i> *Egss.*
maximas *om.* *EA:* maximae *Val.* uirtutis *Val.* 5 Treuerosque *G* 6 bar-
barica *EAG* 7 Nectaridumque *G* uastari dumque *EA* comitem *Em2AG*
8 et Fullofauden (-bauden *Her.*) uulgo et Bulchobauden *G* hostilibus *Em2AG*
9 tum *EAG* 10 fors *EAG* correpturum *EA* secius *EAG* quo *G*
11 reuocato *G* Iouinus *AG* lac. et <in> add. *Her.* eadem *EAG*
11sq. reuerti isdem *Her.* preuentus idem *EAG* (pro- *G*) Prouertuidem uulgo
premisit *EG* petiturus *EG* 13 post *EA* 14 rumores *Wm2G*
15 illuc *EAG* felicissime cognitus *EAG* 16 ascitaque *G* adscita *EA*
animosa *G* animis *EA* ire uulgo; *om.* *EAG*; tenus *Wm2* 18 quoniam *G*
quanquam *EA* quia *Wm2* Constantis *EAG* 19 oceani *Wm2AG* situmque
N Hadr. Val. tractumque *G* 20 ut *EAG*

368 Vlixes Homericus apud Faeacas ob difficultatem nimiam replicare formidat. 5. illud tamen sufficiet dici, quod eo tempore Picti in duas gentes diuisi, Dicalydonas et Verturiones, itidemque Attacotti, bellicosa hominum natio, et Scotti, per diuersa uagantes, multa populabantur. Gallicanos uero tractus Franci et Saxones, isdem confines, quo quisque erumpere 5 potuit, terra uel mari, praedis acerbis incendiisque, et captiuorum funeribus omnium, uiolabant.

6. Ad haec prohibenda, si copiam dedisset fortuna prosperior, orbis extrema dux efficacissimus petens, cum uenisset ad Bononiae litus, quod a spatio controuerso terrarum, angustis reciproci distinguitur maris, 10 attolli horrendis aestibus adsueti, rursusque sine ulla nauigantium noxa, in speciem conplanari camporum, exinde transmeato lentius freto, defertur Rutupias, stationem ex aduerso tranquillam. 7. unde cum consecuti Bataui uenissent et Heruli, Iouique et Victores, fidentes uiribus numeri egressus tendensque ad Lundinium, uetus oppidum quod Augustam posteritas appellauit, diuisis plurifariam globis, adortus est uagantes hostium 15 uastatorias manus, graues onere sarcinarum, et propere fuis, qui uinctos homines agebant et pecora, praedam excussit, quam tributarii perdidere miserrimi. 8. isdemque restituta omni praeter partem exiguam, inpensam militibus fessis, mersam difficultatibus suis antehac ciuitatem, sed subito, quam salus sperari potuit recreatam, ouantis specie laetissimus introiit. 20

1 feacas difficultate minimam	2 pictum duas	3 et idemque	5 tractusque
idem	6 terram	incendique	8 decesset
con prouerso	11 adsunt	nauiganti uiti noxa	12 trans mea tollentus
13 ruturias	comsecuti	14 etheru uiique	15 lundinum
16 odoratus	17 honore sarcinarum	18 peccora praedum	19 miserimisdemque
20 milibus faessis maessam	suis antehanc uuitatem (ci- m2)		
21 mouentis specient			

1 difficultatem nimiam <i>EAG</i>	2 Picti in <i>G</i>	3 Vecturiones <i>EAG</i>
itidemque <i>G</i>	4 an Gallicanosque? <i>Cl.</i>	5 uero <i>om. G</i>
isdem <i>G</i>	6 terra <i>Wm2G</i>	7 hominum <i>G</i>
8 dedisset <i>EAG</i>	10 spatio controuerso <i>G</i>	11 assueti <i>AG</i>
12 transmeato lentius <i>EAG</i>	13 Rutupias <i>Tm1AG</i>	14 et Heruli Iouique <i>G</i>
15 Lundonium <i>EG</i>	16 adortus <i>EAG</i>	17 onere <i>EAG</i>
18 praedam <i>Wm2AG</i>	19 miserrimi <i>EAG</i>	20 isdemque <i>Gdt.</i>
21 denique <i>EAG</i>	benigne <i>Corn.</i>	22 quoniam <i>G</i>
23 qua <i>EA</i>	24 in ouantis <i>G</i>	
25 ouantis <i>Nov.</i>	specie <i>Nov.</i>	speciem <i>G</i>
26 specie <i>tenuis EA</i>		

9. Vbi ad audenda maiora, prospero successu elatus, tutaque scru- 368
tando consilia, futuri morabatur ambiguus, diffusam uariarum gentium
plebem, et ferocientem inmaniter, non nisi per dolos occultiores, et in-
prouisos excursus, superari posse †, captiuorum confessionibus, et trans-
5 fugarum indiciiis, doctus. 10. denique edictis propositis, inpunitateque
promissa, desertores ad procinctum uocabat, et multos alios per diuersa
libero commeatu dispersos. quo monitu redire plerique, incentiuo perciti,
releuatusque anxiis curis, Ciuilem nomine recturum Britannias pro *prae-*
fectis, ad se poposcerat mitti, uirum acrioris ingenii, sed iusti tenacem
10 et recti, itidemque Dulcitium, ducem scientia rei militaris insignem.

9. 1. Haec in Britanniis agebantur. Africam uero, iam inde ab 364-8
exordio Valentiniani imperii, exurebat barbarica rabies, per procursus
audentiores, et crebris caedibus et rapinis, intenta. quam rem militaris
augebat socordia, et aliena inuadendi cupiditas, maximeque Romani no-
15 mine comitis. 2. qui uenturi prouidus transferendaeque in alios inuidiae
artifex, saeuitia morum multis erat exosus, hac praecipue causa, quod
superare hostes in uastandis prouinciis festinabat, adfinitate Remigii tunc
magistri officiorum confusus, quo praua et contraria referente, princeps
(*ut* prae se ferebat ipse) cautissimus, lacrimosa dispendia diutius igno-
20 rauit Afrorum.

3. Gestorum autem per eas regiones seriem plenam, et Ruricii
praesidis legatorumque mortem, et cetera luctuosa, cum adegerit ratio,
diligentius explicabo. 4. et quoniam adest liber locus dicendi quae
sentimus, aperte loquemur: hunc imperatorem omnium primum, in maius
25 militares fastus ad damna rerum auxisse communium, dignitates opes-
que eorum sublimius erigentem, et quod erat publice priuatimque do-

1 audendam	totaque	2 consiin ♂	5 iudiciis	7 dispersis
7 sq. percitur ei et usque		8 sq. profectis	10 dulcitum	13 creb-
[ri]s cadibus (♂)	militar	14 socordio	inuadenda	15 comites
uentura	transferendeque	16 praecipuae	19 ut om.	perserefe <i>post</i>
princeps <i>del. m2</i> : prae se—diutius <i>add. m2 in mg.</i>			21 seriaem	rurici
23 quam ♂	24 loquimur	26 sublimium	publicae	

1 audenda <i>EAG</i>	tutaque <i>G</i>	5 inditiis <i>EAG</i>	6 alios <i>om. EAG</i>
7 dispersos <i>EAG</i>	ut (<i>post</i> monitu) <i>add. G</i>	perciti <i>Momms.</i>	percitus
<i>Wm2G</i>	8 rele(ua)tusque <i>Her.</i>	retentusque <i>G</i>	(d)ie(c)tusque <i>Pet.</i>
exesusque	<i>Corn.</i>	reiectisque <i>Nov.</i>	8 sq. pro praefectis <i>G</i>
10 Dulcitium <i>EG</i>	Dulcinum <i>A</i>	13 crebros <i>Löfst.</i>	militaris <i>EAG</i>
14 socordia <i>EAG</i>	inuadendi <i>EAG</i>	15 comitis <i>Em2AG</i>	uenturi <i>EAG</i> ; an u. (exitii) <i>c. c. 2 Cl.</i>
17 tunc <i>om. G</i> :		cpd. <i>ser. E</i>	19 ut <i>add. G</i>
21 et Ruricii <i>G</i>	Aetrurici <i>EA</i>	23 locus	liber(e) dicendi <i>Corn.</i>
24 loquemur <i>Her. et Cl. c. c.</i>	loquamur <i>EA</i>	26 sub-	limius <i>AG</i>
primatimque <i>G</i>			

368 lendum, inflexa saeuitia punientem gregariorum errata, parcentem
 potioribus, qui tamquam peccatis indulta licentia, ad labes delictorum
 inmanium, consurgebant; qui ex eo anhelantes, ex nutu suo indistanter
 putant omnium pendere fortunas. 5. horum flatus et pondera inuen- 5
 tores iuris antiqui mollientes, etiam insontes quosdam aliquotiens suppli-
 ciis aboleri censuere letalibus. quod saepe contingit, cum ob multitudinis
 crimina, non nulli sortis iniquitate plectuntur innoxii; id enim non
 numquam ad priuatorum pertinuit causas.

6. At in Isauria, globatim per uicina digressi praedones, oppida
 uillasque uberes libera populatione uexantes, magnitudine iacturarum 10
 Pamfylia adflctabant et Cilicas. quos cum nullis arcentibus, internici-
 cine cuncta disperdere, Asiae uicarius ea tempestate Musonius aduer-
 tisset, Athenis Atticis antehac magister rhetoricus, deploratis nouissime
 rebus, luxuque adiumento militari marcente, adhibitis semermibus pau-
 cis, quos Diogmitas appellant, unum grassatorum cuneum (si patuisset 15
 facultas,) adoriri conatus, per angustum quandam transiens deuexitatis
 anfractum, ad ineuitabiles uenit insidias, et ibi cum his confossus est
 quos ducebat. 7. tali successu latrones praetumidos, palantesque per
 uaria confidentius, interfectis aliquibus, ad latebrosa montium saxa, quae
 incolunt, excitae tandem copiae contruserunt; ubi cum eis nec quies- 20
 cendi nec inueniendi ad uictum utilia, copia laxaretur, per indutias
 pacem sibi tribui poposcerunt, Germanicopolitanis auctoribus, quorum
 apud eos ut signiferae manus, semper ualuere sententiae, obsidibus-
 que datis (ut imperatum est,) immobiles diu mansere, nihil audentes
 hostile. 25

367-8 8. Haec inter Praetextatus praefecturam urbis sublimius curans,

1 gregariorum erata parcere 3 inmanum annillantes (n med. ex h) utu
 6 laetalibus 9 degressi praedonis 10 uellisque 10 sq. tacturarum pamfylia
 12 mosonius 13 retoricus deplora*tis (fu. n) nouissimi 14 adlumenta ♂
 15 diocmitas 16 cunatus angustam 17 [adeneuuitales (-bi- add. m2)
 uenit] 18 talis successus palaniesque 19 animantium que 20 ne
 21 uectum inducias 23 significere

1 errata EAG parcentem AG 3 inmanium EAG altius post
 eo add. C.F.W.M. anhelantes EAG a. <superbius> Nov. ex nutu Wm2G
 exitio EA 4 puta(ba)nt Nov. et A etiam cpd. scr. E 9 digressi predones
 EAG 10 uillasque EAG iacturarum EAG 12 Musonius EAG 13 de-
 ploratis EAG nouissime uulgo nouissimis EAG 15 Diogmitas Val.
 16 conatus EAG angustum EAG 17 ineuitabiles EAG 18 tali suc-
 cessu AG palantesque Wm2AG 19 montium G aui(a) montium Corn.
 saxa(que) quae Corn. 20 nec Wm2AG 21 uictum Wm2AG praeter in-
 ducias AG 26 Praetexatus Gg sollicitus Corn.

per integritatis multiplices actus et probitatis, quibus ab aduliscentiae 367-8
rudimentis inclaruit, adeptus est id quod raro contingit, ut cum time-
retur, amorem non perderet ciuium, minus firmari solitum erga iudices
formidatos. 9. cuius auctoritate iustisque ueritatis suffragiis, tumultu
5 lenito, quem Christianorum iurgia concitarunt, pulsoque Vrsino, alta
quies parta est, proposito ciuium Romanorum aptissima, et adolecebat
gloria praeclari rectoris, plura et utilia disponentis. 10. namque et
Maeniana sustulit omnia, fabricari Romae priscis quoque uetita legibus,
et discreuit ab aedibus sacris priuatorum parietes, isdem inuerecunde
10 conexos, ponderaque per regiones instituit uniuersas, cum auiditati mul-
torum, ex libidine trutinas componentium, occurrere nequirit. in exami-
nandis uero litibus, ante alios id impetrauit, quod laudando Brutum
Tullius refert, ut cum nihil ad gratiam faceret, omnia tamen grata ui-
derentur esse quae facitabat.

15 10. 1. Sub idem fere tempus, Valentiniano ad expeditionem caute 368
(ut rebatur ipse) profecto, Alamannus regalis (Rando nomine) diu prae-
struens quod cogitabat, Mogontiacum praesidiis uacuam, cum expeditis
ad latrocinandum latenter inrepsit. 2. et quoniam casu Christiani ritus
inuenit celebrari sollempnitatem, inpraepeditae cuiusce modi fortunae uirile
20 et muliebre secus cum supellectili non parua indefensum abduxit.

3. Paruo inde post interuallo, inopina rei Romanae spes laetiorum
adfulsit. cum enim Vithicabius rex, Vadomarii filius, specie quidem
molliculus et morbosus, sed audax et fortis, ardores in nos saepe suc-
cenderet bellicos, opera nauabatur impensior, ut qualibet concideret
25 strage. 4. et quia temptatus aliquotiens, nullo genere potuit superari

1 multiplex	2 quo	3 ergo	6 pari am	cium ♂	8 meni-
antis uta	9 acris	inuerecundae	10 institutum	uersas	10sq. mol-
torum ♂	11 trounas	14 factibat	15 expeditionem	16 rebaturi per	
profecto	18 quam ♂	19 inpraepeditae	fortunacae	21 inopiam	
22 uidichabius	23 et om.	23sq. inossae	persuccenderet	24 nauatur	
conperet					

1 multiplices EAG	2 quod EAG	3 minis Em2AG	5 Vrsicino
Wm3G	6 parta (est) Val. pari iam EAG	et om. EAG	7 clari AG
complura A	nam AG	8 Meniana G	menia EA
uetita G	9 priuatorum	parietes ab (ad A) edibus sacris tr. EAG	10 instituit uniuersas G
11 tru-	14 esse om. G	factitabat W Lind.	faciebat EAG
16 rebatur ipse profecto Eyss. r. p. EAG	19 cuiusque G	fortunae Wm2G	
19sq. uirilem et muliebrem sexum EG	20 supellectile EAG	21 inopina G	
22 Vithicabius G	23 et add. G	in nos saepe G	semper uulgo
24 na-	ua(ba)tur uulgo	concideret G	(oc)cumberet Val. cor(ri)peret Gron. oppe-
(te)ret Momms. conr(u)eret Nov.	25 attentatus EAG		

368 nel prodi, fraude citerioris uitae ministri, studio sollicitante nostrorum, occubuit, cuius post necem aliquatenus hostiles torpuere discursus. interfecto tamen prae metu poenarum, quas uerebatur si patuisset negotium, ad Romanum solum se celeri transtulit gradu.

5. Parabatur post haec lentioribus curis, et per copias multiformes, in Alamannos expeditio solitis grauior, destinatus id publica tutela poscente, quoniam reparabilis gentis motus timebantur infidi: milite nihilo minus accenso, cui ob suspectos eorum mores nunc infimorum et supplicum, paulo post ultima minitantium, nullae quiescendi dabantur indutiae. 10

6. Contracta igitur undique mole maxima cateruarum, armis et subsidiis rei cibariae diligenter instructa, accitoque Sebastiano comite cum Illyricis et Italicis numeris, quos regebat, anni tempore iam tepente, Valentinianus cum Gratiano Moenum transiit, uisoque nemine, diuisis agminibus quadratis, ipse medius incedebat, Iouino et Seuero, 15 magistris rei castrensis, altrinsecus ordinum latera seruantibus, ne repentino inuaderentur adsaltu. 7. protinusque inde ductantibus iterum callidis, exploratis accessibus, per regiones longo situ porrectas, sensim gradiens miles, inritatio ad pugnandum, uelut repertis barbaris minaciter infrendebat. et quoniam aliquot diebus emensis, nullus potuit qui 20 resisteret inueniri, cuncta satorum et tectorum quae uisebantur, iniecta cohortium manu, uorax flamma uastabat, praeter alimenta quae colligi dubius rerum euentus adigebat et custodiri. 8. post haec leniore gressu princeps ulterius tendens, cum prope locum uenisset, cui Solicinio

1 prode	ceterioris	ministri	sollicitate	2 aliquatinus	3 potuisset
6 destinatus	7 quam	7 sq. militem	9 munitantium	dabatur	12 diligenter (i pr. ex u)
13 illyriis	13 sq. terente	14 sq. inhenum transtibus-	que neminem diuisis	15 ipse medebat	16 castricis
18 nitu	19 inritantior ♂	20 quam ♂	aliquo	[21 uisibantur intacta	22 colligit
23 adegebat	24 soliconmo				

1 prodi G citerioris EAG ministri G sollicitante EAG -tati Pet.
 3 patuisset EAG 5 (in)tentioribus Corn. (con)t. Pet. 6 destinatus EAG
 7 quoniam uulgo quia Em2AG milite EAG 8 infimorum EAG 9 minitantium EAG dabantur EAG 13 Illyri(c)is Her. 13 sq. tepente N
 Val recente EAG Menuum Gron. Rhenum EAG transit uisoque nemine Gron.
 pater transgressus G tramitibusque Rheni EA 14 sq. transiit, ibi(que) nemine uiso, Nov.
 15 diuisis Val. ter diuisis Gdt. indiuisis G medius incedebat G 16 castrensis EAG 18 situ Oudendorp. itu EAG (am)bitu C.F.W.M. (tr)actu Corn. 20 aliquot EAG 21 uisebantur EAG iniecta Wm2G 22 colligi Em2AG 23 adigebat AG 24 Solicinio G

nomen est, uelut quadam obice stetit, doctus procursantium rela- 368
 tione uerissima, barbaros longe conspectos. 9. qui nullam ad tuendam
 salutem uiam superesse cernentes, ni se celeri defendissent occursum, lo-
 corum gnaritate confisi, unum spirantibus animis, montem occupauere
 5 praecelsum, per confragosos colles undique praeruptum et inuium, abs-
 que septentrionali latere (unde facilem habet deuexitatem et mollem.)
 signis ilico fixis ex more, cum undique ad arma conclamaretur, imperio
 principis et ductorum, stetit regibilis miles, uexillum operiens extollen-
 dum: quod erat oportune subeundae indicium pugnae. 10. ergo quia
 10 spatium deliberandi aut exiguum dabatur aut nullum, hinc inpatientia
 militis perterrente, inde horrenda circumsonantibus Alamannis, id con-
 silium ratio celeritatis admisit, ut arctoam montium partem, quam ele-
 menter diximus esse procliuem, Sebastianus *occuparet* cum suis, fugien-
 tes Germanos, si fors ita tulisset, leui negotio confossurus: quo ita (ut
 15 placuit) maturato, Gratianoque aput signa Iouianorum retro detento
 cuius aetas erat etiam tum proeliorum inpatiens et laborum, Valentinia-
 nus ut dux cunctator et tutus, centurias et manipulos capite intecto
 conlustrans, nullo potentium in conscientiam arcani adhibito, remota
 multitudo stipatorum, speculatum radices aggerum auolauit cum paucis,
 20 quorum industriam norat et fidem, praedicans (ut erat sui adrogans
 aestimator,) inuenire posse aliam uiam, ducentem ad arduos cliuos,
 praeter eam quam inspexere proculcatores. 11. per ignota itaque et
 palustres uligines deuius tendens, insidiatrici manus locatae per abdita,
 subito oppetisset adcursum, ni necessitatis adiumento postremo, per labilem

3 nisi se 3sq. occursum unde locorum 4 confici 4sq. occurauere per-
 celsum 7 cum clamaretur 8 doctorum uixillum 9 oportunae subeunde
 10 hic 12sq. dementer dicimus 13 occuparet om. 14 confossurus quod
 aut 15 quae signo io (io del. m2) 16 trum proeliorum 18 consul-
 trans arcan 21 inueni (-ri add. m3) 23 insidiatrices locutae oblita
 24 adcursum necessitatis

1 quodam EAG quadam (obiecta) obice Haupt quadam obice (prohi-
 bitus) Nov. 2sq. salutem tuendam tr. EAG ni se Her. ni sese Kiessl.
 3sq. occursum locorum G o. inde l. Her. o. (d)einde l. Momms. 4 confisi EAG
 occupauere EAG 5 praecelsum EAG 7 conclamaretur EAG 8 duc-
 torum HAG 10 hinc EAG 11 prot- Wakef. 12sq. clementer EAG
 13 diximus Wm2AG occuparet add. Nm2G post suis; (o.) cum suis Cl. c. c.
 14 confossurus EAG quo ut Val. quo ita ut Nov. quod haud EAG 15 signa
 EAG 16 tum EAG 18 collustrans HN Val. consalutans G consultans
 EA arcani EAG 21 inuenire Her. inueniri EAG 22 procuratores
 G Corn. 23 insidiatrici AG locatae G abdita Her. obliqua Wm2
 abrupta EAG obsita Pet. 24 adcursum ni EAG

368 limum incitato iumento, digressus, legionum se gremiis inmersisset, post abruptum periculum, cui adeo proximus *fuit*, ut galeam eius cubicularius ferens, auro lapillisque distinctam, cum ipso tegmine penitus interiret, nec postea uiuus repperiretur aut interfectus.

12. Proinde quiete reficiendis corporibus data, signoque erecto, 5 quod solet ad pugnam hortari, tubarum minacium accendente clangore, fidentissimo impetu acies motas, prompte ante alios praeire duo iuuenes lecti, in principiis adeundi discriminis, Saluius et Lupicinus, Scutarius unus, alter e schola Gentilium, *bellum* fragore terribili concitantes: hastasque crispando, cum ad rupium obiecta uenissent, trudentibusque 10 Alamannis, euadere ad celsiora conantur, aduenit omne pondus armorum, isdemque antesignanis, per hirta dumis et aspera, magno uirium nisu, in editas sublimitates erepsit. 13. acri igitur partium spiritu, conflictus cuspidibus temptatur infestis, et hinc arte belli doctior miles, inde licet feroces sed incauti barbari dexteris coiere conlatis, quos latius 15 sese pandens exercitus, infusis utrimque cornibus, adflictabat, per fremitus territos, et equorum hinnitus, et tubas. 14. nihilominus tamen ipsi, adsumpta fiducia, restiterunt, aequataque parumper proeliorum sorte †, haut parua mole certatum est, dum ruinarum funeribus mutuis, res gerebatur. 15. disiecti denique Romanorum ardore, metuque turbati, miscentur ultimis primi, dumque in pedes uersi discedunt, uerrutis hostilibus forabantur, et pilis. postremo dum anhelii currunt et fessi, pandebant sequentibus poplites et suras et dorsa. stratis denique multis, lapsorum partem Sebastianus, cum subsidiali manu locatus post montium terga, trucidauit ex incauto latere circumuentam: dispersi ceteri siluarum se 25 latebris amendarunt.

1 iniumento	leonum segremus	2 fuit <i>om.</i>	3 paenitus	5 qui	
inter efficiendis	dato	6 munacium	dangore	7 praetere diro	8 prin-
cipi saecundi	saluus	9 scolae	bellum <i>om.</i>	10 hastesque	cum cum
(<i>pr. del. m2</i>)	rupidum	12 hista ♂	13 sublimitatis	14 infestis	
15 feraces	coire	17 territus	18 restituerunt	aequateque	19 moles
20 disiecti	22 anhelii	24 sub[s]idiali (<i>fu. ti</i>)			

1 iumento *EAG* legionum *Wm2G* limorum *Em2A* se gremiis *EAG*
 2 fuit *add. G* 5 quiete reficiendis *G* data *G* 6 minacium *EAG* clangore
EAG 7 praeire *G* praeteriere *EA* 8 principiis *AG* adeundi *EAG* Saluius
EAG 9 schola *G* <bellum> *Pet.* <proelium> *Löfst.* <socios> *Nov.* 10 hastas-
 que *EAG* dum *Cl.* rupium *EAG* 10sq. trudentes Alamannos *Pet.* 11 co-
 narentur *G* aduenit huc omne *EAG* 12 iis denique *AG* 13 sublimitates *AG*
 14 infestis *G* 15 feroces *EAG* coiere *A* 16 utrumque *G* 17 territos *G*
 18 restituerunt *HAG* aequataque *Wm2AG* 19 mole *EAG* turmarum *EAG*
 20 disiecti *EAG* 21sq. hastilibus *Pet.* 22 anhelii *WAG* 26 amandarunt *AG*

16. In hac dimicatione, nostri quoque periere non contemnendi. 368
inter quos Valerianus fuit domesticorum omnium primus, et Natuspardo
quidam Scutarius, exsertus ita bellator, ut Sicinio ueteri conparetur, et
Sergio. hisque tali casuum diuersitate perfectis, milites ad hiberna, im-
peratores Treueros reuerterunt.

11. 1. Per haec tempora Vulcacio Rufino absoluto uita, dum ad-
ministrat, ad regendam praefecturam praetorianam ab urbe Probus
accitus, claritudine generis et potentia et opum amplitudine cognitus
orbi Romano, per quem uniuersum paene patrimonia sparsa possedit,
10 iuste an secus, non iudicioli est nostri. 2. hunc quasi gemina quaedam
(ut fingunt poetae,) fortuna uehens praepetibus pinnis, nunc beneficum
ostendebat, et amicos sublimius erigentem, aliquotiens insidiatorem di-
rum et per cruentas noxium simultates. et licet potuit (quoad uixit)
ingentia, largiendo et interuallando potestates adsiduas, erat tamen inter-
15 dum timidus ad audaces, contra timidos celsior, ut uideretur cum sibi
fideret, de coturno strepere tragico, et ubi paueret, omni humilior
socco. 3. atque ut natantium genus, elemento suo expulsum, haut ita
diu spirat in terris, ita ille marcebat absque praefecturis, quas iugi
familiarum licentia, capessere cogebatur, numquam innocentium per
20 cupiditates immensas, utque multa perpetrarent inpune, dominum suum
mergentium in rem publicam. 4. namque fatendum est: numquam ille
magnanimitate coalitus, clienti uel seruo agere quicquam iussit illici-
tum, sed si eorum quemquam crimen ullum conpererat admisisse, uel
ipsa repugnante Iustitia, non explorato negotio, sine respectu boni

1 petere	condemnendi	3 exsertus	sicinie	conparetur	4 sergia
5 trucios	6 uulcatio	absoluti	6sq. administrat	8 dantudine	♂
9 orbis	matrimonia	11 fortuna	♂ pennis	beneficium	13 cruentis
16 decotur	nostri retragi	quoet	18 itam	18sq. praefecturos	quas iurgi f.
ingentium	20 cupiditatis	quae	21 mergentiam	illa	22 cliente
23 nullum					

1 periere <i>N Pet.</i>	oppetiere <i>EAG</i>	contemnendi <i>EAG</i>	2 natus
spado <i>G</i>	3 exsertus <i>G</i>	Sicinio <i>EAG</i>	comparetur <i>EAG</i>
4 Sergio	peractis <i>EAG</i>	5 Treueros <i>AG</i>	6 absoluto <i>EAG</i>
6sq. admi- nistrat <i>Her.</i>	9 orbi <i>EAG</i>	patrimonia <i>Tm2G</i>	10 genuina <i>Val.</i>
poetae	fingunt <i>tr. EAG</i>	11 uehens ante nunc, <i>EAG</i>	12 altius <i>EG</i>
13 cruentas	<i>EAG</i> <multum> p. <i>Günther</i>	potens <i>W. Meyer</i>	14 ingentia, <i>Her.</i>
inter- pellando <i>G</i>	16 se c. erigere <i>Corn.</i>	strepere tragico et <i>G</i>	stridere tragico et
<i>Eyss.</i>	omni] <c>omico <i>Corn.</i>	18 ita <i>EAG</i>	tam <i>Nm1</i>
uulgo	18sq. iugi f. licentia <i>Her.</i>	(cf. 21, 5, 3)	ob iurgia <i>Em2AG</i>
20 cupiditates <i>EAG</i>	21 mergentium <i>G</i>	ille <i>Günther</i>	22 clienti <i>G</i>
23 ullum <i>EAG</i>			

368 honestique defendebat. quod uitium reprehendens, ita pronuntiat Cicero: 'quid enim interest inter suasorem facti et probatorem? aut quid refert utrum uoluerim fieri, an gaudeam factum?' 5. suspiciosus tamen et minutus suoapte ingenio fuit, et subamarum adridens, blandiensque interdum, ut noceat. 6. id autem perspicuum est in eius modi moribus 5 malum, tum maxime cum celari posse existimatur; ita inplacabilis et directus, ut si laedere quemquam instituisset, nec exorari posset nec ad ignoscendum erroribus inclinari, ideoque aures eius non cera set plumbo uidebantur obstructae. 7. in summis diuitiarum et dignitatum culminibus, anxius et sollicitus, ideoque semper leuibis morbis adfectus. hae per 10 occidentales plagas series rerum fuere gestarum.

368-70 12. 1. Rex uero Persidis, longaeuus ille Sapor, et ab ipsis imperitandi exordiis, dulcedini rapinarum addictus, post imperatoris Iuliani excessum, et pudendae pacis foedera icta, cum suis paulisper nobis uisus amicus, calcata fide sub Iouiano pactorum, iniectabat Armeniae 15 manum, ut eam uelut placitorum abolita firmitate, dicioni iungeret suae. 2. et primo per artes fallendo diuersas, nationem hominum potentem dispendiis leuibis adfectabat, sollicitans quosdam optimatum et satrapas, alios excursibus occupans inprouisis. 3. dein per exquisitas periuriisque mixtas inlecebras, captum regem ipsum Arsacen, adhibitumque in 20 conuiuium, iussit ad latentem trahi posticam, eumque effossis oculis uinctum catenis argenteis, quod apud eos honoratis uanum suppliciorum aestimatur esse solacium, exterminauit ad castellum Agabana nomine, ubi discruciatu ceciderat ferro poenali. 4. deinde nequid intemperatum perfidia praeteriret, Sauromace pulso, quem auctoritas Romana prae- 25

1 honesto quae	tam	2 suam horem	3 uirum	4 munitus	5 id
autem <i>add. m2</i>	perospicuum ♂	6 tuum	implicabilis	7 nen ♂ (<i>ante ad</i>)	
8 neeraset pluribus	10 atfluctus	11 orientales ♂	12 longaeuus		
13 dulcedine	15 galeati iouano	armentae	16 firmitatae	17 hominum	
tentem	18 dispendis	sollicitus	21 porticam eunique effosis	23 aesti-	
matus	solatium ♂	24 deciderat	25 praeterque et		

1 honestique <i>Em2AG</i>	ita <i>EAG</i> iam <i>Pet.</i>	2 suasorem <i>EAG</i>
3 utrum <i>EAG</i>	4 minutus <i>G</i> timidus <i>Corn.</i>	6 tum <i>Wm2G</i> impla-
billis <i>EAG</i>	7 diruptus <i>G</i> direptus <i>A</i> iratus <i>Momms.</i>	8 cera sed <i>uulgo</i>
ceris ut <i>EA</i> erant sed <i>G</i>	plumbo <i>Nov. Her.</i> plumbis <i>uulgo</i>	10 afflictus <i>EAG</i>
11 rerum series <i>tr. EAG</i>	13 dulcedini <i>AG</i>	14 icta foedera <i>tr. EAG</i>
15 calcata <i>AG</i>	Armeniae <i>EAG</i>	17 hominum <po>tentem <i>Her.</i> omnem
renitentem <i>G</i> h. <po>tentum <i>Pet.</i>	18 dispendiis <i>EAG</i>	sollicitans <i>G</i>
21 posticam <i>EAG</i>	eumque <i>EAG</i>	effossis <i>EAG</i>
23 aestimatur <i>Wm2AG</i>		
24 ceciderat <i>A</i> cecidit <i>G</i>	25 preteriret <i>EAG</i>	

fecit Hiberiae, Aspacurae cuidam potestatem eiusdem detulit gentis, 368-70
 diademate addito, ut arbitrio se monstraret insultare nostrorum. 5. qui-
 bus ita studio nefando perfectis, Cylaci spadoni et Arrabanni, quos olim
 susceperat perfugas, commisit Armeniam (horum alter ante gentis prae-
 5 fectus, magister *alter* fuisse dicebatur armorum,) isdemque mandarat, ut
 Artogerassam intentiore cura excinderent, oppidum muris et uiribus
 ualidum, quod thesauros et uxorem cum filio tuebatur Arsacis. 6. iniere
 (ut statutum est) obsidium duces. et quoniam munimentum, positum
 in asperitate montana, rigente tunc caelo niuib. et pruinis, adiri non
 10 poterat, eunuchus Cylaces, aptusque ad muliebria palpamenta, Arra-
 banne adscito, prope moenia ipsa, fide non amittendae salutis accepta,
 propere uenit, et cum socio ad interiora susceptus, ut postulauit, sua-
 debat minaciter defensoribus et reginae, motum Saporis inclementissimi
 omnium, lenire deditione ueloci. 7. multis post haec ultro citroque
 15 dictitatis, heulanteque muliere truces mariti fortunas, proditiōis acer-
 rimi compulsores, in misericordiam flexi, mutauere consilium, et spe
 potiorum erecti, secretis conloquiis ordinarunt, hora praestituta nocturna,
 reclusis subito portis, ualidam manum erumpere, uallumque hostile
 caedibus adgredi repentinis, ut lateant id temptantes, polliciti se pro-
 20 uisuros. 8. quibus religione firmatis, egressi, biduumque ad delibe-
 randum quid capessere debeant, sibi concedi clausos petisse adseuerantes,
 in desidiā obsessores traduxerunt, et uigiliis, quibus ob securitatem
 altiore stertitur somno, ciuitatis aditu reserato, iuuentus exiuit uelox,
 passibusque insonis, expeditis mucronibus, repens, cum castra nihil me-
 25 tuentium inuasissent, iacentes multos nullis resistentibus trucidarunt.

1 aspa curae (<i>quasi</i> uirae)	2 diadematae adito	3 arabanni	4 sus-
ciperit perfusas	armaeniam	5 alter <i>om.</i>	arniorum idemque
6 arc-	togerassam	curae	8 ducis
8 <i>sq.</i> postuminas	feritate	9 adire	10 <i>sq.</i> ara-
bannes	11 deinde	admittendae salutis	13 regnae
15 quae	maritimi	proditores	19 solliciti
19 <i>sq.</i> produros	21 isibi	clausus	23 altiores tertius
24 passisque	cum	25 esistentibus	

1 Aspacurae *WG* Aspauiri *A* aspauire *E* huiusmodi *EAG* 2 ad-
 dito *EAG* 3 Artabanni *Em2AG* 4 susceperat *G* perfugas *G* 5 alter *add.*
uulgo ante magister, *post m. Nm2 Val.* armorum *WG* Armeniorum *EA*
 isdemque *EAG* 6 Artogerassam *EAG* intensiore *AG* cura *EAG*
 7 Arsacis tuebatur *tr. EAG* 8 duces *Wm2AG* 8 *sq.* positum in asperitate *G*
 9 adiri *EAG* 10 *sq.* Artabanne *G* 11 fide *G* amittendae salutis *G* 13 mi-
 nacem *G* reginae *EAG* 15 mariti *EAG* proditiōis *G* 19 polliciti *G*
 19 *sq.* prou(is)uros *Haupt* prodituros *EAG* pro(spe)cturos *Nov.* 21 sibi *Wm2G*
 clausos *TG* 23 altiore stertitur *AG* 24 passibusque *G* passimque *EA*
 in somnis resolutos *EA* repentes *G* cum *EAG* 25 resistentibus *EAG*

368-70 9. haec inopina defectio, necesque insperatae Persarum, inter nos et Saporem discordiarum excitauere causas inmanes, illo etiam accedente, quod Arsacis filium Papam, suadente matre cum paucis e munimento digressum, susceptumque imperator Valens apud Neocaesaream morari praecepit, urbem Polemoniacy Ponti notissimam, liberali uictu curandum et cultu. 5

Qua humanitate Cylaces et Arrabannes illecti, missis oratoribus ad Valentem, auxilium eundemque Papam sibi regem tribui poposcerunt. 10. sed pro tempore adiumentis negatis, per Terentium ducem, Papa reducitur in Armeniam, recturus interim sine ullis insignibus gentem, quod ratione iusta est obseruatum, ne fracti foederis nos argueremur et pacis. 10

11. Hoc conperto textu gestorum, Sapor ultra hominem efferatus, concitis maioribus copiis, Armenias aperta praedatione uastabat. cuius aduentu territus Papa, itidemque Cylaces et Arrabannes, nulla circumspectantes auxilia, celsorum montium petiuere secessus, limites nostros disterrnantes et Lazicam, ubi per siluarum profunda, et flexuosos 15 colles mensibus quinque delitiscences, regis multiformis lusere conatus. 12. qui operam teri frustra contemplans, sidere flagrante brumali, pomiferis exustis arboribus, castellisque munitis et castris, quae ceperat, superata, uel prodita cum omni pondere multitudinis, Artogerassam circumsaepam, et post uarios certaminum casus, lassatis defensoribus pate- 20 factam incendit: Arsacis uxorem erutam inde cum thesauris abduxit.

13. Quas ob causas ad eas regiones Arintheus cum exercitu mittitur comes, suppetias laturus Armeniis, si eos exagitare procinctu gemino temptauerint Persae.

2 accidente	3 param	monumento	4 neo apud cesaream
4 praecipitur	5 polemoniacy	uictum	6 inlectissimis
9 deducitur	11 haec ♂	testu gestarum	sapar (-por m3) etferatus
12 corus armenios	14 cessus	15 desterrnantes	prae siluarum
profunda flexuos	16 deletis centes	17 sidera	18 munitis que
19 uel prodita om.	omnia	19sq. circumseptam	20 laxatis 23 ar-
menius	24 temptauerunt		

2 accedente EAG	3 Papam hic et postea Cl.	munimento G	4 apud
Neocaesaream EAG	praecepit G	5 Polemoniacy AG	uictu EAG
6 Artabannes EAG	illecti missis AG	6sq. a Valente EAG	7 regem
sibi tr. EAG	8 Para EAG	9 reducitur EAG	11 textu gestorum Sapor
EAG efferatus EAG	12 concitus EAG	copiis Wm2 Val.	curis EAG
Armenias AG	13 Para EAG	Artabannes EAG	14 secessus EAG
recessus W uulgo	15 disterrnantes EAG	per Em2AG	et flexuosos
EAG	16 multiformes EAG	17 sydere Em2AG	18 munitis EAG
19 uel prodita add. G	omni EAG	20 lassatis G	23 Armeniis EAG
24 temptauerint EAG (tent- AG)			

14. Inter quae Sapor, immensum quantum astutus, et cum sibi 368-70
conduceret, humilis aut elatus, societatis futurae specie Papam ut incu-
riosum sui per latentes nuntios increpabat, quod maiestatis regiae uela-
mento, Cylaci seruiret et Arrabanni, quos ille praeceps blanditiarum
5 inlecebris interfecit, capitaque caesorum ad Saporem ut ei morigerus misit.

15. Hac clade late diffusa, Armenia omnis perisset inpropugnata,
ni Arinthei aduentu territi Persae, eam incursare denuo distulissent, hoc
solo contenti, quod ad imperatorem misere legatos, petentes nationem
eandem, ut sibi *et* Iouiano placuerat, non defendi. 16. quibus repu-
10 diatis, Sauromaces pulsus (ut ante diximus) Hiberiae regno, cum duo-
decim legionibus et Terentio remittitur, et eum amni Cyro iam proximi-
mum, Aspacures orauit, ut socia potestate consobrini regnarent, causatus
ideo se nec cedere, nec ad partes posse transire Romanas, quod Vltra
eius filius obsidis lege tenebatur adhuc apud Persas.

15 17. Quae imperator edoctus, ut concitandas ex hoc quoque negotio
turbas, consilio prudenti molliret, diuisioni adqueiuit Hiberiae, ut eam
medius dirimeret Cyrus, et Sauromaces Armeniis finitima retineret et
Lazis, Aspacures Albaniae Persisque contigua.

20 18. His percitus Sapor, pati se exclamans indigna, quod *contra*
foederum textum, iuuarentur Armenii, et euanuit legatio, quam super
hoc miserat corrigendo, quodque se non adsentiente, nec conscio, diuidi
placuit Hiberiae regnum: uelut obseratis amicitiae foribus, uicinarum
gentium auxilia conquirebat, suumque parabat exercitum, ut *reserata*
caeli temperie, subuerteret omnia, quae ex re sua struxere Romani.

1 que 2 clarus ficturae 3 inepabat 4 gylaces 5 quae
caesarum (-orum *m3*) 6 ha 6 *sq.* inpropugna tariarin thei 7 incusare
8 imperatore natione ob 9 et *om.* 13 si posset 15 doctus
16 prudentia atqueuit 19 patis exclamans con 20 armenict
21 corriendo sed 22 toribus 23 serata 24 temperiae AMMIANI
MARCELLINI RERŪ GESTARŪ · EXPLICIT LIB · XXVII · INCIPIT ·
LIBER XXVIII · FELICITER ·

2 et elatus *EA* futurae *WAG* Param *Em1AG* 3 increpabat
Wm2AG 4 Cylaci *NAG* Artabanni *EAG* (-tha- *E*) 5 caesorum *WAG*
6 hac *EAG* 6 *sq.* inpropugnata, ni *Val.* ni propugnatoris *EAG* 7 Arinthei
EAG incursare *EAG* 8 imperatorem *EAG* nationem *AG* 9 et
add. G 12 Aspacuras *G* 13 se *Nm2AG* posse *AG* Vlтус *G*
15 (e)doctus *Cl. c. c.* 16 prudenti *uulgo* prudentiaque *AG* amoliret
Momms. adqueiuit *EG* 19 pati se *N Val.* pactis *G* pacis *EA* clamans
Nov. contra *EAG* 20 Armenii et *uulgo* Armeniae et *AG* euanuerit *AG*
21 corrigendo *EAG* se *EAG* 22 foribus *EAG* 23 (re)serata *H* "*uir*
doctus" (*Wagner*) serenata *Em2AG*

LIBER XXVIII.

1. Multi, etiam Senatores, ac Senatorii generis feminae, Romae ueneficiorum, stuprorum et adulteriorum accusantur, et supplicio afficiuntur.
2. Valentinianus Aug. totam Rheni ripam Gallicam castris, castellis et turribus munit: Alamanni Romanos trans Rhenum munimentum extruentes interficiunt. Marathocupreni grassatores in Syria iussu Valentis A. cum liberis et uico suo deleti.
3. Theodosius urbes Britanniae a Barbaris uastatas restituit, castella reparat, et prouinciam insulae recipit, quae Valentia est appellata.
4. De Olybrii et Ampelii Praefectura Urbana: et de uitiis Senatus populi Romani.
5. Saxones in Gallia, post factas indutias, a Romanis insidiis circumuenti. Valentinianus data fide iungendi copias, Burgundiones Alamanniae immisit, qui decepti ac illusi, captiuis omnibus occisis domum redierunt.
6. Clades Tripoli prouinciae, Leptitanisque et Oceansibus ab Austuriis illatae, et fraude Romani Comitis Valentiniano occultatae, et minime uindictatae.

1. 1. Dum apud Persas (ut supra narrauimus,) perfidia regis motus agitatur insperatos, et in eo tractibus bella rediuiua consurgunt, 366 anno sexto decimo et eo diutius post Nepotiani exitium, saeuienti per urbem aeternam, urebat cuncta Bellona, ex primordiis minimis ad clades excita luctuosas, quas oblitterasset utinam iuge silentium! ne forte 5 paria quandoque temptentur, plus exemplis generalibus nocitura quam delictis. 2. ac licet ab hoc textu cruento gestorum, exquisite narrando, iustus me retraheret metus, multa reputantem et uaria, tamen praesentis temporis modestia fretus, carptim ut quaeque memoria digna sunt explanabo, nec pigebit quid ex his quae apud ueteres acciderunt, 10 timuerim docere succincte. 3. bello Medico primo, cum diripuissent Asiam Persae, obsidentes Miletum molibus magnis, minantesque defensoribus cruciabiles neces, iniecere clausis necessitatem, ut omnes magnitudine malorum addicti, peremptis caritatibus propriis, proiectoque in ignem mobili censu, arsuros se certatim congererent, in communem per- 15

2 consurgant	3 nepotiane	seueniens	4 u[r]bem	6 genera-
bilis	7 delictis	texui	8 iustus	multare portantem
10 acciderit	11 succinctae	diripuissent	12 militum	9 quaeque mobilibus ♂

2 consurgunt EAG	3 Nepotiani Hm2G	seuiens EAG	6 gene-
ralibus EAG	7 delictis EAG	textu EAG	8 iustus EAG
tem G	10 accideru(n)t Cl.	acciderint EG	accidere Her.
EG	12 Miletum Cm2 Wm2 HTm2 Lind.	molibus EAG	

- euntis patriae rogam. 4. hoc argumentum paulo postea digestum, tu-
more tragico Frynichus in theatrum induxerat Athenarum, paulisperque
iucunde auditus, cum coturnatius stilus procederet lacrimosus, indigna-
tione damnatus est populi, arbitrati non consolandi gratia sed probrose
5 monendi, quae pertulerat amabilis cinitas, nullis auctorum adminiculis
fulta, hos quoque dolores scaenicis adnumerasse fabulis insolenter. erat
enim Atheniensium colonia Miletus, deducta inter Ionas alios per Nileum
filium Codri, qui fertur pro patria bello se Dorico deuouisse. 5. sed ad
proposita ueniamus.
- 10 Maximinus regens quondam Romae uicariam praefecturam, apud 368
Sopianas Valeriae oppidum, obscurissime natus est, patre tabulario prae-
sidialis officii, orto a posteritate Carporum, quos antiquis excitos sedi-
bus, Diocletianus transtulit in Pannoniam. 6. is post mediocre studium
liberalium doctrinarum, defensionemque causarum ignobilem, et admini-
15 stratas Corsicam itidemque Sardiniam, rexit deinde Tusciam. unde
morato in itinere diutius successore, transgressus ad curandam urbis 369-70
annonam, etiam provinciae moderamina retinebat, egitque consideratione
triplici inter exordia cautius. 7. primo quod recalebant in auribus
eius parentis effata, quid augurales alites uel cantus monerent oscinum
20 adprime callentis, ad usque sublimia regimenta, . . . sed periturum
ferro poenali: dein quod nactus hominem Sardum, quem ipse postea per
dolosas fallacias interemit, ut circumtulit rumor, eliciendi animulas
noxias, et praesagia sollicitare laruarum, perquam gnarum: dum super-
esset, ille timens ne proderetur, tractabilis erat et mollior; postremo
25 quod tamquam subterraneus serpens, per humiliora reptando, nondum
maiores funerum excitare poterat causas.

1 regum (<i>corr. m3</i>)	2 tragi eo frynicus	3 iucundae	4 et
consulandi	6 scenicis	7 linæ	11 sopianus
tubulario	16 successoribus	grossus	17 moderamine
num (<i>c add. m3</i>)	20 callentes	<i>sine lac.</i>	21 ferre poenalia
23 larbarum			qui

1 rogam <i>EAG</i>	2 tragico <i>EAG</i>	3 coturnarius <i>EG</i>	cothurnatus <i>Corn.</i>
lacrimos(i)us <i>Corn.</i>	4 est <i>G</i>	6 insolenter: Miletum (<i>-mque G</i>)	relegatus est.
erat <i>EAG</i>	7 Nileum <i>EG</i>	Neleum <i>A</i>	11 Sopianas <i>G</i>
Sopianos <i>Iuretus</i>	obscurissime <i>EAG</i>	tabulario <i>Em2N</i>	<i>Iuretus Lind.</i>
14 di-	16 successore progressus <i>G</i>	s. tra(n)sgressus <i>Pet.</i>	17 mo-
deramina <i>EAG</i>	egitque <i>G</i>	18 recalebat <i>G</i>	19 oscinum <i>NAG</i>
20 callentis <i>AG</i>	regimenta (uenturum) <i>Iuretus Val.</i>	r. (erigendum) <i>Pet.</i>	r.
(semet euehendum) <i>Her.</i>	r. (scansurum) <i>Nov.</i>	21 ferro poenali <i>Wm2AG</i>	
quem <i>Wm2AG</i>	23 laruarum <i>EAG</i>		

- 369-70 8. Principium autem unde latius se funditabat, emersit ex negotio tali. Chilo ex uicario, et coniux eius Maxima nomine, questi apud Olybrium, ea tempestate urbi praefectum, uitamque suam uenenis petitam, adseuerantes, inpetrarunt ut hi quos suspectati sunt, ilico rapti, conpingerentur in uincula, organarius Sericus, et Asbolius palaestrita, et 5 aruspex Campensis. 9. uerum negotio tepescente ob diuturnam morborum asperitatem, qua tenebatur Olybrius, morarum inpatientes, hi qui rem detulerunt, libello petiuerunt oblato, ut examinandum iurgium praefecto mandaretur annonae, idque studio celeritatis concessum est. 10. accepta igitur nocendi materia, Maximinus effudit genuinam ferociam, pectori crudo adfixam, (ut saepe faciunt amfitheatrales ferae) diffractis tandem solutae posticis. cumque multiformiter quasi in proludiis negotium spectaretur, et quidam sulcatis lateribus, nominassent nobiles aliquos, tamquam usos artificibus laedendi per clientes aliosque humiles, 15 notos reos et indices, supra plantam (ut dicitur,) euagatus, tartareus cognitor, relatione maligna, docuit principem, non nisi suppliciis acrioribus, perniciose facinora scrutari posse uel uindicari, quae Romae perpetrauere complures. 11. his ille cognitis, efferatus, ut erat uitiorum inimicus acer magis quam seuerus, uno proloquio, in huius modi causas, quas adroganter proposito maiestatis inminutae miscebat, omnes quos 20 iuris prisci iustitia, diuorumque arbitria, quaestionibus exemere cruentis, si postulasset negotium, statuit tormentis adfligi. 12. utque congeminata potestas, erectaque sublatius, altiores consarcinaret aerumnas, Maximo Romae agere disposito pro praefectis, sociauit ad haec cognoscenda, 25 quae in multorum pericula struebantur, Leonem notarium, postea officiorum magistrum, bustuarium quendam latronem Pannonium, efflantem ferino rictu crudelitatem, etiam ipsum nihilo minus humani sanguinis

2 quaesti 3 sua 5 conpingerentur uinculo 5sq. palestri taetarus rex
 canpenses 7 in 8 turgium 11sq. amfitheatalis faere diffactis 12 pro-
 ludus 15 indices dicitur 17 pernitiōsa scutari 18 cognitus
 uiciorum 20 adrogant 21 prisce 24 prefectis hos 25 pecula

5 conpingerentur EAG constringerentur Wm2 uincula EAG Arbo-
 lius EA palestrita et AG 6 aruspex EAG Canpensis EAG propter
 EAG 7 morae G hi EAG 8 iurgium EAG 11 amphitheatrales
 WAG ferae EAG 11sq. diffractis EAG 12 proludiis EAG 15 no-
 tans G indices EG dicitur EAG 17 pernitiōsa facinora om. EG
 scrutari EAG 18 cognitis EAG 18sq. acer uitiorum inimicus tr. EAG
 19 causis Her. 20 arrogant(er) Val. arrogant EA arroganti G 23 aciores
 Corn. 24 haec EAG 25 pericula EAG

audissimum. 13. auxit obstinatum Maximini ingenium ad laedendum, 371-2
aduentus collegae similis et litterarum cum ampla dignitate dulcedo.
ideoque pedes huc et illuc exultando contorquens, saltare, non incedere
uidebatur, dum studebat inter altaria celsius gradientes, (ut quidam
5 memorant) imitari Brachmanas.

14. Iamque lituis cladum concrepantibus internarum, rerum atro-
citate torpentibus cunctis, praeter multa cruda et inimitia quorum nec
diuersitas comprehendi, nec numerus potest, mors Marini causarum de-
fensoris eminit. quem ut ausum Hispanillae cuiusdam, artibus prauis,
10 adfectasse coniugium, transeunter indiciorum fide discussa, supplicio le-
tali damnauit. 15. et quoniam existimo, forsitan aliquos haec lecturos,
exquisite scrutando notare, strepentes id actum esse prius, non illud,
aut ea quae uiderint, praetermissa: hactenus faciendum est satis, quod
non omnia narratu sunt digna, quae per squalidas transiere personas,
15 nec si fieri fuisset necesse, instructiones uel ex ipsis tabulariis suppete-
rent publicis, tot calentibus malis, et nouo furore, sine retinaculis imis
summa miscente, cum iustitium esse, quod timebatur, non iudicium, aperte
constaret.

16. Tunc Cethegus senator, adulterii reus delatus, ceruice perit
20 abscisa, et Alypius nobilis adulscens, ob leuem relegatus errorem, alii-
que humiles, publica morte oppetiuerunt: in quorum miseriis, uelut sui
quisque discriminis cernens imaginem, tortorem et uincula somniabat, et
deuersoria tenebrarum.

17. Eodem tempore etiam Hymetii praeclarae indolis uiri, nego-
25 tium est actitatum, cuius hunc fuisse nouimus textum. cum Africam
pro consule regeret, Carthaginiensibus uictus inopia iam lassatis, ex
horreis Romano populo destinatis, frumentum uenundedit, pauloque postea,

1 obstinatum	ingentum	2 colligae	3 incidere	4 celsiuis
5 braemanas	6 litius ♂	8 numeris	10sq. laetali	11 quam alios
quos	12 exquisitae	13 audea	14 arrata	16 publis feroro
17 sq. retinaculum	missum mamiscente	22 torrorem	23 deuersaria	24 prae-
clare	25 fuisse nouimus te[x]tum	26 cartha nigiensibus	et	27 dedit

1 obstinatum EAG	ingenium EAG	2 collegae WAG	3 incedere
EAG	4 celsius EAG	5 Brachmanas Nm2AG (cm- AG)	6 cladum
EAG at(que) Nov. c. c.	8 numerus EAG	11 quoniam G quanquam EA	
aliquos AG	13 aut ea EAG	14 narratu AG narrata E	16 publicis
EAG furore EAG	retinaculis EG	retinaculis imis A	-lo imis Nov.
19 periit AG	22 imaginem cernens tr. AG	tortorem EAG	23 diuer-
soria WAG	25 f. n.] nouimus esse AG	26 Carthaginiensibus WAG	
ex AG	27 <uenum>dedit Her. et Cl. c. c.		

371-2 cum prouenisset segetum copia, integre sine ulla restituit mora. 18. ne-
rum quoniam denis modiis singulis solidis indigentibus uenundatis, emerat
ipse tricenos, interpretii compendium ad principis aerarium misit. ideo-
que Valentinianus, per nundinationem suspicatus parum quam oportuerat,
missum, eum bonorum parte multauit. 19. ad cuius cladem exagge- 5
randam, id quoque isdem diebus acciderat, non minus exitiale. Aman-
tius aruspex, ea tempestate prae ceteris notus, occultiore indicio prodi-
tus, quod ob praua quaedam implenda, ad sacrificandum ab eodem esset
adscitus Hymetio, inductusque in iudicium, quamquam incuruus sub
eculeo staret, pertinaci negabat instantia. 20. quo infitiant, secretiori- 10
bus chartis ab eius domo prolatis, commonitorium repertum est, manu
scriptum Hymetii, petentis ut obsecrato ritu sacrorum sollemnium nu-
mine, erga se imperatores delenirentur. cuius extima parte quaedam
innectiua legebantur in principem, ut auarum et truculentum. 21. haec
Valentinianus relatione iudicum doctus, asperius interpretantium facta, 15
uigore nimio in negotium iussit inquiri. et quia Frontinus, consilia-
rius ante dicti minister fuisse conceptae precationis arguebatur, con-
ciscus uirgis, atque confessus, ablegatus est in exilium ad Brittanos,
Amantius uero, damnatus postea rerum capitalium interiiit. 22. post
hanc gestorum seriem Hymetius ad oppidum ductus Oriculum, audiendus 20
ab Ampelio urbi praefecto, et Maximino uicario, confestimque perden-
dus, (ut apparebat,) data sibi copia tectius imperatoris praesidium ap-
pellauit, nominisque eius perfugio tectus, seruabatur incolumis. 23. super
hoc princeps consultus, senatu negotium dedit. qui cum rem librata

1 inopia	restituit	2 quam dedis	3 interpretaetu	aerarium
5 cum parente	6 minui	7 occultiores	8 implendam	9 indoc-
tusque	10 inficiente	11 cartis manum	12 hymetu potentis ut obsc-	cratoribus agrorum
	12sq. numina	13 imperatoris delinirent	13sq. existima	
partem — legebantur	add. m2 in mg.	14 ut atauarum	cruculentum	15 in-
terpraetantium	16 nemo	16sq. consutarius	17 praecationis	19 ero ♂
21 prefecto	23 incolomis			

1 copia Wm2G restituit EAG 2 quoniam G quia EA denis G de-
disset EA modios EA 3 interpretii E uulgo interpretum A integrum G
5 eum EAG parte EAG 6 minus EAG 7 occultiore EAG 8 implenda
EAG 9 inductusque EAG 11 manu EAG 12 Hymetii petentis EAG
obsecrata ritu sacrorum G 12sq. obsecrato . . . numine Her. 13 imperatores
delenirent(ur) Nm2 Cl. deliniret EG delenirent Val. imperatoris deleniret (furo-
rem) Her. extima G ex extima EA parte EAG 14 legebatur AG
auarum EAG truculentum EAG 15 indicum AG 16 rigore EG nimio EG
16sq. consiliarius Lind. consularius Nm2 21 ad Ampelio G 22 (e)rectius
C.F. W.M. rectius AG (in)tentius Corn. (au)dentius Nov. 24 senatui EAG

iustitia conperisset, eumque ad Boas, Delmatiae locum, exterminasset, 368 sqq. aegre imperatoris iracundiam tulit, perciti uehementer, quod hominem addictum (ut ipse proposuerat) morti, clementiori sententia didicerat plexum.

5 24. Ob haec et huius modi multa, quae cernebantur in paucis, omnibus timeri sunt coepta. et ne tot malis dissimulatis, paulatimque serpentibus, acerui crescerent aerumnarum, nobilitatis decreto, legati mittuntur: Praetextatus ex urbi praefecto, et ex uicario Venustus, et
10 senator quisquam, inusitato et illicito more, tormentis exponeretur. 25. qui cum intromissi in consistorium haec referrent, negantem Valentinianum se id statuuisse, et calumnias perpeti clamitantem, moderate redarguit quaestor Eupraxius, hacque libertate emendatum est crudele praeceptum, supergressum omnia dicitatis exempla.

15 26. Circa hos dies, Lollianus, primae lanuginis adulescens, Lampadi filius ex praefecto, exploratus causam Maximino spectante, conuictus codicem noxiarum artium nondum per aetatem firmato consilio, descripsisse, exulque mittendus, (ut sperabatur,) patris impulsu, prouocauit ad principem, et iussus ad eius comitatum adduci, de fumo (ut
20 aiunt,) in flammam, traditus Falangio (Baeticae consulari,) cecidit funesti carnificis manu.

27. Super his etiam Tarracius Bassus, postea urbi praefectus, et frater eius Camenius, et Marcianus quidam et Eusafius, omnes clarissimi, arcessiti in crimen, quod eiusdem conscii ueneficiis, aurigam fouere di-
25 cebantur Auchenium, documentis etiam tum ambiguus, suffragante absoluti sunt Victorino, ut dispersus prodidit rumor, qui erat amicus Maximino iunctissimus.

1 eumque delmatae 2 pecciti 3 sententiae didocerat 5 que in om.
6 nominibus cepta paulatimque 7 serpentibus 8 dilectis 10 in-
usitate 11 intramissi referret 13 sed arguit 14 receptum
15 circa 17 aetate firmatum 18 descripsisse superabantur partis
19 duci 20 falangi obeticae finestae 22 urbe 24 consciis 24sq. dice-
batur

1 eumque *EAG* Dalmatiae *EAG* 2 perciti *WAG* 3 sententia
didicerat *EAG* <e>did. *Pet.* 5 in *add. G* (cf. in *uocis* nominibus) 6 om-
nibus *G* coepta *EAG* disseminatis *Pet.* paulatimque *EAG* 9 delictis
Em3AG ne *EG* 10 inusitato *uulgo* 11 intromissi *EAG* referrent *EAG*
13 redarguit *NG* 14 <p>raeceptum *Val.* coeptum *EAG* 17 aetatem *EAG*
firmato *G* 18 descripsisse *WAG* sperabatur *FAG* patris *G* 19 <ad>duci
Cl. c. c. 20 Phalangio *G* funesti *W uulgo* funesta *EAG* 22 Taratius *G* urbi
EAG 24 conscii ueneficii *EAG* ueneficiis *restit. Her.* 24sq. dicebantur *EAG*

368sqq.

28. Nec minus feminae quoque, calamitatum participes fuere simi-
 lium. nam ex hoc quoque sexu, peremptae sunt originis altae complures,
 adulteriorum flagitiis obnoxiae, uel stuprorum. inter quas notiores fuere
 Claritas et Flauiana, quarum altera cum duceretur ad mortem, indu-
 mento (quo uestita erat) abrepto, ne uelamen quidem secreto membrorum 5
 sufficiens retinere permissa est. ideoque carnifex, nefas admisisse con-
 uictus inmane, uiuus exustus est.

29. Pafius quin etiam et Cornelius, senatores, ambo uenenorum
 artibus prauis se polluisse confessi, eodem pronuntiante Maximino sunt
 interfecti. pari sorte etiam procurator monetae extinctus est. Sericum 10
 enim, et Asbolium supra dictos, quoniam cum hortaretur passim nomi-
 nare quos uellent, adiecta religione firmarat, nullum igni uel ferro se
 puniri iussurum, plumbi ualidis ictibus interemit. et post hoc flammis
 Campensem haruspitem dedit, in negotio eius nullo sacramento con-
 strictus. 15

30. Oportunum est (ut arbitror) explanare nunc causam, quae ad
 exitium praecipitem Aginatum inpulit, iam inde a priscis maioribus
 nobilem, ut locuta est pertinacior fama; nec enim super hoc ulla docu-
 mentorum rata est fides. 31. anhelans flatu superbo, Maximinus etiam
 tum praefectus annonae, nactusque audaciae incitamenta non leuia, 20
 tendebat ad usque Probi contemptum, uiri summatum omnium maximi,
 iureque praefecturae praetorianae regentis prouincias. 32. quod Agina-
 tius indignissime ferens, dolensque in examinandis causis Maximinum ab
 Olybrio sibi praelatum, cum esset ipse uicarius Romae: familiari ser-
 mone docuit Probum occulte, facile uanum hominem recalitrantem, 25
 sublimibus meritis posse opprimi (si ille id fieri censuisset.) 33. has

2 origines aliae	3 quos nouo res	4 fluuiana	doceretur	8 cornilius
9 preuenisse	pronuntiantem eximino	10 monitae	11 quam	12 adie uta
18 pertinacior	18sq. illa documentarum	19 hanellans flato	20 adacie	
incimenta	21 proui	22 praefectura praetoriane	23 ad	24 precatum
25 recalitrantem	26 opprimis ille			

2 originis <i>EG</i>	uirgines <i>A</i>	altae <i>G</i>	3 quas <i>EAG</i>	notiores <i>AG</i>
nouiores <i>E</i>	4 an C(h)aritas? <i>Cl.</i>	Flauiana <i>G</i>	Fuluiana <i>Her.</i>	duceretur <i>EAG</i>
8 Cornelius <i>EAG</i>	9 prauis se	<i>Hadr. Val.</i>	se <i>G</i> peruersis se	<i>Pet. om. EA</i>
conuicti <i>G</i>	Maximino <i>EAG</i>	10 monetae <i>EAG</i>	11 quoniam <i>G om. EA</i>	
12 adiecta <i>G</i>	adiicit <i>E</i>	nullum <corum> <i>Momms.</i>	13 haec <i>AG</i>	18 ulla
<i>G</i>	18sq. documentorum <i>EAG</i>	19 anhelans <i>G</i>	flatu <i>NAG</i>	20 auda-
ciae incitamenta <i>EAG</i>	21 Probi <i>Wm2AG</i>	22 praefecturae <i>WAG</i>	23 ab	
<i>EAG</i>	24 prelatum <i>EAG</i>	25 recalitrantem <i>EAG</i>	26 opprimi si <i>EAG</i>	

litteras (ut quidam adseuerabant,) Probus ad Maximinum eruditorem 368sqq.
iam in sceleribus, commendatumque principi pertimescens, nullo conscio
praeter baiulum, misit. hisque recitatis, ita homo ferus exarsit, ut ma-
chinas omnes in Aginatum deinde commoueret, uelut serpens uulnere
5 ignoti cuiusdam adtritrus. 34. accessit his alia potior insidiarum ma-
teria, quae eundem Aginatum obruit. Victorinum enim defunctum in-
simulabat, ut Maximini actus (dum supererat) uenditantem, cuius ex testa-
mento, legata ipse sumpserat non aspernanda, parique petulantia Anepsiae
quoque, eius uxori, lites minabatur et iurgia. 35. quae haec metuens
10 ut Maximini muniretur auxilio, finxit maritum in uoluntate, quam
condiderat nuper, argenti tria milia pondo eidem reliquisse. qui auidi-
tate nimia flagrans, (nec enim hoc quoque uitio caruit,) petit hereditatis
medietatem. uerum etiam hoc (ut parum sufficienti,) nequaquam conten-
tus, aliud commentus est, (ut arbitrabatur,) honestum et tutum, et ne
15 amitteret amplam sibi oblatam, lucrandi uberis patrimonii, Victorini
priuignam, Anepsiae filiam, petit filio coniugem, idque adsentiente mu-
liere, prompte firmatum est.

36. Per haec et alia simili maerore deflenda, quae decolorabant
speciem urbis aeternae, grassabatur per strages multiplices fortunarum,
20 homo cum gemitu nominandus, ultra forenses terminos semet extentans.
namque et resticulam de fenestra praetorii quadam remota, dicitur
semper habuisse suspensam, cuius summitas quadam uelut †damusam col-
ligaret, nullis quidem indiciis fulta, set nocitura insontibus multis: et
Mucianum Barbarumque apparitores, aliquotiens discretim trudi iubebat,
25 ad fallendum aptissimos. 37. hi tamquam heiulando casus quibus se

2 quae 3 rechatis 4 im 5 noti 7 supereat ♂ denditandem
(-tem m2) 8 anersiae 10 maxumin et tinxit 11 agenti reliquum sequi
13 rarum 14 commensus 15 lucram diuberis 18 haec talia merore
19 stragea multiplicis 20 nominandis solitra 21 praetori 22 eius 22sq. quae-
dam uelut dam usam collegaret 23 fultas et nocitura 25 artissimos hu

3 recitatis *Em2AG* 4 in *EAG* 5 <ig>noti *Her. rotae Kiessl. molis*
Corn. 7 uenditantem *EAG* 8 Anepsiae *G* 10 Maximini *Pet. Nov. M.*
etiam *EAG* emuniretur *Pet.* finxit *EAG* 11 argenti *Em2AG* reli-
quisse qui *AG* 13 et *G* (*pro* etiam) parum *G* 14 commentus *EAG*
15 ansam *G* lucrandi *WAG* 18 et alia *AG* et <t>alia *C.F.W.M.* 19 strages
multiplices *EAG* 20 nominandus ultra *EG* 22 cuius *EG* u. q. *tr. Nov.*
quandam uelut tamusam *G* quaedam u. clausa *Val. q. u. empusam Gron.* qua-
dam uelut ansula *Haupt* quaedam u. famosa *Hermann* q. u. hamus *Her. q. u.*
damnosa *Pet. q. u.* <speculatrix> d. *Nov.* 22sq. colligaret *EAG* colligeret
Her. Nov. 23 fulta sed *G* nocitura *EAG* 24 Mutianam *AG* 25 ap-
tissimos *G* hi *EAG*

368sq. simulabant oppressos, iudicis exaggerando crudelitatem, remedium nullum aliud reis ad optinendam uitam superesse eadem replicando saepe adseuerabant, ni criminibus magnis petissent nobiles uiros, quibus ad sui societatem adnexis, facile eos absolui posse firmabant.

38. Ob quae implacabilitate ultra adposita, iam pergente, manus 5 uinculis sunt artatae conplurium, ortuque nobiles inculti uidebantur et anxii. nec eorum culpari quisquam debuit, cum salutantes humum paene curuatis contingentibus membris, persaepe clamantem audirent, spiritus ferini latronem, nullum se inuito repperiri posse insontem. 39. quae uerba effectui propere iuncta, terruissent profecto Numae Pom- 10 pilli similis, et Catonem. prorsus enim sic agebatur, ut nec in alienis malis quorundam exarescerent lacrimae: quod in uariis et confragosis actibus uitae, plerumque contingit. 40. a iure tamen iustitiaque crebro discedens, ferreus cognitor erat, uno quasi praecipuo tolerabilis. interdum enim exoratus parcebat aliquibus, quod prope uitium esse, in hoc 15 loco legitur apud Tullium: 'nam si implacabiles iracundiae sunt, summa est acerbitas: sin autem exorabiles, summa leuitas: quae tamen (ut in malis,) acerbitati anteponenda est.'

41. Post haec praegresso Leone, acceptoque successore, ad principis comitatum Maximinus accitus, auctusque praefectura praetoriana, 20 nihilo lenior fuit, etiam longius nocens, ut basilisci serpentes. 42. in id tempus aut non multo prius, scopae florere sunt uisae, quibus nobilitatis curia mundabatur, idque portendebat, extollendos quosdam despicatissimae sortis ad gradus potestatum excelsos.

43. Et quamlibet tempestium est ad ordinem redire coeptorum, 25

1 exaggeranda	2 optinendam (<i>corr. m3</i>)	saepae	3 ne	quibus
quibus (<i>alt. del. m1</i>)	4 eius	5 ibique <i>m1</i> ob*que <i>m2</i>	implacuitate	8 persae- paepae
10 propere	10sq. nume pompilii	12 quorumdam	exharescerent	
13 iura	14 discidens	tollerabiles	16 sunt placabilis	16sq. summae
siaceruitas	17 exorabilis	21 longitus	baliscis terpenit	23 extollendo
23sq. despicatissime	25 qualibet	od	ceptorum	

1 exaggerando <i>G</i>	crudelitatem <i>WG</i>	3 ni <i>G</i>	4 facile eos <i>EG</i>
facilium <i>Momms.</i>	5 implacabilitate <i>E Val.</i>	impia uilitate <i>AG</i>	10 propere
<i>EAG</i>	10sq. Pompilii <i>EAG</i>	11 similes <i>AG</i> similem <i>E</i>	Catonum <i>Val.</i>
-nis <i>Nov.</i>	12 arduis <i>Corn.</i>	13 iure <i>EAG</i>	14 discidens <i>EAG</i>
<i>EAG</i>	16 si implacabiles <i>AG</i>	16sq. summa est acerbitas <i>AG</i>	17 exorabiles
<i>Wm2AG</i>	20 auctusque <i>WA</i>	actusque <i>G</i> accitusque <i>E</i>	21 longius
<i>Wm2AG</i>	basilisci serpentes <i>AG</i>	basiliscus serpentes <i>E</i>	23 extollendos
<i>AG</i>	25 quamlibet <i>Em1AG</i>	ad <i>EAG</i>	coeptorum <i>E</i> caeptorum <i>A</i>
ceptorum <i>G</i>			

tamen nihil impedituri temporum cursus, inmorabimur paucis, quae 368sqq.
 per iniquitatem curantium uicariam praefecturam in urbe, contra quam
 oportuerat, gesta sunt, quia ad nutum Maximini et uoluntatem, isdem
 ministris uelut apparitoribus gerebantur. 44. post hunc uenit Vrsici-
 5 nus, ad mitiora propensior, qui quoniam cautus esse uoluit et ciuilis,
 rettulerat Esaïam cum aliis, ob commissum adulterium in Rufinam de-
 tentis, Marcellum maritum eius ex agente in rebus, reum inminutae
 maiestatis deferre conari: ideoque ut cunctator contemptus, et ad haec
 fortiter exsequenda, parum conueniens, quae efficere *abrogata*
 10 potestate discessit. 45. huic successit Hemonensis Simplicius, Maximini
 consiliarius ex grammatico, post administratam nec erectus nec
 tumidus, sed obliquo aspectu terribilis, qui compositis ad modestiam uer-
 bis, acerba meditabatur in multos. et primo Rufinam, cum uniuersis
 auctoribus adulterii commissi uel consciis, interfecit, super quibus Vrsi-
 15 cinum rettulisse praediximus, alios deinde complures nullo noxiorum
 discrimine uel insontium. 46. cruento enim certamine cum Maximino
 uelut antepilano suo contendens, superare eum in succidendis familia-
 rum nobilium neruis, studebat, Busirim ueterem et Antaeum imitatus et
 Falarim, ut taurus ei solus deesse uideretur Agrigentinus.
 20 47. His in hunc modum ac talibus actis, Hesychia quaedam matrona,
 ob intentatum crimen in domo apparitoris, cui custodienda est tradita,
 multa pertimescens et saeua, fulcro plumeo uultu contracto, incubuit, et
 animam ocluso narium spiramento, effudit.

48. Adiunctum est his aliud haut mitius malum. Eumenius enim

1 inmorauimus	que	2 curatium	3 ad m2 ex id (?) m1	4 apa-
ritoribus	4sq. uenitur sicionus	5 quam	7 inmunitae	8 conatis
conueniensque	9sq. efficere testate	11 sine lac.	12 tum idus (i ex u)	9 con-
14 consci	14sq. utsicinum	15 alicis	16 insonitium merciento	17 cum
succi uendis	18 ante umemitatis	19 uitae rusei solus decesse	agri cen-	
tinus	20 aetatis hesyeta	22 fulcro	incubut	24 eum

1 inmorabimur *G* memorabimus *Val.* 2 curantium *WAG* 3 quae *G*
 4sq. Vrsicinus *EAG* 5 quoniam *G* 7 inminutae *EAG* 8 conari *Momms.*
 conatos *Günther* 9 (aptus) conueniensque *Nov.* 9sq. e uicaria potestate *G*
 quae efficeret exacte *Pet.* quae efficere (*lac.*) (abrogata po) testate *Her.* 11 per
 administratio(ne)m *W. Meyer Spir.* (prouinciam) *Lind.* (praefecturam) *Nov. lac.*
indic Momms. 14 consciis *G* 14sq. Vrsicinum *Wm2AG* 15 alios *Wm2*
 alias *EAG* 16 insontium *EAG* cruento *Nov.* in cruento *G* 17 eum *EAG*
 succidendis *EAG* 18 Antaeum imitatus *AG* 19 ut taurus ei *Val. u. t. G*
 uitae truci *EA* ut ae(reus tau)rus ei *Her.* deesse *EAG* Agrigentinus *WG*
 20 actis *Cl. exactis EAG* ac(ti)tatis *vulgo* Hesychia *G* 22 fulcro *AG*
 incubuit *EAG* 24 enim *EAG*

368sq. et Abienus, ambo ex coetu amplissimo, infamati sub Maximino, in Fausianam, feminam non obscuram, post Victorini obitum quo iuuante uixere securius, Simplicii aduentu perterrefacti, non secus uolentis magna cum minis, ad secreta receptacula se contulerunt. 49. sed Fausiana damnata, inter reos recepti, uocatique edictis, semet abstrusius 5 amendarunt: quorum Abienus apud Anepsiam diu delitiscibat. sed ut solent insperati casus adgrauare miserabilis clades, Sapaudulus nomine, seruus Anepsiae, uerberatae coniugis dolore percussus, negotium ad Simplicium detulit, nocte progressus, missique apparitores, indicatos e latebris abstraxerunt. 50. et Abienus quidem, exaggerato crimine stupri, 10 quod intulisse dicebatur Anepsiae, morte multatus est. mulier uero ut continendae uitae spem firmam dilato posset habere supplicio, adpetitam se nefariis artibus, uim in domo Aginati perpressam, asseuerauit. 51. haec (ut gesta sunt) malignius ad principem Simplicius retulit, agensque ibi Maximinus infestus, ob causam quam supra docuimus, Agi- 15 natio, similtate una cum potestate in maius accensa, inpense ut rescriberetur eum occidi: et inpetrauit facile male sanus incitator et potens. 52. metuensque grauioris inuidiae pondus, ne pronuntiante Simplicio, et consiliario suo et amico, periret homo patriciae stirpis, retinuit apud se paulisper imperiale praeceptum, haerens et ambigans 20 quemnam potissimum executorem atrocis rei fidum inueniret et efficacem. 53. tandemque, ut solent pares facile congregari cum paribus, Doryforianus quidam repertus est Gallus, audax ad usque insaniam, cui hanc operam implere breui pollicito, deferri prouidit uicariam, et con-

1 sum	3 uixeres	praeter refacta	uolentes	4 nimis	5 edictis
7 apaudulus	8 uerberate	perclusus	9 idetulit	progressum	10 crimi-
mines turri	12 dilecto	possit	13 nefa (<i>in fin. vs.</i>)	domi	per-
pessamus euerauit		14 m*ugitus (<i>fu. a</i>)		16 similtata	sine lac.
18 gratuoris	19 simplitio	19sq. etenuit		20 imperale praeceptum	
(e ult. ex o)	21 introcis	et om.	23 doryforianus	24 differri	

1 sub G sunt EA 3 uixere W2AG perterrefacti G uolentis AG
 (l)loquentis Nov. 3sq. uol(u)entis magna (ma(li)gna Her.) in animis Corn.
 u(i)olenti, s(ed) magni acuminis Pet. uolentis magna culminis Momms. 4 mi-
 nis G 5 edictis EAG 6 amandarunt AG 7 miserabiles HAG (S)apau-
 dulus Cl. et Her. 8 percussus EAG 9 detulit EAG progressus EG
 10 stupri EAG -pro Günther 12 dil ato posset G 13 nephariis EAG do-
 mo Wm2AG asseuerauit Wm2AG 14 malignius Pet. (malignus iam Schnei-
 der) mugitus WAG ascitus E oclius Val. auctius Hermann tum citus Binsfeld
 reddidit AG 16 similtate EAG orauit ante impense add. G 18 grauioris
 EAG 19 Supplicio EAG 19sq. retinuit EAG 20 imperiale EAG 21 atro-
 cis EAG et add. G 23 Doryphorianus G Doriforianus EA 24 deferri EG

monitorium cum Augusti litteris tradidit, instruens hominem saeuum 368sq.
quidem sed rudem, qua celeritate Aginatium sine ullo deleret obstaculo
dilatione qualibet inuenta, forsitan euasurum. 54. festinauit (ut man-
datum est) Doryforianus magnis itineribus Romam, et inter . . . andi
5 initia, magna quaeritabat industria, qua ui senatorem perspicui generis
interficeret, iuuantibus nullis. cognitoque eum iam pridem repertum, in
nulla propria custodiri, ipse tamquam capita sontium *Aginatium*, pariter-
que Anepsiam, horrore medio tenebrarum, audire disposuit, quo tempore
hebetari solent obstrictae terroribus mentes: ut inter innumera multa,
10 Ajax quoque Homericus docet, optans perire potius luce, quam pati for-
midinis augmenta nocturnae. 55. et quoniam iudex, quin immo praedo
nefandus, ad id solum quod promisit, intentus, cuncta extollebat in maius,
iusso sub *quaestione* Aginatio statui, agmina fecit introire carnificum,
catenisque sonantibus triste, mancipia squalore diuturno marcentia, in
15 domini caput ad usque ultimum lacerabat exitium, quod in stupri
quaestione fieri uetnere clementissimae leges. 56. denique cum iam con-
tigua morti tormenta, ancillae uoces expressissent obliquas, indicii fide
parum plene discussa, Aginatus ad supplicium duci pronuntiatur ab-
rupte, nec auditus cum magnis clamoribus appellaret nomina principum,
20 sublimis raptus occiditur, pari sententia Anepsia interfecta. haec agi-

1 augustu	2 que	agginatium	3 forsitante uasurum	4 dorque
forianus	magnisque	iteneribus (ῥ)	et interandi initia	5 magnaue
ritabat	uis	6 iuuantibus	7 propria uulto diripse	7 sq. fontium
perque anepsiam	horrorem et tenebrarum	8 disposui	9 habitari	
obstrictam e	mentem et	10 humericus	11 quam	13 sub agi-
natio	15 capud ῥ	15 sq. stupri questione	17 uocis uocis (<i>pr. del. m2</i>)	
indiciis	18 pariam	pronuntiatum	19 auditui	20 patri sententiam

1 Augusti *EAG* 2 et *Gdt.* qua *G* Aginatium *EAG* 3 euasu-
rum *EAG* 4 Doryphorianus *Wm2G* Doriforianus *EA* magnis *AG*
intrandi *EA* salutandi *G* <administr>andi *Val.* <scrut>andi *Pet.* <min>andi *Brakm.*
<odor>andi *Her.* 5 ui *Nm2G* 6 iuuantibus *WAG* nonnullis *G* 7 custo-
diri *EA* uulto diro *G* caput sontium *G* capita *restit.* *Her.* <Aginatium>
Her. 7sq. par<iter>que Anepsiam *Val.* perque *A.* *EA* *A.* per *G* per<ae>que
A. Momms. per<inde>que *A.* *Her.* 8 horrore med<io> *Val.* horrorem *G*
disposuit *EAG* 9 hebetari *G* hebetare *Em2* habitare *A* obstrictae *G*
mentes *G* ut *EG* 10 Homericus *EAG* 11 argumenta *EA* quo-
niam *G* 13 sub <quaestione> Aginatio *Her.* (*cf. 15, 5, 13*) *A.* *G* sub<ito> *A.*
Corn. sibi *A.* *Pet.* sub <eculeo seruitio> Aginatii *Momms.* 15 stupri *EAG*
17 uoces *Em2AG* indicii *G* 18 parum *Wm2* per eam *G* pari iam *EA*
Aginatium *G* pronuntiatur *EA* pronuntiatum *G* pronuntiatius *Lind.* 19 au-
ditus *G* 20 pari sententia *EAG*

368^{sq.} tante, (cum adesset) perque emissarios (cum procul ageret) Maximino, funera urbs deplorauit aeterna.

57. Sed uigilarunt ultimae dirae caesorum. namque ut postea tempestiue dicitur, et idem Maximinus sub Gratiano intoleranter se efferens, damnatorio iugulatus est ferro, et Simplicius in Illyrico truncatus, et Doryforianum pronuntiatum capitis reum, trusumque in carcerem Tullianum, matris consilio, princeps exinde rapuit, reuersumque ad lares, per cruciatus oppressit inmensos. uerum unde huc fleximus reuertamur. is urbanarum rerum status (ut ita dixerim) fuit. §

369 2. 1. At Valentinianus magna animo concipiens et utilia, Rhenum 10 omnem a Raetiarum exordio, ad usque fretalem Oceanum, magnis molibus communibat, castra extollens altius et castella, turresque adsiduas per habiles locos et oportunos, qua Galliarum extenditur longitudo: non numquam etiam ultra flumen aedificiis positis, subradens barbaros fines. 2. denique cum reputaret munimentum celsum et tutum, quod 15 ipse a primis fundarat auspiciis, praeterlabente Nicro nomine fluuii, paulatim subuerti posse undarum pulsu inmani, meatum ipsum aliorum uertere cogitauit, et quaesitis artificibus peritis aquariae rei, copiosaque militis manu, arduum est opus adgressus. 3. per multos enim dies conpaginatae formulae e roboribus, coniectaeque in alueum, fixis refixisque 20 aliquotiens prope ingentibus stilis, fluctibus erectis confundebantur, auul-

1 emisarios	2 funera urbis	aeternas	3 ut celarunt	dir	4 tem-
pestiuae dicitur	intoleranter	5 iugulatus	5sq. truncatus	m2 ex trunna-	
piunt m1	6 uorifer	capiti 6sq.	trusum queret tulliano	in matre	7 ra-
piunt	8 lares isper	munde	fluximus	10 ad	magnanimo
11 retiarum	fretalum	12 commouebat	castello	13 locas	14 positus
15 duod	16 auspiciis	18 quesitis	qua re	19 arduum	20 formosae
cone teque	21sq. erecti	confidebantur	auulseqe		

2 funera EAG deplorauit urbs aeterna G 3 uigilarunt Her. (cf. 6, 25) accelerarunt G ut cessarunt EA ultrices G dirae EAG 4 dicitur AG intoleranter EAG 5 iugulatus EAG 5sq. truncatus EA trucidatus Wm2G 6 Doryphorianum G Doriforianum A Doriforum E capitis EAG 6sq. (in carce)rem Tullianum Haupt in carcere Tulliano G 7 matris G rapuit EG 8 per E uulgo in Galliis per G (ueru)m unde Her. Nov. (cf. 30, 4, 22) nunc u. EA sed iam u. G ut u. Haupt fleximus EG (ut) Nov. 10 at EG magna animo EAG 11 fretalem G finalem Corn. 12 communibat Her. communiebat G 13 locos EAG 14 positus EAG 15 quod EAG 18 aquariae G 19 arduum EAG 20 formulae (e) Her. formae e G (c. c.) coniectaeque AG conexeque Wm2 21 erectis G confunde-
bantur G conlidebantur Gron. Corn.

saeque ui gurgitis interibant. 4. uicit tamen imperatoris uehementior 369 cura, et morigeri militis labor, mento tenus (dum operaretur) saepe demersi: tandem non sine quorundam discrimine, castra praesidiaria, inquietudini urgentis amnis exempta, nunc ualida sunt.

- 5 5. *His* ac talibus laetus, exultansque pro anni et temporis † tudila conducens rei publicae studium, ut officio principis congruebat. ratusque aptissimum ad id quod deliberabat, implendum, trans Rhenum in monte Piri (qui barbaricus locus est,) munimentum extruere disposuit raptim. utque celeritas effectum negotii faceret tutum, per
10 Syagrium tunc notarium, postea praefectum et consulem, Aratorem monuit ducem, ut dum undique altum esset silentium, id arripere conaretur. 6. transiit cum notario dux (ut iussum est) statim, fodereque per militem quem duxit, fundamenta exorsus, Hermogenen susceperat successorem, eodemque puncto quidam optimates Alamanni uenere, obsi-
15 dum patres, quos lege foederis mansuraeque diutius pacis, haut aspernanda pignora tenebamus. 7. qui flexis poplitibus supplicabant, ne Romani securitatis inprouidi, quorum fortunam sempiterna fides caelo contiguam fecit, prauo deciperentur errore, pactisque calcatis, rem adorarentur indignam. 8. uerum haec et similia loquentes in cassum,

1 interan uice uehementior 2sq. saepae demersit 3 hiscum mine
3sq. inrui etudiner ingentis 4sq. sunt ac talibus 5sq. exsul quae pro animi
et temporis tudila conducens 6 trudium ut offer 7 ratusque ad ed op-
tissimos ad id 8 hrenum pyri 10 siagrium oratorem 11 actum
12 natorio podereque 14sq. uenire obsidiem 15 foederes 16 sub-
plicabant 17 sempitenna ♂ 18sq. prauae deficerentur errore pro repactis-
que calaleatis redorerentur induenam

1 interibant *Val.* interrompebantur *G* uicit *G* uehementior *EAG*
2sq. demersi *G* 3 discrimine *Wm2AG* 3sq. inquietudini *Momms.* in-
quietudine *Em2AG* 4 urgentis *Hadr. Val.* errantis ingentis *G* rigentis
C.F. W.M. ringentis *restit. Gron.* ruentis *Nov.* *lac. indic. Cl. et Her. c. c.*
5 (his) ac *C.F.W.M.* exultansque *EAG* exin, quae *Pet.:* *lac. indic. Her. (c. p.)*
anni *G* corporis *EA* 6 statu dilapsos *G* tutela *EA* captu *C.F. W.M.* statu
utilia *Pet.* iudicio *Gron.* copia *Her.* conduc(er)ent *Pet.* studium *Gron.*
curam habuit *G* triduum *EA* studio *Pet.* ut offitio *HG* ut operi *EA* et ope-
rae *Pet.* 6sq. congrue (age)bat *Pet.* 7 aptissimum ad in *G* ad id aptis-
simos *EA* ad id oportunissimum *C.F. W.M.* 8 Piri *TAG* 10 Syagrium
AG Aratorem *G* 11 altum *Grut. ex cod. Fauchetii* 12 notario *EAG*
fodereque *EA* ponereque *G* 14 uenere *Wm2AG* 14sq. obsidium patres
Lind. obsides imperatoris *G* obsidium patribus *A* 15 foederis *EA* 18 prauo
EG deciperentur *G* errore *G* ut pro re *A* calcatis *EAG* 18sq. rem
adorirentur indignam *G*

369 cum nec audirentur, nec quietum aliquid uel mite referri sentirent, filiorum flentes exitium, discesserunt, isdemque aegre digressis, ex abdito collis propinqui sinu, barbaricus prosiluit globus,¹ optimatibus danda responsa, (ut intellegi dabatur) operiens: et adortus milites seminudos, humum etiam tum gestantes, expeditis agiliter gladiis, obtruncabant, 5 inter quos etiam duces ambo sunt caesi. 9. nec indicaturus gesta superfuit quisquam, praeter Syagrium, qui deletis omnibus ad comitatum reuersus, irati sententia principis sacramento exutus, abiit ad lares, id conmeruisse scaeuo iudicatus arbitrio, quod euaserit solus.

10. Haec inter per Gallias latrociniorum rabies saeua scatebat in 10 perniciem multorum, obseruans celebres uias, fundensque indistanter, quidquid inciderit fructuosum. denique praeter complures alios quos absumpserunt insidiae tales, Constantianus tribunus stabuli impetu est clandestino exceptus, moxque interfectus, Valentiniani adfinis, Cerealis et Iustinae germanus. 15

11. At procul tamquam horum similia cientibus furiis, per omne latus Maratocupreni grassatores acerrimi uagabantur, uici huius nominis incolae, in Syria prope Apamiam positi, nimium quantum numero et exquisitis fallaciis abundantes, ideoque formidati, quod mercatorum mili-

1 audiret qui cum mittere ferri 2 hisdemque agri gressis 3 colles propinquis in prosilui opimibus dum danda 4 odortus moltes 5 etiam tum antesexpeditum obcabant 7 quiqua syagrum ad tatum 8 reuersum principes 9 io 10 conmeruisset scaeso quae deuaserit gallia latrociniarum 11 indutanter 12 fructus subdenique 12 sq. quem adsumpserunt 14 ualentini caerealis 16 actentibus furus 17 morato cupreni aggerimi uagabatur 18 apamiam iam minimum 19 fallatiis mercatorem

1 audirentur G quietum Lind. om. G uel om. G mite referri G 2 aegre <di>gressis Momms. digressis G 3 collis propinqui sin(u) Her. (cf. 31, 3, 8) c. p. Wm2AG prosiluit Wm2AG globos A optimatibus AG optimatum Wm2 opinionibus E tum uulgo: om. G 4 <et> adortus Cl. aggressique G adortus(que) uulgo milites Wm2G 5 gestantes G ante se A expeditis Val. expediti G obtruncabant Nm2G occabant EA 7 quisquam EAG Syagrium AG comitatum G 8 reuersus Wm2G principis EAG id om. G 9 conmeruisse G scaeuo Günther Pet. saeuo G quod Wm2AG 10 Gallias latrociniorum EAG 11 indistanter C.F.W.M. indubitanter Wm2AG inductanter E 12 inciderat G fructuosum Wagn. fructus G quos AG 12sq. absumpserunt G 14 Valentiniani G 16 similes G cientibus Hadr. Val. agitantibus G ardentibus EA furiis EAG 17 Maratocupreni G acerrimi WAG uagabantur EAG 18 Apamiam positi G nimium G 19 mercatorum EAG

tumque honoratorum specie sine strepitu ullo diffusi, opimas domos et 369
uillas et opes peruadebant. 12. nec quisquam aduentum eorum cauere
poterat inopinum, non destinata, sed uaria petentium et longinqua, et
quocumque uentus duxerat erumpentum: quam ob causam prae ceteris
5 hostibus Saxones timentur ut repentini. et quamlibet coniurati multo-
rum opes adtriuierint, oestroque concepti furoris exagitati, strages edi-
dere luctificas, sanguinis nihilo minus auidi quam praedarum, tamen ne
per minutias gesta narrando, r.....enus operis inpediam cursum, id
unum sufficiet, eorum exitiale poni commentum. 13. quaesitus in unum
10 impiorum hominum globus, imitatus rationalis officium, ipsumque iudi-
cem, uespertinis tenebris lugubre clamante praecone, ciuitatem ingressi,
ambitosam domum cuiusdam primatis, ut proscripti iussique interfici,
cum gladiis obsederunt, raptaque suppellectili pretiosa, quia subito per-
culsi familiares, hebetatis sensibus non defenderant dominum, caesis
15 pluribus ante reuolutam lucem gressu discessere ueloci. 14. uerum cum
exuniis referti multorum, rapiendi dulcedinem praetermitterent, inter-
ceptam imperiali motu, oppressi interiire omnes ad unum, eorumque
suboles parua etiam tum, ne ad parentum exempla subresceret, pari

1	honoratorum	stre (lac. 3 litt.)	ullo die fosi	orimas ♂	2	et opes
peruadabant	3	potentium	4	quaque	torum	pentum
tumentur	tamlibet	coniuratus	6	adtribuerint (lac. 6 litt.)	troque	exagi-
tatis r (lac. 2 litt.)	ese	dedere	7	nihil omnis	7sq.	praedarum (lac. 3 litt.)
reme per minutias	8	gesti narrando r (lac. 10 litt.)	enus	operis	9	commerium
10	hominum	add. m2	initus	11	lugubrae	12
praetiosa	15	discere	16	exubiis reperti	16sq.	pariendi dulcedine prae-
termitteret at interceptam	17	oppressunt interiire (int add. m2)	18	iraua		suberesceret

1 honoratorum WAG stre(pitu) Val. om. G iure Gron. diffusi, opimas
Val. fusi optimas A discrimine G 2 et oppida G et turres Corn.: del. Nov. per-
uadebant EG peruastabant Corn. 3 petentium Wm2AG 4 quo(cum)que
Nov. quoquo G quaqua Eyss. euentus Corn. erumpentum Cl. cor-
rumpentium WA irrumpentium G perrumpentum Pet. 5 Saxones timentur
G quamlibet EG coniurati Lind. coniuratis G 6 attriuierint Lind.
attribuerentur tamen G <oes>troque Val. oestro G 6sq. str(ag)es edidere
Val. caedes dedere G cedes edidere Wm2 7 nihilo minus EAG <ta>-
me(n) ne uulgo sed ne G 8 minutias G gesta EAG narrando operis
G narrando <ur>gentis o. Pet. n. plenum o. Her. n. r(ectum aliquat)enus o.
Brakm. Nov. 9 commentum uulgo commertium EAG 10 hominum om. G
imitatus G 12 proscripti Wm2AG 13 cum G 15 discessere EAG 16 exu-
niis EAG referti Val. repleti G rapiendi Wm2 Lind. parandi G dulcedi-
ne(m) Cl. 16sq. -ine nihil praetermitterent intercepti G interceptam rest. Cl.
intercepta Her. 17 nutu Corn. oppressi interiire G 18 parua G sub-
resceret EAG

369 sorte deleta *est*, et lares uersi, quos ambitiose luctuosis aliorum dispendiis, construxerunt. et haec quidem textu processere narrato.

3. 1. Theodosius uero, dux nominis inclyti, animi uigore collecto, ab Augusta profectus, quam ueteres appellauere Lundinium, cum milite industria comparato sollerti, uersis turbatisque Brittanorum fortunis, 5 opem maximam tulit, oportuna ubique ad insidiandum barbaris praeueniens loca, nihilque gregariis imperans, cuius non ipse primitias, alacri capesseret mente. 2. hocque genere cum strenui militis munia et praeclari ducis curas expleret, fuis uariis gentibus et fugatis, quas insolentia nutrienda securitate, adgredi Romanas res inflammabat, in integrum 10 restituit ciuitates et castra, multiplicibus quidem damnis adfecta, set ad quietem temporis longi fundata.

3. Euenerat autem eodem haec agente facinus dirum, erupturum in periculum graue, ni inter ipsa conatus principia fuisset extinctum. 4. Valentinus quidam *natus* in Valeria Pannoniae, superbi spiritus homo, 15 Maximini illius exitialis uicarii, postea praefecti coniugis frater, ob graue crimen actus in Britannias exsul, quietis inpatiens *ut* malefica bestia, ad res perniciosas consurgebat et nouas, in Theodosium timore quodam, quem solum resistere posse nefandis cogitationibus aduertebat. 5. multa tamen clam palamque circumspectans, crescente flatu cupiditatis 20 immensae, exules sollicitabat et milites, pro temporis captu ausorum inlecebrasas pollicendo mercedes. 6. iamque propinquante temptatorum effectum, doctus haec unde conuenerat, dux alacrior ad audendum, et corde celso ad uindictam conpertorum erectus, Valentinum quidem, cum

1 corté deleta et dares	ambitiosa	3 theodosio	nomino	animo
5 uerses	8 capessere in mente	8sq. praeclara	9 tiariis	10 securitatem
11 adfectis et	13 enenerat	14 nunter	15 ualentinianus	
quidem in	16 excitalis	17 actum	ut om.	18 perniciosas
20 multo	curiditatis	21 ex militis	21sq. inlecebricas	
23 audendam				

1 sorte deleta <i>EAG</i>	<i>est add. G</i>	lares <i>Wm2</i>	laresque <i>G</i>	euersi
<i>G</i> ambitiose <i>AG</i>	2 construxerunt <i>A</i>	exstruxerant <i>G</i>	3 Theodosius	
<i>Em2AG</i> nominis <i>Wm2G</i>	animi <i>Lind.</i>	5 uersis <i>EAG</i>	8 capesseret <i>EAG</i>	
8sq. praeclari <i>AG</i>	9 uariis <i>EAG</i>	10 securitate <i>G</i>		
11 adfecta sed ad <i>Val.</i>	12 quiete <i>G</i>	13 euenerat <i>EAG</i>		
an(corr)igente? <i>Cl. c. c.</i>	14 ni inter <i>Wm2AG</i>	15 Valentinus <i>AG</i>		
quidam <i>G</i> quidam (natus) <i>Momms.</i>	Pannoniae <i>Em2A</i>	16 exitialis <i>EAG</i>		
17 actus <i>EAG</i>	(ut) <i>Kell.</i>	19 quodam (inflatus) <i>Corn.</i>	20 multa	
cupiditatis <i>G</i>	21 et milites <i>EAG</i>	21sq. inlecebrasas <i>Lind.</i>	illecebras <i>Em1G</i>	
23 audendam <i>AG</i>				

paucis arta ei societate iunctissimis, letali poena plectendos, Dulcitio de- 369
diderat duci: militari scientia uero, qua superabat praesentes, futura
coniciens, de coniuratis quaestiones agitari prohibuit, ne formidine sparsa
per multos, reuiuiscerent prouinciarum turbines consopiti.

5 7. Hinc ad corrigenda plura conuersus et necessaria, periculo
penitus dempto, cum aperte constaret, nulla eius propitiam deseruisse
fortunam, instaurabat urbes et praesidiaria (ut diximus) castra, limites-
que uigiliis tuebatur et praetenturis, recuperatamque prouinciam, quae
in dicionem concesserat hostium, ita reddiderat statui pristino, ut eodem
10 referente et rectorem haberet legitimum, et Valentia deinde uocaretur
arbitrio principis, uelut ouantis.

8. . . . tudio nuntio inest. haec etiam praecipua. Arcanos genus
hominum a ueteribus institutum, super quibus aliqua in actibus Con-
stantis rettulimus, paulatim prolapsos in uitia, a stationibus suis remo-
15 uit, aperte conuictos, acceptarum promissarumque magnitudine praedarum
allectos, quae apud nos agebantur, aliquotiens barbaris prodidisse. id
enim illis erat officium, ut ultro citroque, per longa spatia discurrentes,
uicinarum gentium strepitus nostris ducibus intimarent.

9. Ita spectatissime ante dictis rebus aliisque administratis simili-
20 bus, ad comitatum accitus, tripudiantesque relinquens prouincias, ut
Furius Camillus uel Cursor Papius, uictoriis crebris et salutaribus erat
insignis. et fauore omnium ad usque fretum deductus, leni uento trans-
gressus, uenit ad connilitium principis, cumque gaudio susceptus et

1 artaci societatem	laetali	plectendo	2 milituri	3 conitiens	formidines
parca	4 compositi	5 paericulo	6 propitia	7 praesidi[ar]ia	
8 uirgiliis	pretenturis	que	9 dicionem	concesserat	11 sq. uelut oua (lac.
2 litt.) t (lac. 5 litt.)	tudio nuntio	inest	haetiam	12 areanos	13 sq. constantibus
15 praecarum	16 que	barbarico	didisse	17 ut om.	
20 tripudiantesque	21 crebis	salutarius			

1 arta ei societate *Em2A* arta societate *Em1G* plectendos *AG* 2 mi-
litari *EAG* uero scientia *tr. G* 3 sparsa *AG* 4 consopiti *Val. c. c.*
6 coepta propitiam *G* prop(o)ita *Gdt.* 8 uigiliis *EAG* 9 ditionem
EA dicionem *G* concesserat *EAG* 11 uelut—12 praecipua *om. G*
ouantis. inter eius dispositiones est *Val.* uelut oua(n)t(is g)audio nuntio in-
aest(imabili cognito. inter) haec tam praecipua *Her.* 12 haec *A* etiam
E uulgo Arcanos *Her.* 13 sq. Constantis *EAG* 15 acceptorum pro-
missorumque *G* praedarum *EA* praemiorum *G* 16 barbaris prodidisse *G*
b. edidisse *Hadr. Val.* 17 ut *add. G* per multa spatia *E om. G* 20 tri-
pudiantesque *WAG* 21 Papyrius *AG* crebris *EAG* salutaribus
EAG

369 laudibus, in locum Iouini ut lenti successit, qui equorum copias tuebatur.

368sq. 4. 1. Diu multumque a negotiis discussus urbanis, adigente cumulo foris gestorum, ad ea strictim exsequenda regrediar, exorsus ab Olybrii praefectura, tranquilla nimis et leni, qui numquam ab humanitatis 5 statu deiectus, sollicitus erat et anxius, nequid usquam factum eius asperum inueniretur aut dictum, calumniarum acerrimus insectator, fisci lucra unde poterat circumcidens, *iustorum iniustorumque* distinctor, et arbiter plenus, in subiectos admodum temperatus. 2. sed obnubilabat haec omnia uitium, parum quidem nocens rei communi, sed in alto iudice maculosum, quod citeriorem uitam paene omnem uergentem in luxum, 10 per argumenta *scaenica* amoresque peregerat, nec uetitos nec incestos.

3. Post hunc urbem rexit Ampelius, cupidus ipse quoque uoluptatum, Antiochiae genitus, ex magistro officiorum, ad proconsulatum geminum indeque multo postea ad praefecturae culmen euectus, lectus alia 15 et *ad* populi fauorem adipiscendum, aptissimus, non numquam tamen rigidus, atque utinam in proposito perseuerans. correxisset enim ex parte, licet exigua, inritamenta gulae et ganeas taetras, ni flexus in molliora, amisisset gloriam diu uicturam. 4. namque statuerat, ne taberna uinaria ante horam quartam aperiretur, neue aquam uulgarium 20 calefaceret quisquam, uel ad usque praestitutum diei spatium, lixae coctam proponerent carnem, uel honestus quidam mandens uideretur in publico. 5. quae probra aliaque his maiora, dissimulatione iugi neg-

1 locum ut lentis iouini	quo	3 negotiis discursis	4 exsequen-
dar	5 ad	6 nec quibus quam tactum	7 agerrimus
8 circumcidens iustorumque disiunctor		9 subiectis	10 communis
culose	ceteriorem	u (<i>lac. 5 litt.</i>) gentem ui	12 ce (<i>lac. 3 litt.</i>) ca
amorisque	uetuos	15 euetus	16 ad <i>om.</i>
tetras	20 uulgarium	21 ad usque	prestitutum
onestus	diueretur	23 allia quas his	22 uelli

1 ut lenti *Momms.* (*post Iouini colloc. Her.*) Valentis (*ante I.*) *Hm2AG*
 qui *EG* 3 negotiis *WAG* discussus *G* disparatus *Momms.* discretus *Nov.*
 4 exsequenda *WAG* 5 ab *EAG* 6 nequid *uulgo* ne quod *AG* usquam
AG factum *Wm2AG* 7 acerrimus *WAG* 8 (*iustorum in*) *iustorumque*
Val. distinctor *G* 9 subiectos *Val.* subitis *Momms.* 10 rei communi *A*
om. G 11 maculosum *EAG* citeriorem *EAG* uergentem *G* in *EAG*
 12 scenica *G* amoresque *EAG* peragebat *N Val.* uetitos *EAG*
 14 magis<te>r(i)o *Corn.* 15 euectus *EAG* laetus alias *G* alias *Gdt.*
 16 et ad *AG* ad *Gdt.* 18 gulae *EAG* ganeas *EAG* 20 uulgarium
Wm2AG 21 usque ad *tr. G* lixae *EA* 22 uel honestus *Nm2AG*
 uideretur *EAG* 23 aliaque *EAG*

lecta, ita effrenatius exarserunt, ut nec Epimenides ille Cretensis, si fabularum ritu ab inferis excitatus, redisset ad nostra, solus purgare sufficeret Romam: tanta plerosque labes insanabilium flagitiorum oppressit.

- 5 6. Et primo nobilitatis, ut aliquotiens pro locorum copia fecimus, dein plebis digeremus errata, incidentia ueloci constringentes excessu. 7. praenominum claritudine conspicui quidam, (ut putant,) in inensum semet extollunt, cum Reburri et Flauonii et Pagonii, Gereonesque appellantur, ac Dalii cum Tarraciis et Ferasiis, *aliisque* ita decens so-
- 10 nantibus originum insignibus multis. 8. non nullos fulgentes sericis indumentis, ut ducendos ad mortem, uel ut sine dritate ominis loquamur, praegresso exercitu, arma cogentes, manipulatim concitato fragore, sequitur multitudo seruorum. 9. tales ubi comitantibus singulos quinquaginta ministris, tholos introierint balnearum, 'ubi ubi sunt nostrae?'
- 15 minaciter clamant: *si* apparuisse subito ignotam conpererint *meretricem*, aut oppidanae quondam prostibulum plebis, uel meritorii corporis ueterem lupam, certatim concurrunt, palpantesque aduenam, deformitate magna blanditiarum ita extollunt, ut Samiramin Parthi uel Cleopatras Aegyptus aut Artemisiam Cares uel Zenobiam Palmyreni. et haec ad-
- 20 mittunt hi quorum apud maiores, censoria *nota* senator addictus est, ausus dum adhuc non deceret, praesente communi filia coniugem osculari.

10. Ex his quidam cum salutari pectoribus oppositis coeperint,

1 erimeni deside	5 prima nobilitas	8 reburri (i <i>ex</i> l) et flabunii (flabianii <i>m1</i>) et pagonii gereonisque	9 tarracus et perrasusque ita deces
10 eriginum	11 docendos (<i>corr. m3</i>)	omnes	12 progressae
cogites	13 multi dum	talibus comitantibus	14 introierit blanearum (bain- <i>m3</i>) ubi ubi (<i>pr. del. m3</i>) nostru (-m <i>add. m3</i>)
15 si <i>om.</i>	16 prestibulum (pros- <i>m3</i>)	pleus (plebis <i>m3</i>)	16sq. uetere lupa
18 ita semiram in	20 censoriano senator	21 praesens	23 coeperunt (e <i>pr. ex p</i>)

1 Epimenides <i>EAG</i>	ille <i>G</i> Idae <i>EA</i>	5 primo <i>A</i> primum <i>G</i>	no-
bilitatis <i>AG</i>	8 Flauonii <i>Her.</i>	Ragonii <i>Her.</i>	Gerionesque <i>G</i>
9 Tarraciis <i>G</i>	Ferasiis <i>Her.</i>	Perrasiis aliisque <i>G</i>	decens <i>G</i>
10 originum <i>HAG</i>	11 ducendos <i>WAG</i>	ominis <i>G</i>	12 <ut> progressos exercitu armato duces <i>Pet.</i>
praegresso <i>G</i>	agm(in)a <i>Btl.</i>	cogentes <i>Wm2G</i>	13 multitudo <i>G</i>
tales ubi <i>G</i>	14 introierint <i>AG</i>	balnearum <i>WAG</i>	ubiubi <i>G</i> ubi <i>WA</i>
nostrae <i>Cl.</i> nostri <i>Haupt om. G</i>	15 clamantes si <i>G</i> (si <i>post a. pos. Brakm.</i>)	ignotam <i>G</i>	meretricem <i>G</i>
16 prostibulum <i>HAG</i>	plebis <i>AG</i>	16sq. uetere lupam <i>AG</i>	18 ut <i>AG</i>
Cleopatram <i>A</i>	20 nota <i>AG</i>	adfectus est senator <i>tr. G</i>	21 praesente <i>Wm2AG</i>
23 coeperint <i>Nov.</i>			

osculanda capita in modum taurorum minacium obliquantes, adulatoribus offerunt genua sauianda, uel manus, id illis sufficere ad beate uiuendum existimantes, et abundare omni cultu humanitatis peregrinum putantes, cuius forte etiam gratia sunt obligati, interrogatum, quibus thermis utatur aut aquis, aut ad quam successerit domum.

11. Et cum ita graues sint et cultores uirtutum, (ut putant,) si uenturos undelibet equos aut aurigas, quendam didicerint nuntiasse, ita sollerter imminent eidem et percunctantur, ut Tyndaridas fratres eorum suspexere maiores, cum priscis illis uictoriis indicatis, gaudio cuncta complissent.

12. Horum domus otiosi quidam garruli frequentant, uariis adstanti figmentis, ad singula ulterioris fortunae uerba plaudentes, parasitorum in comoediis *facetias* adfectando. ut enim illi sufflant milites gloriosos, obsidiones et pugnas contra milia hostium, isdem ut heroicis aemulis adsignantes, ita hi quoque columnarum constructiones, alta fronte suspensas, mirando, atque parietes lapidum circumspectis coloribus nitidos, ultra mortalitatem nobiles uiros extollunt. 13. poscuntur etiam in conuiuiis aliquotiens trutinae, ut adpositi pisces et uolucres ponderentur, et glires, quorum magnitudo saepius replicata, non sine taedio praesentium, ut antehac inusitata, laudatur adsidue, maxime cum haec eadem numerantes, notarii triginta prope adsistant, cum

1 minatum	2 genia etuianda	beatae	4 putantos (-tes m3)
6 cultures	7 uentoris	nequos	7 sq. italos terhiminent uident
9 suspexires	indicatii	10 complissent	12 uiterieris
uerbari audentes	13 comoediis (lac. 8 litt.)	etas	et
14 obsidiones et pugnas			
uirum milia	heroicis	15 calumniarum constructionis	16 parieti
18 conubiis	trutine	19 ponerentur	saepius (lac. 2 litt.) licata
20 taedit	21 adsistente		

2 genia suauanda AG genas sauiandas Niemeyer 3 humanitatis cultu tr. G 4 putantes WA om. G 6 cultores AG 7 uenturos AG equos G 7 sq. ita sol(ler)ter imminent eidem et Her. 8 (ue)lociter imminent, uident Val. imminent G eos examinant auide Momms. 9 suspexere G indicatis G 10 complissent WAG 12 ulterioris Haupt altioris G interioris NA uerba AG plaudentes Lind. ridentes A laudantes G 13 comoediis HAG (face)t(i)as Val. (lac. 2 litt.) etas G (adsentationes fac)etas Haupt ut G 14 obsidiones et pugnas (co)nta Cl. urbium et pugnas et G et pugnas (ad)uersum Pet. heroicis AG 15 columnarum constructiones G 16 parietes AG 18 conuiuiis G 19 ponderentur G (rep)licata Val. delicata G (prae)dicata Gdt. 20 taedio NAG inu(i)sitata Btl. 21 prope triginta tr. G adsistant G adsistunt Nov.

theis et pugillaribus tabulis, ut deesse solus magister ludi litterarii uideretur.

14. Quidam detestantes ut uenena doctrinas, Iuuenalem et Marium Maximum curatiore studio legunt, nulla uolumina praeter haec in profundo otio contrectantes, quam ob causam non iudiculi est nostri, 15. cum multa et uaria pro amplitudine gloriarum et generum, lectitare deberent, audientes destinatum poenae Socraten, coniectumque in carcerem, rogasse quendam scite lyrici carmen Stesichori modulantem, ut doceretur id agere, dum liceret: interroganteque musico, quid ei poterit 10 hoc prodesse, morituro postridie, respondisse, ut aliquod sciens amplius, e uita discedat.

16. Ita autem pauci sunt inter eos seueri uindices delictorum, ut si aquam calidam tardius attulerit seruus, trecentis adfligi uerberibus iubeatur: si hominem sponte occiderit propria, instantibus plurimis, ut 15 damnetur ut reus, dominus hactenus exclamabit: 'quid faciat ma . . . mosus et nequam? et siquid . . . deinceps ausus fuerit, † cortu . . .

17. tis autem hoc apud eos est nunc . . . m, quod expedit peregrino, † frure interficere cuiuslibet, quam cum rogatus sit ad conuiuium excusare: defectum enim patrimonii se opimi perpeti senator exi- 20 stimat, si is defuerit quem aliquotiens libratiss sententiis, inuitauerit semel.

1 locus litterarii 1 sq. -i uideretur *m1 in ras.* 4 curatore 7 debent pone 7 sq. arcerem progasse quondam excite 9 quae 10 merituro (mor-*m3*) post tridie aliquot 11 e uita discedam *m3* cūta disceat *m1* 12 tectorum 13 ardius recentis adflictu 14 ponte occiderat instante 15 damnetur iremus exclamat 15sq. ma (*lac. 8 litt.*) mosus 16 siquis (*lac. 15 litt.*) di deinceps (in *m2 ex m*) cortu (*lac. 11 litt.*) tis 17 (*lac. 8 litt.*) m 18 frure quamquam rogatus (*lac. 5 litt.*) 19 ex ♂ patrimonii oppidi 20 sus defuerit

1 solus *G* litterarii *WAG* 4 curatiore *AG* 7 deberent *G* poenae *AG* 7 sq. carcerem *Wm2AG* 8 rogasse quendam scite *Wm2G* 10 morituro postridie *WAG* aliquid *Wm2AG* 11 e uita discedat *G* e uita discedam *Wm2* 12 delictorum *G* 13 tardius *AG* trecentis adfligi *G* 14 sponte occiderit *G* instantibus *G* 15 ut reus *Cl.* unus *G* reus *Val.* serenus *C. F. W. M.* iratus *Kiessl.* protinus *Corn.* i(n)rem(iss)us *Pet.* (pos)trems uel (ex)trems *Her. del. Nov.* exclama(bi)t *Cl. c. c.* exclamet *Val. C. F. W. M. Kiessl.* 15sq. maniosus *G* ma(nifesto ra)biosus *Corn.* famosus *Her. m.* morosus *Brakm.* ma(le factis fa)mosus *Nov.* 16 et siquid — cortu *om. G* at siquid *Pet.* siquis (aliud eius mo)di *Val.* cor(ri)ge(tu)r *Val.* cur(e)tu(r) *Pet.* 17 ciuilitatis *G* (summu)m *add. Eyss.* (uel maximu)m *Nov. om. G* 18 fratrem *Val.* -s iure *G* phrynen *Schn.* intercipere *Schn.* quibuslibet *G* quam cum *Val.* quamquam *WAG* rogatus (sit) *Eyss.* rogatis *G* rogatus *Lind.* rogatur *Val.* 19 enim *WAG* patrimonii se *G* opimi *Her. (cf. 29, 1, 43)* oppido *Lind. om. G* 20 si is *WAG*

18. Pars eorum si agros uisuri processerint longius, aut alienis laboribus uenaturi, Alexandri Magni itinera se putant aequiperasse, uel Caesaris: aut si a lacu Auerni lembis inuecti *sint* pictis Puteolos, Duilli certamen, maxime cum id uaporato audeant tempore. ubi si inter aurata flabella, laciniis sericis insiderint muscae, uel per foramen 5 umbraculi pensilis, radiolus intruperit solis, queruntur quod non sunt apud Cimmericos nati. 19. dein cum a Siluani lauacro uel Mamaeae, aquis uentitant sospitalibus, ut quisquam eorum egressus, tenuissimis se ter- serit linteis, solutis pressoriis, uestes luce nitentes ambigua, diligenter explorat, quae una portantur, sufficientes ad induendos homines unde- 10 cim: tandemque electis aliquot inuolutus, receptis anulis quos (ne uiolentur umoribus,) famulo tradidit, digitis †et metatis ueid.

20. Enim uero siqui uetus in *conmilatio* principis recens digressus rit in . . . aui prouecti, sub tali praesente irio si- lentiū praesul existimatur: ceteri taciturni audiunt dicta solus 15 pater familias textui narrans aliena, et placentia referens, erudite plera- que fallendo.

1 processerunt	alienus	2 magmi tenera (corr. m3)	equiperasse
3 tembis inuecti pictis	4 uelle	sit	5 flabella (b m3: u m1) lacinus
sercis insiderint musce	5 toramen	6 quaeruntur	sunt (lac. 6 litt. in fin. pag.)
7 cimmericos	dem ♂	mameae	8 uttitant
10 unam p (lac. 9 litt.)	tur	sufficient ex adiuuendos	11 inuolutos
12 moribus	tradeat	et metatis ne id ue id (ne id m3)	13 siquibus in
mil (lac. 7 litt.)	regens	14 (lac. 14 litt.) rit m (lac. 7 litt.)	aui prouectibus
14 sq. presente (lac. 6 litt.)	irio (lac. 5 litt.)	lenii	15 tacitur (lac. 6 litt.) dicta solias
16 tectu (lac. 2 litt.)	rant aliena	referrent et urile	17 sq. fallendo (lac. 5 litt.) quaedam

1 processerint <i>Dederichs</i>	alienis AG	2 itinera AG	3 lembis
W2AG	sint <i>Dederichs</i> sunt G	4 <D>uilli certamen <i>Kell.</i> uel Caietam G	
uulle(ris) c. O. <i>Hirschfeld</i>	si AG	5 flabella laciniis WAG	sericis G
insiderint	foramen Wm2AG	6 sunt WAG	7 Cimmericos G
8 uen-	titant G	ut dictitant EA	9 solutis <i>Lips.</i> politas <i>Pet.</i>
ambigua <i>Val.</i>	arbitra G	10 una portantur	sufficientes G
uni Nov.	induendos A iuuandos G	11 inuolutus G	12 humoribus G
tradidit Cl. c. c.	tradiderat G	tradat EA	digitis abiit Cl. d. ut metatis G d. ut m(a)ctatis <i>Val.</i> d. oneratis <i>Hemsterhus.</i> d. umectatis <i>Gron. pat. qui ut Ern. haec ut gloss. sequestr.</i> segmentatis <i>Pet.</i> d. ut me(n)titis <i>Hermann</i> d. ut gem(m)atis <i>Binsfeld</i> d. ut metatus <i>Momms.</i> d. ut <castris> metatis <i>Nov.</i> abijt G re(d)it <i>Val.</i> <i>Hermann</i> re(ni)d(et) <i>Binsfeld</i>
13 enim —	17 fallendo om. G	si qui u(et)us in <con>-mil(itio) <i>Her., qui <Horum></i> de numero <i>scr.</i> siquis e militia <i>Val.</i> recens <i>Val.</i>	
14 <fue>rit in <otium> <i>Her.</i> abierit in larem <i>Val.</i>	aut <i>wulgo</i> ut aui prouecti, sub <i>Her.</i> aui prouectus <i>Val.</i>	14 sq. silentis <i>Eyss.</i> (cf. <i>Sol.</i> 1, 6)	15 taciturni audiant dicta solus <i>Val.</i>
16 textui narrans <i>Her.</i> tectus <i>Val.</i>	referens <i>Val.</i>	et utile A erudite <i>Her.</i>	

21. Quidam ex his (licet rari) aleatorum uocabulum declinantes, ideoque se cupientes appellari t s: inter quos tantum differt quantum inter fures et latrones†. hoc tamen fatendum est, quod cum omnes amicitiae Romae tepescant, aleariae solae, quasi gloriosis quae-
 5 sitae sudoribus, sociales sunt, et adfectus nimii firmitate plena conexae: unde quidam ex his gregibus inueniuntur, ita concordēs, ut Quintilios esse existimes fratres. ideoque uidere licet ignobilem artis tesserariae callentem arcana, ut Catonem Porcium ob repulsam praeturae, nec sus-
 10 spectam antea nec speratam, incedere grauitate composita maestio-rem, quod ei in maiore conuiuio uel consessu, proconsularis quidam est antelatus.

22. Subsident aliqui copiosos homines senes aut iuuenes, orbos uel caelibes, aut etiam uxores habentes seu liberos, (nec enim in hoc titulo discrimen aliquod obseruatur,) ad uoluntates condendas, allicientes
 15 praestigiis miris: qui cum supremis iudiciis ordinatis, quaedam reliquerint his quibus morem gerendo testati sunt, ilico pereunt, ut id in-

2 appellari t (<i>lac. 9 litt.</i>) s inter	defert	4 sole	5 soci abssunt et
adfecti nimis conixae	6 quit illios	8 portium	9 gratuitate
10 quod <i>incipit fragm. M</i>	et <i>MV</i>	maiores <i>MV</i>	12 curio sos <i>MV</i>
13 caelibos <i>MV</i>	se <i>MV</i>	in <i>om. V</i>	14 aliquo <i>MV</i>
15 potest regns <i>M</i> (nis <i>m2</i>) p. regis <i>V</i>	suo remis <i>MV</i>		quae bant <i>M</i>
quaeabant <i>V</i>	16sq. inpleris orae fatorem <i>MV</i> (imp. <i>V</i>)		

1 quidam <i>G</i>	2 appellari <i>AG</i>	tesserarios <i>G</i> t(ablista)s <i>Her. c. c.</i>
differt <i>EAG</i>	3 fures (est) <i>Her. c. c. f.</i>	at(que) <i>Nov.</i>
adfect(u)s nimii <i>Her.</i>	adfectu nimio <i>G</i>	connexae <i>G</i>
6 Quintilios <i>Em2A</i>		
quis illos <i>G</i>	7 existimet <i>G</i>	9 grauitate <i>EAG</i>
10 ei <i>G</i>	maiore	
<i>Cm2Em2AG</i> (-res <i>cett.</i>)	mauros <i>Y</i>	coniunio <i>K</i>
concessu <i>K</i>	consensu	
<i>UT</i>	quidem <i>H</i>	11 antellatus <i>T</i>
12 subsidens <i>WHT</i>	subridens <i>A</i>	
copiosos <i>Grut. ex cod. Faruchetii</i>	obos <i>Tm1</i>	13 caelibes <i>FYQHNG</i>
coelibes <i>A</i>	celibes <i>KUCWE</i>	celesbes <i>T</i>
etiam <i>om. U</i>	halentes <i>Y</i>	se(u)
liberos <i>Momms. siue l. I uel l. E et l. AG sine liberis Wm2Hnm2 se l. cett.</i>		
in <i>G om. cett.</i>	14 aliquod <i>QWm2HTNm2AG</i>	aliquot <i>E</i>
aliquo <i>cett.</i>	uo-	
luptates <i>NE</i>	condendas <i>EG</i>	colendas <i>Wm2HT</i>
tondendas <i>cett.</i>	15 prae-	
strigiis <i>Löfst.</i>	eos praestigiis <i>Val.</i>	post regis <i>H</i>
eos technis <i>G</i>	potest regis	
<i>cett.</i>	supremis <i>G</i>	postremis <i>Em2A</i>
suo remis <i>cett.</i>	iuditiis <i>K</i>	ordi-
nariis <i>Y</i>	quaedam <i>Her.</i>	quebant <i>KUC</i>
quaeabant <i>QN</i>	quaeat <i>W</i>	quebat <i>T</i>
quibat <i>H</i>	quae (que <i>E</i>)	bona <i>EA</i>
quae habebant <i>G</i>	quae (ha)bent <i>Cl.</i>	15sq. re-
linquerint <i>T</i>	reliquaerint <i>KE</i>	16 iis <i>N</i>
illico <i>QTNE</i>	ideo <i>K</i>	16sq. ut
-id quisquam <i>om. G</i>	impleri sorte	fatorum <i>Val.</i>
impleris <i>FKYCQWTNA</i>		
in pleris <i>E</i>	impletis <i>Um1</i>	orae fatorem <i>FKYCWN</i>
orare f. <i>H</i>	cracfatorem <i>Q</i>	
que f. <i>E</i>		

pleri sorte factorum operiente, nec putes, nec facili potest aegritudo testam..... comitatu est his quisquam.

23. *Alius* cum dignitate (licet *mediocri*.) *cerui*ce tumida gradiens, notos antea obliquo contuetur aspectu, ut post captas Syracusas existimes reuerit Marcellum.

5

24. Multi apud eos negantes esse superas potestates in caelo, nec in publicum prodeunt nec prudent nec lauari arbitrantur se cautius posse, antequam ephemeride scrupulose sciscitata didicerint, ubi sit uerbi gratia signum Mercurii, uel quotam cancri sideris partem polum discurrens optineat luna.

10

25. Alius si creditorem suum flagitare molestius aduerterit debitum, ad aurigam confugit, audentem omnia praelicenter, eumque ut ueneficum curat urgeri: unde non nisi reddita cautione, dispendioque

1 puteos *MV* 2 testam (*lac. 13 litt. M 20 V*) comitatum *MV* 2sq. quis- 15
tuam (*lac. 9 litt. M 16 V*) cum *MV* 3 licet (*lac. 12 litt.*) uicet umida gra-
dies *MV* 4 antira aliquato *MV* 5 reuertimus marcellum *MV* 7 publico
MV lauariari *MV* 8 efemeride scrupulosae *M* e. scrupulosae *V* 9 canero
MV 10 optinent *MV* 11 aliud *MV* flagitarem lestiuo *MV* 13 bene-
ficium curatur geri *MV*

1 factorum *Tm1* operante... nec facile possit... testari *Pet.* operien-
tem *YTm1 del. Nov.* [nec] putes *Eyss.* puteos *F et cett.* facile *Fm1*
egritudo *KYUTE* 2 testamentum *E* testament *A* testam *cett.* *lac. 16 litt.*
E 18 CTN 23 FYW 25 U 28 K 33 H 35 Q 8 A (nec funus) *Pet.* comitatu *A* -tum
cett. -tur *Pet.* (si accitus in) comitatum est (ex) his quisquam cum *Her.*
quisquam *A* qui *E* quistuum *cett.* 3 alius *G lac. 12 litt. N 13 E 14 Y 15 C 16*
F 18 W 20 KT 21 QH 23 U 10 A mediocri, ceruice *Val. c. G (lac. 11 NA 6 E 13 Q*
14 FT 15 KYCW 18 H 24 U) uice *cett.* (uite *T*) tumida *Nm2Em2AG* -t humida
CQTNm1Em1 -t umida *cett.* gradiens *AG* gradios *U* gradus *T* gradies *cett.*
4 antea *G* ancira *T* antira *cett.* obliquo *AG* aliquanto *FKYUCQWHTNm2E*
affectu *A* 4sq. aexistimes *Y om. E* 5 reuerit *Nov.* reuertisse *Wm2HTE* re-
uertisse *M.* *Nm2* reuerit *M.* *G* reuertimus *cett.* 6 negant *G* posteat *Wm1*
postes *T* celo *KUT* coelo *A* haec *Tm2* 7 publicum *C. FW. M.* -ca *U* -co
cett. prodiunt *T* lauari *Cm2Wm2HTNm2AG* lauatur *E* lauariari *cett.*
8 ephemeride scrupulose *UHNm2AG* (-osius *Nm1*) e. scrupulosae *FKQWT* epe-
merides scrupulosae *Y* ephemerides scrupulosae *C* effemeride scrupulose *E* di-
dicerent *T* 9 mercarii *Ym1* cancri *CEAG* canero *Y* canero *cett.* syderis
CH 10 optineat *N* obtineat *CAG* obtinent *YU* optinet *Km2Wm2E* obtinet
HT optinent *cett.* 11 alius *EAG* aliud *cett.* flagitare molestius *G* flagi-
taret estiuo *Wm2TNm2* flagitaret aestiuo *H* flagitarem lectiuo *E* flagitare
illectiuo *A* flagitarem lestiuo *cett.* 12 (c)ausi(di)cum *Corn.* audientem
T omina *T* prelicenter *K* praedicenter *YQ* predicentur *U* 12sq. ut
beneficum *om. E* 13 ueneficum *TG* ben- *cett.* curat urgeri *HAG* cu-
ratur geri *cett.*

afflictus graui discedit. et additur huic, debitorem uoluntarium includit ut proprium, nec ante eius professionem absoluit.

26. Parte alia uxor, ut prouerbiū loquitur uetus, eandem incudem diu noctuque tundendo, maritum testari compellit, hocque idem ut faciat
 5 uxor, urget maritus instanter: et periti iuris altrinsecus adsciscuntur, unus in cubiculo alter eius aemulus in triclinio, repugnantia tractaturi: isdemque subseruntur genitalium factorum interpretes controuersi, hinc praefecturas profusius largientes, et sepulturas diuitum matronarum; inde ad exequias uiuorum iam aduentantes necessaria parari oportere
 10 iubentes: et testatura ancillas suapte natura pallidior, spiritu pridie consumpto defuncta † umrom atque, ut Tullius ait: 'nec

2 negante <i>MV</i> (corr. <i>Mm2</i>)	professionem <i>MV</i>	3 eadem <i>MV</i>
4 tundenda <i>MV</i>	6 tracturi <i>MV</i>	7 extoruih (<i>lac. 4 litt. M 7 V</i>) terpraeter
<i>MV</i>	8 praefectus pas profusus <i>MV</i>	matroniarum <i>MV</i>
<i>MV</i> fama <i>MV</i>	10 inuentes <i>MV</i>	<i>lac. 4 litt. M 11 V</i> capte <i>MV</i>
pallidi (<i>lac. in fin. vs. M</i>) aspirati <i>MV</i>	11 consumpta <i>V</i>	(<i>lac. 9 litt. M 15 V</i>) um romaque <i>MV</i> millius <i>MV</i>

1 afflictus *CQHTNEA* discedit *Wm1* -cludit *man. rec. in ras., K*
 includi *Momms.* 2 nec ante *G* negante *cett.* professionem *Val.*
 proiectionem absolui *Momms.* 3 in parte *Her.* (in *ex -t*) uetus *T*
 eandem *G* incudes *Wm2HTNm2* incude *EA* 4 die *T* tundendo *AG*
 -da *cett.* compellit *FKYUCQWHTNEAG* hoque *Fm1* hoc quidem *E*
 5 adsciscuntur *T* asciscuntur *HNEm2A* asciscuntur *Em1* 6 cubili *H*
 alterius *NE* emulus *UTNE* trelinio *Wm1T* triclino *Y* re-om. *E*
 repugnatia *G* tractaturi *EAG* tracturi *cett.* 7 iisdemque *CHNAG*
 factorum interpretes *Her.* extorruith -terprete *E* (*sic*) extorruith (*lac. 2 litt.*)
 terprete *U* extornith (7) terpraeter *Y* extorruit h (10) terpreter *N* excenith (11)
 terpraeter *Wm2T* excenith (12) terpreter *II* extoriuth (6) terpraeter *C* extorinth
 (12) terpraeter *K* extorruit. hinc interpretes *A* extorum i. *G* astrorum i. *Corn*
 extorum(que) i. *Momms.* 8 praefecturas *G* profectus *U* praefectus pas *cett.*
 pars *man. rec. in lac. K* profusius *Cm2EAG* profusus *FKYUQWHTN*
lac. 8 litt. post pas, *A* matronarum *CWm2HTNEAG* matroniarum *cett.*
 9 exequias *FKYUQWHTNEAG* iam adu. *Nov.* foeminas inuitantes *G*
 iam(iam) a. *Val.* senum a. *Harmon* (in)signium a. *Cl.* necessaria *U* nec-
 cessaria—testatura *in ras. K* 10 iubentes *Gdt.* inuenies *U* uiuentes *H* in-
 nuentes *AG* inuentes *cett.* et test. — 11 ait om. *G* *lac. 5 litt. EA* 10
QN 14 K 20 T 21 YUCWH capte natura *in ras. K* testatur ancilla
Her. ancilla suapte *A* ancillas cate *NE* a. capte *cett.* pallidior, spiritu
Her. pallidi *cett.* haspirati *H* asp-*cett.* 11 pridie om. *T* con-
 sumpta omnes *lac. 3 litt. post* consumpta *N* defuncta *N* desuncta *Y* *lac. 8*
litt. N 16 YE 19 UCF 21 W 24 KH 28 Q 31 T 7 A um om. *TE* a(t)que
Her. Tullius *Cm2Nm2EAG* miluis *T* millius *cett.*

in rebus humanis quicquam bonum norunt nisi quod fructuosum sit: amicos tamquam pecudes eos potissimum diligunt, ex quibus se sperant maximum fructum esse capturos'.

27. Cumque mutuum illi quid petunt, soccos ut Miconas uidebis et Lachetas: cum adiguntur ut reddant, ita coturnatos et turgidos, ut Hera- 5 clidas illos Cresfonten et Temenum putes. hactenus de senatu.

28. Nunc ad otiosam plebem ueniamus et desidem. in qua nitent ut nominibus cultis, quidam calceorum expertes, ut Messores Statarii Semicupae et Serapini, et Cicymbricus cum Gluturino et Trulla, et Lu- canicus cum Porclaca et Salsula, similesque innumerari. 29. hi omne 10 quod uiuunt, uino et tesseris inpendunt et lustris, et uoluptatibus et spectaculis: eisque templum et habitaculum et contio et cupitorum spes omnis, Circus est maximus: et uidere licet per fora et conpita et pla- teas et conuenticula, circulos multos collectos, in se controuersis iurgiis

1 bus <i>MV</i>	bos (<i>lac. in fin. vs. 2 litt. M</i>) nouunt <i>MV</i>	4 et
micaunas <i>MV</i>	5 adiunguntur <i>MV</i>	turgidos <i>V</i>
cresfontem <i>V</i>	7 defidem <i>MV</i>	8 et <i>post</i> cultis <i>add. V</i>
<i>MV</i>	9 semicupa <i>MV</i>	serapim <i>MV</i>
nucus <i>MV</i>	10 pordaca <i>V</i>	similisque <i>MV</i>
ex habent (?) <i>M</i> , ex hibunt <i>Vm2</i>	teseris <i>MV</i>	11 -lupt. — 475, 4 quem
non exstant in <i>M</i> 7 <i>vss. ereptis</i>	11 uolupti[b]us	12 copitorum
nes circum		13 omnes

1 in rebus *QEAG* imbus *Ym1WHTN* inbus *cett.* hamanis *WH*
 bonum *G iam in mg. M* hos *EA* bos *cett.* post bos nulla *lac. in V* et *cett.*
 norunt *EAG* nouunt *cett.* quid? quod? *W* quid *T* sic *G* 2 tan-
 quam *FKYUCQHTNEAG* diligant *KUm1Qm1* se *om. T* 4 qui
Fm1T paetunt *T* socc(at)os ut *C.F.W.M.* Miconas *Val.* Miciones *G*
 5 adiunguntur *H* adiungitur *T* adiguntur *AG* redant *T* credant *E*
 coturnatos *T* cotunatos *C* cothurnatos *NAG* turgidos *Wm2HTNEAG*
 turgidos *cett.* et *T* 6 illos *Y(?)Wm2HTNEAG* illes *cett.* Cresfontem
EA Cresphontem *FYm2UCWTNG* cresphontes *Ym1* cres-hontem *K* thesiphon-
 tem *H* tresphontem *Q* themenum *H* 7 ociosam *KUTNE* desidem
 omnes 8 ut *nom. Val.* et *n. AG* ut in hominibus *E* ut numinibus *H*
 <in>clutis *C.F.W.M.* et ante quidam *add. FKYUCQWHTNEA del. G Val.*
 ut Messores *Her.* Cimess- *cett.* statuarii *E* 9 Semicupae *G -pa cett.* Se-
 rapini *TG* serapin *N* serapim *cett.* cimbricus *Wm2T* ambrius *H* Sisym-
 bricus *Her.* gluturino *U* gluturio *T* contrulla *FKYUCWHTN* cum trulla *EA*
 9sq. Lucanicus *G* lucumicus *U* bacunucus *T* Lucunculus (?) *Her.* 10 Porclaca
rest. Nissen Pordaca omnes similesque *Cm2NEAG* -lisque *cett.* hi omne
G homines *NE* hii omnes *T* hi omnes *cett.* 11 quot *T* tesseris *CHNEAG*
 thesseris *T* teseris *cett.* impediunt *T* impendunt *cett.* uoluptatibus *EAG*
 12 cupitorum *Val.* compitorium *EA om. G* 13 omnis *G* Circus *EAG*

ferri, aliis aliud (ut fit) defendentibus. 30. inter quos hi qui ad satietatem uixerunt, potiores auctoritate longaeua, per canos et rugas clament saepe, rem publicam stare non posse, si futura concertatione, quem quisque uindicat, carceribus non exiluerit princeps, et inominalibus 5 equis, parum cohaerenter circumflexerit metam. 31. et ubi neglegentiae tanta est caries, exoptato die equestrium ludorum inluciscente, nondum solis puro iubare, fusius omnes festinant praecipites, ut uelocitate currus ipsos anteeant certaturos: super quorum euentu discissis uotorum studiis anxii, plurimi agunt peruigiles noctes.

32. Vnde si ad theatralem uentum fuerit uilitatem, artifices scaenarii per sibilos exploduntur, siqui sibi aere humiliorem non conciliauerit plebem. qui si defuerit strepitus, ad imitationem Tauricae gentis, peregrinos uociferantur pelli debere, quorum subsidiis semper nisi sunt ac steterunt, et taetris uocibus et absurdis; quae longe abhorrent

1 alii aliud defit 1sq. satietatem 2 longaeua 2sq. ianos et rogant uel amittant 4 prin (lac. 13 litt.) nominabilis (1 ex s, V) aequis MV 5 coherce (lac. 10 litt. M 18 V) er circumlexerit MV 7 iuuaret fusius MV curros MV 8 anteeaint M anteea in V discissis ex discisses M discissi V 10sq. scenarii MV 11 exploruntur V 12 sui si MV 14 tetris MV

1 aliis EAG ut fit AG 2 canos Val. rugas Val. fora G Epo- nam Gdt. 2sq. clament G 4 uindicant Wm1A 4sq princeps et (reli- quis omissis) circumflexerit G post prin lac. 10 litt. CA 11 E 12 YN 13 WT 14 FU 17 KH sine lac. Q; prim(us aut) Her. inominalibus Harmon nominalibus K funalibus Val. nominabilis cett. 4sq. abominabilis equus Her. 5 equis FKYUCQWHTEA cohaerenter Val. cohercere K choherce E coerce NA (lac. 13 litt. N 15 EA 20 T 24 KW 25 YQ 27 U 28 FH) er; er om. E: et TA circumflexerit G circumelegerit Nm2A circumlexerit cett. (exercitum e. Q) 5sq. et ubi—caries om. G neglegentie U negligentiae KCHTNEA 6 tanti Y exoptando T aequestrium H equaestrium N inluciscente FKYUWTEG illucescente CQHNA nam dum T 7 solitis Nm2 sole H iubare Vm3FKYUCQWHTNEm2AG: lunare et lumine Em1 fusius NEAG ef- fusus YCQHT efusius FK efusius W effusus U precipites KUE cur- rus Cm2HNEAG curros cett. 8 anteeant certaturos Wm2HNG ante erant caertaturos T anteea incertaturos FKYUCQWm1 antea incerta ituros E antea in certamen ituros A discissis Nm2G discissi FKYUCQWHTEA ueterum U 10 artificis Wm2HT 10sq. scaenarii TA scenales E sce- narii cett. 11 sibulos T sybilos Q exploduntur NAG exploraritur Fm1 explorantur Fm2KYUCQWHITE si qui sibi FYUCm1QWHT si quis sibi Cm2NEAG ere T aura mobiliorem Corn. 12 qui si uulgo cui si G sui si cett. def(er)uerit Corn. ad dimicationem E taurice U thaurice E 13 nixi Cm2HNE 14 que UE adhorrerent T

a studiis et uoluntate ueteris illius plebis, cuius multa facete dicta memoria loquitur et uenuste. 33. sed enim nunc repertum est pro sonitu laudum inpensiore, per applicatos homines ad plaudendum, ut in omni spectaculo exodiario uenatori aurigae et histrionum generi omni, et iudicibus celsis, itidemque minoribus, nec non etiam matronis, clametur ⁵ adsidue: 'per te illi discant'; quid autem debeat disci, nemo sufficit explanare.

34. In his plerique distentioribus saginis addicti, praeuente nidoris indagine, acutisque uocibus feminarum, a galliciniis ipsis in modum pa-
norum ieiunitate clangentium, humum summis pedum unguibus contin- ¹⁰
gentes, aulis adsistunt, digitos praerodentes, dum patinae deferuescent: alii nauseam horridae carnis, dum excoquetur, intentius despectantes, ut discissarum pecudum exta rimari cum anatomicis Democritum putes, docentem quibus modis posteritas mederi doloribus possit internis.

35. Sit satis interim haec digessisse super rebus urbanis. nunc ¹⁵
redeamus ad cetera, quae per prouincias agitauere multiplices casus.

1 plebes <i>V</i>	facese <i>M</i> faces e- <i>V</i>	2 uenustas id <i>MV</i>	3 applicatos <i>M</i>
hominis auloquendum et <i>MV</i>	4 genere <i>MV</i>	4sq. iudicibus—11 di non exstant in <i>M</i> , 7 vss. ereptis	5 ne[e] (<i>fu. n</i>)
ille 8sq. niuoris inlagine	10 hiennitare	11 digitis (<i>gitis M</i>)	6 obsidie
praerudentes (<i>ex</i> -rund- <i>M</i> ?) <i>MV</i>	patine (<i>pati ne- V</i>) <i>MV</i>	12 excoquitur <i>MV</i>	13 disciscorum <i>MV</i>
15 renis <i>MV</i>	14 mo[d]jis <i>V</i>	dolori <i>V</i>	

1 ab *H* plebis *UCm2Wm2HTNEAG* plebes *FKCm1QWm1* facete dicta *AG* pacis edicta *Nm2* faces edicta *cett.*; an facete <e>dicta? *Cl. c. c.* 2 uenuste *Nov.* uenusta *G* uetustas *NA* uenustas *cett.* sed *Eyss.* id *rest. C. F. W. M.* perpetuum *H* 3 inpensiore *omnes* applicato *U* -tos *cett.* hominis *UWm1Nm1* -nes *cett.* ad <p>laudendum *Nov.* ad loquendum *QWm2HTNm2EAG* (-quaen-*NE*) cui loquendum *Y* ad plodendum *C. F. W. M.* auloquendum *cett.* ut et *cett.* 4 exodiario *YCWHT* aurige *FKYUW* hystriionum *KH* generi *Nm2G* genere *cett.* a (*pro et*) *Günther* 6 assidue *EAG* illi discant *Cl.* ille discat *G* 8 nidoris *Wm2AG* 9 indagine *EAG* 9sq. pauorum *rest. Her.* pauonum *A* 10 ieiunitate *Haupt* inanitate *G* 11 digitis *AG* digitis *cett.* praerodentes *AG* pretrudentes *E* prudentes *KUCTN* praeru- *cett.* patinae *CHNEAG* derfernescent *T* deferuescunt *EAG* 12 aliam *T* horride *U* torridae *Btl.* horrendam *Corn.* excoquetur *Cl. c. c.* exquoquitur *T* excoquitur *cett.* dispectantes *T* *Pet.* 13 discissarum *EAG* discisorum *N* discisorum *cett.* extra *T* anatonicis *YCm1* anatonitis *T* anatoniticis *Wm1* anatoniciis *Wm2H* 13sq. docentem *om.* *N* 14 doloribus *Wm2HTNEAG* dolori *FKYUCQWm1* interrim *Wm1* 15 hec *U* digessisse *E* rebus *QWm2HTNEAG* ennis *U* renis *cett.* 16 caetera *KCHTNAG* que *UE* prouintias *K* exagitauere *K* causas *U*

5. 1. Erupit Augustis ter consulibus Saxonum multitudo, et Oceani 370
difficultatibus permeatis, Romanum limitem gradu petebat intento, saepe
nostrorum funeribus pasta: cuius eruptionis primae procellam, Nannenus
sustinuit comes, regionibus isdem adpositus, dux diuturno bellorum
5 labore conpertus. 2. sed tunc ad mortem destinatae plebi congressus,
cum milites quosdam ruisse, et se uulneratum, inparem fore certamini-
bus aduerteret crebris, docto imperatore quid agi deberet, id est ad-
eptus, ut peditum magister Seuerus, opitulatum rebus dubiis adueniret.
3. qui ducens militem rei sufficientem, cum uenisset ad loca, discrimi-
10 natis ordinibus, *superbos* barbaros ante conluctionem, adeo terruit et
turbauit, ut nec controuersas opponerent manus, set signorum aquilarum-
que fulgore praestrici, ueniale poscerent pacem. 4. diuque uariatis
consiliis, cum id rei publicae conducere uideretur, pactis indutiis, et
datis ex condicione proposita iuuenibus multis, habilibus ad militiam,
15 discedere permissi sunt Saxones, sine inpedimento, unde uenerant reuer-
suri. 5. quibus omni iam formidine uacuis, reditumque parantibus,
occulte pedites missi, insidias in abdita quadam ualle struxerunt, unde
praetereuntes adgredi negotio poterant leui. set longe secus accidit
quam sperabatur. 6. sonitu enim aduentantium perciti, exsiluere qui-
20 dam intempestiue, uisque subito, dum se firmare festinant, ululantibus
lugubre barbaris, uertuntur in pedes. stetere tamen mox conglobati,

2 permea (<i>in fin. vs. del. m2</i>) permeatis <i>V</i>	militem <i>MV</i>	inuento <i>V</i>
4 dum <i>MV</i>	4sq. laborem bellorem labore <i>MV</i>	5 morte destinate <i>MV</i>
congressis <i>MV</i>	6 cum <i>ex con M</i>	8 oppitulatum <i>V</i>
<i>desinit fragm. M</i>	10 ordinibus per barbaros	conluctionem
11 sq. aquilorum qui	12 pascere	13 ad
uacuisse	18 leuis et	20 intempestiuae
		indutiis
		11 sit
		16 omnia

1 augustus <i>T</i>	oceani <i>UCHTE</i>	2 limitem <i>Um2G</i>	militem <i>cett.</i>
glatio <i>Em2</i>	intento <i>G</i>	inuento <i>FKYUCQWm1A</i>	inuenta <i>Nm2</i>
cruento <i>Wm2E</i>	sepe <i>UHE</i>	3 postea <i>T</i>	parta uictoria <i>E</i>
bus <i>Um1</i>	prime <i>KUTE</i>	nannemus <i>T</i>	nanneius <i>N</i>
sustinuit <i>UHT</i>	iisdem <i>CHNEAG</i>	hisdem <i>Q</i>	appositus <i>QTm2NEA</i>
<i>CHTm1</i>	dux <i>Val. om. G</i>	dum <i>cett.</i>	5 bellorum labore <i>NAG</i>
bellorum <i>E</i>	bello rem laborem <i>T</i>	laborem bellorem labore <i>cett.</i>	compertus
<i>F et cett.</i>	mortem <i>CQTNEAG</i>	-te <i>cett.</i>	destinatae <i>FKYUCQWHTNAG</i>
plebis <i>Fm1YUCm1WHT</i>	congressus <i>YUNm2EAG</i>	-sis <i>cett.</i>	6 cum
milite <i>C</i>	commilites <i>T</i>	imparem <i>FKYUCQWHTNAG</i>	10 ordinibus
(su)per(bos) barbaros <i>Cl.</i>	ordinibus barbaros <i>G</i>	ordinibus fer(os) barbaros	
<i>Pet.</i>	conluctionem <i>Em2AG</i>	11 sed <i>EAG</i>	11sq. aquilarumque
<i>EAG</i>	12 poscerent <i>EAG</i>	13 id <i>EAG</i>	indutiis <i>EAG</i>
<i>Wm2AG</i>	uacuis <i>Wm2G</i>	18 leui sed <i>EAG</i>	16 omni

- 370 extremaque sorte uires (licet non integras) suggerente, configere cogebantur, multaque caede percussis, concidissent nullo relicto, ni catafractorum equitum cuneus, ad inferendum periculum transeuntibus barbaris, ex alio latere prope diuortium itineris, pari modo locatus, clamore percitus tristi, agiler subuenisset. 7. exin concursum infestius, firmatis- 5 que pectoribus, hinc inde incumbentes Romani, clausos hostes eductis gladiis obruncabant: nec quisquam eorum genitales reuisere potuit lares, ne uno quidem caedibus concorporalium superesse permissio. ac licet iustus quidam arbiter rerum, factum incusabit perfidum et deforme, pensato tamen negotio, non feret indigne, manum latronum exitialem tandem 10 copia data consumptam.
- 369 sq. 8. Post haec ita prospere consummata, Valentinianus uersando sententias multiformes, anxia sollicitudine stringebatur, reputans multa et circumspiciens, quibus commentis Alamannorum et Macriani regis frangeret fastus, sine fine uel modo rem Romanam inquietis motibus 15 confundentis. 9. inmanis enim natio iam inde ab incunabulis primis, uarietate casuum imminuta, ita saepius adulscit, ut fuisse longis saeculis aestimetur intacta. seditque consilia alia post alia imperatori probanti, Burgundios in eorum excitari perniciem, bellicosos et pubis immensae uiribus afluentes, ideoque metuendos finitimis uniuersis. 20 10. scribebatque frequenter ad eorum reges per taciturnos quosdam et fidos, ut isdem tempore praestituto superuenirent, pollicitus ipse quoque, transito cum Romanis agminibus Rheno, occurrere pauidis, pondus armorum uitantibus insperatum.

1 extremaque	2 concedissent	2sq. catafractorum	4 itineris pri
7 reuissere	9 deforma	10 ferret	11 coria coptam
sumata	13 stringebantur	15 romanem	16 confundentes inmanes
uinculo nabilis	17 adulscis	longius	18 concilio alio
21 probantibus	urguendi os	excita	ubi
20 metuendo	21 scribebat quae		

2 concedissent EAG	2sq. catafractorum EAG	4 pari AG	7 reuissere EAG
(ut) perf. Günther	10 feret EAG	11 copia EA coria	WG
co(nsum)ptam C.F.W.M.	captam EA	comptam G	deletam Nov.
12 consummata WG	13 stringebatur EAG	15 Romanam EAG	16 confundentis Pet.
immanis EAG	incunabulis EAG	17 adulescit EAG	
longis Wm2AG	18 consilia G	consilio uulgo an consilium? Cl. (cf. 19, 7, 6)	
alia AG	19 Burgundios AG	excitari G	(p)ubi(s) Val. turbae G urbis A
20 afluentes EAG	metuendos AG	21 scribebatque frequenter EAG	
23 agminibus Romanis tr. G			

11. Gratanter ratione gemina principis acceptae sunt litterae: 369sq.
 prima quod iam inde a temporibus priscis, subolem se esse Romanam,
 Burgundii sciunt, dein quod salinarum finiumque causa Alamannis saepe
 iurgabant. et cateruas misere lectissimas, quae antequam miles con-
 5 gregaretur in unum, ad usque ripas Rheni progressae, imperatore ad
 exstruenda munimenta districto, terrori nostris fuere uel maximo. 12. igitur
 paulisper morati, cum neque Valentinianus (ut sponderat) die prae-
 dicto uenisset, nec promissorum aliquid aduerterent factum, ad comitatum
 misere legatos, poscentes adminicula sibi dari, redituris ad sua, ne nuda
 10 hostibus exponerent terga. 13. quod ubi negari per ambages sentirent
 et moras, maesti exinde discesserunt et indignati. hocque conperto, reges
 ut ludibrio habiti, saeuientes, captiuis omnibus interfectis, genitales re-
 petunt terras.

14. Apud hos generali nomine rex appellatur Hendinos, et ritu
 15 ueteri potestate deposita remouetur, si sub eo fortuna titubauerit belli,
 uel segetum copiam negauerit terra, ut solent Aegyptii casus eius

1 rationale	accepte	2 a om.	3 finiumque	alamannis <i>incipit</i>
<i>fragm. M</i>	4 et om. <i>MV</i>	4sq. congregarentur <i>V</i>	5 imperator <i>MV</i>	
6 extruenda <i>M</i>	truenda <i>V</i>	districto <i>MV</i>	6sq. igitur <i>bis MV; corr. Vm2</i>	
7 diae <i>V</i>	9 clari <i>V</i>	pedituris <i>MV</i>	re <i>V</i>	12 ludibria <i>V</i>
omnibus <i>ex</i> omnibus <i>V</i>	12sq. reppetunt <i>ex</i>	reppitunt <i>V</i>	14 <i>ōs V</i>	res
<i>M rēs V</i>	appellatum <i>M</i>	apellatum <i>V</i>	15 si om. <i>V</i>	16 ter flauī <i>MV</i>

1 ratione <i>EAG</i>	2 a add. <i>C.F.W.M.</i>	3 finiumque <i>EAG</i>	Alemannis
<i>NG</i>	sepe <i>UE</i>	4 et add. <i>A plura intercidisse censet Her.</i>	que <i>U</i>
milites <i>Fm2KYUCQWHT</i>	4sq. congregarentur <i>FKYUCQWHT</i>	5 Reni	
<i>G</i>	progressi <i>T</i> progresse <i>UE</i>	imperatore <i>Nm2EG</i> -tori <i>Wm2HT</i> -torem	
<i>A -tor cett.</i>	5sq. ad exstruenda <i>G</i>	ad truenda <i>FKm1YUCQW</i>	ad tuenda
<i>Km2</i> ad struenda <i>Wm2HTN</i>	ad trudenda <i>EA</i>	6 minimenta <i>Ym1</i>	districto
<i>Nm2G</i> destr- <i>cett.</i>	7 moram <i>Y</i>	neque <i>ex</i> que, <i>Km2</i>	sponderat <i>T</i>
7sq. predicto <i>U</i>	8 neque <i>T</i>	adererent <i>Km1</i> aduerteret <i>E</i>	conci-
tatum <i>Cm1</i> concitandum <i>U</i>	9 redituris <i>FKYUCQWHNGE</i>	petituris <i>A</i>	
reddituris <i>T</i> peditum <i>E</i>	peditum re sua	hostibus nuda	apponerent terga <i>E</i>
ne <i>Um2Cm2Wm2HTNAG</i>	re <i>FKYUm1Cm1QWm1</i>	11 moesti <i>FKYUCQ-</i>	
<i>WHNEA</i> mesti <i>UT</i> necti <i>G</i>	inde <i>Nm1</i>	et om. <i>G</i>	comperto <i>FKY-</i>
<i>UCQWHTEAG</i>	ludibrio <i>Cm2Wm2HTNAG</i>	ludibria <i>FKYUCm1QWm1E</i>	
12 saeuitates <i>Y</i> seuientes <i>UHTE</i>	14 apud hos <i>QWm2HTEAG</i>	apud os	
<i>FKYUCWm1N</i> (<i>ōs N</i>)	generalis <i>Y</i>	rex <i>Cm2G</i>	res <i>cett.; om. E</i>
appellatur <i>HTG</i> -tum <i>cett.</i>	hendiūos <i>Ym1</i>	15 potate <i>N</i>	disposita <i>T</i>
si <i>G</i> om. <i>cett.</i>	titubante <i>Y</i>	16 uel om. <i>U</i>	terra ut <i>Val.</i> terra que-
madmodum <i>G</i>	perflauī <i>Em2</i>	terflauī <i>cett. (flani Km1)</i>	aegyptii <i>Ym1T</i>
egyptii <i>UE</i>			

modi suis assignare rectoribus. nam sacerdos apud Burgundios omnium maximus uocatur Sinistus, et est perpetuus, obnoxius discriminibus nullis, ut reges.

370 15. Per hanc occasionem inpendio tempestiuam, Alamannos gentis ante dictae metu dispersos, adgressus per Raetias Theodosius (ea tempestate magister equitum) pluribus caesis, quoscumque cepit ad Italiam iussu principis misit, ubi fertilibus pagis acceptis, iam tributarii circumcolunt Padum.

363sq. 6. 1. Hinc (tamquam in orbem migrantes alium) ad Tripoleos Africanae prouinciae ueniamus aerumnas, quas (ut arbitror) Iustitia quoque ipsa defleuit, quae unde instar exarsere flammaram, textus aperiet absolutus. 2. Austoriani his contermini partibus barbari, in discursus semper expediti ueloces, uiuereque aduerti rapinis et caedibus, paulisper pacati, ad genuinos turbines reuoluti sunt, hanc causam praetendentes ut seriam. 3. Stachao quidam nomine popularis eorum, ut in otio nostra peragrando licentius, agebat quaedam uetita legibus, inter quae

1 modum uis MV	2 maximos V	5 retias MV (ex petias M)
6 aequitum MV	7 pacis MV	11 intra V teatus V
12 austuriani MV	partibus ex bartibus M	14 ad om. MV hac MV
15 ouo MV	16 quae dum V	que MV

1 modi *Em2AG* nondum *T* modum *cett.* suis *Val.* ius *KYUEWTNEA*
omnis *Harmon om. G* uis *cett.* signare *Km1* assignare *Km2QHTEA*
burgundos *N* 2 maximos *FYUCm1QWm1* 4 occaxionem *K* im-
pendio *FKYUCQWHTNEAG* Alemannos *G* gente *T* genus *U* 5 an-
tedicte *U* dispersus *N* dispersos *Wm1* aggressus *Wm1* aggraessus *H*
aggressus *FKYUCQWm2TNAG* rethias *T* Rhetias *KEA* theodoxius
K 6 equitum *UCWTAG* cesis *KUH* quoscumque *UQHTG* coepit
FKYCW caepit *TN* ytaliam *T* 7 ut *Km1* pagis *Hm2EA* agris
G campis *Cm2* pacis *cett.* accaepis *T* 7 sq. circuncolunt *Y* 9 hic
U huic *WHT* tanquam *FKYUCQHEAG* tripolios *T* 10 afri-
cane *U* affricane *T* aphricanae *N* prouincie *UE* prouintiae *K* erumnas
UCHT iusticia *K* 11 deflente *Em1* que *UHE* instar *Wm2HTNG*
instrumenta *EA* intra *FKYUCQWm1* flamarum *Q* textus *Wm2HTNEG*
teatus *FKYUQWm1* reatus *C* aperiret *U* 12 austuriam *T* austriani *Q*
13 sper *N* expedit *U* assueti *CHTEA* caelibus *Wm1* cedibus
KUWm2E 14 ad post pacati *add. Her. (cf. 24, 3, 6); in add. AG* gemi-
nos *T* hanc omnes pretendentes *HEA* pretedentes *K* preterien-
tes *U* 15 seriani *T* seream *K* stacho *H* schathao *T* nominem *K*
ut in otio *Val.* uti nuno *Ym1* uere nouo *A* uti nouo *cett. om. G* 16 pera-
grande *Y* quaedam *AG* quae dum *FKYUCQWHTN* que dum *UE* inter
quae *AG*

illud potius eminebat, quod prouinciam omni fallaciarum uia prodere 363sqq.
conabatur, ut indicia docuere uerissima: quocirca supplicio flammaram
absumptus est.

4. Huius necem ulcisci, ut propinqui damnatique iniuste cau-
5 santes, ferarum similes rabie concitarum, exsiluere sedibus suis, Iouiano
etiam tum imperante, ueritique prope Leptim accedere, ciuitatem muris
et populo ualidam, suburbano eius uberrimo insidere per triduum, macta-
tisque agrestibus, quos inopinus hebatauerat pavor, uel confugere coegerat
ad speluncas, incensa supellectili multa, quae uehi non poterat, referti
10 rapinis reuerterunt ingentibus, trahentes captiuum Siluam quoque, casu
cum caritatibus in agro inuentum, ordinis sui primatem.

5. Hac subita clade Leptitani perterriti, ante incrementa malorum,
quae intentabat barbaricus tumor, praesidium implorauere Romani, co-
mitis per Africam recens prouecti. qui cum uenisset, militaris copias
15 ducens, ferreque opem rebus rogaretur adflictis, non nisi abundanti

1 petius *MV* prouinciati *MV* 5 feraraim *V* 6 ueritique *MV*
accidere *MV* 7 sq. actatisque *MV* 8 habitauerat *MV* 9 incensas sup-
pellectili *MV* que *MV* recerti *ex* reuerti *M*; reuerti *V* 10 inuerte-
runt *MV* 10 sq. casuum seritatibus *MV* 12 incriminenta *MV* 13 que
MV 15 duces *MV* (*corr. M*) nisi abun *desinit fragm. M*

1 potuissem eminebat *Km1* potius *FKm2YUCQWHTNm2G* peius
EA prouinciam *Cm2Wm2HTNAG* prouinciam tu *Wm1* prouinciam cum *E*
prouinciati *K* prouinciati *cett.* fallatiarum *K* 2 inditia *FUCWHTE*
que circa *U* flammaram *H* 3 absuptus *CT* assumptus *H* 4 ulcissci
T dannati *E* 5 ferarum *Um2QNEAG* feraraim *FKYUm1Wm1* ferina
Wm2HT rabiae *T* concitatarum *N* exilure *FKYUCQWHTNEA*
6 aetiam *E om. T* uentique *U* leptum *Hm1* accedere *CWm2-*
HTNAG accidere *cett.* 7 suburbanum *Nm1* eis *Y* uberrimo *om. E*:
uberino *T* 7 sq. mactatisque *Wm2HTNm2G* uastatisque *E* actatisque *cett.*
8 hebatauerat *Cm2Wm2HEAG* haebetauerat *N* habitauerat *cett.* cogerat *H*
9 incensa *CWm2HTNEAG* -sas *cett.* supellectili *KYCWHNEAG* supp-
cett. quae *CWm2TNEAG* poterant *T* referti *Val.* reuerti *FKUCQW-*
HTN reuersi *EA* aucti *G* 10 reuerterunt *G* inuert- *cett.* trahentes tra-
hentes *E* siluani *TE* que (*pro quoque*) *N* 11 cum caritatibus *Val.*
um seritatibus *cett.* (feri- *HEA* seritantibus *T*); *om. G* 12 huc *Fm1Y*
leptitani *Hm1* lepticam *T* peteriti *Hm2* incrementa *Cm1* incrementa
Cm2HTNEAG incriminenta *cett.* malorumque malorum *Km1*: *del. prim.*
malorum, *m2* 13 quae *CWm2HTNEAG* incenabat *U* intemptabat *E*
intendebat *HT* presidium *KU* implorauere *FKYUCWHTNEAG* 14 af-
fricam *T* aphricam *N* profecti *T* militares *Cm2AG* 15 ducens
CWm2TEAG duces *FKYQWm1N* rebus *om. N* afflicti *CHTNEA*
habundanti *H*

363 sqq. commeatu adgesto, et camelorum quattuor milibus apparatis, castra firmabat esse moturum. 6. hocque responso, miserandis ciuibus stupefactis, atque negantibus, sufficere se posse post uastationes et incendia ita enormibus instrumentis remedia quaerere damnorum inmanium, dissimulanter diebus ibi quadraginta consumptis, nullo temptato, idem discenserat comes. 5

7. Qua spe Tripolitani frustrati, formidantesque extrema, adlapso legitimo die concilii, quod apud eos est annuum, Seuerum et Flaccianum creanere legatos, Victoriarum aurea simulacra Valentiniano ob imperii primitias oblaturus, utque lacrimosas prouinciae ruinas docerent intrepide. 10
8. quibus conpertis, Romanus, misso equite uelocissimo, magistrum officiorum petit Remigium, ad finem suum uel rapinarum participem, ut prouideret imperatoris arbitrio cognitionem huius negotii *Vincentio* uicario sibi que deferri. 9. uenerunt in comitatum legati, aditoque principe, uerbis quae perpassi sunt, ostenderunt: obtulerunt decreta, textum 15
continentia rei totius. quibus lectis cum neque relationi officiorum magistri, fauentis Romani flagitiis, nec contraria referentibus crederetur, promissa disceptatio plena dilata est eo more, quo solent inter potiorum occupationes, ludi potestates excelsae.

10. Dum remedia quaedam a conmilatio principis expectantur, 20
suspensis Tripolitanis, diuque anxiis, rursus globi superuenere barbarici, fiducia sublata praeteritorum, Leptitanoque agro et Oeensi interniciua populatione transcurtis, expleti praedarum acerbis ingentibus, abscesserunt, occisis decurionibus multis, inter quos Rusticianus sacerdotalis, et Nicasius enitebat aedilis. 11. haec autem eruptio ideo arceri non potuit, quod ad legatorum preces negotiorum quoque militarium cura praesidi delata Ruricio, mox translata est ad Romanum. 12. et iam recens inflictae cladis nuntius missus ad Gallias, excitauit acrius principem. ideoque tribunus et notarius Palladius mittitur, ut et militi dis-

1 camellorum	3 negandis	4 itae normibus	7 frustati	8 flictianum
10 obque	10 sq. intrepidae	13 <i>Vincentio om.</i>	14 ibique differri	
19 potestas	20 principio	21 superuenire	22 censi	23 transcurtis
incentibus	23 sq. abscesserunt ♂	28 clades		

3 negantibus <i>EAG</i>	4 ita enormibus <i>EA</i> et e. <i>W</i> e. <i>G</i>	5 inde
<i>uulgo</i>	7 frustrati <i>EAG</i>	8 Flaccianum <i>G</i> Elictianum <i>A</i>
<i>G</i>	13 < <i>Vincentio</i> > uicario <i>Kell.</i>	14 sibi que <i>E Lind.</i> sibi <i>G</i> deferri
<i>EG</i>	19 potestates <i>A</i> potestatis <i>EG</i>	20 principis <i>EG</i>
<i>EAG</i>	22 Oeensi <i>Val.</i> oensi <i>W</i>	23 transcurtis <i>AG</i>
24 Rusticianus <i>WA</i> Rusticianus <i>G</i>	28 cladis <i>EAG</i>	ingentibus <i>EAG</i>

perso per Africam praeberet stipendium debitum, et gesta per Tripolim 365sq. fide congrua scrutaretur.

13. Inter tales tamen consulendi moras expectandique responsa, Austoriani successu gemino insolentes, ut rapaces alites aduolarunt, in-
 5 ritamento sanguinis atrocius efferatae; cunctisque (nisi quos fuga dis-
 criminibus eximeret) interemptis, praedas quas antehac reliquerant,
auexerunt, arboribus exsectis et uitibus. 14. tunc Mychon quidam no-
 bilis oppidanus et potens, captus in suburbano, lapsusque antequam
 uinciretur, quia pedibus aeger, euadere penitus uetabatur, in puteum
 10 aquis uacuum sese coniecit, unde costa diffracta, leuatus a barbaris,
 ductusque prope portas, coniugis miseratione redemptus est, et ad pin-
 nas muri fune sublatus, post biduum interiit. 15. unde elati in perti-
 naciam saeuissimi grassatores, ipsa pulsauere moenia Leptitana, funestis
 plangoribus resonantia feminarum, quas numquam antea hostiliter clausas,
 15 paupor exanimabat insolitus, obsessaque urbe per octo continuos dies, cum
 quidam oppugnatores sine ullo uulnerarentur effectū, redierunt ad propria
 tristiores.

16. Ob quae super salute dubii ciues, ultimaque temptantes, pro-
 fectis ante legatis nondum reuersis, Iouinum mittunt atque Pancratium,
 20 quae uiderint quaeque ipsi perpassi sint, imperatorem fida relatione
 docturos. qui Seuerum apud Carthaginem inuentum et Flaccianum, su-
 periores illos legatos, percontando quid egerint, cognouerunt eos audiri
 a uicario iussos et comite. e quibus Seuerus ilico perit, uexatus acer-
 bitate morborum: nihilo minus tamen properarunt ad comitatum magnis
 25 itineribus ante dicti.

17. Ingresso post haec Palladio Africam, Romanus quas ob res
 uenerat, ante praestructus, ut securitatem suam in tuto locaret, nume-
 rorum principiis per quosdam secretorum mandauerat conscios, ut ei

1 preberet	tribolim	4 successo	auolarunt	5 efferate
7 auexerunt <i>om.</i>	et sectis	9 uinceretur qua	10 diffracta	11 rortas
12 interuit	12 sq. pertinaciam seuissimi	15 obsessasque	16 proprias	
(<i>lac. 4 litt. in fin. vs.</i>)	tristiores	18 que	19 mutunt	20 que <i>om.</i>
21 cartaginem	flactianum	25 itineribus ♂	antedici ♂	

1 Tripolim <i>EAG</i>	4 Austuriani <i>EG</i>	successu <i>AG</i>	aduolarunt
<i>EG</i> 7 auexerunt <i>add. G</i>	⟨auerterunt⟩ <i>Brakm</i>	exsectis <i>EAG</i>	Micon <i>Her.</i>
9 uinciretur quia <i>EAG</i>	10 diffracta <i>EAG</i>	11 portas <i>EAG</i>	12 interiit
<i>EAG</i> 15 obsessaque <i>EAG</i>	16 propria <i>EAG</i>	an proprias ⟨sedes⟩ ? <i>Cl.</i>	
19 mittunt <i>WAG</i>	20 quae⟨que⟩ <i>Her. et Cl</i>	21 Flaccianum <i>WAG</i>	23 pe- riit <i>AG</i>
26 Ingressus . . . Palladius . . . Romano . . . praestructo	<i>Momms.</i>		
27 praestructu⟨ru⟩s <i>Gdt.</i>	praestructis <i>Harmon</i>		

365 sqq. tamquam potenti, et palatii summatibus proximo, stipendii quod pertulerat, praestarent maximam partem: et ita est factum. 18. confestimque ille ditatus, perrexit ad Leptim, utque ad ueritatis perueniret indaginem, Erecthium et Aristomenen, facundos municipes et insignes, libere suas ciuiumque et finitimorum retexentes aerumnas, ad loca uastata 5 secum eduxit. 19. quibus aperte cuncta monstrantibus, luctuosis prouinciae cineribus uisis, reuertit, Romanumque ut desidem increpans, relaturum se cuncta uerissime, quae uiderat, minabatur ad principem. atque ille ira percitus et dolore, se quoque mox referre firmavit, quod missus ut notarius incorruptus, donatium militis omne in quaestus 10 auerterit proprios. 20. qua gratia flagitiorum arbitra conscientia, cum Romano deinde Palladius concordabat, reuersusque ad comitatum, arte mendaciorum impia Valentinianum fefellerat, Tripolitanos frustra queri commemorans. ideoque rursus ad Africam cum Iouino postremo omnium legatorum, remittitur, (Pancratius enim decesserat apud Treueros,) ut 15 cum uicario ipse merita legationis quoque secundae spectaret: praeter haec linguas Erecthi et Aristomenis, praecidi iusserat imperator, quos inuidiosa quaedam locutos, idem Palladius intimarat.

21. Secutus (ut statutum est) uicarium, notarius uenit ad Tripolim. hocque conperto, Romanus domesticum suum illuc uolucriter misit, et 20 Caecilium consiliarium, in ea prouincia genitum, per quos (incertum pretio an fallaciis,) circumuenti, municipes omnes grauabant Iouinum, destinatus adserentes, nihil eorum mandasse, quae docuerat principem: eo usque iniquitate grassante, ut ipse quoque Iouinus, ad salutis suae dis- 25 crimen, confiteretur se imperatori mentitum.

22. Quibus per Palladium regressum cognitis, Valentinianus

1sq. pertulerant	3 dictatus (t alt. m2 ex c mI)	3sq. indagmen (ex
indaginen)	4 erechthium	facundus
11 aduer-	8 uiderant	10 questus
terit ua	12 concordia cum dabat	13 fefelleret tripolitanus
flagitorum ♂	15 decessaerat	reuersos
quaeri	14 affricam	17 linguas ex lingaas
erehti [et aristomenis]	18 inuidioso	19 statuum
20 domesticus	21sq. praetio	22 fallatiis
21 ce-		municipiis (ii ex u)
cilium consiliarium		
26 sine lac.		

1sq. pertulerat G	3 ditatus EG	3sq. indaginem HAG	4 Erech-
thium AG	Aristomenem WA	facundos EAG	8 uiderat EAG
11 auerterit G uerterit E	qua EAG	12 concordabat G concordia conci-	
liabat A	13 fefellerat EAG	Tripolitanos EAG	queri EG
15 Tre-	17 Erechthii G Erechthii N	18 inuidiosa EG	19 statutum
EAG	20 domesticum EAG	uelociter A	21 consiliarium EAG
22 municipes EAG	26 lac indic. Cl. c. c.: <iam> Her.		

ad acerbitem procliuior, Iouinum quidem ut auctorem, Caelestinum 370
 uero Concordiumque et Lucium, ut falsi conscios et participes, puniri
 supplicio capitali praecepit, Ruriciu autem praesidem, ut mendacem,
 morte multari, hoc quoque accedente, quod in relatione eius uerba quae-
 5 dam (ut uisum est) inmodica legebantur. 23. ac Ruricius quidem apud
 Sitifim caesus est, reliqui apud Vticam sententia uicarii Crescentis ad-
 dicti. Flaccianus tamen ante legatorum interitum, cum a uicario audi-
 retur et comite, constanter saluti suae propugnans, adclamationibus ira-
 torum militum impetuque cum conuiciis paene confossus est, obicientium,
 10 ideo Tripolitanos non potuisse defendi, quod ipsi ad expeditionalis usus
 praebere necessaria detrectarunt. 24. et ob haec trusus in carcerem,
 dum consultus super eo quid conueniet agi, decerneret imperator, solli-
 citatis (ut dabatur opinari) custodibus, in urbem Romam abierat, pro-
 fugus, ibique delitiscens, fatali lege discessit.

15 25. Hoc memorando fine externis domesticisque cladibus uexata,
 conticuit Tripolis, non indefensa, quia uigilauit Iustitiae oculus sempiternus,
 ultimaeque legatorum et praesidis dirae. diu enim postea huius 376
 modi casus emersit: solutus sacramento Palladius, destitutusque fastu
 quo tumebat, discessit ad otium. 26. et cum Theodosius ductor exer-
 20 cituum ille magnificus, oppressurus Firmum perniciosae coeptantem, ue-
 nisset in Africam, et proscripti Romani rem mobilem (ut iussum est)
 scrutaretur, inter chartas eius inuenta est et Meteri cuiusdam epistula,
 id continens 'domino patrono Romano Meterius', et in fine post multa
 nihil ad rem pertinentia: 'salutat te Palladius proiecticius, qui non
 25 aliam ob causam dicit se esse proiectum, nisi quod in causa Tripolita-
 norum apud aures sacras mentitus est'. 27. his litteris ad comitatum
 missis et lectis, Valentiniani iussu Meterius raptus, suam esse confitetur
 epistulam, ideoque Palladius exhiberi praeceptus, cogitans quas criminum

1 acernitatem	2 poniri	4 mortem	quoque (ex queque) accidente
5 at	6 est om.	criscentis	8 propugnans
10 tripolitanus ♂	usos	11 [ob h]aec	12 diu
pinari	17 ultimeque	18 distitutus quae	19sq. exercitum
21 Africam praescripti	22 esse	epistola	24 protecticius
iussum	27sq. confiteretur	28 epistolam	27 misisset

1 acerbitem EAG	2 puniri EAG	4 morte EAG	accedente GE
5 ac G	6 {est} Cl.	Crescentis EAG	9 conuiciis G
expeditionales EAG	12 dum G	conueniet Cl. c. c.	13 opinari AG
cessit G	17 ultricesque G	18 destitutusque EAG	19sq. exercituum EAG
21 et add. G	proscripti Kell.	nobilem A	22 est et G (rest. Pet.) est A
24 proiecticius G	27 missis et EAG	iussu EAG	confitetur HAG

- 376 coxerit moles, in statione primis tenebris observata, custodum absentia, qui festo die Christiani ritus in ecclesia pernoctabant, innodato gutture laquei nexibus interiit. 28. hoc fortunae secundioris indicio plene con-
 pecto, deletoque tristium concitore turbarum, exiluerunt Erecthius et
 Aristomenes e latebris, qui cum sibi iussas abscidi linguas didicissent, 5
 ut prodigas, ad longe remota declinarunt et abdita, doctoque super ne-
 fanda fraude Gratiano imperatore fidentius, — Valentinianus enim ob-
 ierat, — ad Hesperium proconsulem et Flavianum uicarium, audiendi
 sunt missi, quorum aequitas auctoritate nixa iustissima, torto Caecilio,
 aperta confessione cognouit, ipsum suasisse ciuib. . . grauarent men- 10
 tiendo legatos. haec acta secuta est relatio gestorum pandens plenissi-
 mam fidem; ad quam nihil responsum est.
- 370sq. 29. Et nequid coturni terribilis fabulae relinquerent intemptatum,
 hoc quoque post depositum accessit aulaeum. Romanus ad comitatum
 profectus, secum Caecilium duxit, cognitores accusaturum, ut inclinatos 15
 in prouinciae partem: isque Merobaudis fauore susceptus, necessarios
 sibi plures petierat exhiberi. 30. qui cum Mediolanum uenissent, frustra-
 que se tractos ob similitudines documentis probabilibus ostendissent, absoluti
 redierunt ad lares. Valentiniano tamen superstite, post superiora quae
 narrauimus, Remigius quoque digressus ad otium, laqueo uitam elisit, ut 20
 congruo docebimus loco.

2 ecclesiam	innudato	3 necibus	fortune	indicio	4 erethius
6 prodigas ei a longe	9 mixta	10 confusione	sine lac.	14 auleum	
16 prouincie	17 peterat	17sq. fr*ustra quae (fu. a)		18 obsimulatis	
19 ualentinianum	20 laquei eo uatam	21 AMMIANI MARCELLINI RERV.M			

GESTARVM · EXPLIC LIB · XXVIII · INCIPIT LIBER · XXVIII ·

2 ecclesia EAG	innodato EAG	3 nexibus EAG	inditio EAG
4 Erechthius AG	6 ut praedictum est Momms. (sed cf. Gell. 29, 1, 8)		
ut procaces Pet.	ad G om. E ci(to) ad Her.	9 nixa Lind.	10 confes-
sione EAG	(suis, ut) Cl. (c. p.)	15 accusaturum EAG	17 petierat EAG
18 ob simul(t)ates Val.	adsimulatis Nov.	19 Valentiniano EAG	20 laqueo
uitam EAG			

LIBER XXVIII.

1. *Theodorus Notarius Imperium affectat, et apud Valentem Antiochiae accusatus Maestatis, conuictusque cum plurimis criminis consciis interficitur.*
2. *Multi in Oriente ueneficiorum et aliorum criminum rei delati, damnatique, pars iure, pars iniuria iugulantur.*
3. *In Occidentis tractibus uaria Valentiniani Aug. saeuitiae et efferratae crudelitatis exempla.*
4. *Valentinianus A. Rhenum nauali ponte transgressus, culpa militis Macrianum Alamannorum Regem incautum capere non potuit.*
5. *Theodosius, Magister equitum per Gallias, Firmum Maurum Nubelis Reguli filium, qui a Valentiniano descuerat, multis proeliis atterit, ac demum eo ad uoluntariam mortem compulso, pacem Africae reddit.*
6. *Quadi, nefaria Gabinii Regis sui caede incitati, Pannonias et Vale-riam igni et ferro cum Sarmatis uastant, et legiones duas paene totas delent. De Claudii Praefectura Urbana.*

1. 1. Exacta hieme rex Persarum gentium Sapor, pugnarum fiducia 371
 pristinarum inmaniter adrogans, suppleto numero suorum abundeque
 firmato, erupturos in nostra catafractos et sagittarios et conductam
 miserat plebem. 2. contra has copias, Traianus comes et Vadamarius
 5 ex rege Alamannorum cum agminibus perrexere perualidis, hoc obseruare
 principis iussu adpositi, ut arcerent potius quam lacesserent Persas.
 3. qui cum uenissent Vagabanta, legionibus habilem locum, rapidos
 turmarum procursus hostilium in se ruentium acriter, exceperunt in-
 uiti, operaque consulta retrocedentes, ne ferro uiolarent aduersorum quem-
 10 quam primi, et iudicarentur discissi foederis rei, ultima trudente ne-
 cessitate, congressi sunt, confossisque multis, discessere uictores. 4. inter
 moras tamen utrimque secus temptatis aliquotiens leuibz proeliis, ua-
 rioque finitis euentu, pactis indutiis ex consensu, aestateque consumpta,
 partium discessere ductores, etiam tum discordes. et rex quidem Parthus,

1 gentior m2 ex gentium m1 3 nostro sagittarios ♂ 4 misit
 traganus 6 arderent lacesserant 7 nabilem 8 exciperunt 9 ora-
 que retrucidentes forro ♂ 10 sq. tradente recessitate 11 confossique
 13 induciis quae.

1 Pers(ic)arum Nov. gentium EA (rest. Pet.) gentis G senior Her. an (in)-
 gentior? Cl. 3 nostra AG 4 mise(ra)t Cl. c. c. Traianus G 6 dis-
 positi Madv. arcerent EAG lacesserent EAG 7 habilem Wm2 Val.
 nobilem EAG 8 exceperunt EAG 9 operaque G retrocedentes Wm2G
 10 trudente EG 10 sq. necessitate EAG 11 confossisque EAG

- 371 hiemem Ctesifonte acturus, redit ad sedes, et Antiochiam imperator Romanus ingressus. qui dum ibi moratur, securus interim hostium externorum, intestinis paene perierat fraudibus, ut aperiet series delata gestorum.
- 371-2 5. Procopius quidam, inquit homo, turbarum cupiditati semper 5 addictus, Anatolium detulerat et Spudadium palatinos, exigui quae de aerario interceperant, iussos, insidiari comiti Fortunatiano, molesto illi flagitatori. qui animi asperitate confestim ad insanum percitus modum, pro potestatis auctoritate, quam regebat, Palladium quendam, obscurissime natum, ut uneficum a memoratis conductum, et Heliodorum, fato- 10 rum per genituras interpretem, adigendos prodere quae scirent, praetorianae iudicio tradidit praefecturae. 6. cumque ad facti uel temptati quaestionem acrius ueniretur, exclamabat Palladius confidenter, leuia esse haec de quibus agitur, et praetereunda: alia se (si licuerit dicere,) monstraturum, metuenda et potiora, quae ingenti molimine iam prae- 15 structa, (nisi prospectum fuerit) uniuersa confundent. iussusque docere fidenter quae norat, rudentem explicuit immensum, adfirmans Fidustium praesidialem, et cum Irenaeo Pergamium, nomen imperaturi post Valentem, detestandis praesagiis, didicisse secretim. 7. et correptus Fidustius ilico, (namque aderat forte,) occulteque inductus uiso indice†, 20 nulla infitiatione obumbrare iam publicata conatus, rei totius calamitosum aperit textum, absolute confessus, se cum Hilario et Patricio, uaticinandi peritis, quorum Hilarius militauerat in palatio, de imperio consuluisse futuro: motasque secretis artibus sortes, et nuncupationem principis optimi, et ipsis consultoribus luctuosos exitus praedixisse. 25 8. atque cunctantibus quisnam ea tempestate omnibus uigore animi

1 hiemen tesifonte 3 apeririet (i alt. add. m2) dalata (a pr. m2 ex m1)
 5 quidem 6 natolium que 9 pestatis 10 beneficum 11 interpretaem
 11 sq. praetoriane 14 alia resillucuerat 15 metuendae potiora quam 17 fidem
 terque inmensum 18 praesidalem hereneo imperatori 19 destandis
 20 occultoque 22 et om. 23 uaticinandis 25 luctuosas 26 sq. animanti staret

1 hiemem EAG Ctesiphonte CAG rediit EG 3 aperiet Em2AG
 delata EA dilata G d(il)atata Reines. decla(r)a ta Pet. 5 quidam Em2AG
 6 Anatolium WG 8 a nimia G nimia E 9 potestatis EAG 10 uene-
 ficum AG 13 exclamat G 14 haec esse tr. G se si G licuerit EAG
 15 metuenda et G quae Em2AG 17 fidenter EAG explic(a)uit Nov. c. c.
 immensum EAG 18 praesidialem EA Irenaeo G hireneo E imperaturi G
 19 detestandis EAG 20 occulteque Nm2G indice uiso tr. Cl. c. c. u. in-
 dici(s ore) Nov. 22 et add. Val. 23 uaticinandi G uaticinandique EA
 peritos G 25 luctuosos EAG 26 scrutantibus Pet. 26 sq. animi
 antistaret EAG

antistaret, uisus est aliis excellere Theodorus, secundum inter notarios 371-2
adeptus iam gradum. et erat re uera ita ut opinati sunt. namque
antiquitus claro genere in Galliis natus, et liberaliter educatus, a primis
5 tissimus, semper officio loquere, quem retinebat, superior uidebatur,
altis humilibusque iuxta acceptus. solusque paene omnium erat, cuius
linguam non infrenem, sed dispicientem quae loqueretur, nullius clau-
debat periculi metus. 9. his addebat fidem Fidustius, excarnificatus
iam ad interitum, omnia quae praedixit, se indicante Theodorum per
10 Euserium didicisse, uirum praestabilem scientia litterarum, abundeque
honoratum: Asiam quippe paulo ante rexerat pro praefectis. 10. quo in
custodia condito, gestorumque uolumine imperatori recitato de more,
prodigiosa feritas in modum ardentissimae facis fusius uagabatur, elata
turpi adulatione multorum, maximeque omnium, praefecti praetorio tunc
15 Modesti. 11. qui dum formidine successoris agitaretur in dies, obum-
bratis blanditiarum concinnitatibus, cauillando Valentem, subrusticum
hominem, sibi uarie conmulcebat, horridula eius uerba et rudia, flosculos
Tullianos appellans, et ad extollendam eius uanitiem, sidera quoque, si
iussisset, exhiberi posse promittens.

20 12. Igitur et Theodorus a Constantinopoli, quam ex negotio fami-
liari petierat, rapi celeri iubetur effectum, et dum ille reducit, ex prae-
iudiciis uariis, quae diebus exercebantur et noctibus, plures a disiunctis-
simis regionibus trahebantur, dignitatibus et nobilitate conspicui. 13. cum-
que nec carceres publici, iam distenti, inclusorum cateruas, nec priuata
25 domicilia sustinerent, constipatione uaporata confertas, quoniam uinculis
maxima pars eorum attinebatur, et suam et proximi cuiusque uicem,
omnes horrebant. 14. aduenit aliquando tamen ipse quoque Theodorus,

1 theodoris 3 ingalliis natus ingalliis natus (in g. n. *pr. del. m1*) 6 pene
7 linguam (u *ex ai*) 8 idem 9 indicantem 10 enserium praestabili
11 *sq.* [prope fectis qui in custo]dia 13 ardentissime relata 14 adulationem
16 concinnantibus 17 uariae 18 tullianus 19 premittens 20 consti-
nopolis ♂ 22 que 24 ne destenti inclusorum iam cateruas
25 quam 27 at uenit tamem ♂

1 Theodorus *EAG* 8 (f)idem *Cl.* 9 indicante *Em2AG* 10 Euse-
rium *AG* Eusemum *Reines.* Eucacrium (*uel* Eucacrum) *Val.* Eucherium *Her.*
praestabile(m) *Corn.* 11 pro praefectis *G* quo *HAG* 13 elata *G*
14 adulatione *EAG* 16 concinnitatibus *AG* concinnationibus *E* 18 Tul-
lianos *EAG* 19 promittens *TAG* 24 nec *EAG* distenti *EAG*
iam *alt. del. Pet. Nov.* 25 quoniam *Nm2G* quia *A* qua *Em2* 26 cuiusque
om. G 27 aduenit *AG*

371-2 praemortuus et atratus, quo in deuia territorii parte abscondito, paratis omnibus quae indagines futurae poscebant, internarum cladum litui iam sonabant.

15. Et quia fallere non minus uidetur, qui gesta praeterit sciens, quam ille qui numquam facta fingit†: non abnuimus (neque enim ambi- 5 gitur,) salutem Valentis, et antea saepius per occultas coitiones, et tunc in extrema demersam, ferrumque ad iugulum eius prope adactum a militaribus, fato reflectente depulsum, quem lacrimosis in Thracia discrimini- 10 bus destinarat. 16. namque et in nemoroso quodam inter Antiochiam et Seleuciam loco, leni quiete post meridiem consopitus, a 10 Sallustio tunc scutario, et saepe alias adpetitus, insidiantibus multis, uitae terminis a primigenio ortu adscriptis, ausa inmania frenantibus, euadebat. 17. ut sub principibus Commodo et Seuero, non numquam accidebat, quorum summa ui salus crebro oppugnabatur, adeo ut post intestina pericula multa et uaria, alter in amftheatralli cauea cum ad- 15 futuris spectaculis introiret, a Quintiano senatore illicitae cupidinis homine, ad debilitatem paene pugione uulneraretur: alter inopinabili impetu, tempore aetatis extremo, a Saturnino centurione, consilio Plautiani praefecti, in cubiculo iacens, confoderetur, ni tulisset suppetias filius aduliscens. 18. quocirca etiam Valens erat uenia dignus, uitam quam 20 ereptum ire perfidi properabant, omni cautela defendens. sed inexpiable illud erat, quod regaliter turgidus, pari eodemque iure, nihil inter se distantibus meritis, nocentes innocentesque maligna insectatione uolucriter perurgebat, ut dum adhuc dubitaretur de crimine, imperatore non dubitante de poena, damnatos se quidam prius discerent quam su- 25 spectos. 19. adolecebat autem obstinatum eius propositum, admovente

1 adratuſ	2 future	6 tunt ♂	7 iulum (gu add. m3)	ad-
dictum	8 fatore fectende	11 tunt ♂	adpetenter	13 sq. numquam
acceptum accidebat tem octauianum exprocon (lac. 2 1/3 vs.) offensarum auctore				
(29, 3, 5—29, 5, 39, quatern. archetypi traiecit.)				
15 alteri (i m2 ex a) nam			a[m] fi[dre] *atrali	
16 quintiniano		ilicite cupidinis (d ex n)		17 a
penae	18 pautiani	21 [pe]rfidi	omnis	24 et 25 sq. suspectus

1 atratus AG parte territorii tr. G 2 cladium² EA Btl. 5 <con>fin-
git Nov. c. c. 7 iugulum EAG adactum G 8 reflectente EA reluctantante G
10 ac Pet. 11 appetitus G adpetenter rest. Pet. adpet(itus, lat)enter Her.
13 sq. numquam accidebat quorum summa G: codd. ceteri ut V: hic deficit mul-
tum Em2 15 alter in amphitheatrali EAG 16 Quintiano G 17 ad
EAG 18 Plautiani G 21 omni EAG 23 meritis <et immeritis> Momms.
24 ut Lind. 25 sq. suspectos HAG

stimulos auaritia, et sua et eorum qui tunc in regia uersabantur, nouos 371-2
hiatus aperientium, et siqua humanitatis fuisset mentio rara, hanc ap-
pellantium tarditatem: qui cruentis adulationibus, institutum hominis
mortem in acie linguae portantis, ad partem pessimam deprauantes,
5 omnia turbine intempestiuo perflabant, euersum ire funditus domus opu-
lentissimas festinantes. 20. erat enim expositus accessu insidiantium et
reclusus, uitio gemino perniciose implicitus, quod intoleranter irascebatur,
tunc magis cum eum puderet irasci, et quae facilitate priuati opertis
susurris audierat, an uera essent, excutere tumore principis supersidens,
10 pro ueris accipiebat et certis. 21. inde factum est ut clementiae
specie, penatibus multi protruderentur insontes, praeceps in exilium
acti, quorum in aerario bona coacta, et ipse ad quaestus proprios redi-
gebat, ut damnati cibo precario uicitarent, angustiis formidandae pau-
pertatis adtriti, cuius metu uel in mare nos ire praecipites, suadet
15 Theognis poeta uetus et prudens. 22. quae etiam si recta fuisse, con-
cesserit quisquam, erat tamen ipsa nimietas odiosa. unde animaduersum
est recte hoc definitum, nullam esse crudeliorem sententiam ea, quae est
(cum parcere uidetur) asperior.

23. Igitur cum praefecto praetorio, summatibus quaesitis in unum,
20 quibus cognitiones commissae sunt, intenduntur eculei, expediuntur pon-
dera plumbea, cum fidiculis et uerberibus, resultabant omnia truculentae
nocis horroribus, inter catenarum sonitus 'tene claude conprime abde'
ministris officiorum tristium clamitantibus. 24. et quoniam addici post
cruciabiles poenas uidimus multos, ut in tenebrosis rebus confusione cuncta
25 miscente, summatim quia nos penitissima gestorum memoria fugit, quae
recolere possumus, expeditius absoluemus.

1 stimulus	uastabantur	2 hiatus	3 cruentes	4 morte emi-
nacie lingae ♂	pertantes (-tis m2)	5 perflauante uersum	5 sq. opu-	
pulentissimas	7 perniciose	8 sq. irasci et quae facilitate—susurris	add. m2	
in mg.	11 poenatibus	protuderentur	preceps	12 questus
				12 sq. redi-
digebatur ut	13 praecario	14 praecipitas ♂	16 obdiosa	anima
aduersum	17 que ♂	18 con	19 quaesitum munum	20 interduntur
21 uelueribus	22 somtus	23 addi		

1 stimulus EAG	uersabantur EAG	2 hiatus EAG	3 cruentis
WAG	4 mortem in acie EAG	portantis EAG	5 perflabant euer-
sum G	perflante uersum EA	8 facilitate WG	11 protruderentur
Em2AG	praecip(ite)s Gdt.	12 aerariu(m) Val.	12 sq. redige-
bat G	16 odiosa EAG	animaduersum EAG	18 cum EAG
			19 quae-
			sitis in unum AG
			que in unum coactis E
			20 intenduntur Wm2G
			21 uer-
			beribus Wm2AG
			22 sonitus EAG
			adde Momms. (cf. Liv. 26, 16, 3) obde
			Her. (cf. Prud. Perist. 5, 95)
			23 addici G abdi Momms.

371-2

25. Primo intro uocatus post interrogatiunculas leues, Pergamius, a Palladio (ut dictum est) proditus, quaedam inprecationibus praescisse nefariis, sicut erat inpendio eloquentior, et in uerba periculosa proiectus, inter ambigentes iudices, quid prius quaeri debeat quidue posterius, dicere audacter exorsus, multa hominum milia quasi consociorum sine 5 *fine* strependo fundebat, modo non ab extremo Atlante, magnorum criminum arguendos poscens aliquos exhiberi. quo (ut consarcinante nimis ardua) morte multato, aliisque gregatim post illum occisis, ad ipsius Theodori causam quasi ad Olympici certaminis puluerem, peruenitur. 26. eodem die inter complura alia hoc quoque euenerat triste, quod 10 Salia, thesaurorum paulo ante per Thracias comes, cum de uinculis educitur audiendus, et calceo inserit pedem, quasi ruina incidentis inmensi terroris repente percussus, animam inter retinentium manus effluit.

27. Constituto itaque iudicio, et cognitoribus praescripta ostentantibus legum, sed ex uoluntate dominantis moderantibus momenta causarum, 15 horror peruaserat uniuersos. totus enim deuius ab aequitate dilapsus, iamque eruditior ad laedendum, in modum harenariae ferae, si admotus quisquam fabricae diffugisset, ad ultimam rabiem saeuiebat.

28. Inducti itaque Patricius et Hilarius, ordinemque replicare iussi gestorum, cum inter exordia uariarent, fodicatis lateribus, inlato tripede 20 quo utebantur, adacti ad summas angustias, aperiunt negotii fidem, ab ipsis exordiis replicatam. et prius Hilarius:

29. 'Construximus' inquit 'magnifici iudices, ad cortinae similitudinem Delficae, diris auspiciis, de laureis uirgulis, infaustam hanc mensulam, quam uidetis, et inprecationibus carminum secretorum, choragiis- 25 que multis ac diuturnis, ritualiter consecratam, mouimus tandem: mouendi autem quotiens super rebus arcanis consulebatur, erat institutio talis. 30. conlocabatur in medio domus, emaculatae odoribus Arabicis undique,

1 uocatu	interrogat iungulas	2 dictus	inpraecationibus	4 debat
5 sq. sinestrepido	(-pendo, m2)	6 aut	9 theodoro ♂	odolympico
10 uenerat	11 salia thos aurorum	13 retinentiam	14 praescriptis	
15 monenta	16 uniuersis	18 rabiem seuiebat	23 inquit	24 delfice
25 inpraecationibus	27 archanis	28 aemaculatae		

1 uocatus Wm2	C. F. W. M. uocatur Nm2A	uocatu WG	interrogatiunculas Wm2AG	2 dictum EAG	3 loquentior Btl.	4 debeat EG
debebat A an deb(eb)it? Cl.	6 fine add. G	ab G ut EA	8 argu(t)a C. F. W. M.	9 ad Olympici Wm2AG: ad del. Nov.	10 euenerat G	11 Salia thesaurorum AG
13 retinentium WAG	14 praescripta G	15 ponderantibus Pet.	momenta EAG	16 uniuersos EG	18 rabiem EAG	
20 tripode EG	22 replicati Nov.	prior g	27 archanis EAG			

lance rotunda † pure superposita, ex diuersis metallicis materiis fabre- 371-2
 facta. cuius in ambitu rotunditatis extremo, elementorum uiginti quat-
 tuor scriptiles formae incisae perite, diiungebantur spatiis examine
 dimensis. 31. ac linteis quidam indumentis amictus, calciatusque itidem
 5 linteis soccis, torulo capiti circumflexo, uerbenas felicis arboris gestans,
 litato conceptis carminibus numine, praescitorum auctore, caerimoniali
 scientia supersistit cortinulae s pensilem anulum librans, aptum
 ex Carpathio filo perquam leui, mysticis disciplinis initiatum: qui per
 interualla distincta, retinentibus singulis litteris, incidens saltuatim,
 10 heroos efficit uersus, interrogationibus consonos, ad numeros et modos
 plene conclusos, quales leguntur Pythici uel ex oraculis editi Branchi-
 darum. 32. ibi tum quaerentibus nobis, qui praesenti succedet imperio,
 quoniam omni parte expolitus fore memorabatur, et adsiliens anulus,
 duas perstrinxerat syllabas *ΘEO* cum adiectione litterae posterae, ex
 15 clamauit praesentium quidam, Theodorum praescribente fatali necessitate
 portendi. nec ultra super negotio est exploratum: satis enim apud nos
 constabat hunc esse qui poscebatur.'

33. Cumque totius rei notitiam ita signate sub oculis iudicum
 subiecisset, adiecit beniuole, id Theodorum penitus ignorare. post haec
 20 interrogati, an ex fide sortium quas agitabant, ea praescierint, quae
 sustinerent: uersus illos notissimos ediderunt, clare pronuntiantes, capi-
 talem eis hanc operam scrutandi sublimiora cito futuram: nihilo minus
 tamen ipsi quoque cum cognitoribus, principi caedis incendiaque flagi-
 tantes, furias imminere; quorum tres ponere sufficiet ultimos:

2 ambitur	3 scriptilis	examinatae	4 hac	5 torulo capite
berbenas	6 praescitorum	7 cortinules (<i>lac. 8 litt.</i>)	artum	8 initatum
10 ero os	consonans	11 araculis et editi	12 succidet	14 et cum
littere postrema	18 iudicum	<i>ex</i> sudicum	19 paenitus	23 ipsi
23 sq. incendi atque flatantes	24 res			

1 turi *Momms. del. C.F.W.M. ut dittogr.* 2 ambitu *EAG* 3 scrip-
 tiles *AG* 4 ac *E C.F.W.M. has G hanc Wm2* calceatusque *G* 5 torulo
EG capiti *Nm2 Val.* uerbenas *EAG* 6 praescitorum *N praescitionum G*
 praesagitionum *Corn.* 7 cortinulas *G cortinulis Val.* cortinulae s(aceros)
Gdt. c. s(acrae) Her. c. s(ollemniter) Brakm. c. s(inistra) Nov. c. s(acratae)
Wünsch aptum *Wagn.* artum *HG* sartum *EA* aptus *Ilberg* tortum *Günther*
 8 carpathio *A carpathio G* carbasio *Val.* initiatum *EAG -tus Corn.* 9 re-
 cinentibus *C.F.W.M. Ellis* 10 heroos *HAG* consonos *G* 11 oraculis
 editi *EAG (aed- E)* 12 succedet *WAG* 13 et om. *G* 14 *ΘEO Val.*
 et *EAG (s)et Pet.* posterae *Her.* postremae *E Gdt.* proximae *Eyss.* 23 ipsi
AG caedes *Em2G* incendiaque *EG* 23 sq. flagitantes *G* flatantes *de-*
fend. Her. 24 tres *AG*

371-2

οὐ μὲν νηποινίγε σὸν ἔσσεται αἷμα καὶ αὐτοῖς
 Τισιφόνῃ βαρύμηνις ἐφοπλίσσει κακὸν οἶτον
 ἐν πεδίοισι Μίμαντος ἀγαιομένοιο Ἕρκης

quibus lectis, unguibus male mulcati, separantur exanimis. 34. postea ut cogitati sceleris officina pateret aperte, honoratorum inducitur globus, uertices ipsos continens rerum. cumque nihil praeter se quisque cernens, ruinam suam inpelleret super alium, permissio quaesitorum coeptans dicere Theodorus, primo in precem ueniale prostratus, dein artius respondere compulsus, ostendit se cognita per Euserium, ne ad imperatorem referret, ut conatus est aliquotiens, ab eo prohibitum, adserente, non adpetitu regni occupandi illicito, sed ratione quadam indeclinabilis fati, id quod sperabatur, ultro uenturum. 35. deinde haec eadem Euserio sub cruenta quaestione confesso, confutabant Theodorum litterae suae, per ambagis obliquas ad Hilarium scriptae, quibus spe iam firma concepta ex uatibus, de re non cunctabatur, sed tempus patrandae cupidinis quaeritabat.

36. Quibus post haec cognita sequestratis, Eutropius Asiam proconsulari tunc optinens potestate, ut factionis conscius arcessitus in crimen, abscessit innocuus, Pasifilo eximente philosopho, qui ut eum mendacio iniusto peruerteret, crudeliter tortus, de statu robustae mentis non potuit deturbari. 37. his accessit philosophus Simonides, adulscens ille quidem, uerum nostra memoria seuerissimus. qui cum audisse negotium per Fidustium deferretur, et causam non ex ueritate sed ex unius nutu pensari sensisset, didicisse se dixit praedicta, et comissa pro firmitate animi tacuisse.

25

1 sqq. OYMANN HTIO INI YEYONEC CET AI MM KAIATY OIC TICI
 ΦΩΝΗΒΑ ΡΥΜΗ ΝΙC ΕΦΟΠ ΑΗCΕΙ ΚΑΚΟΝΟΙΤΟ ΝΕΝ ΠΕΑ ΙΟΙCΙ ΜΜΑΝΤΟ
 CATA EO ΜΕΝΟΚΑΡ hoc 4 quibus m2 ex quibus m1 mulcatis 5 hone-
 ratorum 5sq. globi 8 pacem postratus 9 actius recognata at
 10 referre 12 hac 13 confessione 19 parsifilo 20 iniusto destatur
 ubi istae 24 pensaris iussisset

1 μὲν G νηποινί A ἀτίμητὸν G γε σὸν G αἷμα G 2 ἐφοπλί-
 σει Gron. ἐφοπιάσει G 3 * αὐτῶν ἐν πελοδὶς ἡμμαντος καιομένοιο καὶ
 ἀγαιομένοιο Ἕρκης Haupt 4 quibus <uersibus>? Her. mulcati G
 supinantur C.F.W.M. 5 honoratorum EAG 5sq. globus AG 7 per-
 missu Val. permissio rest. Pet. 8 precem Val. prostratus EAG 9 artius
 Cm2 Val. altius EA coactius G se cognita A re cognita EG Eucarium
 Val. 10 referret HAG 12 haec G 13 Eucario Btl. confesso G
 14 ambages HAG 19 Pasiphilo G 20 iniusto G de statu robustae
 AG 24 pensari AG sensisset G sciuisset A uidisset Val. sed Gdt.

38. Quis omnibus perspicaciter inquisitis, imperator cognitorum 371-2
consultationi respondens, sub uno proloquio cunctos iubet occidi, et uix
sine animorum horrore, funestum spectaculum multitudine innumera
contuente, et onerante questibus caelum (namque singulorum mala om-
5 nium esse communia credebantur,) ducti uniuersi flebiliter iugulantur,
praeter Simonidem — quem solum saeuus ille sententiae lator, efferatus
ob constantiam grauem, iusserat flammis exuri. 39. qui uitam ut do-
minam fugitans rabidam, ridens subitas momentorum ruinas, immobilis
conflagrauit, Peregrinum illum imitatus (Protea cognomine) philosophum
10 clarum, qui cum mundo digredi statuisset, Olympiae quinquennali certa-
mine, sub Graeciae conspectu totius, escenso rogo quem ipse construxit,
flammis absumptus est. 40. et post hunc diebus secutis, omnium fere
ordinum multitudo, quam nominatim recensere est arduum, in plagas
calumniarum coniecta, percussorum dexteris fatigauit, tormentis et plumbo
15 et uerberibus ante debilitata, *sumptum*que est de quibusdam sine spira-
mento uel mora supplicium, dum quaeritur an sumi deberet, et ut pe-
cudum ubique trucidatio cernebatur.

41. Deinde congesti innumeri codices, et acerui uoluminum multi,
sub conspectu iudicum concremati sunt, ex domibus eruti uariis, ut in-
20 liciti, ad leniendam caesorum inuidiam, cum essent plerique liberalium
disciplinarum indices uariarum et iuris.

42. Neque ita multo post Maximus ille philosophus, uir ingenti
nomine doctrinarum, cuius ex uberrimis sermonibus ad scientiam co-
piosus, Iulianus exstitit imperator, oraculi supra dicti uersus audisse
25 insimulatus, seque conperisse adsensus, sed reticenda professionis consi-
deratione non effudisse, uerum ultro praedixisse consultores ipsos sup-
pliciis poenalibus perituros, Efesum ad genuinam patriam ductus, ibique
capite truncatus†, sensit docente periculo postremo, quaesitoris iniquita-
tem omnibus esse criminibus grauiorem. 43. constrictus etiam Diogenes
30 laqueis impiae falsitatis, uir nobili prosapia editus, ingenio facundia
forti, suauitateque praestans, dudum Bithyniae rector, ut opimum patri-

2 consultatione	4 continente	quaestibus	6 saeuus	7sq. ut
domina ut	8 immobiles	9 filosofum	11 grecias	15 sum quees
22 philophus	24 surra	30 impie	prosepiae	ingenio (i pr. ex u)
31 fortis suauitatae quae praestans	bythiniae	et (pro ut)		

2 consultationi <i>EG</i>	4 contuente <i>AG</i>	6 saeuus <i>Wm2AG</i>	7sq. dominam
<i>EAG</i>	8 immobilis <i>EAG</i>	11 Graeciae <i>WAG</i>	ascenso <i>AG</i>
15 sumptumque	est <i>EAG</i>	16 queritur <i>EAG</i>	20 plerisque <i>Momms.</i>
24 supra <i>EAG</i>	28 capite <i>om. G</i>	c. (absciso) <i>Nov.; c. p.</i>	periculo <i>Wm2AG</i>
30 prosapia	<i>EAG</i>	31 forti <i>Pet. forensi G</i>	orís <i>Corn.</i>
Bithyniae <i>HAG</i>	ut <i>EAG</i>		

371-2 monium eius diriperetur, capitali est poena adfectus. 44. ecce autem Alypius quoque, ex uicario Britanniarum, placiditatis homo iucundae, post otiosam et repositam uitam, (quoniam huc usque iniustitia tetenderit manus,) in squalore maximo uoluntatus, ut ueneficus reus citatus est, cum Hierocle filio adulescente indolis bonae, urgente Diogene quodam, 5 et uili et solo, omnique laniena excruciato, ut uerba placentia principi, uel potius accersitori, loqueretur: quo cum poenis non sufficerent membra, uiuo exusto, ipse quoque Alypius, post multationem bonorum exulare praeceptus, filium miserabiliter ductum ad mortem, casu quodam prospero reuocatum, excepit. 10

2. 1. Per id omne tempus, Palladius ille, coagulum omnium aerumnarum, quem captum a Fortunatiano docuimus primum, ipsa sortis infirmitate, ad omnia praeceptus, clades alias super alias cumulando, lacrimis uniuersa perfuderat luctuosis. 2. nactus enim copiam nominandi, sine 15 fortunarum distantia, quos uoluisset, ut artibus interdictis inbutos, ita ut ferarum occulta uestigia doctus obseruare uenator, multos intra casses lugubres includebat, quosdam ueneficiorum notitia pollutos, alios ut adpetitoribus inminuendae conscios maiestatis. 3. et ne uel coniugibus maritorum uacaret miseras flere, inmittebantur confestim qui signatis 20 domibus inter scrutinia suppellectilis patris addicti, incantamenta quaedam anilia uel ludibriosa subderent amatoria, ad insontium perniciem concinnata: quibus in iudicio recitatis, ubi non lex non religio non aequitas ueritatem a mendaciis dirimebat, indefensi bonis ablati, nullo contacti delicto, promiscue iuuenes alique, membris omnibus capti, ad supplicia sellis gestatoriis ducebantur. 4. inde effectum est per orien- 25

2 brittaniorum	uicandae	4 beneficus	5 hiero clifio	ursente
6 sine lac. omneque	ad	7 cumque	11 it	12 fortuneatione
12 sq. infirmitate	14 nominandis in	16 casses	17 ueneficiorum noti-	
tiam	19 miseras	20 suppellectilis	nec canta menta	21 uel ute-
briosa	22 excitatis	23 nulli	24 promissae	25 gestoriis
fectum				

2 iucundae *EAG* -iarum *Nm2AG* 4 ueneficus *E Cl.* ueneficii *G* uene-
ficiis *Wm2A* 5 Hierocle filio *G* Hierocliphis *N* Hieroglyphio *A* urgente
EAG 6 lac. post solo *indic. Her.* omnique *HAG* ut *AG* 7 arces-
sitori *G* cum *G* 10 recepit *G* 11 id *WAG* 12 Fortunatiano *AG*
12 sq. infirmitate *G* 14 nominandi sine *G* 16 casses *EAG* 17 ueneficiorum
AG notitia *EAG* 19 miseras *EAG* 20 patris *restit. Pet.* poenis *G*
incantamenta *G* 21 uel ludibriosa *G* 22 recitatis *G* lec(t)itatis *Pet.*
23 nullo *G* 24 promiscue *EG* (an -ce ? *Cl.*) <inu>ali<di>que *Corn.* 25 sup-
plicium *G* gestatoriis *G* <ef>fectum *Cl.* factum *EAG*

tales prouincias, *ut* a dominis metu similium exurerentur libraria omnia: 371-2
 tantus uniuersos inuaserat terror. namque ut pressius loquar, omnes ea
 tempestate uelut in Cimmeriis tenebris reptabamus, paria conuiuis Si-
 culi Dionysii pauitantes, qui cum epulis omni tristioribus fame sagina-
 5 rentur, ex summis domorum laqueariis, in quibus discumbebant, saetis
 nexos equinis, et occipitiis incumbentes, gladios perhorrebant.

5. Tunc et Bassianus, praeclaro genere natus, notarius militans inter
 primos, quasi praenoscere altiora conatus, licet ipse de qualitate partus
 uxoris consuluisse firmaret, ambitioso necessitudinum studio, quibus tege-
 10 batur, morte ereptus, patrimonio opimo exutus est.

6. Inter fragores tot ruinarum, Heliodorus, tartareus ille malorum
 omnium cum Palladio fabricator, mathematicus (ut memorat uulgus,) *con-*
loquiis ex aula regia praepigneratus abstrusis, iam funebres aculeos
exertabat, omni humanitatis inuitamento ad prodenda quae sciret uel
 15 fingeret, laccessitus. 7. nam et sollicitius cibo mundissimo fouebatur, et
 ad largiendum pelicibus, merebat aes conlativum graue, et incedebat
 passim ac late, os circumferens uultuosum, omnibusque formidatum, ea
 fiducia sublatur, quod ad lupanar, quo (sicut ipse uoluit,) liberius uer-
 sabatur, cubiculariis officiis praepositus, adsidue propalam uentitabat,
 20 elogia parentis publici praeferens, futura pluribus luctuosa, 8. per quae
 eum (ut forensium causarum patronum,) quid in primis orationis partibus
 conlocaret, ut proficere possit facilius et ualere, quibusue figurarum com-
 mentis, splendida loca adtemptare debeat praemonebat.

9. Et quoniam longum est *narrare omnia* quae cruciarius ille con-

1 prouincias ad omnis	2 pressus	3 cimerris	riptabamus
3sq. conuiuiis aculi dyonisii	4 aepulis	4sq. famae sacinantur	5 saettis
6 aequinis	occupitiis	glodiis	7 procero generatus
14 extabat	prodendi	15 pollicitus	16sq. incedebat passima ac
17 for-	18 coluit	18sq. seruabatur	19 adsiduæ
midatis	18sq. seruabatur	19 adsiduæ	20 elongia
perferens	que	23 adtemp[tare—praemonebat]	24 (sine lac.) quae

1 <ut> a dom(i)nis	Her. ut omnes G	exurerent G	2 praessius
EA expressius G	3 Cimmeris G	reptabamus EAG	conuiuis AG
3sq. Siculi EAG	4sq. saginantur EAG	5 setis EAG	6 occipitiis
EAG gladios EAG	9 praec(l)aro gener(e)natus Her. procerum g. n. G		
11 tartareus Wm2AG	14 exertabat Val. excitabat EAG		prodenda
Wm2G	15 sollicitius G	16 incedebat EAG	17 ac late EA elate G
que om. EG	formidatum Her. (cf. 14, 11, 23)	formidatus EAG	18 quod
Em1G	uoluit G	18sq. uersabatur Em2 Val.	20 elogia EAG
reus Lind.	per quae Her. per(ite)que Momms.		22 facilius Valens G
23 praemonebatur G (-bat rest. Momms. Her.)			24 <narrare (iam Nov.) omnia> quae Cl. et Her. quod Gdt.

371-2 flauit, hoc unum edisseram, quam praecipiti confidentia, patriciatus columina ipsa pulsauit. qui ex clandestinis (ut dictum est) regionum confabulationibus inmaniter adrogans, et ipsa uilitate ad facinus omne uenalis, egregium illud par consulum, Eusebium et Hypatium (germanos fratres) Constanti principis quondam adfines, ad cupidinem altioris for- 5 tunae erectos, et consuluisse et agitasse quaedam super imperio detulit, addens itineri ad mendacium fecte constructo, quod Eusebio etiam principalia indumenta parata sint. 10. quibus haustis auenter, fremibundus et minax, cui nihil licere debuerat, quia omnia sibi licere etiam iniusta existimabat, inremisse ab extremis regionum interuallis exhibitis omni- 10 bus, quos solutus legibus accusator perducere debere, profunda securitate mandarat, suscipi quaestionem criminose praecepit. 11. cumque nodosis coartationibus aequitate diu calcata, et nexibili adseueratione perditum nebulonis durante, nullam confessionem exprimere tormenta grauia potuissent, ablegatosque ab omni huius modi, conscientia ipsa uiros ostenderet claros, calumniator quidem ita ut antea honorabiliter colebatur, illi uero exilio et pecuniariis addicti dispendiis, paulo postea reddita sibi multa, sunt reuocati, dignitatibus integris et splendore.

12. Nec tamen post haec tam paenitenda, repressius actum est uel pudenter, non reputante alta nimium potestate, quod recte institutis ne 20 cum inimicorum quidem incommodis, in delicta conuenit ruere uoluntaria, nihilque sit tam *deforme* quam ad ardua imperii supercilia, etiam acerbiter naturae adiungi. 13. sed Heliodoro (incertum morbo an quadam excogitata ui) mortuo (nolim dicere *sero*: 'utinam nec ipsa res loqueretur!') funus eius per uispillones elatum, pullati praecedere ho- 25 norati complures, inter quos et fratres iussi sunt consulares. 14. ibi

1 edisseram quamquam	2 regionum	3 facinus	7 fictae	quo
9 omni	10 externis	exibitis	12 praecipit	13 aequitatae
et nixi uilia	16 daros	honorabiliter	17 e	19 repraesentius aetum
20 instituti sine	21 delecta	22 deforme om.	22sq. aetiam acerbiter	
24 noli* (fu. n)	sero om.	25 funes	uis pillonis	polleati procedere
26 effrater	consulares			

1 edisseram EAG	quam Val.	2 regionum G	3 facinus EAG
7 quod EAG	9 omnia EAG	10 extremis G	12 praecipit EA
13 calca<ta> Her. (cf. 21, 13, 13)	iactata G laq<uea>ta Corn.		et nexibili Lind.
et uix uili EA	nixis G et inflexibili Corn.	15 conscientia ueritas ipsa G	
16 claros EAG	17 et EAG	addicti Btl.	19 actum EAG
20 institutis ne AG	21 delicta EAG	22 <deforme> Val. (cf. Cic. ad Q. fr. I 1, 37)	iniquum add. G, dirum A
23 acerbiter EAG	24 aliqua G	no-	
lim G dicere <sero> Momms.	25 funus EAG	uespillones AG	pul-
lati praecedere G	26 et fratres EAG	consulares EAG	

tunc rectoris imperii caries tota stoliditatis apertius est profanata, qui 371-2
cum abstinere inconsolabili malo rogaretur obnixe, inflexibilis mansit,
ut uideretur aures ocllusisse ceris (quasi scopulos Sirenios transgres-
suras). 15. superatus tamen precibus destinatis, tandem nudatis capiti-
bus, infaustam bustuarii libitinam ad usque sepulchrum incedentes *et*
pedibus, quosdam etiam complicatis articulis, praecire mandauit. horret
mens reminisci, quo iustitio humilitati tot rerum apices uisebantur, et
praecipue consulares, post scipiones et trabeas et fastorum monumenta
mundana. 16. inter quos omnes *ab* adulescentiae *rudimentis* uirtutum
pulchritudine commendabilis, noster Hypatius praeminebat, uir quieti pla-
cidique consilii, honestatem lenium morum uelut ad perpendicularum librans,
qui et maiorum claritudini gloriae fuit, et ipse posteritatem mirandis
actibus praefecturae geminae decorauit.

17. Accesserat hoc quoque eodem tempore ad Valentis ceteras
laudes, quod cum in aliis ita saeuiret infeste, ut poenarum maiores *aegre*
ferret finiri cum morte dolores, Numerium tribunum, malitia quendam
exsuperantem, isdem diebus conuictum, confessumque quod exsecto uiuae
mulieris uentre, atque intempestiuo partu extracto, infernis manibus
excitis, de permutatione imperii consulere ausus est, familiaritatis con-
tuitu, ordine omni musante, abire iussit inlaesum, salutem et inuidendas
opes et militiae statum, integrum retenturum.

18. O praeclara informatio doctrinarum, munere caelesti indulta
felicibus, quae uel uitiosas naturas saepe excoluisti! quanta in illa ca-
ligine temporum correxisses, si Valenti scire per te licuisset, nihil aliud

1 rectores	2 ineosolabili	obnixae	3 ocllusisse caeris	sco-
pulos (c <i>ex</i> t)	4 praecibus	5 bustuari	5sq. incidentes	pedibus
7 nunc reminiscit	uisibantur	8 praecipuae	traueas	9 omnes adu-
liscentiae uirtutum	11 perpeniculum	12 posteritate	15 infestae	
15sq. maturis (<i>lac.</i> 7 <i>litt.</i>)	ferret	16 dolens numen	17 et superantem	
hisdem	19 familiaritateis	22 muneris	23 sepe excoluisti	24 cor-
rexisse	ualentis			

1 rectoris	2 inconsolabili <i>Nm2AG</i>	3 ocllusisse <i>AG</i>	Sireneos <i>G</i>
5 bustuarii <i>EAG</i>	incedentes <i>EAG</i>	et <i>add. Val.</i>	7 mens <i>Cl.</i> animus
(<i>pro</i> nunc) <i>A Btl.</i>	reminisci <i>EAG</i>	qua iustitia <i>G</i>	qua tristitia <i>Corn.</i>
humiliati <i>AG</i>	8 trabeas <i>EAG</i>	9 <ab> adulescentiae <rudimentis> <i>Her.</i>	
(<i>cf.</i> 27, 9, 8) adulescentia et <i>G</i> adolescentiae <i>EA</i>	<ex> adolescentia <i>Wagn.</i>	<ab>	
a. Nov.	11 perpendicularum <i>EAG</i>	12 posteritatem <i>EAG</i>	15 moras
(maiores <i>Her.</i>) aegre <i>G</i> maturi(u)s <uim prae se> <i>Brakm.</i>	16 dol(or)es		
Numeri(um) uel Numen(ium) <i>Her.</i>	Pollentianum <i>G</i>	19 familiaritatis <i>Val.</i>	
familiaritatis eius <i>EG</i>	familiaritate eius <i>A</i>	19sq. intuitu <i>G</i>	20 mussante
<i>AG</i>	23 excoluisti <i>EAG</i>	24 correxisses <i>EAG</i>	Valenti <i>Em2AG</i>

371-2 esse imperium, ut sapientes definiunt, nisi curam salutis alienae, bonique esse moderatoris, restringere potestatem, resistere cupiditati omnium rerum, et inplacabilibus iracundiis, nosseque (ut Caesar dictator aiebat,) miserum esse instrumentum senectuti recordationem crudelitatis, ideoque de uita et spiritu hominis, qui pars mundi est et animantium numerum complet, laturum sententiam, diu multumque cunctari oportere†, nec praecipiti studio, ubi inreuocabile factum est, agitari, ut exemplum est illud antiquitati admodum notum. 19. apud proconsulem Asiae Dolabellam, Smyrnaea mulier subolem propriam et maritum uenenis necasse confessa, quod filium e matrimonio priore susceptum occiderint, et conperendinata cum consilium ad quod res ex more delata est, anceps, quid inter ultionem et scelus statui debeat, haesitaret, ad Areopagitas missa est (Athenienses iudices tristiores), quorum aequitas deorum quoque iurgia dicitur distinxisse. hi causa cognita centesimo post anno cum accusatore mulierem adesse iusserunt, ne aut absoluerent ueneficam, aut ultrix necessitudinum puniretur. ita numquam tardum existimatur, quod est omnium ultimum.

20. Post commissa iniquitatibus uariis ante dicta, et inpressas foede corporibus liberis, quae superuixerant, notas, inconuius Iustitiae oculus, arbiter et uindex perpetuus rerum, uigilauit adtente. namque caesorum ultimae dirae, perpetuum numen ratione querellarum iustissima commouentes, Bellonae accenderant faces, ut fides oraculi firmaretur, quod nihil inpune praedixerat perpetrari.

1 aliaenae	2sq. omnem	3 quae	6 latorum	7 inreuocabulum
9 dolabellamyrna	(lac. 11 litt.)	propriam	mari	10sq. eeo m1
arimonia m2 (ri ex li) et	11 rex	11sq. dilata	13 areo pagites	15 aegustatore (accusatore m3)
16 beneficium	18sq. inpressus fide	19 que		
inconuius	20 uigilanti	21 dire	numeratione quaerellarum	22 bello
ne accederant	ut om.			

2sq. omnium EAG	6 laturum AG	7 opere G	inreuocabile EAG
9 Dolabellam Smyrnaea AG	Dolabellam Smyrna Wm2	<mulier subolem> Her. (cf. Gell. 12, 7, 1)	materfamilias filium G subolem A filium Wm2 proprium Wm2G
maritum Wm2AG	10 e matrimonio (priore) Her. ex alio matrimonio Gdt.	ex priore uiro G ex alio marito A	10sq. <susceptum occiderint> Her. ab eis occisum comperisset G ab eis comperit neatum A
11 res Wm2A om. EG	11sq. delata E	13 Areopagitas EAG	13 accusatore EAG
16 ueneficam AG	ueneficium N (prob. Val., conlato Gell.)	18 inpressas foede G	19 inconuius Eyss. inconuiens AG
20 uigilauit G	perpetuum G	numen ratione E Val.	22 commouente G
accenderant EAG	ut EAG		

21. Dum haec quae supra digesta sunt, Antiochiae Parthico fra- 372
 gore cessante, per intestinas dilatantur aerumnas, coetus furiarum
 horrificus, post conuolutos multiplices casus, ab eadem urbe digressus,
 ceruicibus Asiae totius insedit hoc modo. 22. Festus quidam Triden-
 5 tinus ultimi sanguinis et ignoti, in nexum germanitatis a Maximino di-
 lectus, ut sodalis et contogatus, decernentibus fatiis, ad orientem trans-
 gressus est, ibique administrata Syria magisterioque memoriae peracto,
 bona lenitudinis et reuerentiae reliquit exempla, unde regere Asiam
 proconsulari potestate exorsus, uelificatione tranquilla, ut aiunt, fere-
 10 batur ad gloriam. 23. audiens autem Maximinum optimo cuique exitia-
 lem, obtrectabat subinde actibus eius, ut perniciosus et foedis. sed cum
 impie peremptorum exsequiis suffragantibus, ad praefecturam uenisse
 hominem conperisset inmeritum, exarsit ad agenda sperandaque similia,
 et histrionis ritu mutata repente persona, studio nocendi concepto, in-
 15 cedebat oculis intentis ac diris, praefecturam autumans adfore prope
 diem, si ipse quoque se contaminasset insontium poenis. 24. et quam-
 quam sint multa et uaria, quae (ut leuius interpretemur,) egit asper-
 rime: pauca tamen dici sufficiet, quae sunt nota *ac* peruulgata, ad aemu-
 lationem eorum commissa, quae facta sunt Romae. ratio enim eadem
 20 est *ubique* recte secusue gestorum, etiam si magnitudo sit dissimilis
 rerum. 25. philosophum quendam Coeranum, haut exilis meriti uirum,
 ea causa tormentorum inmanitate inuictum occidit, quod ad coniugem
 suam familiariter scribens, id sermone addiderat Graeco: *σὺ δὲ νόει*
καὶ στέγῃ τὴν πύλην, quod dici prouerbialiter solet, ut audiens altius

3 inconvolutos	4 festinus ♂	5 innoti	6 discernentibus
8 reuerentia reliquid	9 potestati	10 maximum	11 perniciosus
12 exsequis	13 sperandoque	15 ridis praefecturum	16 die quoque si
incontium	17 interpretaemur	18 pauci	18 sq. nota peruulgati ad aemu-
latione	20 ubi desit	21 coheraneum	22 inmanitatem ultum
23 ad sermone	23 sq. COIΛΘΝΘΘ ΙΚΑΙ CTE ΦΕΤΗΝΤΥΛΗΝ	24 prouerbialiter	

3 conuolutos <i>Pet.</i> (cf. 14, 11, 26)	4 Festus <i>EA</i> Festinus <i>G</i>	5 ignoti <i>EA</i>
innoti <i>G</i>	6 decernentibus <i>EG</i>	8 reuerentiae <i>EAG</i> (-nda <i>Nov.</i>) clementiae
<i>Corn.</i>	9 potestate <i>EAG</i>	10 Maximinum <i>EAG</i>
11 perniciosus <i>EAG</i>	13 sperandaque <i>AG</i>	15 diris <i>Her.</i> rigidis <i>EAG</i>
16 diem <i>WAG</i>	i. q. se <i>EA</i> se <i>G</i>	17 lenius <i>EAG</i>
<i>Günther</i>	18 pauca <i>EAG</i>	n. ac peruulgata <i>G</i> (e) nota peruulgata <i>Her.</i> n.
peruulgataque <i>A</i> n. del. <i>Pet.</i> ut <i>gl.</i>	18 sq. ad emulationem <i>EAG</i>	20 ubi(que)
<i>Lind.</i> ibi <i>AG</i> sit <i>Kell.</i>	21 Coeranum <i>G</i>	22 inui(c)um <i>Her.</i> inul-
tum <i>G</i> ultum <i>A</i> ultima <i>Corn.</i> multa <i>Haupt</i> mul(ca)tum <i>C. F. W. M.</i> mul(ta)tum	<i>Pet.</i> 23 id <i>NG</i> del. <i>Nov.</i>	<i>τοὶ restit. Pet.</i> σὺ δὲ νόει <i>G</i>
<i>G</i> πύλην <i>Casaubon.</i> <i>Haupt</i>	prouerbialiter <i>EAG</i>	24 καὶ

372 aliquid agendum agnoscat. 26. anum quandam simplicem interuallatis febribus mederi leni carmine consuetam, occidit ut noxiam, postquam filiam suam ipso conscio curauit adscita. 27. in chartis cuiusdam municipis clari, scrutari ex negotio iussis, genitura Valentis cuiusdam inuenta est, repellensque calumnias is cuius intererat, cum obiectaretur ei quam 5 ob rem constellationem principis collegisset, fratrem suum fuisse Valentem, dudumque obisse, documentorum plena fide monstrare, pollicitus, inexpectato ueritatis indicio, laniatis lateribus, trucidatus est. 28. uisus aduliscens in balneis admo- uere marmori manus utriusque digitos alternatim et pectori, septemque uocales litteras numerasse, ad stomachi remedium 10 prodesse id arbitratus: in iudicium tractus, percussus est gladio post tormenta.

3. 1. Hic et mihi uertenti stilum in Gallias, confunditur ordo seriesque gestorum, inter multa et saeua Maximinum repperiens iam praefectum, qui potestate late diffusa, scaeuum imperatori accesserat in- 15 centium, maiestati fortunae miscenti licentiam grauem. quisquis igitur dicta considerat, perpendat etiam cetera, quae tacentur, ueniam daturus, ut prudens, si non cuncta complectimur, quae consiliorum prauitas crimina in maius exaggerando commisit. 2. adulscens enim acerbitate, rationum inimica rectorum, trux suo- pte ingenio Valentinianus, post eiusdem Maxi- 20 mini aduentum, nec meliora monente ullo nec retentante, per asperos actus uelut aestu quodam fluctuum ferebatur et procellarum, adeo ut irascentis saepe uox et uultus et incessus mutaretur et color. quam rem indicia uaria testantur et certa, e quibus pauca sufficiet poni.

1 agensum ♂	3 curabit	cuius dato	4 scrutari	5 quae calum-
niosis obiectaretur	6 constillationem	7 documentorum	pollicito	
8 lacer	9 admonere (n ex u)	10 pectoris septem quocales	11 percussus	
13 his uertendi	15 profectum qui potestatem	diffusas ceum		
17 quaetam centur	18 si con	19 exagi gerando	aceruitate ♂	
20sq. maximiani	22 aesto	22sq. ut ini rascentis	23 et om.	mata-
retur (mut- m3)	24 certae quibus			

3 curauit EAG	accita G	cuiusdam AG	4 scrutari EAG
5 calumnias is AG	obiectaretur EAG	6 constellationem EAG	7 obi-
isse EG	documentorum EAG	pollicitus G	8 laniatus EAG laniati-
bus Pet.	later(ibus) Kell.	lacertis Wm2Nm2 lacer Wm1AG Pet.	9 ad-
mouere EAG	10 pectori EG	septemque G	uocales EAG
11 per-	13 hic Madv. hinc Günther	uertenti G	15 profectum
cussus NG	EG	potestate Nm2AG	saeuum NAG
17 quae tacentur EAG	18 non G	19 exaggerando WAG	20sq. Maximini AG
22 aestu EAG	23 irascentis EAG	et alt. add. G	mutaretur EAG
24 certa e AG			

3. Adultus quidam ex his quos paedagogianos appellant, ad obser- 372
uandam uenaticiam praedam, Spartanum canem retinere dispositus, ante
praedictum tempus absoluit, adsultu eius euadere conantis adpetitus et
morsu: ideoque necatus ad exitium fustibus, eadem humatus est die.
- 5 4. praepositum fabricae oblato thorace polito faberrime, praemiumque
ideo exspectantem, ea re praecepit occidi, † riadpraei, quod pondus paulo-
minus habuit species ferrea, quam ille firmarat. Epiroten aliquem
ritus Christiani presbyterum acceptum Octauiano ex procon-
sule offensarum auctore licet tardius ad sua remisso.
- 10 5. Constantianus strator paucos militares equos ex his ausus mutare, ad
quos probandos missus est in Sardiniam, eodem iubente lapidum ictibus
oppetit crebris. Athanasius fauorabilis tunc auriga, suspectus cum uulgari
leuitate, ut uiuus incendi iuberetur, si quid temptasset huius modi, *impre-*
caretur, idemque non multo postea ueneficiis usus incessebatur, nulla
- 15 delata uoluptatum artificii uenia, ignibus aboleri praeceptus est. 6. Afri-
canus causarum in urbe defensor adsiduus, post administratam prouin-
ciam, ad regendam aliam adspirauit, cuius suffragatori magistro equitum
Theodosio id petenti, subagresti uerbo pius responderat *imperator*: ‘abi’
inquit ‘comes, et muta ei caput, qui sibi mutari prouinciam cupit’: et
- 20 hoc elogio perit homo disertus, ad potiora festinans, ut multi. 7. Clau-
dium et Sallustium, ex Iouianorum numero ad usque tribunatus dignitates
progressos, accusabat quidam uilitate ipsa despectus, quod cum imperium
Procopius adfectasset, aliqua pro eo locuti sunt bona. cumque nihil

2 sanum 5 ablato thoroce faberrimo 6 praecepit occideri adpi
(i. e. praei) 7 formarat 8 presbyte nostros firmus ut in (29, 5, 39)
8sq. tem (cf. 29, 1, 17) Octauianum offensorum (-arum m2) 9 t. redire ad
sua permissio 11 et 12 eum uulgari 13 leuitante 13sq. huius modi non
14 beneficiis usum merebatur 15 uenta anoleri (abo- m3) 18sq. pilis
responderator abinquit 19 capud 20 desertus 20sq. cladium 21 ouia-
norum 22 progressus

2 canem EAG 5 oblato AG thorace Wm2AG faberrime EAG
6 praecepit occidi quod Wm2AG occidi <di>ri<t>at<e> pari Haupt 7 firmarat
Wm2 C. F. W. M. 8 Epiroten—9 remisso om. G 8 presbyterum EA accep-
tum (ex 1, 17) Octauiano Her. 9 remisso Her. redire . . . permissio A
11 est G 12 oppetiit AG cum EA ei G cum <artium malarum iurasset>
Momms. 13 leuitate EAG huius modi EAG 13sq. <imprecaretur,
idemque> Her. cuius G <quem> Val. <quoniam se> Momms. 14 ueneficiis A
usus Gdt. inces<s>ebatur Cl. ferebatur G fatebatur Momms. nulla<que> Gdt.
15 uenia G aboleri WAG 18 pius Haupt om. G responderat <impe-
rat>or Cl. respondit imperator H Eyss. Haupt responderat AG 18sq. abi in-
quit EAG 19 caput WAG 20 periit AG disertus EAG 20sq. Clau-
dium G 21 Iouianorum AG 22 progressos AG

372 quaestiones repperirent adsiduae, mandare magistris equitum auditoribus princeps, ut agerent in exilium *Claudium*, et Sallustium pronuntiarent capitis reum, pollicitus quod eum reuocabit ad supplicium raptum; hoc-que ita (ut statutum est) obseruato, nec Sallustius morte exemptus est, nec Claudius nisi post eiusdem Valentiniani obitum deportationis maestitia 5 liberatus, longae . . . cusauerit, cum illi saepissime torquerentur. 8. replicatis igitur quaestionibus dense, et quibusdam ui nimia tormentorum absumptis, ne uestigia quidem ulla delatorum reperta sunt criminum. in hoc negotio protectores, ad exhiben- 10 das missi personas, de fustibus praeter solitum caesi.

9. Horrescit animus omnia recensere, simulque reformidat, ne *ex* professo quaesisse uideamur in uitia principis, alia commodissimi. illud tamen nec praeteriri est aequum nec sileri, quod cum duas haberet 15 ursas saeuas hominum amestrices, Micam auream et Innocentiam, cultu ita curabat enixo, ut earum caueas prope cubiculum suum locaret, custodesque adderet fidos, uisuros sollicite, nequo casu ferarum deleteretur luctificus calor. Innocentiam denique, post multas quas eius laniatu cadauerum uiderat sepulturas, ut bene meritam in siluas abire dimisit innoxiam, *exoptans* similes edituram. 20

4. 1. Et haec quidem morum eius et propositi cruenti sunt documenta uerissima. sollertiae uero circa rem publicam usquam digredientis,

1 adsidue	2 claudium om.	3 reuocauit	4 obuervatione
5 cladius	ualentianus uitium	6 sq. (lac. 3 vss.) longae (lac. 3 litt.) cusa-	
uerit	8 denset	9 sq. dilatorum	11 sine lac. praetor
12 horrus-	12 sq. reformidati ni percesso	13 uideatur illi ad	14 quo
15 sq. cultant acerabat	16 eorum	17 quae	ea superarum debetur
19 cadauerunt	20 exop (lac. 4 litt.) simile sedit (lac. 5 litt.)	21 proposito	
cruenta	22 sollertis	puplicam ♂	nusquam

1 assidue HA 2 C. add. G post agerent: post exilium colloc. Cl.
 3 reuocabit G 4 obseruato nec G 5 Claudius TG Valentiniani AG
 obitum G exitium A 7 longe recusauerit A om. G (lac. 6 litt., addito asterisco) 8 dense et G 9 nimia om. G 9 sq. delatorum EAG 11 de lac. indic. Her. dicuntur G praeter WAG usi G 12 horrescit animus AG
 reformidat AG ne EAG 12 sq. (ex) professo Lind. ((de) (ex l. 11) p. C.F.W.M.) professo G professio EA 13 uideamur Nm2 Val. alias EAG
 illud G 14 quod EAG 15 sq. cultu ita curabat Val. cura agebat enixa G
 16 earum EG 17 asterisco instruxit G casu ferarum Lind. dele(re)tur
 Val. delibetur Gron. hebet(et)ur Btl. 18 uigor Btl. 19 cadauerum EAG
 20 exop(tans) similes edit(uram) Pet. om. G. lac. 3 litt. quae exinde similes
 edidit strages Val. 21 propositi cruenti G 22 sollertiae uulgo solertis
 EAG usquam Wagn.

nemo eum uel obtrectator peruicax incusabit, illud contemplans, quod 372
maius pretium operae foret in coercendis uerius limite barbaris, quam
pellendis. et cum dedisset

5 uisus obruebatur.
. e speculis, siquis hostium se commouisset, desuper

2. Agitabatur autem inter multiplicis curas, id omnium † prima de
potissimum, ut Macrianum regem auctum inter mutationes crebras sen-
tentiarum, iamque in nostros adultis uiribus exsurgentem, ui superstitem
raperet uel insidiis, ut multo ante Vadomarium Iulianus: et praeuis
10 quae negotium posebat et tempus, cognitoque transfugarum indiciis, ubi
comprehendi nihil hostile operiens poterit ante dictus, tacite quantum
concessit facultas, nequi conserendo officeret ponti, iunxit nauibus Rhenum.
3. et antegressus contra Mattiacas aquas, primus Seuerus, qui pedestrem
curabat exercitum, perpensa militum paucitate, territus stetit, timens
15 ne resistere nequiens, irruentium opprimeretur hostilium agminum mole.
4. et quia suspicabatur uenalia ducentes mancipia scurras, casu illic
reptos, id quod uiderant, excursu celeri nuntiare, cunctos mercibus
direptis occidit. 5. aduentu itaque plurium copiarum, animati iudices,
castrisque ad tempus breuissimum fixis, quia nec sarcinale iumentum
20 quisquam nec tabernaculum habuit, praeter principem cui tapete . . .
. . . suffecerat pro tentorio, parumper ob tenebras morati nocturnas,

1 nec quo	ouireciator	contemplauro	2 opere forticen regen-
duis uerius milite	quo	3sq. dedisset (lac. 3 vss.)	peculis 5 obruebatur (lac.
9 litt. in fin. vs.)	6 aut et	it	prima de 7 auitum ter creuras
9 uel in insidiis	9sq. praeui	(lac. 4 litt. in fin. vs.)	negotium 10 trans-
figurarum	11 nihil periens	tas he	12 uinxit 13 contramat siacas
quippe destrem (p pr. add. m2)	15 rei sterne quces	irruenti in	16sq. ille
creptos	17 uiderat iunctos	18 plurimum	20sq. tapete (lac. 7 litt.)
sufficerat po	21 nocturnos		

1 nemo — 3 dedisset om. G, lac. 12 litt. cum asterisco nemo C.F.W.M.
nec Her. (cf. 31, 2, 4) neque CVal. obtrectator Val. contemplans Val.
2 foret in Her. forsitan regendis Val. regendo seuerius C.F.W.M. limite
Val. quam Val. 4 e speculis G 6 autem G multiples EG id G
primum et G p. <at>que Nov. 7 auctum G Pet. inter EAG per Pet.
crebras EAG 7sq. successionum G 9 uel EAG 9sq. prouisis quae Val.
praeuisum G 10 transfugarum G 11 <hostile> operiens Her. operiens G
tacite G rex EA 12 iunxit WAG 13 Mattiacas G qui pedestrem EAG
15 resistere nequiens G irruentium EA irruenti G 16 illic EAG 17 ui-
derant G cunctos G 18 plurium EAG 20sq. tapetes suffecerant G tapete
suffecerat Pet. (cf. 16, 5, 5) tapete <et sisyra> suffecera(n)t Her. 21 pro EAG
nocturnas EAG

372 exiliente *Lucifero*, *urgente* procinctu pergebant ulterius, itinerum gnaris
ducentibus, *frequenti* equitatu cum Theodosio rectore praeire disposito,
† equirat erat
.....
tempore iaceat, extento strepitu suorum est inpeditus, quibus adsidue 5
mandans, ut rapinis et incendiis abstinerent, inpetrare non potuit.
ignium enim crepitu dissonisque clamoribus, satellites exciti, idque quod
acciderat, suspicati, carpento ueloci inpositum, regem angusto aditu
circumfractis collibus abdiderunt. 6. hac Valentinianus gloria defrau-
datus, nec *sua* culpa nec ducum, sed intemperantia militis, quae dispendiis 10
grauibus saepe rem Romanam adflixit, ad usque quinquagesimum lapi-
dem terris hostilibus inflammatis, redit Treueros maestus. 7. ubi tamquam
leo ob ceruum amissum uel capream, morsus uacuos concrepans, tum
cum hostium disiecta frangeret timor, in Macriani locum Bucinobantibus
(quae contra Mogontiacum gens est Alamannica) regem Fraomarium 15
ordinauit, quem paulo postea quoniam recens excursus eundem penitus
uastauerat pagum, in Britannias *translatum*, potestate tribuni, Alamannorum
praefererat numero, multitudine uiribusque ea tempestate florenti: Bitheri-
dum uero et Hortarium (nationis eiusdem primates), item regere milites
iussit, e quibus Hortarius, proditus relatione Florenti, Germaniae ducis, 20

1 e. procincti	1 sq. itinerunt gnari discentibus fre (lac. 4 litt.)	2 theosio
prae (lac. 4 litt.)	3 equirat erat (lac. 3½ vss.)	5 streputi
nere	potui	6 absti-
	7 dinis (d m2 ex b) sonisque	8 suspencti carpenti
10 sua om.	sentim temperanti	que
	11 quinquaginta simum	13 ua-
quos	13 sq. dum cum	15 alamannia
	16 que	paenitus
17 brit-	18 praeceperat	multitudo
tanus latum	19 hortario	20 aortarius
proditu speratione	germania caducis	

1 exiliente <Lucifero urgente> Her. (cf. 19, 7, 2) exiliente luna G exigente
procinctu Pet. procinctu E uulgo itinerum EAG gnaris E Lind. 2 du-
centibus — 3 erat om. G, lac. 4 litt. cum asterisco ducentibus Lind. frequenti
Eyss. Theodosion EA praeire Val. 3 sequi ratus Eyss. nequid lateret
Her. (cf. 24, 1, 13) 5 strepitu EAG 6 incendiis et rapinis tr. G abstine-
rent EAG potuit EAG 7 dissonisque EAG 8 suspicati AG suspecti
Pet. carpento EAG 10 sua add. AG c. <propria> Brakm. sed
EAG intemperantia G 11 quinquagesimum EAG 12 rediit G
13 uacuos AG 13 sq. tum cum Her. dum EAG 15 Alamanni(c)a Cl.
Alamanna EAG (Ale- G) regem om. G 16 quem G 17 Britta-
nias Her. Britannos W Britanniam G translatus G 18 praefererat G
multitudine Em2G 19 Hortarium G 20 Hortarius EAG Hrot- Rei-
nes. proditus EAG relatione Val. opera G Germaniae Val. Mogon-
tiaci G

contra rem publicam quaedam ad Macrianum scripsisse, barbarosque 372
optimates, ueritate tormentis expressa, conflagrauit flamma poenali.

5. 1. Abhinc inter

5 proximo haec narratione disseri continua placuit, ne dum negotiis longe
discretis et locis, alia subseruntur, cognitio multiplex necessario con-
fundatur.

2. Nubel uelut regulus per nationes Mauricas potentissimus, uita
digrediens, et legitimos et natos e concubinis reliquit filios, e quibus
10 Zammac comiti nomine Romano acceptus, latenter a fratre Firmo per-
emptus, discordias excitauit et bella. eius enim necem ulcisci, impensiore
studio properans comes, ad insidiatoris perniciem multa ciebat et formi-
danda. utque rumores distulerunt adsidui, nauabatur opera diligens in
palatio, Romani quidem relationes, multa et aspera congerentes in
15 Firmum, libenter suscipi recitarique principi, in earum fauorem con-
cinentibus multis: ea uero quae contra Firmus salutis tuendae gratia
docebat crebro per suos, accepta, diutius occultari, Remigio tunc officiorum
magistro, adfne amicoque Romani, inter potiores imperatoris necessitates,
haec uelut minima et superflua, non nisi oportune legi posse adseuerante.
20 3. Quae cum ad obruendam defensionem suam agitari aduerteret
Maurus, ultimorum metu iam trepidans, ne amendatis quae praetendebat,
ut perniciosus et contumax, indemnatus occideretur, ab imperii dicione
desciuit, et adiumenta tium ad uastand
. 4. hostis inplacabilis incrementis

1 quae (lac. 5 litt.) rianum 2 opti (lac. 5 litt.) ueritator mentis exoressa
3 inter (lac. 2 1/2 vss.) proximo 5 cantinua 5 sq. longidusque cretis
6 necessaria 8 nationis 10 firma 11 excitabit impensior 13 de-
stulerunt adsidiu (J) nauatur 14 as*pera (fu. s) 15 suscipere catarique
15 sq. continentibus 16 firmos 18 potioris 19 oportuna 20 agi-
taria 21 etuiam rapidans ne amandatis 22 contumae condemnatus 23 (lac.
14 litt.) tium 23 uastand (lac. 18 litt.) hostis

1 quaedam ad Macrianum G 2 optimates Em2G ueritate tormentis
expressa Em2AG 3 sq. lac. 8 litt. cum 2 asteriscis, G 5 proxima EG
continua EAG 5 sq. longe discretis AG 6 necessario G 8 nationes
EAG 10 Zamma G Firmo AG 11 excitauit EAG impensiore
EAG 13 distulerunt Wm2G nauabatur Nm2G 15 suscipi recitari-
que G 15 sq. concinentibus EG 16 Firmus AG 18 potiores AG
20 agitari EAG 21 metu iam trepidans Em2AG amandatis EAG
22 contumax G indemnatus Kell. 23 lac. 8 litt G adiumenta <conqui-
rebat uicinarum gen>tium Kell. uastandum A: lac. 10 litt. G 24 <ad hoc
periculum antequam> hostis Her. <quocirca ne> h. Val. <quare ne> h. uulgo

373 uirium adulesceret, abolendum cum Comitatus auxilio militis pauci, Theodosius magister equitum mittitur, cuius uirtutes (ut inpetrabilis) ea tempestate prae ceteris enitebant: Domitii Corbulonis et Lusii ueterum simillimi[†], quorum prior sub Nerone alter Traiano rem regente Romanam, pluribus inclauere fortibus factis. 5. proinde ab Arelate 5 secundis egressus auspiciis, emeatoque mari cum classe, quam ductabat, nullo de se rumore praegresso, defertur ad Sitifensis Mauretaniae litus, quod appellant accolae Igilgilitanum. ibique inuentum casu Romanum, leniter adlocutus, misit ad uigilias ordinandas et praetenturas, parum super his quae uerebatur, increpitum. 6. quo ad Caesariensem digresso, 10[†] Gildonem Firmi fratrem et Maximum misit correpturos Vincentium, qui curans Romani uicem, inciuilitatis eius erat particeps et furtorum. 7. recepto itaque tardius milite, quem amplitudo maris Sitifim properans, Romanum cum domesticis custodiendum, protectoribus committi mandauit, agensque in oppido sollicitudine diducebatur ancipiti, multa 15 cum animo uersans, qua uia quibusue conuentis, per exustas caloribus terras, pruinis adsuetum duceret militem, uel hostem caperet discursatorem et repentinum, insidiisque potius clandestinis, quam proeliorum stabilitate confisum.

8. Quod ubi Firmo leui rumore, dein apertis est indiciis cognitum, 20 spectatissimi ducis aduentu praestricus, ueniam cum concessione praetitorum, missis oratoribus poscebat et scriptis, docentibus eum non sponte sua ad id erupisse, quod morat scelestum, iniquitate

1 adulescerent	abulendum	2 aequitum	uirtutis	3 nitebant
lusu	4 regem te	6 aut spiciis	7 stipensis maueretanae (mauritaniae	
m3)	8 accollae gilgitanum	10 quod ad caesariensem	11 correcturos	
12 curam	inciuilitis	partices ♂	futurum	13 sine lac. siti in
14 protutoribus	15 deducebatur	accipit	16 exustas	17 terra. Finis
adsuaetum	18 propriorum	21 praestricis	ueniam	confessiones
22 missi serat uiribus	23 rupisse	norat icelestum	iniquitate	

1 adulesceret, ad abolendum *G* comitatensi *G* 2 uirtutes *AG* inpetrabilis *G* 3 <e>nitebant *Val. c. c.* <e>minebant *Harmon* Lusii *G* 3sq. an sim. uet. ? *tr. Cl. c. c.* 4 regente *EAG* 6 auspiciis *WAG* 7 Sitifensis *AG* (-ph- *A*) Mauritaniae *Em2AG* 8 accolae *WAG* <I>gilgitanum *Lind.* Igilgitanum *G* 10 quo *Em2AG* 11 correpturos *EW Val.* 12 curans *G* inciuilitatis *EAG* furtorum *G* 13 morabatur ante maris *add. G*, retinuit *A* (post maris) an maris <retorsit> *Cl. ?* Sitifim *G* 14 protectoribus *Val.* 15 diducebatur *G* ancipiti *EAG* 16 exustas *EAG* 17 terras *EAG* pruinis *G* 18 praeliorum *G* 21 prestrictus *EAG* <cum> concessione *Val.* confessionis *EAG* concessionem<que> *Her.* 22 oratoribus *G* 23 erupisse *G* morat *Kell. Eyss.* scelestum *AG* lac. indic. *Cl.* sed *add. G* <sed Romani> *Her.*

grassante licentius, ut monstrare pollicebatur. 9. quibus lectis, paceque 373
obsidibus acceptis promissa, dux ad recensendas legiones quae Africam
tuebantur, ire pergebat ad Pancharianam stationem, quo conuenire prae-
ceptae sunt. ibi magnificis uerbis atque prudentibus, spe cunctorum
5 erecta, reuersus Sitifim †, consociato indigena milite, cum eo quem ipse
perduxerat, aegre perpetiens moras, ad procinctus ire ocius festinabat.
10. inter residua autem multa et clara, id amorem eius auxerat in in-
mensum, quod a prouincialibus commeatum exercitui prohibuit dari,
messes et condita hostium uirtutis nostrorum horrea esse, fiducia me-
10 morans speciosa.

11. His ita cum laetitia possessorum dispositis, ad Tubusuptum
progressus, oppidum Ferrato contiguum monti, legationem secundam
Firmi repudiauit, quae obsides (ut ante statutum est), non duxerat se-
cum. unde omnibus pro loco et tempore cautius exploratis, concito
15 gradu Tyndensium gentem et Masinissensium petit, leuibus armis in-
structas, quas Mascizel et Dius fratres Firmi ductabant. 12. cumque
essent hostes iam in contuitu, membris omnibus celeres, post missilia
hinc inde crebrius iacta, committitur certamen asperrium, interque ge-
mitus mortis et uulnerum, audiebatur barbarorum ululabilis fletus cap-
20 torum et caesorum †, pugnaque dirempta, plures agri populati sunt et
incensi. 13. inter quos clades eminere fundi Petrensis, excisi radicitus,
quem Salmaces dominus (Firmi frater) in modum urbis exstruxit. hoc
successu uictor elatus, mira uelocitate Lamfoctense oppidum occupauit,
inter gentes positum ante dictas, ubi abunde rei cibariae copiam condi
25 effecit, ut si pergens interius alimentorum offendisset penuriam, iuberet
e propinquo conuectari. 14. quae dum ita procedunt, Mascizel reparatis

2 raecensendas	affricam	5 conciato	6 otius	7 auserat
9 mensis	11 tubus optum	12 contiguum	13 repudiant	era
14 cantius explorantes concitos	15 tyndesium	16 edius	firmis octa-	
bant	16sq. cum pessent	17 membris	19 morte	ululabiles
20 caesorum	pupulati ♂	21 eminere	22 exstruxit (lac. 8 litt. in fin.	
vs.)	24 cibaria	candi	26 ca	reperatis

5 con(so)ciato *Günther* conciliato *EAG* concitato *uulgo* 7 multa *om.*
G auxerat *AG* 9 messes *G* messis *Wm2* 11 Tubusuptum *G* 12 con-
tiguum *EAG* 13 repudiauit *AG* duxerat *Wm2G* 14 cautius *EAG*
exploratis *AG* concito *AG* 15 Tyndensium *G* 16 et Dius *G* Firmi
ductabant *G* cumque *G* 17 membris *EAG* 19 mortis *A* mortes *G*
uulnera *G* audiebantur *EA* ululabilis *G* 20 saue(i)orum *Her.* 21 emi-
nuere *EG* 24 cibariae *EAG* condi *Wm2AG* 26 ita *EAG* repa-
ratis *EAG*

373 uiribus, nationum confinium adminicula ductans, conserta manu cum nostris, fuis e parte suorum compluribus, ipse equi pernicitate aegre discrimini mortis exemptus est.

15. Fessus aerumnis gemini proelii Firmus, imoque aestuans corde, nequid ultimae rationis omitteret, Christiani ritus antistites oraturos 5 pacem cum obsidibus misit. qui quoniam suscepti lenius pollicitique uictui congrua militibus (ut praeceptum est), laeta retulere responsa. eprocem, missis muneribus, Maurus ipse fidentius ad Romanum perrexerat ducem, equo insidens apto ad ancipitis casus, cumque prope uenisset, fulgore signorum et terribili uultu Theodosi praestricus, iumento de- 10 siluit, curuataque ceruice humi paene adfixus, temeritatem suam flebiliter incusabat, pacem obsecrando cum uenia. 16. susceptusque cum osculo, quoniam id rei publicae conducebat, bonae spei iam plenus, sufficientia praebuit alimenta, et quibusdam propinquis suis ad obsidum uicem relictis, abscessit, captiuos (ut spoponderat) redditurus, quos primis tur- 15 barum exordiis rapuit: biduoque post, Icosium oppidum, cuius supra docuimus conditores, militaria signa et coronam sacerdotalem, cum ceteris quae interceperat, nihil cunctatus restituit, ut praeceptum est.

17. Exinde cum discursis itineribus magnis, Tipasam noster dux introiret, legatis Mazicum, qui se consociauerant Firmo, suppliciter ob- 20 secrantibus ueniam, animo elato respondit, se in eos ut perfidos arma protinus commoturum. 18. quibus imminetis periculi metu defixis, reuertique iussis ad sua, Caesaream ire tendebat, urbem opulentam quondam et nobilem, cuius itidem originem in Africae situ digessimus plene, eamque ingressus, cum omnem paene incendiis late dispersis, ui- 25 disset exustam, horridasque canitie silices, primam et secundam legionem ad tempus ibi locari disposuit, ut fauillarum egerentes acruos, agitent ibi praesidium, ne repetito barbarorum impetu uastaretur.

2 fuisse pluribus aequi 3 discriminine 6 obsilydibus 7 sq. re-
sponsae procem missis 10 terribilium ulti iumenta 11 curuatoque
13 speciam 19 itineribus tiposam 21 eo 22 minanti 23 opolen-
tam ♂ 24 et nobilem om. 24 sq. digressimus (♂) plene(m) 25 sq. uiuisset
27 uillarum ♂ agittarent ♂

2 fuis e G <com>pluribus Her. c. c. 3 discrimini Her. discrimine
EAG 6 obsidibus EAG 7 responsa EAG 8 e(t) pacem, missis Her.
praemissis AG <r>e<ci>proce m. Pet. prae se m. Löfst. 9 ancipites EAG
10 terribili uultu AG iumento EAG 10 sq. desiliit AG 11 curuataque
EAG 13 spei iam EAG 19 Tipasam G Tiporam A 21 eos EAG
22 imminetis NAG minantis Eyss. 24 et nobilem add. G 25 plene
EAG 25 sq. uidisset EAG

19. Quae cum rumores ueri distulissent et crebri, prouinciae rec- 373
tores, tribunusque Vincentius, e latibulis quibus sese commiserant, egressi
tandem intrepidi, ad ducem ocius peruenerunt. quibus ille gratanter
uisis atque susceptis, agens etiam *tum* apud Caesaream, fide rerum dili-
5 gentius explorata, conperit Firmum per speciem pauentis *et* supplicis,
tectiore consilio id moliri, ut nihil hostile operientem exercitum, in mo-
dum tempestatis subitae conturbaret. 20. quam ob rem conuersus hinc
uenit ad municipium Sugabarritanum, Transcellensi monti adcline, ubi
inuentos equites quartae Sagittariorum cohortis, quae ad rebellem de-
10 fecerat, ut contentum se supplicio leniori monstraret, omnes contrusit
ad infimum militiae gradum, eosque et Constantianorum peditum partem,
Tigauias uenire iusserat cum tribunis, e quibus unus torquem pro dia-
demate capiti inposuit Firmi. 21. quae dum aguntur, reuerterunt Gildo
et Maximus, Bellen e principibus Mazicum et Fericium gentis praefectum
15 ducentes, qui factionem iuuerant, quietis publicae turbatoris
. producerent uinctos. 22. quo ita ut
statutum est facto, lucis primo exortu, ipse egressus, cum inuenisset
eos in exercitu circumsaeptos: 'quid de istis nefariis' inquit 'proditoribus
fieri oportere, contubernales deuoti, censetis?' secutusque adclamationem
20 rogantium, sanguine uindicari, eos qui inter Constantianos merebant,
prisco more militibus dedit occidendos, Sagittariorum uero primoribus
manus incidit, residuos supplicio capitali multauit, ad aemulationem
Curionis, acerrimi illius ducis, qui Dardanorum ferociam, in modum
Lernaeae serpentis aliquotiens renascentem, hoc genere poenarum ex-
25 tinxit. 23. sed obtrectatores maliuoli uetus factum laudantes, hoc ut

1 uero sustulissent et curii	2 commiseran	3 otius	4 tum om.
5 fauentis supplices	6 concilio	morili (corr. m3)	merientem
7 tempestatus	9 uentos	quarte cohortes	11 constantiniorum
12sq. dea-	demate capite	dumque transpos.	15 iuberant
15sq. lac.	3 1/2 vss.	ita et	17 facito
18 exercitus circumseptos	inquit	19 ad-	
clatione	21 dedit	24 lerneae	25 malliuoli ♂

1 crebri d. et ueri *tr. Her.* ueri distulissent *G* et crebri *Eyss.* et certi
Nov. om. G 2 se *G* commiserant *EAG* 4 agensque *G* etiam {tum}
Her. 5 pauentis *Kell.* parentis *Corn.* et *add. G* supplicis *EAG* 6 con-
silio *EG* moliri *EAG* operientem *Günther* metuentem *Wm2AG* 7 tem-
pestatis *EAG* 8 acclue *EAG* 9 inuentos *Wm2AG* cohortis *EAG*
11 Constantianorum *G* 12sq. diademate *EAG* 13 capiti *EG* quae
dum *tr. Her.* dum que haec *EAG* (ea *Pet.*) 15 iuuerant *AG* publicae
WAG 15sq. lac. 11 litt. cum 2 asteriscis *G* 16 ut *EAG* 17 facto
EAG 18 in *del. C.F.W.M.* (agm)ine exercitus *Nov.* exercitu *EAG*
19 acclationem *AG* 21 dedi(di)t *Cl. c. c.*

373 dirum uituperant et asperrimum, Dardanos hostes memorantes interniciuos,
et iuste quae sustinuerunt, perpressos, hos uero subsignandos milites debuisse
lenius corrigi, ad unum prolapsos errorem. quos nescientes forsitan
admonemus, hanc cohortem et facto et exemplo aduersam ante dictis . .
. . . . 24. Bellen et Fericius, quos duxerat Gildo, tribunumque Sagitta- 5
riorum Curandium, ea re iussit occidi, quod nec ipse umquam cum hosti-
bus congregari uoluit, nec suos ut pugnarent hortari. agebat autem haec
Tullianum illud aduertens, quod 'salutaris rigor uincit inanem speciem
clementiae.'

25. Exin profectus, fundum nomine Gaionatis, muro circumdatum 10
ualido, receptaculum Maurorum tutissimum, arietibus admotis euerit, et
caesis omnibus incolis, moenibusque conplanatis, ad Tingitanum castellum
progressus, per Ancorarium montem, Mazicas in unum collectos, inuasit,
iam tela reciprocantes, uolitantia grandinis ritu. 26. et cum esset utrim-
que discursus, agmina uiris armisque incitata nostrorum, non perferentes 15
Mazices, licet bellicosum genus et durum, diuersis stragibus implicati,
foedo diffluxere terrore, ruentesque in fugam, caesi sunt absque his qui
reperita copia discedendi, supplici prece, ueniam (quam dari tempus flagi-
tauerat) inpetrarunt. 27. Suggen eorum ductore 20
. Romano successerat, in Sitifensem Mauritaniam ire disposito, ad agitando
praesidia, ne provincia peruaderetur, ipse praeteritis elatior casibus,
gentem petit Musonum, quam conscientia rapinarum et caedum, actibus
congregauerat Firmi, ut sperabatur maiora mox adepturi.

28. Progressusque aliquantum, iuxta Addense municipium comperit, 25
dissonas cultu et sermonum uarietate, nationes plurimas unum spiranti-

1 incerniciuos	2 que sustinuerunt perpressos hocue	3 lenius m2 me-
lius m1	prolapsos	scientes
helleno nec	6 ne	8 uigor
cances	15 discursim	16 libet ♂
uenum ♂	19 sugogen (o del. m2)	ductore (lac. 3 vss.)
22 poteritis	23 conscientiam	25 addeesum capium

1 interniciuos EAG	2 sustinuerunt EAG	perpressos EAG	hos G
uero EAG	3 melius G	mitius Nov.	prolapsos EAG
4 hanc EG	f. <fuisse> Haupt	aduersam antedictis (lac.) Her.	aduersam.
antedictos G	5 Bellen et G Hellenem et A an Bellen nec non? Cl.	7 nec	AG
8 rigor Em2AG	seueritas Wm2	10 Galonatis WA	13 Ancorarium
EG	14 reciprocantes HAG	15 discursus EAG	17 absque EAG
18 discedendi AG	19 Suggena G	20 lac. 4 litt. cum asterisco G	21 Siti-
fensem EAG	22 preteritis EAG	23 conscientia Em2AG	25 Addense
municipium G			

- bus animis, inmanium exordia concitare bellorum, adigente hortanteque 373 sq.
 maxima spe praemiorum, sorore Firmi nomine Cyria, quae abundans
 diuitiis, et destinatione feminea, nisibus magnis instituit iuuare germanum.
 29. quocirca Theodosius ueritus, ne Marti sese committeret inpari, con-
 5 gressusque multitudini inmensae cum paucis, — tria enim armatorum
 milia ductabat atque quingentos — amitteret uniuersos, inter pudorem
 cedendi, pugnandique ardorem, gradiens retro paulatim, trudente pondere
 plebis abscessit. 30. hocque euentu barbari nimium quantum *elati*, se-
 quentesque pertinaciter
 10 certare necessitate *compulsus*, semet ipsum et ad internici-
 onem perdiderat cunctos, ni gentium turbulenta concussio, procul Mazi-
 cum uisis auxiliis, quos anteibant quidam Romani, arbitrata in se im-
 petum agminum ferri conplurium, uersa in pedes, aperuisset nostris
 exitus antehac intersaeptos. 31. exinde cum militem ducens incolumem,
 15 Theodosius ad fundum uenisset nomine Mazucanum, exustis desertoribus
 paucis, aliisque ad sagittariorum exemplum, quibus manus ademptae sunt,
 contruncatis, Tipasam mense Februario uenit. 32. ubi diutius agens, ut
 antiquus ille Cunctator pro negotio consultabat, commentis potius et pru-
 dentia, quam periculosus congressibus, hostem pugnacem et inpetrabilem
 20 iactu telorum, si fors copiam dederit, oppressurus. 33. mittebat tamen
 adsidue suadendi quosdam peritos, ad gentes circumscitas, Baiuras Can-
 taurianos Auastomates Cafauos Bauaresque et finitimos alios, nunc timore
 nunc *praemiis* eos ad societatem alliciens, ueniamque petulantiae inter-
 dum promittendo cum

1 sq. hortatenque maximas perpremiarum	3 iubare	4 ueritas ni
5 inmente	7 caedendi ardorem	8 sq. quantum (<i>lac. 5 litt.</i>) equentes-
quae	9 <i>lac. 2 1/3 vss.</i>	10 (<i>lac. 9 litt.</i>) sussemet
lenta concusso	12 anteibat	14 interseptos milites incolumen
16 adusque	17 tipatam	21 peritis
allaciens	23 sq. inter cum	24 <i>lac. 3 vss.</i>

1 sq. hortanteque <i>EAG</i>	2 spe <i>EAG</i>	3 iuuare <i>Em2AG</i>	4 ueri-
tus <i>EAG</i>	ne <i>NAG</i>	5 armatorum <i>om. G</i>	7 ardorem <i>EAG</i>
<i>Val.</i>	8 elati—10 ipsum <i>om. G, lac. 9 litt. cum 2 asteriscis</i>	8 sq. se-	
quentesque <i>A</i>	10 <compul>sus <i>Her.</i>	11 ni <i>EAG</i>	concussio <i>EAG</i>
fusio <i>Pet.</i>	12 anteibant <i>EAG</i>	14 militem <i>EA</i>	incolumem <i>A</i>
mes <i>G</i>	16 aliisque <i>AG</i>	17 Tipasam <i>Her.</i>	Stiparam <i>A</i>
21 peritos <i>EAG</i>	22 Bauaresque <i>Dessau</i>	23 nun<c prae>mi<i>s <i>Her.</i>	nunc
nummis <i>Wm2HTCNm2</i>	nunc promissis <i>G</i>	nunc minis <i>A</i>	eos <i>WAG</i>
all-	ciens <i>EAG</i>	23 sq. interdum <i>EAG</i>	24 cum—514, 1 tultorius <i>sine lac.</i>
<i>om. G</i>			

363 sq. t ulterius per ambages et moras, hostem frangentem suos impetus oppres-
surus, ut quondam Pompeius Mithridatem.

34. Qua causa declinans perniciem proximam Firmus, licet praesi-
diorum magnitudine communitus, relicta plebe quam coegerat magna
mercede, quoniam latendi copiam nocturna quies dedit, Caprarienses 5
montes longe remotos penetrauerat et diruptis rupibus inaccessos.
35. cuius habitu clandestino multitudo dispersa sine rectore particulatim-
que diffuens, inuadendi eius castra nostris copiam dedit, hisque direptis,
et interfectis qui resistebant, uel in deditionem acceptis, regionum
maxima parte uastata, gentibus per quas transibat dux consultissimus, 10
adposuit fidei conperatae praefectos. 36. hac inopina sequendi confidentia
territus perduellis, seruis comitantibus paucis, digressu celeri consulturus
saluti, nequo praepediretur obstaculo, abiecit pretiosarum sarcinas spe-
cierum, quas auexerat secum. uxorem enim fessam labore continuo, et
per ancipitis di 15
37. Theodosius nullique adeum tium parcens, mundiore uictu
stipendioque milite recreato, Caprariensibus Abannisque eorum uicinis
proelio leui sublati, ad municipium properauit ense: set ueris
nuntiis doctus, barbaros occupasse iam tumulos, per anfracta undique
spatia in sublime porrectos, nullique peruos nisi indigenis locorum per- 20
quam gnaris, repedando dedit hostibus facultatem, per indutias (licet
breues), Aethiopum iuxta agentium, adminiculis augeri uel maximis.
38. qui concateruatis copiis fremituque minaci, sine sui respectu ruentes
in pugnam, auerterunt eum inaestimabilem turmarum specie dira per-
terrefactum, statimque redintegratis animis commeatus uehens abunde, 25
reuertit, et conglobatis suis scutaque in formidabilem mouentibus gestum,

1 tultorius	4 commonitus	magnum	6 remoto[s] penetrauerit
7 sq. particulatim	8 nostri	11 conperatae	inopia (o ex p)
12 comit-	13 praetiosarum	14 nam fassam	15 perancipitis di (di m2)
(lac. 3 vss.)	16 adeum (lac. 10 litt.)	17 tium	18 lac. 4 litt. set om.
21 repetendo	19 facultatibus	20 inducias	22 gentium
24 sq. perterrae tactum	26 stutaque	3	23 copus

1 t ulterius Her. (cf. 17, 13, 30) 4 communitus EAG magna EA
6 penetrauerat EA penetrauit G 7 sq. particulatim<que> Her. c. c. 8 nostris
EAG 11 inopina EG 12 comitantibus EAG 14 uxorem—15 per anc.
di om. G (lac. 11 litt. cum 2 asteriscis) enim Cl. nanque Em2A 15 per an-
cipitis Her. 16 adeuntium EWm2 uulgo om. G cadentium Val. uictu
Wm2G 18 sine lac. G <set> ueris Cl. uerisque G 21 repedando G
facultatem EAG 22 agentium G 23 cateruatis G copiis EAG
24 sq. perterrefactum EAG

controuersas isdem opposuit manus. 39. quamquam igitur inmite quod- 373 sq.
dam barbaricis concrepantibus tubis, manipuli furentium iminebant,
ipsi quoque parmas genibus inidentes: tamen ut pugnator ille cautus
et prudens, militis paucitate diffusus, audacter agmine quadrato incedens,
5 ad ciuitatem nomine Contensem flexit iter intrepidus, *ubi captiuos* nostros
Firmus ut in munimento abstruso locarat et celso: cunctisque receptis,
in proditores satellitesque memorati animaduertit acriter (ut solebat.)

40. Hoc ei magni numinis adiumento, gerenti prosperrime, uerus
indicat explorator, confugisse ad Isafensium populum Firmum: ad quem
10 reposcendum una cum fratre Mazuca, ceterisque necessitudinibus illuc
ingressus, cum adipisci non posset, genti bellum indixit. 41. et proelio
atroci commisso, ferocientibus barbaris ultra modum, aciem rotundo
habitu figuratam opponit, adeoque Isafenses pondere cateruarum urgen-
tium inclinati sunt, *ut* plurimi caderent, et ipse Firmus ferox et saepe
15 in suam perniciem praeceps equo auferretur in fugam, per saxa
et rupes discurrere citius adueto, Mazuca uero frater eius caperetur,
letaliter saucius. 42. qui Caesaream mitti dispositus, ubi saeua inusserat
monumenta facinorum pessimorum, dilatato uulneris hiatu discessit.
caput tamen eius auulsum residuo *integro* corpore, cum magno uisientium
20 gaudio, urbi inlatum est ante dictae. 43. post haec Isafensium gentem,
quae obstitit, superatam, dux nobilis incommodis multis, (ut aequitas
poscebat) adflixit. ibi Euasium potentem municipem, Florumque eius

2 ab his	3 ille <i>add. m2</i>	4 milites	diffusus	quadrato in-
cidens	5 inter intrepī (<i>lac. 6 litt.</i>)	quorum summa	ui (29, 1, 17)	6 re-
cenis	7 satelutisque	anima aduertit	8 nominis	prosperime ♂
9 exploratur	10 necessitudinibus	illuc (<i>c ex t</i>)	12 <i>sq.</i> aciem in	rotunda
habitus fuguratam	13 <i>sq.</i> ingentium	14 <i>ut om.</i>	15 perniciem	
(<i>sine lac.</i>) quo	16 citus	17 inusserat	19 incorpore	21 que
22 municipem				

1 <i>sq.</i> quiddam <i>G</i>	2 (t)ubis <i>Her. (cf. 16, 12, 27)</i>	armis <i>G</i>	4 militis
<i>EA</i> miles <i>G</i>	diffusus <i>EAG</i>	quadrato incedens <i>EAG</i>	5 iter <i>EAG</i>
intrepī(dus, ubi captiuos) <i>Val.</i>	intrepidum (<i>lac. 3 litt. cum asterisco</i>) <i>G</i>	6 re-	
ceptis <i>G</i>	7 satellitesque <i>Em1G</i>	animaduertit <i>EAG</i>	8 numinis <i>Wm2</i>
<i>Val.</i>	9 explorator <i>EAG</i>	10 necessitudinibus <i>EAG</i>	12 in <i>ut dittogr.</i>
<i>del.-Cl. (cf. 23, 4, 14)</i>	rotundo <i>A</i>	13 habitu <i>G</i>	figuratam <i>EAG</i>
13 <i>sq.</i> urgentium uulgo uigentium <i>Pet.</i>	14 <i>ut add. EAG</i>	15 perniciem	
<i>Wm2G lac. indic. Her.</i>	equo <i>G</i>	16 citius <i>G</i>	17 inusserat <i>EAG</i>
18 decessit <i>EG</i>	19 in(tegro) corpore <i>Her.</i>	corpore <i>G</i>	22 municipem
<i>EAG</i>			

373sq. filium, et quosdam alios per secretiora consilia temeratorem quietis iu-
uisse confutatos aperte, flammis absumpsit.

44. Exindeque pergens interius, nationem Iubalenam spiritu ad-
gressus ingenti, ubi natum Nubelem patrem didicerat Firmi, repulsus
altitudine montium, et flexuosis angustis, stetit. et quamlibet facto in 5
hostem impetu pluribusque peremptis, aperuerit uiam, formidans tamen
sublimia collium, ad insidiandum aptissima, ducens suos incolumes,
reuertit ad Audiense castellum: ubi Iesalensium gens fera semet dedi-
dit uoluntaria, auxilia praestare spondens et commeatus.

45. His et eius modi gloriosis actibus exultans amplissimus ductor, 10
ipsum otii turbatorem petebat ualido uirium nisu, ideoque prope muni-
mentum nomine Medianum diu consistens, per multas prudentesque sen-
tentiarum uias, eundem sibi prodi posse sperabat. 46. haecque cogita-
tionibus anxiiis, altioreque prospiciens cura, rursus ad Isafenses hostem
conperit reuertisse: quos nihil moratus, ut antea, agminibus adoritur 15
incitatis. cui rex Igmazen nomine spectatus per eos tractus opibusque
insignis, progressus obuiam confidenter: 'cuius loci es tu' inquit 'uel quid
acturus huc uenisti? responde.' quem Theodosius fundata mente intuens
toruum: 'comes' ait 'Valentiniani sum (orbis terrarum domini) ad oppri-
mendum latronem funereum missus: quem nisi statim reddideris, ut inui- 20
tus statuit imperator, peribis funditus cum gente quam regis.' quo
audito Igmazen post conuicia multa, quae conguessit in ducem, ira do-
loreque percussus, abscessit. 47. et secutae principio lucis, utrimque
occurrentes sibi ad configendum processerunt acies minacissimae, et bar-
barorum uiginti paene milia in ipsis locata sunt frontibus, occultatis 25
pone terga subsidialibus globis, ut adsurgentes paulatim nostros multitu-
dine clauderent insperata: hisque Iesaleni auxiliares accessere quam

1 secretiora	tameratorem	1 sq. iuuisse	2 adsumpsit	3 sq. spi-
ritus adgressos ingento	4 nobilem dederat	7 insidia dum	incolomes	
8 sq. dedit	12 quae	17 progressibus	inquid	18 acturus (r ex s)
20 misse	21 gentem (m del. m3)	22 adito	conuincia	congressit
24 occurrentiam	confligendam	minacissime	25 paena	26 paulotim ♂
27 iesalem				

1 secretiora EAG	tameratorem EAG	1 sq. iuuisse EAG	2 ab-
sumpsit EAG	3 sq. spiritu adgressus ingenti EAG	4 Nubelem G	di-
diderat G	7 insidiandum EAG	incolomes EAG	8 sq. dedi(di)t Btl.
9 uoluntaria, Her. c. c.	16 concitatis G	17 progressus EAG	20 mis-
sus EAG	21 gente EAG	22 audito EAG	conuicia G conuita EA
congressit EAG	24 occurrentiae EAG	confligendum EAG	minacissi-
mae HA	25 pene EAG	Iesaleni G Iesaleni E	Iesalenses A

plures, quos adiumenta et commeatus nostris docuimus promississe. 373^{sqq.}
 48. contra Romani, quamvis admodum pauci, tamen fortibus animis,
 victoriisque antegressis elati, densetis lateribus, scutisque in testudinis
 formam cohaerenter aptatis, restiterunt gradibus fixis, et a sole orto
 5 usque ad diei extimum, pugna protenta, paulo ante uesperam uisus est
 Firmus, equo celsiori insidens, sago puniceo porrectius panso, milites
 clamoribus magnis hortari, ut dedant Theodosium oportune, truculentum
 eum appellans et dirum, et suppliciorum saeuum repertorem, si discri-
 minibus eximi uellent, quae perferebant. 49. hae insperatae uoces ad
 10 dimicandum quosdam acrius incitarunt, alios deserere proelium inlexerunt.
 proinde ubi noctis aduenit quies prima, partibus tenebrarum obuolutis
 horrore, dux reuersus ad Audiense castellum, militesque recognoscens, eos
 quos a pugnandi proposito paupor et uerba detorserant Firmi, diuerso
 genere poenarum extinxit: alios ademptis dexteris quosdam uiuos con-
 15 bustos. 50. excubiasque agens cura peruigili, barbarorum aliquos ausos,
 cum apparere non possent, post occasum lunae castra sua temptare,
 fudit uel inruentes audentius cepit. digressus exinde passibus citis,
 Iesalensis ut ambiguae fidei per tramites adortus obliquos, (unde parum
 sperari potuit) ad paenuriam uastauit extremam, perque Caesariensis
 20 Mauritaniae oppida reuersus Sitifim†, Castorem et Martinianum, rapina-
 rum flagitiorumque Romani participes, ad interitum tortos incendit.
 51. Redintegratur post haec cum Isafiensibus bellum, primoque
 conflictu, barbarorum pluribus pulsus et interfectis, rex eorum Igmazen,
 uincere antehac adsuetus, terrore fluctuans mali praesentis, nihilque
 25 commercii uetitis ad uitam spei sibi restare, si obstinatius egerit, arbi-
 tratus, quantum caute fieri potuit et occulte, prorupit ex acie solus,

2 romam	3 desetis	scutique	ineestudinis ♂	4 coherenter arap-
tatis fixos	ortu	5 ad om.	6 aequo spanso	7 mognis (mag- m3)
8 sae[ui]um	10 inserere	12 errore	aduodiense	13 ad pauore
uerba (u alt. m2 ex ti mI)		17 studit ♂	cetis	18 uessaliensis
19 speram	atremam	20 reuersum	21 flagitiarumque romam	23 con-
flictum	interfectus	igmacen		

1 <com>plures <i>Kell.</i>	2 Romani <i>EAG</i>	3 densetis <i>E Eyss.</i>	densatis <i>G</i>
scutisque <i>EAG</i>	4 aptatis <i>EA</i>	adaptatis <i>G</i>	fixis <i>EAG</i>
5 ad add. <i>CWHTN Val. del. Günther</i>	6 panso <i>AG</i>	7 magnis <i>EAG</i>	orto <i>Nm2AG</i>
8 seuum <i>EAG</i>	saeuium <i>Val.</i>	10 deserere <i>G</i>	12 <h>orrore <i>Val.</i>
Audiense <i>A Duod- G</i>	13 a <i>EAG</i>	pauor et uerba <i>G</i>	17 an <ef>fudit
c. c. ? <i>Cl.</i>	audacius <i>G</i>	citis <i>EAG</i>	18 Iessalenses <i>G</i>
extremam <i>EAG</i>	20 reuersus <i>G</i>	21 flagitiorumque Romani <i>EAG</i>	23 con-
fliktu <i>EAG</i>	interfectis <i>EAG</i>	Igmazen <i>EAG</i>	

373sq. nisumque Theodosium suppliciter petit, ut Masillam Mazicum optimatē ad se uenire iuberet. 52. per quem (*ut rogauerat*), missum, clandestinis colloquiis monuit, ducem suoapte ingenio pertinacem, ut ad praebendam sibi copiam agendi quae uellet, popularibus suis acriter inmineret, eosque adsiduitate pugnandi mutaret in metum, promptos quidem ad *per-* 5 duellis fauorem, sed iacturis multiplicibus fessos. 53. paruit Theodosius dictis, et crebritate certaminum Isafenses ita protriuit, ut isdem labentibus pecudum *ritu*, Firmus ipse latenter euaderet, et auis et diuturnis latebris amendandus, inibi dum de fuga consultat, tentus ab Igmazene custodiretur. 54. et quoniam obscurius gesta didicerat per Masillam, 10 in extremis rebus unum remedium superesse contemplans, calcare uiuendi cupiditatem uoluntaria statuit morte: uinoque consulto distentis et crapulatis, silenti nocte oppressis altiore somno custodibus, peruigil ipse inpendentis aerumnae terrore, insonis gradibus relicto cubili, manibus repens et pedibus, longius sese discreuit, repertumque funiculum, quem *ad* finiendae 15 uitae parauerat casus, de clauo parieti adfixo, suspendit, ubi collo inserto, animam absque moris cruciabilibus exhalauit.

55. Quod dolenter ferens Igmazen, ereptamque sibi gloriam gemens, quia non contigerat ad castra Romana uiuum ducere perduellem, interposita fide publica per Masillam, ipse camelo necati cadauer inpositum 20 ferens, cum tentoria exercitus aduentaret, ad Subicarensē castellum locata, in iumentum transtulit sarcinalem, et Theodosio obtulit exultanti. 56. qui conuocatis armatis simul atque plebeiis, interrogatisque an agnoscerent

1 misilliam	2 quem gauerat	3 siopite	praehendam	4 que
uis	5sq. duellis fauorem	7 itaflenses	8 ritu om.	firmusque
abiis	9 igmace	11 calcale	12 destentus	12sq. crapulentis
14 graccibus	15 desese	ad om.	16 parauere	17 absque (b ex p)
mores crutiabilibus	18 igmace nerepertam quae		gemen	19 uilium
20 masillam	carmelo	21 ab	22 insarcinale	obtulit (b ex p)
				23 plebis

1 petiit *G* Masillam *Lind.* Massillam *G* Masillam *Her.* (*cf. Dessau 2223*)
 2 ut rogauerat *EAG* 3 suoapte *EAG* prebendam *EAG* 4 suis *Wm2G*
 5 motaret *Pet.* 5sq. perduellis *G* 7 Isafenses *EAG* 8 ritu *add.*
EA (*post* pecudum) more (*ante p.*) *Wm2Nm2G* Firmus ipse *Her.* (*cf. 41*)
 Firmus <quo>que *C.F.W.M.* Firmus *EAG* auis *Wm2G* 9 amandatus *G*
 <at>tent(i)us *C.F.W.M.* Igmazene *G* 11 calcare *EAG* 12 distentus *EAG*
 distentis *Gdt.* 12sq. crapulatis *Her.* crapulentus *A* 14 gradibus *G* 15 longius sese *EAG* ad *add.* *Her.* (*cf. 26, 8, 12*) 16 parauerat *Cl. c. c.* 17 moris *G* modis *Wm2* morte *A* 18 Igmazen *EAG* ereptamque *A* intereptamque *G* gemens *Wm2G* 19 uiuum *EA* uinctum *G* 20 Masillam *G* camelo *EG* 21 ad *EAG* Rusubbic- *Val.* 22 sarcinale *G* 23 plebeiis *G* (-eis *Nov.*) plebe *EA*

uultum, *cum* eiusdem esse sine ulla didicisset ambage, ibi paulisper mora- 373sq.
tus, Sitifim triumphanti similis redit, aetatum ordinumque omnium ce-
lebrabili fauore susceptus.

6. 1. Dum hoc puluere per Mauritaniam dux ante dictus anhelat et
5 Africam, Quadorum natio mota est diu inexcita repentino, parum nunc
formidanda, set immensum quantum antehac bellatrix et potens, ut indicant
properata quondam raptim procliuia, obsessaque ab isdem Marcomannisque
Aquileia, Opitergiumque excisum, et cruenta conplura per celeris acta
procinctus, uix resistente perruptis Alpibus Iulii, principe Pio, quem
10 ante docuimus, Marco. et erat (ut barbaris) ratio iusta querellarum.
2. Valentinianus enim studio muniendorum limitum glorioso quidem sed
nimio, ab ipso principatus initio flagrans, trans flumen Histrum in ipsis
Quadorum terris quasi Romano iuri iam uindicatis, aedificari praesidiaria
castra mandauit: quod accolae ferentes indigne, suique cautiores, legatione
15 tenus interim et susurris arcebant. 3. sed Maximinus in omne audius
nefas, et genuinos mitigare nequiens flatus, quibus praefecturae acces-
serat tumor, increpabat Aequitium, per Illyricum eo tempore magistrum
armorum, ut peruicacem et desidem, necdum opere quod maturari dis-
positum est, consummato: addebatque ut consulens in commune, quod si
20 paruo suo Marcelliano deferretur potestas per Valeriam ducis, munimen-
tum absque ulla causatione consurgeret. utrumque mox est impetratum.
4. qui promotus profectusque cum uenisset ad loca, intempestiue turgens ut
filius, nullis adfatibus delinitis, his quos numquam temptatae cupiditatis
figmenta, regionum suarum faciebant extorres, opus paulo ante inchoatum

1 cum <i>om.</i>	didicisse	1sq. moratur siti ei triumphanteo	5 diu
<i>hic om. (cf. l. 7)</i>	6 formidandas et	indicat	7 quoniam 7sq. marco-
mannes aquileiatu	9 procinctu	salpibus (s <i>pr. del. m3</i>) iulius	primicerius
10 marico	quaerellarum	11 stadio muniendarum	13 praesidia
interimit	16 nequeens	21 ubique	22 promotos
23 cepiditatis	24 faciebat	incoatum	intempestiuen

1 cum <i>add. G</i> ante eiusdem, <i>A</i> ante sine	didicisset <i>AG</i>	1sq. mo-
ratus Sitifim triumphanti <i>Em2G</i>	2 rediit <i>G</i>	5 motu <i>Em2A</i>
inexcita <i>Her.</i> (diu <i>ex</i> tiu <i>l. 7</i>) excita <i>Em2A</i>	insultu <i>G</i>	6 sed <i>Wm2AG</i>
indicant <i>G</i>	7 populata <i>Pet.</i>	quondam <i>Val.</i>
<i>et que om. G</i>	Marcomannis(que) <i>Cl.</i> ac <i>M. G</i>	Marcomannis <i>WAG</i>
8 Aquileia <i>E</i> uulgo <i>A.</i> diu <i>AG</i> <i>A.</i> (diu)tiu(s) <i>Nov.</i>	perceleri <i>E</i> per celeres	
<i>AG</i>	9 procinctus <i>AG</i>	Alpibus Iulii <i>Wm2AG</i>
principe <i>G</i>	principe Pio <i>Her.</i>	primicerio <i>G</i>
10 Marco <i>Val.</i>	marito <i>A</i>	11 studio <i>EAG</i>
muniendorum <i>Em2G</i>	13 praesidiaria <i>EAG</i>	15 et <i>EG</i>
<i>EAG</i>	21 absque <i>G</i>	22 promotus <i>EAG</i>
intempestiue <i>EAG</i>	23 cu-	
piditatis <i>EAG</i>	24 faciebant <i>AG</i>	

374 adgreditur, admissa copia refragandi suspensum. 5. denique Gabinium regem, nequid nouaretur modeste poscentem, ut adsensurus humanitate simulata cum aliis ad conuiuium conrogauit, quem digredientem post epulas, hospitalis officii sanctitate nefarie uiolata, trucidari securum effecit.

6. Cuius rei tam atrocis disseminatus rumor ilico per diuersa, et 5 Quados et gentes circumsitas efferauit, regisque flentes interitum, in unum coactas misere uastatorias manus, quae Danubium transgressae, cum nihil exspectaretur hostile, occupatam circa messem agrestem, adortae sunt plebem, maioreque parte truncata, quicquid superfuit, domum cum multitudi- 10 tudine uarii pecoris, abduxerunt. 7. euenisset profecto tunc inexpiabile 10 scelus, numerandum inter probrosas rei Romanae iacturas; paulo enim afuit quin filia caperetur Constanti, cibum sumens in publica uilla, quam appellant Pristensem, cum duceretur Gratiano nuptura, ni fauore propitii numinis, praesens Messala, prouinciae rector, eam iudiciali car- 15 pento inpositam, ad Sirmium uicensimo sexto lapide disparatam, cursu 15 reduxisset effuso.

8. Hoc casu prospero regia uirgine periculo miserae seruitutis exempta, cuius ni potuisset impetrari redemptio captae, magnas inuississet rei publicae clades, latius se cum Sarmatis Quadi pandentes, ad raptus et latrocinia gentes aptissimae, praedas hominum uirile et muliebre secus 20 agebant et pecorum, uillarum cineribus exustarum, caesorumque incolentium exultantes aerumnis, quos necopinantes sine ulla parsimonia deleuerunt. 9. per omnia itaque propinqua, malorum similium dispersa formidine, praefectus praetorio agens tunc apud Sirmium, Probus, nullis

1 admissae	fragandi	4 aepulas	scactitate	frigidari	efficit
5 dissiminatus	7 coactae miserae	8 messe agreste adorte	9 do-		
minum	10 expiabile	11 romananae (romane m3)	12 lumen	13 pistren-	
sem	gratia non	ni om.	14 mesala	rectorem iudiciali	15 sirmiam
16 redixisset	17 prospera	misere	18 cuiuisi potuisset		magnos
inuisisset	22 ullo	24 praetoria (-io m3)	sirmum		

1 admissa G	(re)fragandi	Pet. rogandi G	fraganter E	fraganti A
4 hospitales, G	sanctitate NAG	trucidari EAG	effecit EAG	5 dis-
seminatus EAG	7 coactas Pet.	8 messem EA	messes G	agres-
tem EAG	9 domum Wm2AG	10 inexpiabile EAG	(cf. dom[in]um 9)	
11 Romanae EAG	12 abfuit G	sumens EA	cibum sumens om. G	
13 Pristensem Her.	Gratiano EAG	ni add. EAG	14 eam EA om.	
G Her.	15 Sirmium Wm2G	disparatum G	16 reduxisset EAG	
17 prospero G	18 cuius ni Kiessl.	cuius si EA	cui nisi WG	cuius nisi
Lind.	magnas inuississet WAG	20 uirilis et muliebris sexus G	22 ulla	
EAG	24 praetorio EAG	Sirmium Wm2AG		

- bellorum terroribus adsuetus, rerum nouarum lugubri uisu praestricus, 374
oculosque uix attollens, haerebat, diu quid capesseret ambigens: et cum
paratis uelocibus equis, noctem proximam destinasset in fugam, monitus
tutiore consilio, mansit immobilis. 10. didicerat enim omnes secuturos
5 confestim, qui moenibus claudebantur, tegendos latebris oportunis: quod
si contigisset, inpropugnata ciuitas uenisset in manus hostiles. 11. proinde
parumper lenito pauore, ad arripienda quae urgebant, acri nisu adsurgens,
reterisit obrutas ruderibus fossas, murorumque maximam partem, pacis
diuturnitate contemptam et subuersam, ad usque celsarum turrium minas
10 expedit, studio aedificandi coalitus: hac ratione opere uelociter absoluto,
quod inpensas aedificandi causa theatri, dudum congestas, sufficientis ad
id quod efficere maturabat, inuenit. atque huic spectato consilio, salutare
addidit aliud, et sagittariorum cohortem ex statione proxima adfuturam
obsidio, (si uenisset,) acciuit.
- 15 12. His uelut obicibus, barbari ab oppugnanda urbe depulsi, parum
ad has calliditates dimicandi sollertes, sarcinisque inpediti praedarum,
ad Aequitii uertuntur indaginem. et cum ad Valeriae spatia longe
remota, secessisse captorum didicissent indiciis, illuc properato petierant
gradu, frendentes, hacque ex causa iugulo eius intenti, quod per ipsum
20 circumuentum regem existimabant insontem. 13. quibus cognitis, cursu
ruenti, infestius obuiam legiones motae sunt duae, Pannonica et Moesiaca,
ualida proeliis manus: quae si conspirasset, abierat procul dubio uictrix.
sed dum discretim grassatores adoriri festinant, ortis inter se discordiis
inpediti, de honore certabant et dignitate. 14. quo intellecto, Sarmatae
25 sagacissimi, non expectato certandi signo sollempni, Moesiacam primam
incessunt, dumque militis arma tardius per tumultum expediuntur, inter-

5 claudabatur	7 acrinio	8 recrisit	8sq. -ribus—diu—add. m2 in
mg. morumque	9 subuersas	10 expetit	aedificando cohalitus
11 theatri (i ex a)	sufficientibus	12 salutarae	17 uertimur
18 seces-	19 hocque	21 ruentis	18 pan-
sisset raptorum	23 festinanti	24 honore	26 milites
mesiacae			

5 claudabantur *EAG* 7 acri ni(s)u *Pet.* acri animo *AG* (animo *E*)
7sq. adsurgens arces ob pacis *G* 8 reterisit *A* deterisit *Her.* (cf. *Suet. Aug.*
18) retexit *Nov.* murorumque *EA* 9 diuturnitatem contemptas *G*
subuersam *Val.* 10 expedit *Lind.* expedit *G* coalitus *EAG* 11 aedi-
ficandi *AG* theatri causa *tr. G* sufficientis *Her.* sufficientes *AG* 17 Equitii
AG uertuntur *EAG* 18 secessisse *EAG* captorum *G* petierant *A*
pergebant *G* 19 hacque *EAG* 20 concito *G* 21 ruenti *Cl.* ruentibus *G*
obuiam *AG* Pannonica et *Wm2AG* 23 festinant *EAG* 24 honore
EAG quo *EAG* 26 militis *Cl.* militi *Her.* expediunt *EAG*

374 fectis plurimis aucti fiducia, aciem perrupere Pannonicam, disiectaque agminis mole, geminatis ictibus omnem paene delessent, ni periculo mortis aliquos citum extraxisset effugium.

15. Inter haec fortunae dispendia tristioris, dux Moesiae Theodosius iunior, prima etiam tum lanugine iuuenis, princeps postea perspectissimus, Sarmatas Liberos ad discretionem seruorum rebellium appellatos, conlimitia nostra ex alio latere inuadentes, aliquotiens expulit et adfixit, congressibus densis adritos, adeoque obsistentes fortissime turbas confluentes oppressit, ut caesorum plurium alites iusta sagina satiaret et feras. 16. unde residui, tumore iam deflagrante, metuentes, ne idem 10 dux uirtutis (ut apparuit) expeditae, in primo finium aditu, incursantes cuneos sterneret aut fugaret, uel insidias per siluarum locaret occulta, post multos perrumpendi conatus, subinde temptatos in cassum, abiecta pugnandi fiducia, concessionem petiuere praeteritorum et ueniam, uinctique ad tempus, indultae foederibus pacis nihil egere contrarium, eo 15 maxime timore perculsi, quod ad tutelam Illyrici, Gallicani militis ualidum accesserat robur.

374sq. 17. Dum haec tot ac talia per turbines agitantur adsiduos, Claudio regente urbem aeternam, Tiberis qui media intersecans moenia, cloacis et fluuiis abundantibus multis, Tyrreno mari miscetur, effusione imbrium 20 exuberans nimia, et supra amnis speciem pansus, omnia paene contextit. 18. et stagnantibus ciuitatis residuis membris, quae tenduntur in planitiem molliorem, montes soli et quidquid insularum celsius eminebat, a praesenti metu defendebatur: et ne multi inedia contabescerent, undarum magnitudine nusquam progredi permittente, lembis et scafis copia sugerebatur abunde ciborum. at uero ubi tempestas molliuit, et flumen retinaculis ruptis, redit ad solitum cursum, absterso metu nihil postea molestius exspectabatur. 19. hic ipse praefectus egit admodum quiete, 25

1 perrumpere	disiectamque	2 delinsent <i>m1</i>	delissent <i>m2</i>	9 plurimum
iuste sanguinea	(-a <i>del. m2</i>)	11 expedite	13 temptos	14sq. uictique
16 illyri	19 regentem	20 abundantius	22 que	24 in- aedia
25 permitte ♂	28 moletur	quietem		

1 aucta <i>Günther</i>	perrupere <i>AG</i>	disiectaque <i>A</i>	2 delessent
<i>EAG</i> 9 plurium <i>EA</i>	iusta sagina <i>Corn. Pet.</i>	iuxta sanguine <i>Val.</i>	iusto
s. <i>Btl. Schn.</i>	sanguine <i>EA</i>	sanguineas <i>G</i>	13 temptatos <i>Wm2AG</i>
14sq. ui(n)ctique <i>Nov.</i>	16 Illyrici <i>EA</i>	19 regente <i>EAG</i>	20 abund-
dantibus <i>G</i>	abundantius <i>Pet.</i>	23 quicquid <i>EAG</i>	26 flumen (auctum)
<i>Momms.</i> 27 rediit <i>EG</i>	rediit <i>A</i>	28 mole(s)t(i)us <i>Cl.</i>	molestum <i>Cm2AG</i>
quiete <i>G</i>			

nullam seditionem super querella iusta perpessus, et instaurauit uetera 374sq.
plurima. inter quae porticum excitauit ingentem, lauacro Agrippae conti-
guam, Euentus Boni cognominatam, ea re quod huius numinis prope
uisitur templum.

2 que agrippe 3 nominis 4 AMMIANI MARCELLINI RERVM
GESTARVM . EXPLICIT LIBER XXVIII . INCIPIT LIBER . XXX .
FELICITER .

3 numinis *O. Hirschfeld, Kiessl.*

LIBER XXX.

1. Para Rex Armeniorum euocatus a Valente, et Tarsi specie obsequiorum custoditus, cum trecentis popularibus fugit, et frustratus uiarum obseruatores, equis Regnum repetit, nec multo post a Traiano Duce in conuiuio interficitur.
2. Valentis A. et Saporis P. R. de Armenia et Hiberiae Regnis contentium legationes.
3. Valentinianus A. post uastatos aliquos Alamanniae pagos, cum Macriano Alamannorum Rege colloquitur, ac pacem facit.
4. Modestus Praefectus Praetorio a iure dicendo Valentem auertit: et de Caussidicina, deque Jurisconsultis, et uariis Aduocatorum generibus.
5. Valentinianus Sarmatis et Quadis Pannoniarum populatoribus bellum illaturus, in Illyricum proficiscitur, et transito Danubio Quadorum pagos uastat, uicos incendit, barbaros cuiusque aetatis iugulat.
6. Idem dum legatis Quadorum populares suos purgantibus respondet iratus, ictu sanguinis exstinguitur.
7. Quo patre natus sit, et quas res Princeps gesserit.
8. Eius saeuitia, auaritia, inuidia, et timor.
9. Eiusdem uirtutes.
10. Valentinianus iunior Valentiniani filius, in castris apud Bregetonem Augustus appellatur.

373sq.

1. 1. Inter has turbarum difficultates, quas perfidia ducis rege Quadorum excitauit occiso per scelus, dirum in oriente committitur facinus, Papa Armeniorum rege clandestinis insidiis obtruncato: cuius materiae impio conceptae consilio, hanc primordiale fuisse nouimus causam. 2. consarcinabant in hunc etiam tum adultum, crimina quaedam apud 5 Valentem exaggerantes male sollertes homines dispendiis saepe communibus pasti. inter quos erat Terentius dux demisse ambulans semperque submaestus, sed quoad uixerat, acer dissensionum instinator. 3. qui adscitis in societatem gentilibus paucis, ob flagitia sua suspensis in metum, scribendo ad comitatum adsidue, Cylacis necem replicabat et 10 Arrabanis, addens eundem iuuenem ad superbos actus elatum, nimis esse in subiectos inmanem. 4. unde quasi futurus particeps suscipiendi tunc pro instantium rerum ratione tractatus, idem Papa regaliter uocatus, et

1 in	percha	2 excita ut	sceles	3 armoeniorum (-men- m2)
materia	4 conceptae ex	concepto	5 adultiam	6 dispendi
metus	9 gentibus	10 adsiduae	gylacis	11 arrabanus (lac. 4 litt.)
dens	superuos	nemisisse		

1 inter G	perfidia Val.	Percha G	dux G	2 excitauit G	sce-
lulus EAG	3 Para AG	materiae EAG	5 adultum AG	6 dispendiis	
EAG	9 genti(li)bus Val.	10 Cylacis G	11 Artabanis addens G		
superbos EAG	nimis esse G	13 Para Nm2AG	(e)uocatus Her.		

apud Tarsum Ciliciae obsequiorum specie custoditus, cum neque ad im- 373sqq.
 peratoris castra accipi nec urgentis aduentus causam scire cunctis reti-
 centibus posset, tandem secretiore indicio conperit, per litteras Romano
 rectori suadere Terentium, mittere prope diem alterum Armeniae regem,
 5 ne odio Papae, speque quod reuertetur, natio nobis oportuna deficeret
 ad iura Persarum, eam rapere ui uel metu uel adulatione flagrantium.

5. Quae reputans ille, inpendere sibi praesagibat exitium graue.
 et doli iam prudens, neque aliam nisi cito discessu salutis repperiens
 uiam, suadentibus his quibus fidebat, conglobatis trecentis comitibus, se-
 10 cutis eum e patria, cum equis uelocissimis, ut in magnis solet dubiisque
 terroribus, audacter magis quam considerate pleraque die parte emensa,
 egressus cuneatim, properabat intrepidus. 6. cumque eum prouinciae
 moderator, apparitoris qui portam tuebatur indicio percitus, festinato
 studio repperisset in suburbanis, ut remaneret enixius obsecrabat, et
 15 parum hoc impetrato, mortis auersus est metu. 7. nec minus paulo postea
 legionem secutam, iamque aduentantem, ipse cum promptissimis retrorsus
 excurrens, fundensque in modum scintillarum sagittas, sed uoluntate de-
 errans, ita in fugam compulit ut cum tribuno milites uniuersi perterre-
 facti, uiuidius quam uenerant remearent ad muros. 8. exin solutus omni
 20 formidine, biduo et binotio exanclatis itinerum laboribus magnis, cum
 ad flumen uenisset Eufraten, et inopia nauium, uoraginosum amnem uado
 transire non posset, nandi imprudentia pauentibus multis, ipse omnium
 maxime cunctabatur: et remansisset ni cunctis uersantibus uaria, id
 repperire potuisset effugium, in necessitatis abrupto tutissimum. 9. lec-

1 speci*e (fu. a)	2 nesurgentes aduenus	4 rectoris uaderet ter-
rentium	5 dio	reuertitur nationibus
6 adulatione	7 que	
praesagebat	8 scito	10 uelocissimi
11 emens	13 inpercitus	
14 supperisset	suburbani	nixius
15 imperato	16 promptissimi	
17sq. errans ha	18sq. perterrae facti	20 biducet
21 inopiam	22 in-	
prudentia	24sq. lectulus	

2 nec urgentis *G* nec urgens (nega)ti *Momms.* aduentus *EA* adcessus *G*
 4 suadere *G* suaderet *W* Terentium *EAG* 5 odio *G* diu *EA* Parae
G Para *A* reuertetur *G* natio nobis *G* 6 adulatione *EAG* 7 quae
Em2A quod *G* praesagibat *Her.* praesagiebat *EAG* 8 cito *AG*
 10 uelocissimis *EAG* 11 diei *EAG* emensa *EAG* 13 moderatoris
 apparitor *G* in(dicio) percitus *Pet.* percitus *G* imperatus *uulgo* 14 repe-
 risset *AG* suburbanis *EG an* suburbano? *Cl.* enixius *EAG* 15 impe-
 trato *EAG* 16 promptissimis *Wm2AG* 17sq. (de)errans *Her. c. c. uel*
 uoluntarie 18 ita *Val. om. EG* 20 biduo et *EAG* exantlatis *G*
 21 inopia *EAG* 22 imprudentia *EAG* 24sq. lectulos *EAG*

373 sqq. tulos in uillis repertos, binis utribus suffulserunt, quorum erat abundans prope in agris uinariis copia: quibus singulis procures insidentes, et regulus ipse, iumenta trahentes, praeruptos undarum occursantium fluctus obliquatis meatibus declinabant: hocque commento, tandem ad ulteriorem ripam post extrema discrimina peruenerunt. 10. residui omnes, equis 5 inuecti natantibus, et circumluente flumine saepe demersi iactatique, infirmati periculoso madore, expelluntur ad contrarias margines, ubi paulisper refecti, expeditius quam diebus praeteritis incedebant.

11. Hoc nuntiato, princeps ante dicti fuga percussus, quem elaqueatum fidem rupturum existimabat, cum sagittariis mille succinctis et leuibus, 10 Danielum mittit et Barzimerem, reuocatuos eum — comitem unum, alterum Scutariorum tribunum. 12. hi locorum gnaritate confisi, quia ille properans ut peregrinus et insuetus, maeandros faciebat et gyros, conpendiosis uallibus eius itinera praeuenerunt, et diuisis inter se copiis clausere uias proximas duas, trium milium interuallo distinctas, ut trans, 15 iturus per utramuis caperetur inprudus: sed euauit cogitatum hoc casu. 13. uiator quidam ad citeriora festinans, cum biuium armato milite uidisset oppletum, per posterulam tramitem medium, squalentem frutectis et sentibus, uitabundus excedens, in Armenios incidit fessos, et ductus ad regem, arcano sermone solum quae uiderat, docet, ac retinetur intactus. 20 14. moxque metu dissimulato, eques mittitur clandestinus ad dextrum itineris latus, diuersoria paraturus et cibum, quo paulum progresso, in laeuum tractum item alius talia facturus ire iubetur ocissime, alterum aliorum nesciens missum. 15. quibus ita utiliter ordinatis, rex ipse cum suis, dumeta per quae uenerat uiatore relegente retrorsus, monstrante- 25 que hispidam et iumento onusto exiguam callem, pos terga relictis mili-

1 biis	3 undarurum ♂	6 fluiti ne	iactique	7 modore
8 effecti	9 sante	10 deuibus	12 que	13 insuetos meandros
15 uius proxima	16 utram uix	cogitatu	17 ceteriora	uiuum
17sq. militem disset	19 fessos eductus	20 que	22 paratus et in cibum	
23 alius <i>m2</i> alia <i>m1</i>	occisi me	25 uenat relegenter et rursus	26 quae	

1 binis *EG* his *A del. Pet.* 6 flumine *EAG* iactatique *G* actique *Pet.*
 7 madore *G* 8 refecti *AG* 9 ante *WG* 10 leuibus *EAG* 12 quia
Pet. quod G 13 insuetus *EAG* 14 callibus *Ern.* 15 uias proximas
Wm2G 16 utramuis *EAG* cogitatum *uulgo* cogitatus *EG* 17 citeriora
EAG biuium *Val.* cliuum *G* 18 uidisset *EAG* posterulae *Momms.*
 pos tergum clam per tram. *Her.* 19 et ductus *G* 22 paraturus et cibum
AG 23 ocissime *G* 25 uen(er)at ⟨uiatore⟩ relegente *Pet.* (legente *Her.*)
 uiator uenerat relegens *G* uenerat relegens *A* uenit relegente *Gdt.* retrorsus
Pet. eo ipso *G* 26 que *om. G* per *add. G* ante hispidam, *Wm2 ante*
 exiguam post *EAG*

tibus, euolauit, qui captis eius ministris, missis ad mentes obseruantium 373sq. praestringendas, quasi uenaticiam praedam, modo non porrectis brachiis exspectabant, dumque hi uenturum operiuntur, ille regno incolumis restitutus, et cum gaudio popularium summo susceptus, fide pari deinde
5 remansit immobilis, iniuriis quas pertulerat, omnibus demussatis.

16. Danielus post haec et Barzimeres, cum lusi iam reuertissent, probrosis lacerati conuiciis, ac si inertes et desides, ut hebetatae primo adpetitu uenenatae serpentes, ora exacuere letalia, cum primum potuissent, lapso pro uirium copia nocituri. 17. et leniendi causa flagitii sui uel
10 fraudis, quam meliore consilio pertulerunt, apud imperatoris aures (rumorum omnium tenacissimas) incessebant falsis criminibus Papam, incensiones Circeas in uertendis debilitandisque corporibus, miris modis eum callere fingentes: addentesque quod huius modi artibus, offusa sibi caligine, mutata sua suorumque forma, transgressus, tristes sollicitudines,
15 (si huic inrisioni superfuerit) excitabit.

18. Hinc in illum inexplicabile auctum principis odium, et doli struebantur in dies, ut per uim ei uel clam uita adimeretur: agentique tunc in Armenia Traiano, et rem militarem curanti, id secretis committitur scriptis. 19. qui inlecebrosis regem insidiis ambiens, et modo
20 serenae mentis Valentis indices litteras tradens, modo ipse sese eius conuiuiis ingerens, ad ultimum composita fraude, ad prandium uerecundius inuitauit: qui nihil aduersum metuens uenit, concessoque honoratiore discubuit loco. 20. cumque adponerentur exquisitae cuppediae, et aedes

1 etus	2 uena (<i>in fine vs.</i>) ciam	3 tandemque	illo incolomis
4sq. fiderandine mansueti mobilis	6 barzmeres iam iam	aest (<i>pro ac si</i>)	
7 haebeatae	8 uenatae	ex hac uere laetalia	9 proprium copia
12 cireas	debilitati indisque	13 adentesque	14 mutatas uasorumque
15 si <i>om.</i>	excitauit	16 in <i>om.</i>	17 aragenti quae
19 quae	19sq. modos seraene	20 utterans	21 conuiciis
(<i>fu. l</i>) honoratior	23sq. aedessas pleneruorum		22 ni*hil

1 eius <i>EAG</i>	2 uenatitiam <i>EAG</i>	manibus <i>G</i>	3 dumque <i>G</i>
ille <i>EAG</i>	incolumis <i>EAG</i>	4 fide pari dein(de) mansit immobilis <i>Her.</i>	
in eadem fidei certitudine m. i. <i>G</i>	in fide grandi remansit inm. <i>Haupt.</i>	6 Barzimeres <i>AG</i>	
lusi iam reuertissent <i>G</i>	7 ac si <i>N uulgo</i> ut <i>Wm2AG</i>	hebetatae <i>AG</i>	
8 uenenatae <i>AG</i>	exacuere <i>WAG</i>	exseruere <i>vel</i> exsertauere <i>Her.</i>	
9 pro uirium <i>AG</i>	11 Param <i>AG</i>	12 Circeas <i>G</i>	debilitandisque
<i>EAG</i>	13 addentesque <i>EG</i>	14 mutata sua suorumque <i>C.F.W.M.</i>	mutatus uasorumque <i>G</i>
15 si <i>add. G</i> (<i>ante s., Brakm.</i>)	excitabit <i>G</i>	16 in <i>add. G</i>	
inexpiabile <i>Val.</i>	17 agentique <i>G</i>	Parae agentique <i>A</i>	18 militarem <i>EAG</i>
id <i>G</i>	19 qui <i>G</i>	modo <i>EG</i>	20 litteras <i>G</i>
22 honoratiore <i>EG</i>			21 conuiuiis

373^{sq.} amplae neruorum et articulo flatilique sonitu resultarent, iam uino incalisciente ipso conuiuii domino, per simulationem naturalis cuiusdam urgentis egresso, gladium dstrictum intentans, toruo lumine ferociens quidam inmittitur barbarus asper, ex his quos Scurras appellant, confos-
 surus iuuenem, ne exilire posset etiam tum praepeditum. 21. quo uiso 5
 regulus forte prominens ultra torum, expedito dolone, adsurgens ut uitam omni ratione defenderet, perforato pectore deformis procubuit uictima, multiplicatis *ictibus* foede concisa. 22. hocque figmento nefarie decepta credulitate, inter epulas quae reuerendae sunt uel in Euxino ponto, hospitali numine contuente, peregrinus cruor in ambitiosa lintea consper-
 sus, spumante sanie satietati superfuit conuiuarum, horrore maximo dis- 10
 persorum. ingemiscat siquis uita digressis est dolor, huius adrogantiam facti Fabricius ille Luscinus, sciens qua animi magnitudine Democharen, uel (ut quidam scribunt) Niciam, ministrum repulerit regium, conloquio occultiore pollicitum, quod Pyrrum Italiam tunc bellis saeuissimis exu- 15
 rentem, ueneno poculis necabit infectis, scripseritque ad regem, ut a citiore caueret obsequio. tantum reuerentiae locum apud priscam illam iustitiam, uel hostilis mensae genialitas obtinebat. 23. uerum excusabatur recens inusitatum facinus et pudendum, necis exemplo Sertorianae, adu-
 latoribus forsitan ignorantibus, quod (ut Demosthenes, perpetuum Graeciae 20
 decus, adfirmat), numquam similitudine aut inpunitione alterius criminis, diluitur id quod contra ac liceat, arguitur factum.

2. 1. Haec per Armeniam notabiliter gesta sunt. Sapor uero post suorum pristinam cladem, conperto interitu Papae, quem sociare sibi in-

3 dstrictum	4 supras	4sq. confossuros	5 ne om.	inprae-
peditus	6 uiam	7 rectore	8 ictibus om.	8sq. nefariae decerta crude-
litate	9 aepulas	reuerende	10 hospitalinum ne	ambisitionalain et
11 spumantes ante societati	aetati (aetati del. m2)	conuiuiarum	13 buscinus	
16 scribseritque	16sq. regem uia	exteriore	18 genitalitas	19sq. adul-
tatoribus	20 quot	22 in	24 interito	

1 amplae A pulsu G assidue Her.	3 dstrictum uulgo	4 s(c)urras
Wagn.	4sq. confossurus EAG	5 ne add. G praepeditum G
6 ut	uitam A obuiam G	7 pectore Wm2G
8 ictibus add. E post, G ante,	9 credulitate AG	10 numine Em2AG
ambitiosa EAG	lintea Hadr. Val.	toralia G iam et EA lances Gron.
10sq. sparsus G	11 spumante sanie Val.	et spumans G satietati G
12 societati (1)aetali superf(1)uit Momms.	conuiuarum EAG	13 Lusci-
nus G Lucinus A	Timocharem A	16sq. ut a citiore Pet. ut ab in-
interiore AG	18 genialitas G	19sq. adulatoribus EAG
22 id Em2AG	24 interitu EAG	Parae AG

pendio conabatur, maerore graui percussus, augenteque nostri exercitus 373sqq.
 alacritate formidinem, maiora sibi praeseinans, 2. Arrace legato ad prin-
 cipem misso, perpetuam aerumnarum causam deserui penitus suadebat
 Armeniam: si id displicuisset, aliud poscens, ut Hiberiae diuisione ces-
 5 sante, remotisque inde partis Romanae praesidiis, Aspacures solus regnare
 permitteretur, quem ipse praefecerat genti. 3. ad quae Valens in hanc
 respondit sententiam, nihil derogare se posse, placitis ex consensu firmatis,
 sed ea studio curatiore defendere glorioso proposito, contrariae
 regis litterae hieme iam extrema perlatae sunt, uana causantis et tumida. 377-8
 10 adseuerarat enim non posse semina radicibus amputari discordiarum, nisi
 interuenissent conscii pacis foederatae cum Iouiano, quorum aliquos uita
 didicerat abscessisse.

4. Ingrauiscente post haec altius cura, imperator eligere consilia 377
 quam inuenire sufficiens, id conducere rebus existimans, Victorem magis-
 15 trum equitum et Vrbicium, Mesopotamiae ducem, ire propere iussit in
 Persas, responsum absolutum et uniusmodi perferentes: quod rex iustus
 et suo contentus, ut iactitabat, scelestis concupiscat Armeniam, ad arbi-
 trium suum uiuere cultoribus eius permissis: et ni Sauromaci praesidia
 militum inperita principio sequentis anni (ut dispositum est) inprae-
 20 pedita reuerterint, inuitus ea complebit, quae sponte sua facere super-
 seduit. 5. quae legatio recta quidem et libera, ni deuiasset in eo, quod
 absque mandatis, oblatas sibi regiones in eadem Armenia suscepit exiguas.

Qua regressa aduenit Surena, potestatis secundae post regem, has
 easdem imperatori offerens partes, quas audacter nostri sumpsere legati.

1 merore	2 legito ♂	3 deleri paenitus	4 armenam sub dis-
placuisse (-plic- m2) aliquot	5 partes	6 atque	7 derogasse posse
8 sine lac.	9 litteras perlate	una	10 at seuerat
11 conscu-	12 impetrator	13 bus	14 maesopotamiae ore
propem re	15 permissi set	20 compleuit	21 quidam libora
di[ui]asset	23 qua regressa incipit fragm. M, quod tamen fere medium pe-		
riit, versuum litteris 30 ± primis conservatis	24 eadem MV		

2 Arsace G	3 deserui Wagn.	4 Armeniam EAG	si id G
aliud G	5 partis EAG	6 ad quae Wm2AG	7 derogare se EAG
8 lac. indic. Her.	9 litterae EAG	uana Em2AG	10 adseuera(ra)t
Cl. adseuerabat Em2G	adserebat Haupt	adse(r)uerat Pet.	11 conscii
NAG	12 pacis G uotis A	13 imperator EAG	14 rebus EAG
15 ire	16 huiusmodi Her. c. c. (om. et)	18 eius ex pacto permissis:	
et G	permissis sed Wm2 uulgo	Sauromati Btl.	20 complebit G
21 qui-	dem EAG libera EAG l. (erat) Her.	deuiasset EAG	23 que U re-
graessa H	secunde KU	24 easdem Cm2Nm2HAG	eadem cett. partem
Um1	supersere N		

377-8 6. quo suscepto liberaliter et magnifice, set parum impetrato quod poscebat, remisso, parabantur magna instrumenta bellorum, ut mollita hieme imperatore trinis agminibus perrupturo Persidem, ideoque Scytharum auxilia festina celeritate mercante.

7. Proinde parum adeptus ea quae spe uana conceperat, Sapor, 5 ultraque solitum asperatus, quod ad expeditionem accingi rectorem conpererat nostrum: iram eius conculcans, Surenae dedit negotium, ut ea quae Victor comes susceperat et Vrbicius, armis repeteret, si quisquam repugnaret, et milites Sauromacis praesidio destinati, malis affligerentur extremis. 8. haecque (ut statuerat) maturata confestim, nec emendari 10 potuerunt nec uindicari, quia rem Romanam alius circumsteterat metus, totius Gothiae Thracias licentius perrumpentis: quae funera tunc explicari poterunt carptim, si ad ea quoque uenerimus.

373 9. Haec per eos agitata sunt tractus. quorum inter seriem Africanas clades et legatorum Tripoleos manes inultos etiam tum et errantes, 15 sempiternus uindicauit iustitiae uigor, aliquotiens serus, sed scrupulosus

1 -ces et *MV* *qe* (*del.*) *ante* quod *M* 2 -mento *MmI* 3 imperator
 ei *MV* 5 adeptus eaque *MV* una conciperat *V* (*perit in M*) 7 dediti
MV 7 *sq.* ut aequae *MV* 8 reperteret *MV* (*corr. M*) 9 sauromagis
MV (*corr. Vm3*) 10 emandari *V* emendari *M* 13 siea dea *M* si ea dea *V*
 14 ta *M* eo osagitta *V* 16 scrupulosus *M* cropulosus *V*

1 suscepto *H* -ce sed parum *FKYUCWHTNEAG* quos *K* 1 *sq.* poscebat *TmI* 2 remissi *Em2* hyeme *CHNA* 3 imperatore trinis
Wm2TNm2G (*rest. Nov.*) imperator ei tribus *CmI* imperatore tribus *H Gdt.*
 imperator cum trinis *EmI* i. ei trinis *cett.* perrupturus *E* praesidem *H*
 scythianorum *YmI* scitharum *U* schittarum *K* 4 caeleritate *H* mercantem
KU: om. T 5 adeptus *Wm2HTNEAG* adeptus *cett.* ea quae *Wm2-HNAG*
 uana *AG* una *cett.* conceperat *FKYUCQWHTNEm2AG* conceptus *EmI*
 6 cingi *H* 6 *sq.* compererat *FKYUCQWHTNEA* conceperat *G*
 7 nostram *U* occultans *Wm2HTN* concultans *WmI* surene
KE dedit *Wm2HTNEAG* debiti *Q* dediti *cett.* negocium *YUNE* 7 *sq.* ut
 ea quae *Wm2HTAG* ut quae *E* ut quae *KU* ut aequae *cett.* 8 Urbicius *KEA*
 urbicinus *T* repeteret *omnes* et si *G* 9 Sauromacis *Vm3Wm3EAG*
 Sauromatis *Wm2HT Btl.* sauromaci *N* sauromagis *cett.* praesidio *KUT*
 affligerentur *CHTNEA* 10 haecque *UTE* 11 po potuerunt *H* circumstiterat *T*
 metus, *Harmon* 12 traciae *ante* gothiae *del. E* gothiae
H gothiae *UTE* thracias *K* tracias *TmIE* quae *UTE* 13 poterint *T*
 potuerunt *U* si ad ea *FKYUCQWHTNEAG* si id ea *H* 14 haec *UTE* eos
Wm2HTNG agitata *Um2Wm2HTEAG* agitata *Km2* agitata *CQ* agita *WmI*
 agitta *cett.* sant *YmI* series *N* 14 *sq.* africas *N* afrinas *T* 15 inultos
HN multos *T* et *om. E* 16 non *ante* uindicauit *add. U* iustitiae *K*
 iustitiae *U* scrupulosus *HTNEAG* scrupulosus *FKYUCQW*

quaesitor gestorum recte uel secus, hoc modo. 10. Remigius (quem po- 373
 pulanti prouincias rettulimus comiti fauisse Romano), postquam Leo in
 eius locum magister esse coepit officiorum, a muneribus rei publicae
 iam quiescens, negotiis se ruralibus dedit prope Mogontiacum in genita-
 5 libus locis. 11. quem ibi morantem securius, praefectus praetorio Maxi-
 minus reuersum ad otium spernens, ut solebat dirae luis ritu grassari
 per omnia, laedere modis quibus poterat adfectabat: utque rimaretur
 plura quae latebant, Caesarium antehac eius domesticum, postea notarium
 principis, raptum, quae Remigius egerit, uel quantum acceperit, ut
 10 Romani iuuaret actus infandos, per quaestionem cruentam interrogabat.
 12. quibus ille cognitis cum esset (ut dictum est) in secessu, conscientia
 malorum urgente, uel rationem formidine superante calumniarum, inno-
 dato gutture laquei nexibus interiit.

1 secus] rectus *MV* 2 comitis fuisse *MV* (fauisse *M* corr.) 5
 ectos *Mm1* 6 spernent *V* t *M* solebant *MV* ruis *Mm1*
 egrassari *V* gras *M* 7 adfectabat *M* adfectabant *V* 8 ante h₃ *MV*
 9 que *MV* acciperit *MV* 10 quaestionem *M* questionem *V* 11 se-
 cessum *V* (non exstat in *M*) 12 urgente *V* urgente *M* ratione formi-
 dinem *V* ratione for *M* 12 sq. innudato *MV* 13 laqueis *V*
 (deest *M*) interiit *V* t *M*

1 quesitor *KUE* questor *T* secus *NA* secius *G* rectus *cett.*, uel rectus
del. Wm2 om. HT 2 prouintias *K* rettulimus *FKYUCQWHTNEAG*
 comitem *Cm2Nm2A* comiti *EG* fauisse *G* fuisse *cett.* affinem post ro-
 mano *add. E om. leo lac. 4 litt. FY, 3 K: in Y prima hasta litterae l (?)*
uidetur: om. sine lac. UCQWHT 3 caepit *CT* cepit *UE* offitiorum *KH*
 4 negociis *YUN* mogonciacum *N* Moguntiacum *KA* maguntiacum *T* magon-
 tiacum *YUHE* 5 praefectus *FYCWHTNAG* prefectus *KUE* pretorio
UT 5sq. maximus *T* 6 ocium *KUNE* spernens *Cm2Wm2HNEAG*
 spernent *cett.* solebat *YHNEG* -bant *cett.* ritu *tr. post* solebat *E* dire
KUT luis *KYUCQWHNEAG* leuis *T* grassari *EAG* egrassari *FKYU-*
CQWTN et grassari *H* 7 ledere *KUHTE* poterant *C* adfec-
 tabat *Wm2* affectabat *TNEG* adfectabant *FKYUWm1* affectabant *CQA* de-
 fectabat *H* ut quae *QHT* 8 pulura *Fm1* que *KUTN* caesarium *U*
 caesarum *T* caesareum *K* antehac *YCQWm2HTNm2EG* ante haec *Nm2A*
 ante *hc U* ante *hae cett.* 9 quae *NEAG* que *cett.* remigium *Wm2HT*
 acceperit *FKYUCQWHNEAG* accaeperit *T* 10 iuuarit *Wm2H* iuuant *U*
 acstus infandos *N* questionem *KUT* cruentum *Km1* interrogabat *T*
 11 in secessu *Wm2HTNEG* -sum *cett.* 12 qua ratione *K* rationem for-
 midine *Nm2G* -one -dinem *cett.* 12sq. innodato *EAG* inundato *KQm1H*
 innudato *cett.* 13 gucture *HN* laquei *Nm2G* laqueis *FKYUCQWHT-*
Nm1AG laquaeis *C* interiit *Cm2Wm2Nm2HTAG* interiit *FKYUCm1-*
Wm1Nm1

374 3. 1. Secuto post haec anno Gratiano adscito in trabeae societatem Aequitio consule, Valentiniano post uastatos aliquos Alamanniae pagos, munimentum aedificanti prope Basiliam, quod appellant accolae Robur, offertur praefecti relatio Probi, docentis Illyrici clades. 2. quibus ille ut cunctatorem decuerat ducem, examinatus lectis, attonitus cogitationibus 5 anxiiis, Paterniano notario misso, negotium scrupulosa quaesiuit indagine, moxque ueris per eum nuntiis gestorum acceptis, euolare protinus festinarat, ausos temerare limitem barbaros, primo fragore (ut mente conceperat), oppressurus armorum. 3. quia igitur abeunte autumno, multa inpediebant et aspera, adnitebantur omnes per regiam optimates, 10 ut ad usque ueris principium oratum retinerent et exoratum: primum durata pruinis itinera, ubi nec adultae in pastum herbae repperirentur,

1 secuturos thecanno MV gratiano M grauiano V 2 alamanniae M alimannie V 3 accolae V (*perit in M*) 4 offertur V (♂)ur M prouido gentis V prouido gen... M illyri V (♂) (*interit in M*) 6sq. indagini V (*excidit ex M*) 7 q. ueueris M q. ueteris V gesterum V (♂) gesto... M euolaret Vet M 8 festinaret ausus MV teme *desinit fragm. imperfectum M; incipit rare*tem *fragm. integrum* primos V 9 qua MV 10 atnitebantur MV 11 ueris om. MV pertinerent M perciperent V

1 sequuturos H sequuturos Q {secuto post haec anno G secuti sunt hoc anno E secuturos thecanno cett. Gratiano G Grauiano FKYUCQWHTNEA ascito HNA adscito Y ut Y trabeae U trabiae T sotietatem HT 2 Equitio FKYUCQWTNEG Alemanniae NEG alamaniae Wm2Tm1 alimanniae FKYCm1 alialimanniae Q alimanie U alimaniae Wm1Tm1 3 munimentum om. E edificanti UTE Basileam A adpellant FYUKWm1 accolae KYUE 4 prefecti KUT Probi docentis G prouidi E prouida gentis Wm2HTNm2 prouido gentis cett. yllirici KT yllirici E illyrii N Illyricae A 5 docuerat CT examinatis Ym1 6 negocium YUNEA scrupulosum T quesuiuit KUHE 6sq. indagini FKYUQWT -ine cett. 7 que ueris EAG que ueteris FKYUCQWHTN nunciis A acceptis om. E euolare Nm2EAG uiolaret Um1 euolare Qm1 euolaret cett. 8 festinarat Giinth. festinabat EG festinauit H festinaret cett. destinarat Harmon ausos EAG ausus cett. primos FKYUCQWm1 primo cett. ut mente conceperat om. E 9 concaeperat T oppraessurus HE quia Cm2AG quem E qua cett. autumno T 10 inpediebant FKYUCQWTNEAG inpediebat H adnitebantur NEG annitebantur FKYUCQWA amittebantur T annitebatur H 11 principem T ueris add. EAG post principium; ante pr. tr. Harmon moratum Tm1: om. EG retinerent Monms. perciperent FKYUCQWHTA preriperent E pertinerent G et om. G primus H 12 adulte UHT adulete E herbe UE reperirentur CQTNAG repperiuntur U

nec cetera usui congrua, penetrari non posse firmantes: dein uicinorum 374
 Galliis regum inmanitatem, maximeque omnium Macriani, ut formidati,
 tunc praetendentes, quem constabat inpacatum relictum, etiam ipsa ur-
 bium moenia temptaturum. 4. haec memorantes, addentesque utilia, re-
 5 duxere eum in meliorem sententiam, statimque (ut conducebat rei com-
 muni,) prope Mogontiacum blandius rex ante dictus accitur, procliuis
 ipse quoque ad excipiendum foedus (ut apparebat). et uenit inmane quo
 quantoque flatu distentus, ut futurus arbiter superior pacis, dieque prae-
 dicto conloquii, ad ipsam marginem Rheni, caput altius erigens, stetit
 10 hinc inde sonitu scutorum intonante gentiliū. 5. contra Augustus escen-
 sis amnicis lembis, saeptus ipse quoque multitudine castrensiū ordi-
 num, tutius prope ripas accessit, signorum fulgentium nitore conspicuus,
 et inmodestis gestibus murmureque barbarico tandem sedato, post dicta

1 ceteri *Vm1* (3) sui *MV* congrua *V* (corr. *Vm3*) paenetrari *M*
 2 gallus *V* (corr. *Vm3*) macriano *MV* 5 sentiam *Vm1* (3) conduce-
 bant *MV* (corr. *M*) 6 mogonciacum blandus *MV* 7 itaparebat *M*
 8 quanto (-te *Mm1*) quae *MV* 8 sq. dicque predicto *MV* 9 marginem *MV*
 (corr. *Vm3*) 10 augustos *V* 10 sq. esensis *MV* 11 septus *MV* (ex
 eptus *V*) 12 tutius *Mm1* totius *Mm2V* 13 murmurque *MV*

1 caetera *KCQHTNAG* usui congrua *G* suis congrua *Km1Q* suis
 ncognita *Wm2HTNm2* sui cognita *Wm1* sui congrua *cett.* (-graua *Nm1*)
 2 gallus *FKYUCQWm1* inmanitatem *FKYUCQWHTNEA* Macriani
Nm2EAG macrino *Y* macriino *U* macriano *cett.* et *T* 3 ut pro tunc,
WHT pretendentes *KUTE* impacatum *FKYUCQWHNEA* in-
 capacantum *Tm1* 4 maenia *T* menia *U* tentaturum *CQNAG* hec
UTE adentesque *T* 5 etiam ante sententiam, *Tm1* conducebat
EAG conducebant *FKYUCQWHTN* 5 sq. comuni *K* omnium *T* 6 Mo-
 gontiacum *FCQWm2NAG* magonciacum *E* maguntiacum *T* moguntiacum *K*
 mogontiacum *Wm1* megontiacum *U* magontiacum *YH* blandius *EG* band-
 us *Km1* blaudus *Ym2* blandus *cett.* anteductus *U* 7 fedus *UT*
 ut apparebat omnes immane *QNA* 8 quantoque *F* et *cett.* distenc-
 tus *N* dicque *Km2QWm2HEAG* dicque *T* dicque *cett.* 8 sq. prae-
 dicto *HTAG* predicto *Km2Wm2E* prodito *Nm2* predicto *cett.* 9 colloqui
CQHTNE colloqui *A* ipsum *E* imaginem *U* reheni *Tm1* 10 in-
 tontante *Km1* intonante *Ym1* insonante *N* gentilitium *U* Augustus
Wm2HTEAG augustos *FKYUCQWm1N* 10 sq. escensis *Eyss.* exscensis
E ensis *N* ascensis *G* extensis *A* del. *Wm2 om. HT* esensis *cett.* 11 auinici
YUCWm1 amicis *Wm2HT* lenibus *T* lembis in ras. *K* saeptus *vulgo*
 11 sq. ordinem *Y* 12 tutius *G* totius *FKYUCQWHTNm1* tocius *K* totus *A*
 otius *Nm2* ocus *Pet. om. E* 13 inmodestis *CNEA* inmodestus *H* mur-
 mureque *CNEAG* murmurumque *T* murmurque *cett.*

374 et audita ultro citroque uersus, amicitia media sacramenti fide firmatur.

6. hisque perfectis, discessit turbarum rex artifex delentus, futurus nobis deinceps socius, et dedit postea ad usque uitae tempus extremum, constantis in concordiam animi facinorum documentum pulchrorum. 7. periit autem in Francia postea, quam dum interneciae uastando perrupit audius, 5 appetit, Mallobaudis bellicosi regis insidiis circumuentus. post foedus tamen sollemni ritu impletum, Treueros Valentinianus ad hiberna discessit.

ante 378

4. 1. Haec per Gallias et latus agebantur arcetum. at in eois partibus alto externorum silentio, intestina perniciēs augebatur, per Valen- 10 tis amicos et proximos, apud quos honestate utilitas erat antiquior. nauabatur enim opera diligens, ut homo rigidus audire cupiens lites, a studio iudicandi reuocaretur, metu ne ita ut Iuliani temporibus, defensione innocentiae respirante, frangeretur potentium tumor, adsumpta licentia, latius solitus euagari. 2. ob haec et similia, concordī consensu 15 dehortantibus multis, maximeque Modesto, praefecto praetorio, regionum arbitrio spadonum exposito, et subagreste ingenium, nullis uetustatis

1 uersu *MV* (add. *Vm2*) sacramenti et inti fide *MV* 2 delentus *MV*
4 periit *ex* perut *V* 5 interneciae *MV* 6 mallobaudis *MV* 9 areto
um *Mm1* aroto um *Mm2* utroto um *Vm1* arcetum *Vm2* 10 intestino *MV*
12 nauabatur *V* 12 sq. astudior *MV* 14 innocentia *MV* frangerentur *M*
tum quod sumpta *MV* 16 regionum *MVm1* regionum *Vm2* 17 ingentium
nullius *MV*

1 audito *T* ultra *T* uersu *om.* *E* uersus *G* uersis *Reines.* (multa et
contro)uersa *Her.* (cf. 31, 16, 1) rursus *Momms.* uersa *Harmon* saramenti *U*
et inti *del.* *Wm2 om.* *HTEAG* et niti *N* et inti *cett.* an et ritu(s)? *Cl.* 2 pro-
fectis *U* praefectis *T* delen- uulgo 3 deinceps *T* sotius *KHT*
uite *UT* aextremum *K* 4 concordia *Her.* pulchrorum *KHE* pulcrio-
rum *T* 5 interneciae *NE* interneciae *Fm1YQ* internecine *K* interneciae
cett. perrumpit *EG* percupit *U* 6 appetiit *Wm2HTEG* Mallo-
baudis *Lind.* Mel- *cett.* bellicos *N* circumuentus *FYN* fedus *UT*
7 sollemni *YCQHNE* solenni *AG* impeditum *Y* triueros *T* hyberna
CHN iberna *Wm1* 9 hec *T* arcetum *FYUCWHNAG* arcetorum *KT*
arthoum *E* artoum *Qm1* aeois *C* eo his *Q* eos *Ym1* 10 silenrio *A* in-
testina *CAG* intestino *cett.* perniciēs *KQHTNE* augebatur (?) *E*
12 nauabatur *omnes* 12 sq. a studio *Wm2HTNm2EAG* astudior *YUQ* astudior
cett. 13 indicandi *K* an diiudicandi? *Cl.* moetu *K* maetu *E* 14 inno-
centiae *H. Michael* frangeretur *omnes* tumor adsumpta *G* tum quod sumpta
cett. 15 hec *UTE* 16 adhortantibus *Km1* prefecto *KUT* pretorio
KUT om. *Y* regionum *Vm1FKYUCQWHTNEm1* 17 patronum *pro* spa-
donum *C* ingenium *QHm2EAG* ingentium *cett.* nullis *G* nullius *cett.*
uastitatis *T*

lectionibus expolitum, coacto uultu fallente, et adserente, quod infra imperiale columnen causarum essent minutiae priuatarum, ille ad humili-
tandam celsitudinem potestatis, negotiorum examina spectanda instituisse
arbitratus (ut monebat) abstinuit penitus, laxauitque rapinarum fores
5 quae roborabantur in dies, iudicum aduocatorumque prauitate sententium
paria, qui tenuiorum negotia militaris rei rectoribus, uel intra palatium
ualidis uenditantes, aut opes aut honores quaesiuerunt praeclaros.

3. Hanc professionem oratorum forensium, πολιτικῆς μορίον εἶδω-
λον (id est ciuilitatis particulae umbram) uel adulationis partem quartam
10 esse definit amplitudo Platonis, Epicurus autem κακοτεχνίαν nominans
inter artes numerat malas, Tisias suasionis opificem esse memorat ad-
sentiente Leontino Gorgia. 4. quam a ueteribus ita determinatam,
orientalium quorundam uersutia ad usque bonorum extulit odium, unde
etiam retinaculis temporis praestituti, frenatur. ergo absolutis super
15 eius indignitate paucis †, quam in illis partibus agens expertus sum, ad
coeporum cursum regrediar institutum.

5. Florebant elegantiae praeae patrociniis tribunalia, cum oratores
concitae facundiae, attenti studiis doctrinarum, ingenio fide copiis orna-
mentisque dicendi pluribus eminebant, ut Demosthenes. quo dicturo con-
20 cursus audiendi causa ex tota Graecia fieri solitos, monumentis Atticis
continetur, et Callistratus, quem nobilem illam super Oropo causam
(qui locus in Euboea est) perorantem, idem Demosthenes, Academia cum

1 legationibus *MVm1* lectionibus *Vm2* infra *ex* infra, *M* 1sq. im-
[periale] *M*: *fu.* im pg imperiole *V* 3 spec *desinit* fr. *M*
4 paenitus plures 5 roborantur quae 5sq. sententium parii (-ia *m2*)
7 uenditante *m2* *ex* uendiasten *m1* 8sq. oraturum forens iure ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΜΟΡΙΟ ΥΙΔΩΔΟΝ 9 adulationis 10 definitam ΚΑΚΟ ΤΕΧΝΙΑΝ
11 KT(T?1?)HC1AS 12 uerteribus deternatam 13 uersutiam 17 prisce
oratoris 19 demosthenes 20 audienda graetia 21 ropo 22 eubda

1 lectionibus *omnes* cobacto *T* adsererente *Km1* asserente *QHT-*
NEA 2 columnem *Y* culmen *Wm2HTG* minutie *U* minutae *T* 2sq. hu-
militandam *Nm1EA* humiliandam *FKYUQWHTNm2* humiliandum *G* 3 cael-
situdinem *T* negociorum *YUNEA* spectando(rum) *C. F. W. M.* instituta
esse *G* <ueteres> *Nov.* 4 monebat(ur) *Günther* moneba(n)t *Momms.*
monebat <ignauia, iudiciis> *Nov.* fores *G* funes *Pet.* <ianuas> plures *Her.*
5 roborabantur *G* sententium *EAG* 7 uenditantes *AG* 8 oratorum
EAG forensium *G* 8sq. πολιτικῆς μορίον εἶδωλον *AG* 9 adulationis
Em2AG adulatione(m eiu)s *Momms.* 10 definit *AG* κακοτεχνίαν *AG*
<an>nominans *Cl. c. c.* 11 Tisias *Val.* Ctesias *AG* 12 ueteribus *WAG*
determinatam *AG* 13 uersutia *AG* 17 oratores *AG* 18 comptae
Wagn. 19 Demosthenes *EAG* 20 audiendi *AG* Graecia *WAG*
21 Oropo *WAG* 22 Euboea *WAG* an Boeotia ? *Cl.*

Platone relicta, sectatus est: ut Hyperides et Aeschines et Andocides et Dinarchus et Antifon ille Rhamnusius, quem ob defensum negotium, omnium primum antiquitas prodidit accepisse mercedem. 6. nec minus apud Romanos, Rutilii et Galbae et Scauri uita moribus frugalitateque spectati, et postea per uarias aevi sequentis aetates, censorii et consulares multi et triumphales, Crassi et Antonii et cum Philippis Scaenolae alique numerosi, post exercitus prosperrime ductos, post uictorias et tropaea, ciuilibus stipendiorum officiis floruerunt, laureasque fori speciosis certaminibus occupantes, summis gloriae honoribus fruebantur. 7. post quos excellentissimus omnium Cicero, orationis imperiosae fluminibus saepe depressos aliquos iudiciorum eripiens flammis, 'non defendi homines sine uituperatione fortasse posse, neglegenter defendi sine scelere non posse' firmabat.

8. At nunc uidere est per eos omnes tractus uiolenta et rapacissima genera hominum, per fora omnia uiolantium, et subsidentium diuites domus, ut Spartanos canes aut Cretas, uestigia sagacius colligendo, ad ipsa cubilia peruenire causerum.

9. In his primus est coetus eorum, qui seminando diuersa iurgia, per uadimonia mille iactantur, uiduarum postes et orborum limina deterentes, et aut inter discordantes amicos, aut propinquant, uel adfines, si simultatum leuia senserint receptacula, odia struentes infesta: in quibus aetatis progressu, non ut aliorum uitia intepescunt, sed magis magisque roborantur: inter rapinas insatiabiles, inopes, ad capiendam uersutis orationibus iudicium fidem, quorum nomen ex iustitia natum est, sicam ingenii destringentes. 10. horum obstinatione libertatem temeritas, con-

1 ὙΠΕΡΙΔΗC	exhinc	2 ramnusius	3 *minus (i add. m2)	5 se-
quentes (-tis m3)	5sq. consulores (-ares m3)	6 crassu (-si m3)	7 ductus	
8 tropea ciuilique	foris	10 cicaero	10sq. fulminibus sepae	14 ad (at
m3) eos	14sq. uiolente trapacissima	15sq. diuites et domus	16 sparta	
18 primis	liminando	19 poteste turborum (corr. m3)	19sq. deter-	
rentes	20 aui	discordiantes	21 si om.	leuias inserin in
om.	uicia ♂	25 distringentes		22 ut

1 Hyperides EAG	Eschines NA	5sq. consulares EAG	6 Crassi EAG
7 ductos EAG	8 ciuilibus EAG	fori G	9 aucupantes Corn.
10 fluminibus EA	14 at EAG	eoos Loisell. ex cod. Valent.	uiolenta
et EAG	15sq. diuites domus A	diuites domos G	16 Spartanos Em2G
18 primus EAG	seminando A	minando G	rimando Her.
orborum Wm2AG	limina EAG	19sq. deterentes AG	20 aut Em2A
audi G	discordantes EAG	propinquos AG	21 si add. Val. cum
Nov.	leuia senserint Val.	ob leuia scrinii G	ut add. G
uulgo	obstinatione om.	G	25 destringentes

stantiam audacia praeceps, eloquentiam inanis quaedam imitatur adfluentia loquendi: quarum artium scaeuitate, ut Tullius adseuerat, nefas est religionem decipi iudicantis. ait enim 'cumque nihil tam incorruptum esse debeat in re publica quam suffragium, quam sententia, non intel-
 5 lego cur qui ea pecunia corruperit, poena dignus sit: qui eloquentia, laudem etiam ferat. mihi quidem hoc plus mali facere uidetur, qui oratione, quam qui pretio iudicem corrumpit: quod pecunia corrumpere prudentem nemo potest, dicendo potest'.

11. Secundum est genus eorum, qui iuris professi scientiam, quam
 10 repugnantium sibi legum aboleuere discidia, uelut uinculis ori inpositis, reticentes, iugi silentio umbrarum sunt similes propriarum. hi uelut fata natalicia praemonstrantes, aut Sibyllae oraculorum interpretes, uultus grauitate ad habitum composita tristiores, ipsum quoque uenditant, quod oscitantur. 12. hi ut altius uideantur iura callere, Trebatium lo-
 15 cuntur, et Cascellium et Alfenum, et Auruncorum Sicanorumque iam diu leges ignotas, cum Euandri matre abhinc saeculis obrutas multis. et si uoluntate matrem tuam finxeris occidisse, multas tibi suffragari absolutionem lectiones reconditas pollicentur, si te senserint esse nummatum.

13. Tertius eorum est ordo, qui ut in professione turbulenta cla-
 20 rescant, ad expugnandam ueritatem ora mercennaria procudentes, per prostitutas frontes uilesque latratus, quo uelint aditus sibi patefaciant crebros: qui inter sollicitudines iudicum per multa distentas, inresolubili nexu uincientes negotia, laborant, ut omnis quies litibus implicetur, et nodosis quaestionibus de industria iudicia circumscribunt, quae cum

1 preceps	2 scaeuitate	2 sq. est ad	4 sententiam	7 praetio
pecunia	11 ret*icente (fu. t)	sint	hi*ielut (*i ex u)	12 sibylle oraculum
interpretes	14 sq. locantur	15 castellium	auponcorum	15 sq. dici
lege si gaotas (-gno- m3)	16 cubandri	multi	17 suffragi	18 esse
nummatum add. m2	19 m ante est del. m2	proffessione	20 mercenaria	
21 prostitutas	22 sollicitudine	22 sq. inresubilo	23 uincientis	omnes
implicetur	24 questionibus			

1 sq. adfluentia Her. (ad ex vs. 2sq.)	2 saeuitate G	2 sq. est religio-
nem G	4 sententia Hm2 AG	7 sq. pudentem O. Hirschfeld
G	11 reticentes Val.	sunt EG
hi uelut EAG	12 oraculorum AG	
14 sq. loquuntur HAG	15 Cascellium CN Val.	Caesellium G
Auruncorum AG		
(Aur- G)	diu G	16 ignotas Em2AG
Euandri EAG	multis Wm2AG	
17 suffragari uulgo suffragantes G	suffragii EA	18 senserint esse numma-
tum EA	nummatum senserint G	21 prostitutas AG
22 sollicitudines		
Em2AG	22 sq. inresolubili Wm2AG	23 uincientes HAG
omnis		
Em2AG	implicetur Em2AG	

recte procedunt, delubra sunt aequitatis: cum deprauantur, foueae fallaces et caecae: in quas si captus ceciderit quisquam, non nisi post multa exiliet lustra, ad usque ipsas medullas exsuctus.

14. Quartum atque postremum est genus inpudens perucax et indoctum, eorum qui cum immature a litterariis eruperint ludis, per angulos ciuitatum discurrunt, mimiambos non causarum remediis congrua commentantes, fores diuitum deterendo, cenarum ciborumque aucupantes delicias exquisitas. 15. qui cum semel umbraticis lucris, et inhiandae undique pecuniae sese dediderint, litigare frustra quoslibet innocentes hortantur, et ad defendendam causam admissi, quod raro contingit, suscepti nomen et uim negotii sub ore disceptatoris, inter ipsos conflictuum articulos instruuntur, circumlocutionibus indigestis ita scatentes, ut in conluuione taeterrima audire existimes ululabili clamore Thersiten. 16. cum autem ad inopiam muniendarum uenerint allegationum, ad effrenatam deflectunt conuiciandi licentiam: quo nomine ob adsidia in personas honorabiles probra, diebus dictis aliquotiens sunt damnati, e quibus ita sunt rudes non nulli, ut numquam se codices habuisse meminerint. 17. et si in circulo doctorum auctoris ueteris inciderit nomen, piscis aut edulii peregrinum esse uocabulum arbitrantur: si uero aduena quisquam inusitatum sibi antea Marcianum (uerbo tenus) quaesierit oratorem, omnes confestim Marcianos appellari se fingunt. 18. nec iam fas ullum prae oculis habent, sed (tamquam auaritiae uenundati et usucapti) nihil praeter inseminatam petendi licentiam norunt. et siquem semel intra retia ceperint, cassibus mille impedicant, per morborum simulationem uicissim consulto cessantes: utque peruulgati iuris proferatur lectio una, septem uendibiles introitus praeparant, dilationum examina longissima contexentes. 19. et cum nudatis litigatoribus dies cesserint et menses et anni,

2 caeciderit	per	4 inpunes	5 litteris	7 caenarum	8 dilicias
inhiande	9 pecuniae	10 cingingit ♂	11 conflic(ua)si a)tuum		
12sq. utconlu (del. m2)	utconluinones	teterrima	13 clamor et hersiten		
14 allegationem	14sq. defrenatam	15 conuiciandi	ab	16 horiorabiles ♂	
diotcis	19 edulii	22 tamquod	25 inconsulto	peruulganti	
uana	26 uendebiles	exanima			

2 post *Corn.* 4 impudens *G* 5 literariis *AG* litterar(um) *Nov.* 8 delicias *WAG* (-cias₂*G*) 12sq. ut in conluuione *Pet.* ut conluuionis *G* 13 teterrimae *Em2G*; taeterrima *rest. Pet.* clamore Thersiten *EAG* 14 allegationum *Em2AG* 14sq. efrenatam *EAG* (effr- *A*) 15 conuiciandi *EAG* (-uit- *A*) ob *G* 16 dictis *G* et noctibus dictis *Em2A* 19 edulii *EAG* 20 inu(i)sitatum *Pet.* 22 tanquam *EAG* 23 interminatam *uulgo* 25 consulto *EG* peruulgati *EAG* una *G* 26 uendibiles *EAG* examina *EAG*

tandem obtrita uetustate controuersia intromissa, ipsa capita splendoris ingressa, alia secum aduocatorum simulacra inducunt. cumque intra cancellorum uenerint saepta, et agi coeperint alicuius fortunae uel salus, atque laborari debeat ut ab insonte gladius uel calamitosa detrimenta
 5 pellantur, conrugatis hinc inde frontibus, brachiisque histrionico gestu formatis, ut contionaria Gracchi fistula *sola* post occipitium desit, consistitur altrinsecus diu: tandemque ex praemeditato conludio, per eum qui est in uerba fidentior, suaue quoddam principium dicendi exoritur, Cluentianae uel pro Ctesifonte orationum aemula ornamenta promittens:
 10 et in eam conclusionem cunctis finem cupientibus desinit, ut nondum se patroni post speciem litis triennium editam causentur instructos, spatioque prorogati temporis impetrato, quasi cum Antaeo uetere conluctati, perseueranter flagitant pulueris periculosi mercedes.

20. Verum tamen haec cum ita sint, non desunt aduocatis in-
 15 commoda plurima, parum sustinenda recte uicturo. namque sellulariis quaestibus inescati, inter se hostiliter dissident, et abrupta maledicendi ferocia, (ut dictum est) multos offendunt: quam tunc effutiunt, cum commissarum sibi causarum infirmitatem, rationibus ualidis conuallare non possunt. 21. et iudices patiuntur interdum doctos ex Filistionis aut
 20 Aesopi cauillationibus, quam ex Aristidis illius Iusti uel Catonis disciplina productos: qui aere graui mercati publicas potestates, ut creditores molesti, opes cuiusque modi fortunae rimantes, alienis gremiis excutiunt praedas. 22. ad ultimum id habet causidicina cum ceteris metuendum et graue, quod hoc ingenitum est paene litigantibus cunctis,
 25 ut cum iurgia mille casibus cadant, accidentia secus in potestate esse existiment patronorum, et omnem certaminum exitum isdem soleant ad-

2 aduocatorem	3 septe	4 laborati	5 conrogatis	bracchuusque
6 concionaria grachi	sola om.	occipium	8sq. etaritur	cluenta ne
9 proctesi fontes	11 lites	12 imperato	anteo	16 inescat
17 effugiunt	18 orationibus	conualere	20 esopi	21 mercatis
22 cuiusce	24 penae	25 occidentia sectis	26 solant	

2 aduocatum EAG	3 septa WAG	4 laborari EAG	an de-
be(r)et? Cl. c. c.	calamitoso G	5 conrugatis EAG	brachiisque Wm2AG
6 ni (pro ut) Btl.	Gracchi WAG	fistula (sola) Schn. (cf. 28, 4, 13)	
occipitium EAG	8 exoritur Pet. Gudeman	exeritur G	9 Cluentianae A
pro Cluentio G	Ctesiphonte WAG	11 litis EAG	12 impetrato EG
16 inescati G	inescant A	(ab)rupta Momms. (e)r. Gdt. (prae)r. Nov.	
17 effutiunt G	18 rationibus Lind.	conual(l)are Grut. conuelare G	
21 mercati Em2AG	22 cuiusque Lind.	25 accidentia secus G	26 so-
leant WG			

signare, et non utiis rerum, aut iniquitati aliquotiens disceptantium, sed solis defensantibus irascantur. uerum unde huc declinauimus, reuertamur.

375 5. 1. Pubescente iam uere, Valentinianus a Treueris motus, per nota itinera gradu celeri contendebat, eique regiones aduentanti quas petebat, legatio Sarmatarum¹ offertur: pedibusque eius prostrata, ora- 5 bat pacifica prece, ut propitius ueniret et lenis, nullius diri facinoris participes popularis suos inuenturus aut conscios. 2. quibus saepe eadem iterantibus, hactenus perpensa deliberatione respondit, haec in locis ubi dicuntur admissa, quaerenda uerissimis documentis et uindicanda. cumque exinde Carnuntum Illyriorum oppidum introisset, desertum qui- 10 dem nunc et squalens, sed ductori exercitus perquam oportuno, ubi fors copiam dedisset aut ratio, e statione proxima reprimebat barbaricos adpetitus.

3. Et quamquam terrori cunctis erat dum sperabatur, ut acer et uehemens, mox iudices damnari iussurus, quorum perfidia uel secessione 15 Pannoniarum nudatum est latus: cum illuc uenisset, ita intepuit, ut neque in Gabinii regis inquireret necem, neque inusta rei publicae uulnera, quo sinente uel agente, segnius euenissent, curatius uestigaret: eo uidelicet more, quo erat seuerus in gregariis corrigendis, remissior erga maiores fortunas, uel uerbis asperioribus incessendas. 4. solum tamen 20 incitato petebat odio Probum, numquam ex quo eum uiderat, minari desinens uel mitescens: cuius rei causae nec obscurae fuerunt nec leues. hic praefecturam praetorio non tunc primitus nactus, eamque multis atque utinam probabilibus modis, in longum proferre gestiens †, non ut prosapiae suae claritudo monebat, plus adulationi quam uerecundiae 25 dedit. 5. contemplatus enim propositum principis, quaerendae undique pecuniae uias absque iustorum iniustorumque discretionem scrutantis, errantem non reducebat ad aequitatis tramitem (ut saepe moderatores fecere tranquilli:) sed ipse quoque flexibilem sequebatur atque trauersum.

2 hinc	5 sarriatarum	6 praece	ueniret elenes	7 parti-
ceps	sepae	baricos	14 ager	16 pannaniorum
17 iniusta	publica	18 ut curatius	20 asperibous	22 obscure
23 non om.	27 scrutantes	28 sepe	29 facere	

2 huc G	5 Sarmatarum offertur G	an offere(batur)? Cl.	6 et
lenis EAG	7 participes populares AG	12 fors Wm2AG	barba-
ricos EAG	14 acer G	16 Pannoniarum EAG	17 inusta AG
rei publicae EAG	18 curatius Btl. Nov.	accuratius EG	20 asperioribus
EAG	23 (non) tunc Her. (cf. 17, 11, 1)	haud (pro tunc) Momms.	24 (spa-
	tium) g. ? c. c. Her. g. (tempus) Nov.	27 scrutantis Hm2AG	29 fecere
EAG	transuersum EA		

6. unde graues oboedientium casus, et exitialia prouisorum nomina 375
 titulorum, iuxta opulentas et tenues, eneruatas succidere fortunas, argu-
 mentis aliis post ualidioribus aliis, usu laedendi repperiente longaeuo.
 denique *per* tributorum onera uectigaliumque augmenta multiplicata, op-
 5 timatum quosdam ultimarum metu exagitatos, mutare compulit sedes, et flagi-
 tantium ministrorum amaritudine quidam expressi, cum non suppeteret quod
 daretur, erant perpetui carcerum inquilini: e quibus aliquos cum uitae iam
 taederet et lucis, suspendiorum exoptata remedia consumpserunt. 7. haec
 ita inlecebrosius atque inhumanius agi, loquebatur quidem pertinax rumor;
 10 Valentinianus uero tamquam auribus cera inlitis ignorabat, indifferenter
 quidem lucrandi, uel ex rebus minimis audis, idque tantum cogitans
 quod offerebatur, parsurus tamen fortasse Pannoniis, si haec ante in-
 gemescenda compendia conperisset, quae nimium sero tali didicit casu.
 8. ad prouincialium residuorum exemplum, etiam Epirotae acturos sibi
 15 gratias a praefecto mittere compulsi legatos, Ificlen quendam philosophum,
 spectatum robore pectoris hominem, adegere (non sponte propria) pergere
 ad id munus implendum. 9. qui cum imperatorem uidisset, agnitus ad-
 uentusque sui causam interrogatus, Graece respondit, atque ut philoso-
 phus ueritatis professor, quaerente curatius principe, si hi qui misere,
 20 ex animo bene sentiunt de praefecto, 'gementes' inquit 'et inuiti'. 10. quo
 ille uerbo tamquam telo percussus, actus eius ut sagax bestia rimabatur,
 genuino percunctando sermone, quos noscitabat, ubinam ille esset (uerbi
 gratia) honore suos antecellens et nomine, uel ille diues, aut alius ordinis
 primus. cumque disceret perisse aliquem laqueo, abisse alium trans
 25 mare, consciuisse sibi alium mortem, aut plumbo uita erepta extinctum,

1 et *om.* 3 longeuo 4 *per om.* quae multiplicata 5 metuu ♂
 5 *sq.* sedes effligitantium 7 aliquos 8 tederet exopta 9 inhumanus
 10 inlitis 10 indifferenter quidem pertinax rumor *ante* indifferenter
del. m1 (?) 11 uelut ex rebis ♂ 13 que 14 epirote 15 ligato
 16 sifiden *m1* legatos ifiden *m3* filosofum 16 robure ♂ 17 agnitot
 18 graecae 19 professor 20 se sitiunt inquit quod 21 agax
 22 quod non scitabat 23 ante suos cellens *tr.* 25 consciuis

1 et *add. Her.* 2 eneruatas *spur. putat Nov.* 3 post aliis *tr. G*
 post alia ualidioribus *tr. Her.* 4 ⟨*per*⟩ *Her.* 5 compulerunt *G* compulit
rest. Val. 5 *sq.* et flagitantium *G* 6 oppressi *G* 7 aliquos *WAG*
 8 exoptata *NG* exorta *EA* 9 inhumanus *EAG* 10 illitis *EAG* 11 quidem
del. Her. Nov. Pet. uel *G* 13 dispendia *Her. Nov.* 15 legatos *Wm2AG*
 Iphiclen *G* 17 agnitus *Wm2AG* 19 professor *EAG* 20 sentiunt *EAG*
 quo *EAG* 21 sagax *EAG* 22 quos *Val.* noscitabat *A* 23 suos ante-
 cellens *Her.* inter suos antecellens *G* ante suos cellens *Val.* excellens *EW*
 ⟨*sui*⟩ ordinis *Her. (cf. 28, 6, 4)* 25 consciuisse *Wm2AG*

375 in inmensum excanduit, urente irarum nutrimenta tunc officiorum magistro Leone, (pro nefas!) ipso quoque praefecturam, ut e celsiore scopulo caderet, adfectante: quam si adeptus rexisset, prae his quae erat ausurus, administratio Probi ferebatur in caelum.

11. Agens itaque apud Carnuntum imperator per continuos tres menses aestiuos, arma parabat et alimenta, siqua fors secundasset, peruasurus oportune Quados, tumultus atrocis auctores; in quo oppido Faustinus, filius sororis Vientii praefecti praetorio, notarius militans, Probo spectante negotium, carnificis manu peremptus est post tormenta, uocatus in crimen, quod asinum occidisse dicebatur ad usum artium secretarum, ut adserebant quidam urgentes, (ut autem aiebat ille) ad imbecillitatem firmandam fluentium capillorum. 12. alio quoque in eum perniciose composito, quod petenti per iocum cuidam Nigrino, ut eum notarium faceret, exclamauit ille hominem ridens: 'fac me imperatorem, si id uolueris impetrare'. hocque ludibrio inique interpretato, et Faustinus ipse et Nigrinus et alii sunt interfecti.

13. Praemisso igitur Merobaude cum militari peditum manu, quam regebat, ad uastandos cremandosque barbaricos pagos, comite adiuncto Sebastiano, Valentinianus Acincum propere castra commouit, nauigiisque ad repentinum casum coniunctis, et contabulato celeri studio ponte, per partem aliam transiit in Quados, speculantes quidem ex diruptis montibus eius aduentum, quo plerique ancipites, incertique accidentium, cum suis caritatibus secesserunt: sed stupore defixos, cum in regionibus suis, contra quam opinabantur, angusta cernerent signa. 14. progressus ergo coacto gradu in quantum res tulit, iugulataque aetate promiscua, quam etiam tum palantem subitus occupauit excursus, et tectis combustis, redit cum incolumibus cunctis, quos duxerat secum, itidemque apud Acincum moratus, autumno praecipiti, per tractus conglaciari frigoribus aduetos,

2 profecturam te	3 era	4 administrato	6 aestibus	fros
7 tumultos atroces	11 sq. autem—fluentium om.	13 pernitiouse	quidam	
14 rideus	15 ludebrio iniquo interpretaeto	18 adiuncto	19 séuastigiano	
prope	21 a*liam (fu. l)	22 pleri quae ancipitis	23 caritabus	
24 ego	25 quae	promis quamquam		

1 alente Pet.	2 praefecturam EAG	ut e celsiore A si celsior e G
3 erat Wm2AG	4 administratio EAG	6 aestiuos AG fors EAG
7 tumultus atrocis EAG	11 sq autem—fluentium add. G	13 cuidam NG
14 ridens EAG	15 ludibrio inique EAG	19 Sebastiano Wm2G prope Wm2 Val.
22 ancipites EAG	23 caritatibus EAG	24 ergo EAG
25 conc(i)to Günther	promiscua EAG	26 rediit EG 27 ibidemque Pet.

commoda quaerebat hiberna, nullaque sedes idonea reperiri praeter Saua- 375
 riam poterat, quamvis eo inualidam tempore, adsiduisque malis afflic-
 tam. 15. unde hoc etiam si magni intererat, paulisper sequestrato, in-
 pigre motus, peragrata fluminis ripa, castrisque praesidio competenti
 5 munitis atque castellis, Bregitionem peruenit, ibique diu compositum ad
 quietem principis fatum, sortem denuntiabat ei supremam, prodigiis in-
 gerentibus multis. 16. namque diebus ante paucissimis, ruinas fortu-
 narum indicantia celsarum, arsere crinita sidera cometarum, quorum
 originem supra docuimus. ante apud Sirmium repentino fragore nubium
 10 fulmen excussum, palatii et curiae partem incendit et fori, et apud Sa-
 uariam eodem adhuc constituto, bubo culminibus regii lauacri insidens,
 occentansque funebria, nulla iacientium sagittas et lapides contemplabili
 dextera cadere potuit, certatim licet ardenti studio petebatur. 17. item
 cum ab urbe praedicta, tenderet ad procinctum, per portam uoluit unde
 15 introiit, exire, ut omen colligeret, quod cito remeabit ad Gallias. dumque
 locus adgestis ruderibus neglectus purgatur, lapsam forem ferratam, quae
 exitum obserauit, multitudo remouere non potuit, uiribus magnis enisa,
 et ne ibidem frustra tereret diem, coactus per aliam egressus est por-
 tam. 18. nocteque quam lux ereptura eum uita secuta est, (ut per
 20 quietem solet) uidebat coniugem suam absentem, sedere passis capillis,
 amictu squalenti contectam: quam aestimari dabatur, Fortunam eius esse
 cum taetro habitu iam discessuram. 19. progressus deinde matutinus,
 contractiore uultu subtristis, cum eum oblatus non susciperet equus,
 anteriores pedes praeter morem erigens in sublime, innata feritate con-

1 hiberny	1 sq. praeteriri praeter sabariam	2 inualida	2 sq. adfictam
un (-de <i>add. m2</i>)	5 at	6 suppressam	8 celsorum
comittarum	10 sq. suariam	11 regula braci	12 fubria
13 ardentis studia	14 a	15 omnem	remeauit
gatus	feratamque	17 obseruauit	18 et ideni
ualenti	22 tetro	matutinis	23 aequos
		24 paedes	amorem

1 hiberna <i>Wm2AG</i>	sede <i>G</i>	reperiri <i>EA</i>	potiri <i>G</i>	1 sq. Saua-
riam <i>Her.</i>	2 inualidam <i>Wm2AG</i>	2 sq. afflictam <i>EAG</i>	5 ad <i>WAG</i>	
6 prod. <se> <i>Pet.</i>	8 celsarum <i>AG</i>	crinita <i>EAG</i>	cometarum <i>EAG</i>	
9 et (<i>pro ante</i>) <i>G</i>	10 sq. S(a)uariam <i>Her.</i>	Sabariam <i>EG</i>	11 regii lauacri	
<i>EAG</i>	considens <i>G</i>	12 funebria <i>EAG</i>	iacientium <i>EAG</i>	13 ardenti
studio <i>EAG</i>	14 ad <i>EAG</i>	15 omen <i>EAG</i>	remeabit <i>EAG</i>	dumque
<i>Btl. C. F. W. M.</i>	16 purgatur <i>uulgo</i>	purgaretur <i>G</i>	ferratam quae <i>G</i>	
obserauit <i>Wm2G</i>	18 <ne ib>idem <i>Momms.</i>	dum <i>G</i>	<ne ta>ndem <i>C. F. W. M.</i>	
ide(o) ne <i>Her.</i>	19 eruptura <i>H Gdt.</i>	21 amictu squalenti	<i>Wm2G</i>	
22 matutinus <i>G</i>	23 equus <i>Wm2AG</i>	24 prae timore <i>C. F. W. M.</i>	morem	
<i>NAG</i>	<Str>atorem <i>Hadr. Val.</i>	umerum <i>Her.</i>		

375 citus, ut erat inmanis, dexteram stratoris militis iussit abscidi, quae eum insilientem iumento fulserat consuete: perissetque cruciabiliter innocens iuuenis, ni tribunus stabuli Cerealis, dirum nefas cum sui periculo distulisset.

6. 1. Post haec Quadorum uenere legati, pacem cum praeteritorum 5 obliatione, suppliciter obsecrantes, quam ut adipisci sine obstaculo possent, et tirocinium et quaedam utilia rei Romanae pollicebantur. 2. quos quoniam suscipi placuit, et redire indutiis, quae posebantur, indultis, quippe eos uexari diutius, nec ciborum inopia, nec alienum tempus anni patiebantur, in consistorium, Aequitio suadente, sunt intromissi. 10 cumque membris incuruatis, starent metu debiles et praestrici, docere iussi, quae ferebant, usitatas illas causationum species iurandi fidem addendo firmabant: nihil ex communi mente procerum gentis delictum adseuerantes in nostros, sed per extimos quosdam latrones, amnique confines euenisse, quae inciuliter gesta sunt, etiam id quoque addendo, ut sufficiens ad facta purganda firmantes, quod munimentum extrui coeptum 15 nec iuste nec oportune, ad ferociam animos agrestes accendit. 3. ad haec imperator, ira uehementi percussus, et inter exordia respondendi tumidior, increpabat uerborum obiurgatorio sonu, nationem omnem ut beneficiorum inmemorem et ingratam. paulatimque lenitus, et ad molliora propensior, 20 tamquam ictus e caelo, uitalique uia uoceque simul obstructa, suffectus igneo lumine cernebatur; et repente cohibito sanguine, letali sudore perfusus, ne laberetur spectantibus et uilibus, concursu ministrorum uitae secretioris, ad conclaue ductus est intimum. 4. ubi locatus in lecto,

1 inmanes	militi	2 pulserat consuetu	3 ne	5sq. pre-
teritorum obliatio	6 nesi	7 possit	8 suscepi	redere indutus
9 os noc (♂) ciborum	10 ani	in consistorium equitio in consistorio		
uadente	12 que	13 menti ♂	gentes	14 eximos
18 respondiutudior ♂	19 obiurgatio	20 lenitus propensior	21 ab-	
stricta	22 etrepene cubito	laetali	24 secretio ius	locutus

1 immanis *EAG* militis *Lind.* 2 fulserat *Wm2 Pet.* pulsarat *C.F.W.M. Corn.* consuete *Pet.* (in)consulto *Kiessl. Corn.* conflictu *C.F.W.M.*
 3 ni *EAG* 3sq. dispulisset *Corn.* 6 obliatione *EAG* sine *EAG*
 7 possent *EAG* 8 suscipi *EAG* redire indutiis *Wm2AG* 9 eos *EAG*
 anni *EAG* 10 Aequitio suadente *Val.* Equitio introducente *G* 11 curuatis *G*
 13 gentis *G* 14 extimos *G* eximios *EA* ex(tr)emos *Her.* 17 agrestes *EAG*
 19 obiurgatorio sono *EAG* 20 et ad molliora *add. G* 21 ictus telo uitalia,
 uoceque *G* obstructa *A C.F.W.M.* obstructa *G* adstricta *Her.* suffoc(a)tus
Ern. 22 et repente cohibito *G* erumpente subito *EA* (et) rigente s. *C.F.W.M.*
 (et) tepente s. *Wakefield Günther* (cf. *Hist. Misc.* 128) (et) torpente s. *Pet.*
 23 spectantus *Harmon c.c.* (multis) et uilibus *Her. c.c.* exulibus *Em2g* (pere-
 grinis) et u. *Nov.* 24 secretioris *Wm2G* secretius *A* locatus *HAG*

exiguas spiritus reliquias trahens, nondum intellegendi minuto uigore, 375
 cunctos agnoscebat adstantes, quos cubicularii, nequis eum necatum suspicaretur, celeritate maxima conrogarant. et quoniam uiscerum flagrante
 conpage, laxanda erat necessario uena, nullus inueniri potuit medicus,
 5 hanc ob causam quod eos per uaria sparserat, curaturos militem pestil-
 lentiae morbo temptatum. 5. unus tamen repertus, uenam eius iterum
 saepiusque pungendo, ne guttam quidem cruoris elicere potuit, internis
 nimietate calorum ambustis, uel (ut quidam existimabant), arefactis ideo
 membris, quod meatus aliqui (quos haemorrhoidas nunc appellamus,) ob-
 10 serati sunt gelidis frigoribus concrustati. 6. sensit immensa ui quadam
 urgente morborum, ultimae necessitatis adesse praescripta, dicereque conat-
 us aliqua uel mandare, ut singultus ilia crebrius pulsans, stridorque
 dentium et brachiorum motus uelut caestibus dimicantium indicabat, iam
 superatus, liuentibusque maculis interfusus, animam diu conluctatam
 15 efflauit, aetatis quinquagesimo anno et quinto, imperii (minus centum
 dies) secundo et decimo.

7. 1. Replicare nunc est oportunum (ut aliquotiens fecimus,) et ab
 ortu primigenio patris huiusce principis ad usque ipsius obitum, actus
 eius discurrere per epilogos breuis, nec uitiorum praetermisso discrimine,
 20 uel bonorum, quae potestatis amplitudo monstrauit, nudare solita semper
 animorum interna.

2. Natus apud Cibalas, Pannoniae oppidum, Gratianus maior igno-
 bili stirpe, cognominatus est a pueritia prima Funarius, ea re quod non-
 dum adultus, uenalem circumferens funem, quinque militibus eum rapere
 25 studio magno conatis, nequaquam cessit: aemulatus Crotoniaten Milonem,
 cui mala saepe cohaerenter laeua manu retinenti uel dextra, nulla um-
 quam uirium fortitudo abstraxit. 3. ob ergo ualidum corporis robur,

1 exigua	intellegendo	9 quas heroidas	9sq. obserate	10 con-
crustate	11 ultime	13 cestibus dictu cantium	14 libentibusque	
animum	15 offlauit	17 non	18 obs (<i>lac. 8 litt.</i>) actus	19 aepilogos
20 que	24 flumen	26 cumala sepae coherente leua		27 ualidis

corporis (-s *del. m2*)

1 exiguas <i>WAG</i>	intellegendi <i>HG</i>	9 quos <i>EG</i>	haemoroidas
<i>AG</i> nos <i>Kell.</i>	9sq. obserati <i>G</i>	10 concrustati <i>G</i>	13 dimi-
cantium <i>Wm2AG</i>	deluctantium <i>Her.</i>	14 liuentibusque <i>WAG</i>	animam
<i>EA</i> conluctatum <i>G</i>	15 efflauit <i>EAG</i>	17 nunc <i>AG</i>	18 huius <i>Her.</i>

(ce = *correctur. uocis* non 17) obitum actus *AG* o. <omnes> a. *Nov.* 19 bre-
 ues *AG* 24 funem *EAG* 26 cui mala *G* cohaerenter *G* 27 ergo
 ob *tr. Nov.* ualidum *Her.* ualidi *AG* corporis *EAG*

et peritiam militum more luctandi, notior multis, post dignitatem protectoris atque tribuni, comes praefuit rei castrensi per Africam, unde furtorum suspitione contactus, digressusque multo postea pari potestate Britannicum rexit exercitum, tandemque honeste sacramento solutus, reuertit ad larem, et agens procul a strepitu, multatione bonorum adfectus 5 est a Constantio, hoc nomine, quod ciuili flagrante discordia, hospitio dicebatur suscepisse Magnentium, per agrum suum ad proposita festinantem.

4. Cuius meritis Valentinianus ab ineunte adulescentia commendabilis, contextu suarum quoque suffragante uirtutum, indutibus imperatoriae maiestatis apud Nicaeam ornatus, in Augustum collegium fratrem Valentem adsciuit, ut germanitate ita concordia sibi iunctissimum, inter probra medium et praecipua, quae loco docebimus competenti. 5. igitur Valentinianus post periculorum molestias plures, dum esset priuatus, emensas, inperitare exorsus, ut arces prope flumina sitas et urbes . . . 15 et, Gallias petit, Alamannicis patentis excursibus, reuiuiscuntibus erectius cognito principis Iuliani interitu, quem post Constantem solum omnium formidabant. 6. ideo autem etiam Valentinianus merito timebatur, quod auxit et exercitus ualido supplemento, et utrubique Rhenum celsioribus castris muniuit atque castellis, ne latere usquam hostis ad nostra se 20 prorapiens possit.

7. Utque multa praetereamus, quae egit moderatoris auctoritate fundati, quaeque per se uel duces correxit industrios: post Gratianum filium in societatem suae potestatis adsumptum, Vithicabium regem Alamannorum, Vadomario genitum, adulescentem in flore primo genarum, 25

1 sq. protectoris	3 futurorum suspitione	molto ♂	4 brittanum
9 meriti	10 contextu	10 sq. reparatoriae	11 niceam ornatis colle-
giam fratrem fratrem	12 ut om.	nunctissimum	14 eos et 15 fulminas
etas (-na setas m2) et turbines et	16 erectis	17 iuliano	18 ualentinianum
19 ualida supplementa	20 hostes	20 sq. sepe prorapiens	22 ut quae
23 que quae ducis	24 uithigabium		

1 sq. protectoris EAG	3 furtorum G	4 Brittan(ic)um Her.	9 me-
ritis G	10 contextu EAG	10 sq. imperatoriae AG	11 ornatus EAG
collegium WG	fratrem semel EAG	12 ut add. EA	germanitate con-
cordi sibi G	iunctissimum EG	14 esset AG	15 arces (sine ut) WG
flumina sitas AG	15 sq. urbes uulgo u. (uiser)et Pet. turbines (barbarorum		
frenantes defender)et Momms. u. (munir)et Her. u. (firmar)et Nov.	16 petiit		
EG	erectus G	17 Iuliani EAG	18 Valentinianus G
19 et exer-	citus auxit G et del. Her. ut dittogr.	ualido supplemento G	20 hostes
EAG	20 sq. se (an sese? Cl.) prorapiens G	24 Vithicabium Gdt.	

nationes ad tumultus cientem, et bella, clam (quia non potuit aperte,) confodit: et Alamannis congressus, prope Solicinium locum, ubi insidiis paene perierat, circumuentus, ad exitium ultimum delere potuit uniuersos, ni paucos uelox effugium tenebris amendasset.

5 8. Inter haec tamen caute †grauiam, conuersos ad metuendam rabiem Saxonas, semper quolibet inexplorato ruentes, delatosque tunc *ad* . . . res tractus, quorum spoliis paene redierant *locupletes*, malefido quidem sed utili commento peremit, praeda raptoribus ui fractis excussa.

9. Itidemque Brittanos, cateruas superfusorum hostium non ferentes, 10 spe meliorum adsumpta, in libertatem et quietem restituit placidam, nullo paene redire permissio grassatorum ad sua.

10. Efficacia pari, Valentinum quoque, Pannonium exulem, per has prouincias molientem otium turbare commune, antequam negotium effervescat, oppressit.

15 Africam deinde malo repentino *perculsam*, discriminibus magnis exemit, cum uoracis militarium fastus ferre nequiens Firmus, ad omnes dissensionum motus perflabiles gentes Mauricas concitasset.

Similique fortitudine clades ingemiscendas *Illyrici* uindicasset, ni morte praeuentus, reliquisset rem seriam imperfectam.

20 11. Ac licet opera praestabilium ducum, haec quae rettulimus, consummata sunt: tamen ipsum quoque satis constat, ut erat expeditae mentis usuque castrensis negotii diuturno firmatus, egisse conplura: inter quae illud elucere clarius potuit, si Macrianum regem ea tempestate terribilem, uiuum capere potuisset, ut industria magna temptarat,

1 tumultu scientiam	belladem	2 congressus	3 penae	exitum
4 in et fugium	5 grauiam conuersus	6sq. tunc (<i>lac. 12 litt.</i>)	restractus	
7 paenera dierat (<i>lac. 8 litt.</i>)	tetes	8 ut excussas	10 aepe meliorem	11 suo
12 efficio	15 affricam	per (<i>lac. 6 litt.</i>)	discriminibus	16 nequens
17 perfebiles ♂	18 ingemiscendis illyci	ne	19 seriem	20 propera
que	21sq. expeditae mentes	22 negotu ♂	egisset	23 que

1 cientem <i>EAG</i>	clam <i>EAG</i>	2 congressus <i>EAG</i>	3 exitium <i>EG</i>
4 ni <i>Wm2AG</i>	effugium <i>WG</i>	amandasset <i>G</i>	5 gesta, iam conuersos
<i>G</i> gradiens c. <i>Pet.</i>	grau(terque perac)ta, c. <i>Nov.</i>	6sq. tunc ad maritimos	
tractus <i>G</i> tunc (ad terrest)res tractus	<i>uulgo</i>	7 redierant <i>G</i>	(locup)letes
<i>uulgo</i> onusti <i>G</i>	8 ui <i>G</i>	excussa <i>EAG</i>	10 spe meliorum <i>G</i>
<i>Wm2G</i>	12 efficacia <i>G</i> effectu <i>Pet.</i>	13sq. efferveresceret <i>EG</i>	15 perculsam <i>EA</i> perturbatam <i>G</i>
16 uoraces <i>AG</i>	procaces <i>Corn.</i>	nequiens <i>Em2AG</i>	
18 ingemiscendas <i>Illyrici</i> <i>Wm2AG</i>	ni <i>EAG</i>	19 rem seriam <i>HG</i>	ro(ru)m
seriem <i>Btl.</i>	20 opera <i>AG</i> (<i>cf. 31, 4, 5</i>)	per opera <i>E</i>	p(e)r opera(m) <i>Momms.</i>
22 mentis <i>EAG</i>	egisse <i>AG</i>		

postquam eum. euasisse Burgundios, quos ipse admoerat Alamannis, maerens didicisset et tristis.

8. 1. Haec super actibus principis breui sunt textu percurra: nunc confisi quod nec metu nec adulandi foeditate constricta posteritas, incorrupta praeteritorum solet esse spectatrix, summam eius numerabimus uitia, post et praecipua narraturi. 2. adsimulauit non numquam clementiae speciem, cum esset in acerbitem naturae calore propensior, oblitus profecto quod regenti imperium, omnia nimia, uelut praecipites scopuli, sunt euitanda. 3. nec enim usquam repperitur miti coercitione contentus, sed aliquoties quaestiones multiplicari iussisse cruentas, per interrogationes funestas, non nullis ad usque discrimina uitae uexatis: et ita erat effusior ad nocendum, ut nullum aliquando damnatorum capitis eriperet morte, subscriptionis elogio leni, cum id etiam principes interdum fecere saeuissimi. 4. atquin potuit exempla multa contueri maiorum, et imitari peregrina atque interna humanitatis et pietatis, quas sapientes consanguineas uirtutum esse definiunt bonas. e quibus haec sufficere poni. Artaxerxes Persarum ille rex potentissimus, quem Macrochira membri unius longitudo commemorauit, suppliciorum uarietates, quas natio semper exercuit cruda, lenitate genuina castigans, tiaras ad uicem capitum quibusdam noxiis amputabat: et ne secaret aures more regio pro delictis, ex galeris fila pendentia praecidebat: quae temperantia morum ita tolerabilem eum fecit et uerecundum, ut adnitentibus cunctis, multos et mirabiles actus impletet, Graecis scriptoribus celebratos. 5. Praenestino praetore, qui bello quodam Samnitico properare iussus ad praesidium uenerat segnius, ad crimen

2 merens 3 textu percussa 5 esses peccatrix 5sq. numerationis uitio
6 post et praeterita narraturi (lac. 9 litt.) ad (lac. 7 litt.) bit 7 aceruitatem
nature 9 praeteritis copuli deuitanda (d pr. del. m2?) militi
10 questiones 10sq. iussisset cruentes post 12 nulli 13 subscriptiones
14 facere adquin 15 malorum (l? i?) peregrina repet. ante interna
16 consanguineus 17 artaxerses . 19 exercitu ideruda 20 in 21 mo-
rere 25 signius

3 sint C.F.W.M. textu percurra EAG 5 esse spectatrix EG
5sq. numerabimus uitia G 6 praecipua Val. bene merita G promerita
Günther adsimulauit sine lac.) G 7 acerbitem EAG 9 praecipite(s)
Cl. praeupti AG praeacuti Nov. deuitanda EAG miti G 10sq. iussisse
cruentas EAG 11 per W. Meyer Spir. 12 nullum G 13 subscriptionis G
14 fecere EA -rint G atquin W atqui EAG 15 maiorum AG pere-
grina atque interna EAG 16 consanguineas EAG uirtutes G (bonas om.)
17 Artaxerxes Wm2AG 18 cognominauit E C.F.W.M. 19 exercuit EAG
exerc(ita)uit Günther 20 ne AG 21 more EAG 25 segnius EAG

diluendum exhibito, Papirius Cursor, ea tempestate dictator, securem per
 lictorem expediri homineque abiecta purgandi se fiducia stupefacto, uisum
 prope *fruticem* iussit abscidi: hocque ioci genere *castigatum*, cum eum
 absolueret, non ideo contemptus, bella diuturna patrum superauit et
 5 *grauia*, solus ad resistendum aptus Alexandro Magno, si calcasset Italiam,
 aestimatus. 6. haec forsitan Valentinianus ignorans, minimeque reputans,
 afflicti solacium status semper esse lenitudinem principum, poenas per
 ignes augebat et gladios: quod ultimum in aduersis rebus remedium,
 pietas repperit animorum, ut Isocratis memorat pulchritudo: cuius uox
 10 est perpetua docentis, ignosci debere interdum armis superato rectori,
 iustum quid sit ignorant. 7. unde motum existimo Tullium praeclare
 pronuntiasse, cum defenderet Oppium: 'et enim multum posse ad salutem
 alterius, honori multis; parum potuisse ad exitium, probro nemini um-
 quam fuit.'

15 8. Auiditas plus habendi, sine honesti prauique differentia, et in-
 dagandi quaestus uarios per alienae uitae naufragia, exundauit in hoc
 principe flagrantius aduliscens. quam quidam praetendentes imperatorem
 Aurelium purgare temptabant, id adfirmando quod ut ille post Galli-
 enum, et lamentabilis rei publicae casus, exinanito aerario, torrentis
 20 ritu ferebatur in diuites, ita hic quoque post procinctus Parthici clades,
 magnitudine indigens inpensarum, ut militi supplementa suppetere et
 stipendium, crudelitati cupiditatem opes nimias congerendi miscebat:

1 dictator	2 experiri	quae	purgandis fiducia	3 tricem
3sq. loci gener (lac. 9 litt.)	tum eum ausolaret	4 contemptus (in fin. vs.)	ius	
bella	parum superauit	5 gra (lac. 4 litt.)	lus	optus
statutem peresse	10 docentes	superator	11 quam ante iustum	
praeclare bis: pr. del. ml	13sq. nemini	fuit	15 auiditas ♂	
17 principem	praetentes	18 utile	20 ritu ex ritu	diuitesit adhuc
21sq. est impendium	crudelitates			

1 dictator EAG	2 expediri EAG	purgandi se A	purgandi EG
purgandi s(ui) Her.	3 fruticem G radicem EA	ioci genere AG	casti-
gatum G	3sq. cum eum absolueret Her.	eum absoluit G	4sq. contemptus
ut ad resistendum G	ut qui Val. suis Gron. ut dittoqr. del. Cl.	pa-	
<t>rum Gron. per se Val.	5 grauia: solus Val.	aptus EAG	7 solatia
status semper G solacium Haupt	8 exigebat Corn.	9 reperit(ur) Gdt.	
maiorum G	10 docentis EAG	superato EAG	11 quasi (uel < tam)-
quam) Haupt ad um 13sq. adponit Her.	13sq. nemini umquam Wm2A	ne-	
mini EG (quam ex 11 huc refert Her.)	17 principe AG	quidem AG	
pretendentes EAG	18 ut ille G	19 lamentabiles G	20 ita hic G
21 militi(s) Pet. et HAG	22 stipendium Kell.	impendium AG	crudelitati G

dissimulans scire, quod sunt aliqua quae fieri non oportet, etiam si licet, Themistoclis illius †ueri dissimilis, qui cum post pugnam agminaque deleta Persarum, licenter obambulans, armillas aureas uidisset humi proiec-
tas, et torquem, 'tolle' inquit 'haec' ad comitum quendam prope ad-
stantem uersus, 'quia Themistocles non es', quodlibet spernens in duce 5
magnanimo lucrum 9. huius exempla continentiae similia
plurima in Romanis exuberant ducibus: quibus omissis, quoniam non
sunt perfectae uirtutis indicia, (nec enim aliena non rapere laudis est,) unum
ex multis constans innocentiae uulgi ueteris specimen ponam. cum
proscriptorum locupletes domus diripiendas, Romanae plebei Marius 10
dedisset et Cinna, ita uulgi rudes animi set humana soliti respectare,
alienis laboribus pepercerunt, ut nullus egens repperiretur aut infimus,
qui de ciuili luctu fructum contrectare pateretur sibi concessum.

10. Inuidia praeter haec ante dictus medullitus urebatur, et sciens
pleraque uitiorum imitari solere uirtutes, memorabat adsidue, liuorem 15
seueritatis rectae potestatis esse indiuiduam sociam. utque sunt digni-
tatum apices maximi, licere sibi cuncta existimantes, et ad suspicandum
contrarios, exturbandosque meliores, pronius inclinati, bene uestitos oderat
et eruditos et opulentos et nobiles, et fortibus detrahebat, ut solus ui-
deretur bonis artibus eminere, quo uitio exarsisse principem legimus 20
Hadrianum.

11. Arguebat hic idem princeps timidos saepius, maculosos tales

1 quot	scilicet	2 uerisimilis	quae	3 armulas	4 colle
inquit	5 uere	est quodlibet	(lac. 12 litt.) ens	6 lucrum (lac.	
13 litt.) hu	(lac. 6 litt.) pla	7 inanis	9 ueteres	10 plebe imarius	
11 cinnata	animis et	12 peperce[runt]	repperietur	13 confessum	
15 emitari	ueritotes	adsiduae	16 seueritatem recte	inuidiam	
17 sq. supplicandum	contrarias				

1 quod *EAG* si licet *Em2AG* 2 dissimilis *G* ue(te)ri(s dis)similis
Val. uere(cundi dis)similis *Her.* uere dissimilis *Cl.* (cf. uere 5) 3 armillas
EG 4 tolle inquit *EAG* 5 uers(us) *Gdt.* tu *G* puer *Eyss. del. Her. et Cl.*
qui *G* es: non quodlibet probans *G* spernens *uulgo* 6 huius exempla
(sine lac.) *G* (huiusce *Brakm.*) 7 Romanis *G* 9 ueteris *EAG* 10 plebi
Marius *EAG* 11 Cinna ita *Pet.* Cinna *EAG* animi sed *Val.* animi et *EAG*
13 concessum *Em2AG* 15 imitari *EAG* uirtutes *EAG* liuorem uirtutum
G liuorem *del. Val.* rigorem *Gron.* liberam *Pet.* 16 seueritatis *Em2AG* -ta-
tem *Pet.* -tate *Her. del. ut gloss. Corn.* (e)rectae *Corn. Pet.* spec(ta)tae
Her. in(di)uiduam *Val.* inuidiam esse *G* 17 suspicandum *Pet.* suggillan-
dum *G* supplantandum *Btl.* sugillandos *Corn.* supplicio dandos *Madv.* 18 con-
trarios *G* exturbandumque *Btl.*

appellans et sordidos, et infra sortem humilem amendandos, *ipse* ad pauores inritos aliquotiens abiectius pallens, et quod nusquam erat, ima mente formidans. 12. quo intellecto, magister officiorum Remigius, cum eum ex incidentibus ira feruere sentiret, fieri motus quosdam barbaricos, 5 inter alia subseribat: hocque ille audito, quia timore mox frangebatur, ut Antoninus Pius erat serenus et clemens. 13. *iudices* numquam consulto malignos elegit, sed si semel promotos agere didicisset inmaniter, Lycurgos inuenisse praedicabat et Cassios, columnina iustitiae prisca, scribensque hortabatur adsidue, ut noxas uel leues acerbius uindicarent 10 14. nec adflictis (si fors ingruisset inferior,) erat ullum in principis benignitate perfugium, quod semper ut agitato mari iactatis, portus patuit exoptatus. finis enim iusti imperii (ut sapientes docent) utilitas oboedientium aestimatur et salus.

9. 1. Consentaneum est uenire post haec ad eius actus, sequendos 15 recte sentientibus et probandos: si reliqua temperasset, uixerat ut Traianus et Marcus. in prouinciales admodum parcus, tributorum ubique molliens sarcinas: oppidorum et limitum conditor tempestiuus: militaris disciplinae censor eximius, in hoc tantum deerrans, quod cum gregariorum etiam leuia puniret errata, potiorum ducum flagitia pro- 20 gredi sinebat in maius, ad querellas in eos motas aliquotiens absurdescens: unde Brittanici strepitus et Africanæ clades et uastitas emersit Illyrici.

2. Omni pudicitiae cultu domi castus et foris, nullo contagio con-

1 appellens et infra—amenandos *add. m2 in mg.* ipse *om.* ad *m2*
ex ap m1 2 abiectus et quod *add. m2* 3 menta 3sq. remigis fumium
 5 alias 6 serén iudices *om.* 7 dedi 8 prouoca (*lac. 2 litt.*) cassios
 conlumina 8sq. scribet quae hortabantur adsiduae 9 ceruius 10 ne
 ingru (*lac. 7 litt.*) perfugium sed inferior rerat 11 iactatus 15 probandus
 (*sine lac.*) si 16 trainus 17 ibique limetum 20 quaerellas 20sq. ob-
 scuro (*o alt. add. m2*) obsordescens 21 affricane

1 appellans *EAG* et intra—amendandos *om. G* intra uulgo amen-
 dandos *Em2AG* (ipse) *Btl.* 2 abiectius *EAG* 2sq. ima mente *Lind.*
 inattente *G* imaginamenta *Em2A* 3 Remigius *EAG* 3sq. cum eum *A*
 4 cieri *Val.* 5 alia *EAG* 6 serenus *EAG*. iudices *add. G* 7 didi(cisset)
Nov. didicit *G* 8 se praedicabat et *G* proclamabat et *Eyss.* columnina *EAG*
 8sq. scribensque hortabatur *G* 9 acerbius *EAG* 10 nec *G* si fors—
 inferior *om. G* sors *Btl.* ingruisset inferior, erat *Val.* ingrueret (*lac. 4 litt.*)
 perfugium sed inferior erat *EA* (*sine lac. A*) m(i)serior *Btl.* infeli(cior)
Corn. infes(t)ior *Pet.* 11 iactatis *EAG* 15 probandos *AG* cum qui-
 bus *add. G* (ad quos) *Her.* 16 Traianus *EAG* 17 ubique *Wm2AG*
 limitum *EAG* 20sq. aliquotiens absurdescens *EAG*

scientiae uiolatus obscenae, nihil incestum: hancque ob causam tamquam retinaculis petulantiam frenarat aulae regalis, quod custodire facile potuit, necessitudinibus suis nihil indulgens, quas aut in otio reprimebat, aut mediocriter honorauit, absque fratre, quem temporis compulsus angustis, in amplitudinis suae societatem adsumpsit.

3. Scrupulosus in deferendis potestatibus celsis, nec imperante eo prouinciam nummularius rexit, aut administratio uenundata, nisi inter . . . ut solent, occupationis spe uel † inpuniae, quaedam sceleste committi.

4. Ad inferenda propulsandaque bella, sollertissime cautus, aestu Martii pulueris induratus, boni prauique suasor et dissuasor admodum prudens, militaris rei ordinum scrutantissimus: scribens decore, uenusteque pingens et fingens, et nouorum inuentor armorum: memoria sermoneque incitato quidem sed raro facundiae proximo uigens, amator munitiarum, laetusque non profusis epulis sed excultis.

5. Postremo hoc moderamine principatus inclaruit, quod inter religionum diuersitates, medius stetit, nec quemquam inquietauit, neque ut hoc coleretur, imperauit aut illud: nec interdictis minacibus, subiectorum ceruicem ad id quod ipse uoluit, inclinabat, sed intemeratas reliquit has partes, ut repperit.

6. Corpus eius lacertosum et ualidum, capilli fulgor colorisque nitor, cum oculis caesiis, semper obliquum intuentis et toruum, atque pulchritudo staturae, liniamentorumque recta conpago, maiestatis regiae decus implebat.

375 10. 1. Post conclamata imperatoris suprema, corpusque curatum ad sepulturam, ut missum Constantinopolim inter diuorum reliquias 25

2 frenarata urlae 5 amplenitudinis 7 sine lac. 8 inpuniae 9 inferendam propulsanda bellanda bellas lertissimo 9sq. aestum (a ex c) arti
10 prauisque desuasor 11 prodens 12 fringens 14 letusque
profuiss ♂ 15 postrema 18 ipso itemerabatas (ba del., as add., m2
20 fulgori 22 stature Uniamentorumque 24 suppressa curdatum

2 aulae WAG 5 amplitudinis EAG 7 <imperandi exordia> Her.
initia add. G 8 spe inpune q. sceleste Her. impunitae G inpunita(tis)
Eyss. incuriae Pet. scelesta G 9 inferenda Wm2AG uel propulsanda
Her. (cf. uel 8) propulsandaque AG bella sollertissime EA bella sollertissimus
Wm2G 10 prauique EAG dissuasor Val. 11 prudens Wm2AG
12 fingens Wm2AG 13 comma post raro del. Günther 14 profusis EAG
15 postremo Wm2AG 18 ipse EAG coluit G intemeratas EAG
20 fulgor G 21 tum oculi caesii . . . intuentes Pet. comma post nitor del.
Her. intuenti(bu)s Lind. 22 liniamentorumque WAG 22sq. decus implebat.
Reliqua in archetypo desiderantur. G 24 curatum Lind. conditum EA

humaretur, suspenso instante procinctu, anceps rei timebatur euentus 375
 cohortibus Gallicanis, quae non semper dicatae legitimorum principum
 fidei, uelut imperiorum arbitrae, ausurae nouum quoddam in tempore
 sperabantur: hoc temptandae nouitatis spes adiciente, quod gestorum
 5 ignarus etiam tum Gratianus agebat tum apud Treueros, ubi profectur-
 rus eum morari disposuerat pater. 2. cum negotium in his esset an-
 gustiis, et tamquam in eadem naui futuri periculorum, (si accidissent),
 participes, omnes eadem formidarent: sedit summatum consilio, auulso
 ponte quem compaginarat ante necessitas, inuadens terras hostilis, ut
 10 superstitis Valentiniani mandatu, Merobaudes protinus acciretur. 3. hoc-
 que ille ut erat sollertis ingenii, quod euenerat ratus, aut forte doctus
 ab eo per quem uocabatur, rupturum concordiae iura, Gallicanum mili-
 tem suspicatus, missam ad se tesseram finxit redeundi cum eo, ad ob-
 seruandas Rheni ripas quasi furore barbarico crudiscente: utque erat
 15 secrete mandatum, Sebastianum principis adhuc ignorantem excessum, lon-
 gius amendauit, quietum quidem uirum et placidum, sed militari fauore
 sublatum, ideo maxime tunc cauendum.

4. Reuerso itaque Merobaude, altiore cura prospectum, expedito
 consilio, Valentinianus puer defuncti filius tum quadrimus, uocaretur in
 20 imperium cooptandus, centesimo lapide disparatus, degensque cum Iustina
 matre in uilla, quam Murocinctam appellant. 5. hocque concinenti om-
 nium sententia confirmato, Cerealis auunculus eius ocius missus, eundem
 puerum lectica inpositum, duxit in castra, sextoque die post parentis
 obitum imperator legitime declaratus, Augustus nuncupatur more sollemni.

1 hamaretur	2 dicatae	3 arbitrare ausure	4 nouitati res ad-
uente	6 moradi	9 que (<i>lac. 11 litt.</i>)	10 man-
dato	aciretur	12 eos	13 fixit
18 expendito (<i>n del. m3</i>)	21 in nulla	19 tam	20 coaptandus
paratus		muro cincta	22 aum culis
24 sollemni			

1 humaretur <i>EA</i>	3 arbitrae <i>A</i>	4 hac . . . re ad(n)uente <i>Pet.</i>
nouitatis s)pes <i>Madv. n. spem Her.</i>	adic(i)ente <i>Her.</i>	suadente <i>EWm2</i>
adiuante <i>Lind.</i>	acuate <i>Madv.</i>	5 tum <i>alt. del. Nov.</i>
6 morari <i>EA</i>	7 acci-	
disset <i>EA</i>	9 quem compaginarat <i>EA</i>	recensitas <i>Pet.</i>
10 mandatu <i>C.F.W.M.</i>	acciretur <i>EA</i>	11 (odo)ratus <i>Corn.</i>
<i>Corn.</i>	12 eo <i>EA</i>	13 finxit <i>Wm2</i>
14 Rheni <i>EA</i>	16 fauore <i>EA</i>	
17 ideo <i>uulgo</i> et eo <i>Lind. W. Meyer Spir.</i>	ideo(que) <i>Günther</i>	18 p. (ut)
<i>Nov.</i>	expedito <i>Wm2A</i>	19 tum <i>EA</i>
in <i>add. EA</i>	20 cooptandus <i>A</i>	
disparatus <i>EA</i>	21 uilla <i>EA</i>	Murocinctam <i>A</i>
concinenti <i>Lind.</i>	22 auun-	
culus <i>EA</i>	23 lectica(e) <i>Nov.</i>	

375 6. et licet cum haec agerentur, Gratianum indigne laturum existimantes, absque sui permissu principem alium institutum, postea *tamen* sollicitudine discussa uixere securius, quod ille (ut erat beniuolus et pius) consanguineum pietate nimia dilexit et educauit.

2 mens 3 pertus

2 permissu *EA* <ta>men *Pet.* metu *A* me<t>us *Lind.* men<ti>s *Gron.*
 3 pius *Btl.* (*tum del.*) peritus *A* 4 AMMIANI MARCELLINI RERV
 GESTARVM · EXPLICIT LIBER. XXX., INCIPIT LIBER XXXI.

LIBER XXXI.

1. Caedis Valentis A. et cladis a Gothis inferendae prodigia.
2. De Hunnorum, et Alanorum, aliarumque Scythiae Asiaticae gentium sedibus et moribus.
3. Hunni Alanos Tanaitas armis aut pactis sibi adiungunt, Gothosque inuadunt, ac suis sedibus pellunt.
4. Pars maior Gothorum cognomine Theruingorum finibus suis expulsa, permissu Valentis a Romanis transportatur in Thraciam, obsequium et auxilia pollicita. Greuthungi quoque, pars altera Gothorum, furtim ratibus Histrum transeunt.
5. Theruingi fame et inopia pressi ac pessime habiti, Ducibus Alauio et Fritigerno a Valente deficiunt, ac Lupicinum cum suis fundunt.
6. Sueridus et Colias Gothorum Optimates, una cum suis prius recepti, cur rebellauerint, et caesis Hadrianopolitanis, Fritigerno se adiunxerint, ad diripiendas Thracias conuersi.
7. Profuturus et Traianus ac Richomeris pugnant aequo Marte cum Gothis.
8. Clausi intra Aemimontanas Gothi, deinde a Romanis emissi, Thraciam rapinis, caedibus, stupris, incendiisque foedant, et Barzimerem Scutariorum Tribunum interficiunt.
9. Frigeridus Dux Gratiani Farnobium Optimatem cum multis Gothis et Taifalis caedit: reliquis uita, et agri circa Padum dati.
10. Lentienses Alamanni a Gratiani A. Ducibus proelio superati, Rege Priario etiam interfecto; et post deditionem datis Gratiano tironibus, domum redire permitti.
11. Sebastianus Gothos spoliis onustos apud Beroeam inopinantes concidit: paucos fuga seruauit. Gratianus A. ad patrum Valentem properat, ei contra Gothos laturus auxilium.
12. Valens A. ante aduentum Gratiani cum Gothis pugnare constituit.
13. Gothi omnes in unum coniuncti, nimirum Theruingi ductu Fritigerni R. et Greuthungi ducibus Alatheo et Safrace, cum Romanis acie instructa configunt, et fuso equitatu, pedites nudatos atque confertos cum maxima strage in fugam coniciunt. Valens occisus nusquam comparuit.
14. Valentis A. uirtutes, et uitia.
15. Gothi uictores Hadrianopolim oppugnant, ubi thesauros suos Valens et Imperatoria insignia cum Praefecto et Consistorianis reliquerat: et omnia frustra experti discedunt.
16. Gothi, Hunnorum Alanorumque copiis auro sibi adiunctis, frustra Constantinopolim tentant. Qua arte Iulius, Magister militum trans Taurum, Orientales prouincias Gothi exonerauerit.

1. 1. Inter haec Fortunae uolucris rota, aduersa prosperis semper 375
alternans, Bellonam furiis in societatem adscitis, armabat, maestosque
transtulit ad orientem euentus, quos aduentare praesagiorum fides clara

1 int* (lac. 7 litt.) (interea m3) et uolueris 3 diuersa pros (aduersa
prosperis m3) 2 aetatem maestosque (a add. m3) Haec pagina codi-
cis V in libro Aem. Chatelain, "Paléographie des classiques latins", (tabula CXCV)
exstat (XXX 1, 1-2, 2)

1 int(er ha)ec Her. interea et A inter haec et Wm2Nm2 aduersa pro-
speris Wm2A 2 (soci)etatem Val.

375 monebat, et portentorum. 2. post multa enim quae uates auguresque praedixere ueridice, resultabant canes ululantibus lupis, et querulum quoddam nocturnae uolucres tinniebant et flebile, et squalidi solis exortus hebetabant matutinos diei candores, et Antiochiae per rixas tumultusque uulgares, id in consuetudinem uenerat, ut quisquis uim se pati existimaret, 'uius ardeat Valens', licentius clamitaret, uocesque praecorum audiebantur, adsidue mandantium, congeri ligna ad Valentini lauacri succensionem, studio ipsius principis conditi. 3. quae hunc illi inpendere exitum uitae, modo non aperte loquendo monstrabant. super his laruale simulacrum Armeniae regis, et miserabiles umbrae paulo ante in negotio Theodori caesorum, per quietem stridendo carmina quaedam neniaram horrenda, multos diris terroribus agitabant. 4. † uagula gurgulione consecto, exanimis uisa est iacens, cuius mors publicorum funerum aerumnas indicabat amplas et peruulgatas. denique cum Chalcedonos subuerterentur ueteres muri, ut apud Constantinopolim aedificaretur lauacrum, ordine resoluta saxorum, in quadrato lapide qui structura latebat in media, hi Graeci uersus incisi reperti sunt, futura plene pendentes:

5. ἀλλ' ὁπόταν νύμφαι ὁροσεραὶ κατὰ ἄστυ χορείη
τερπόμεναι στρωφῶνται ἐνστεφείας κατ' ἀγνιάς,
καὶ τεῖχος λουτροῦ πολύστονον ἔσσειται ἄλλαρ,
δὴ τότε μυρία φῦλα πολυσπερέων ἀνθρώπων

20

1 ponebat enim add. m2 augurerisque (e pr. del. m3) 2 ueridicere solutabant 3 timebat m1 temebant m2 5 quisque 6 uocisque
8 succensionem 10 laruale (-uale m3) rogis (re- m3) miserabilis
12 nemiaram (a del. m3) 12 sq. uagula gurgulione 13 exanistiis 14 peruulgatae 15 ueteris 17 repertu (-ti m3) lene 19 Ν ΥΝΦΑΙ ΔΡΟΣΕΡΕΚΑΤΑΤΑ ΧΟΡΗΙ 20 ΤΕΡΠΟ ΜΕΝΕΣΤΡΟ ΦΩΝΤΕ ΣΕΥΣΤΕΦΕΑ
21 sq. ΤΙΧ ΟΣΑΟΙΤ ΡΟΙΟΠΩΑΥΣΤΟΝΟΝΕΣΣΙΚΑΡΔΝΠΟΤΕΔΝΙΑ ΦΥΛΑΤΙΟ-ΛΥΣΠΕΡΑΛΙΟΝΑΝΟΡΑΠΩΠΤ

1 monebat EA auguresque EA 2 resultabant EA 3 tinniebant uulgo gemebant EA tiniebant Pet. 5 quisquis Cm2 Btl. C. F. W. M. 6 uocesque EA 8 succensionem Wm2A 10 laruale EA regis EA miserabiles A 12 neniaram Gron. pat. nimium E nimirum A tragula A aquila Val. uacula Btl. Haupt (uacula E) ulula Her. (g)racula Nov. 13 gurgulione E confecto A exanimis A 14 peruulgatas A 15 ueteres EA 17 reperti EA plene EA 19 ὁροσεραὶ A κατὰ A χορείη Val. χο (lac. 3 litt.) A 20 στρωφῶνται Btl. στρέφονται Val. στροφῶνται Eyss. ἐνστεφείας g 21 τεῖχος Lind. τύχος A usque ab ΑΟΓΓΡΟΙΟ litt. maiusc. uerbis indiuisis A λουτροῦ Lind. πολύστονον ἔσσειται ἄλλαρ Lind. 22 δὴ τότε Lind. μυρία uel δῆια Val. φῦλα Lind. πολυσπερέων ἀνθρώπων uulgo

Ἰστρον καλλιρόοιο πόρον περάοντα σὺν αἰχμῇ,
καὶ Σκυθικὴν ὀλέσει χώραν καὶ Μυσίδα γαίην,
Παιονίης δ' ἐπιβάντα σὺν ἐλπίσι μαινομένησιν
αὐτοῦ καὶ βιότοιο τέλος καὶ δῆριν ἐφέξει.

2. 1. Totius autem sementem exitii, et cladum originem diuersarum, quas Martius furor incendio insolito miscendo cuncta conciuuit, hanc conperimus causam. Hunorum gens monumentis ueteribus leuiter nota, ultra paludes Maeoticas glaciale oceanum accolens, omnem modum feritatis excedit. 2. ubi quoniam ab ipsis nascendi primitiis, infantum ferro sulcantur altius genae, ut pilorum uigor tempestiuus emergens, conrugatis cicatricibus hebetetur, senescunt imberbes, absque ulla uenustate, spadonibus similes, compactis omnes firmisque membris, et opimis ceruicibus, prodigiose deformes et pandi, ut bipedes existimes bestias, uel quales in conmarginandis pontibus effigiati stipites dolantur incompte. 3. in hominum autem figura, licet insuauis ita uictu sunt asperi, ut neque igni neque saporatis indigeant cibis, sed radicibus herbarum agrestium, et semicruda cuiusuis pecoris carne uescantur, quam inter femora sua equorumque terga, subsertam, fotu calefaciunt breui. 4. aedificiis nullis umquam tecti, sed haec uelut ab usu communi discreta sepulchra, declinant. nec enim apud eos uel arundine fastigatum repperiri tugurium potest. sed uagi montes peragrantes et siluas, pruinas famem sitimque perferre

1 ἸΣΤΡΟΥΚΛΑΙΡΟΟΙΟΤΙΟΡΟΝΤΑΚΥΝΕΧΜΝ 2sqg. ΣΚΥΕΙΚΝΝΟΛΕ-
ΤΙΧΟΡΗΝ ΜΥΣΔΑΓΛΙΝΝΠΛΙΟΝΝΔΕΤΙΒΑΤΑΚΥΝΕΛΤΙCΙΜΛΙΝΟΜΕΝ-
ΝCΤΛΥΤΟΥΚΛΙΒΙΟΤΙΟΤΕΛΟCΚΛΑΝΡΕΙΝΕΦΕΞΕΙ; 5 Tocius exicii
claudum 6 incensio et solito 8 metoticas 10sq. cicarensibus hae-
betur 11 inferuens 12 optimis 12sq. prodigiose formes es pandi 13 bi-
paedes 14 efficiati stipitis inconpte 15 fugura ta nisi ignis
16 saporati 17sq. uaporumque 19 tectis 20 fastigata inrepperiri augurium
21 uagminentes siluem famen 21sq. per (lac. 7 litt.) ab incunabilis

1 Ἰστροῦ Lind. καλλιρόοιο Val. πόρον περάοντα Lind. αἰχμῇ
Lind. 2 Σκυθικὴν ὀλέσει Lind. Μυσίδα γαίαν Lind. γαίην restit. Pet.
3 Παιονίης δ' ἐπιβάντα Val. ἐλπίσι μαινομένησιν Val. 4 δῆριν Pet. δῆρις
Val. ἐφέξει Val. 5 totius HA cladum EA 6 incendio EA in-
gentior Momms. insolito Pet. 8 Meoticas EA 10sq. cicatricibus
hebetetur Em2A 11 imberbes EA 12 opimis EA prodigiose Kell.
Corn. 13 formae E (de)formes A Kell. Corn. pandi EA pa(ue)ndi Corn.
Gdt. parui Eyss. 14 effigiati Wm2A stipites EA 15 figura EA ita
uictu Her. ita uisi Val. igni EA ignis rest. Pet. 16 saporatis EA saporati
rest. Pet. cibi Pet. 17sq. equorumque E Gdt. equorum A -umue g uecto-
rumque Pet. (cf. Apul.) 19 tecti A 20 fastigatum E Lind. fastigiatum A
tuguriumEA 21 uagi montes A siluas EA famem EA perferre A
perpeti E

ab incunabulis adsuescunt. peregre tecta (nisi adigente maxima necessitate) non subeunt: nec enim [apud eos] se tutos existimant esse sub tectis 5. indumentis operiuntur linteis uel ex pellibus siluestrium murum consarcinatis; nec alia illis domestica uestis est, alia forensis, sed semel obsoleti coloris tunica collo inserta, non ante deponitur aut 5 mutatur, quam diuturna carie in pannulos difflexerit defrustata. 6. galeris incuruis capita tegunt, hirsuta crura coriis munientes haedinis, eorumque calcei formulis nullis aptati, uetant incedere gressibus liberis. qua causa ad pedestres parum adcommo- 10 datati sunt pugnas, uerum equis prope adfixi, duris quidem sed deformibus, et muliebriter isdem 10 non numquam insidentes, funguntur muneribus consuetis. ex ipsis quibus in hac natione pernox et perdius emit et uendit, cibumque sumit et potum, et inclinatus ceruici angustae iumentis, in altum soporem ad usque uarietatem effunditur somniorum. 7. et deliberatione super rebus 15 proposita seriis, hoc habitu omnes in commune consultant. aguntur 15 autem nulla seueritate regali, set tumultuario primatum ductu contenti, perrumpunt quicquid inciderit. 8. et pugnant non numquam lacessiti, sed ineuntes proelia cuneatim, uariis uocibus sonantibus toruum. utque ad pernicitatem sunt leues et repentini, ita subito de industria dispersi incessunt, ut in- 20 composita acie, cum caede uasta discurrunt, nec inuaden- 20 tes uallum, nec castra inimica pilantes, prae nimia rapiditate cernuntur. 9. eoque omnium acerrimos facile dixeris bellatores, quod procul mis-

1 tec (lac. 8 litt.) adimente	2 sub (lac. 7 litt.)	ecutos	3 tectis
(lac. 10 litt.)	4 forenses	6 defflexerit defrustrata	7 coris
8 eorum (del. m1)	eorumque carcei	incendere	9 quas
12 peruio (o add. m2)	13 hielinatus ♂	14 effundetur	15 picoposita
16 tumultuari opprimatum	17 sq. lacessitis dineuntis praelia	19 perniciatatem	20 iugescunt et inposita
	discurrant	21 parit decernuntur	
22 eaque	acerrimos		

1 <ipsis> ab i. Brakm. <iam> ab i. Nov. incunabulis *E* tecta nisi
 (<etiam> Nov.) adigente *EA* 2 subeunt *EA* apud eos del. C. F. W. M.
 (cf. 557, 20) <s>e tutos C. F. W. M. securos *EA* <morantes> Nov. 4 fo-
 rensis *EA* 6 difflexerit *Ernesti in Ind.* defluxe- 7 coriis
EA 8 calcei *EA* incedere *EA* 9 qua *EA* qua <e>x Cl. 11 ex ipsi
Val. 12 perdius *A* peruius *E* 14 uanitatem *Btl.* effunditur *EA*
 15 proposita *EA* 16 regali sed tumultuario *Wm2A* 17 non del. *Btl.*
 taciti *Momms.* 17 sq. lacessiti sed ineuntes *EA*; sed del. *Her.*, ut correctur.
uocis set 16 19 pernicitatem *EA* 20 incessunt *Kell.* uigescunt *W Loisell.*
lugescunt A lacessunt *Her.* ut *Her.* in<com>posita *Val.* discurrunt *EA*
 21 rapid<ita>te *Val.* 22 eoque *A* acerrimos *EA*

silibus telis, acutis ossibus pro spiculorum acumine, arte mira coagmen-
tatis, et distinctis, cominus ferro sine sui respectu *confligunt*,
hostisque dum mucronum noxias observant, contortis laciniis inligant, ut
laqueatis resistentium membris, equitandi uel gradiendi adimant facul-
tatem. 10. nemo apud eos arat nec stium aliquando contingit. omnes
enim sine sedibus fixis, absque lare uel lege aut ritu stabili dispalantur,
semper fugientium similes, cum carpentis in quibus habitant: ubi coniuges
taetra illis uestimenta contexunt, et coeunt cum maritis, et pariunt,
et ad usque pubertatem nutriunt pueros. nullusque apud eos interroga-
tus, respondere unde oritur potest, alibi conceptus natusque procul, et
longius educatus. 11. per indutias infidi et inconstantes, ad omnem
auram incidentis spei nouae perquam mobiles, totum furori incitatissimo
tribuentes. inconsultorum animalium ritu, quid honestum inhonestumue
sit, penitus ignorantes, flexiloqui et obscuri, nullius religionis uel super-
stitionis reuerentia aliquando districti, auri cupidine immensa flagrant,
adeo permutabiles et irasci faciles ut eodem aliquotiens die, a sociis
nullo inritante saepe desciscant, itidemque propitientur, nemine leniente.

12. Hoc expeditum indomitumque hominum genus, externa praedandi
auuiditate flagrans inmani, per rapinas finitimorum grassatum et caedes,
ad usque Halanos peruenit, *ueteres* Massagetarum, qui unde sint uel quas
incolant terras, quoniam huc res prolapsa est, consentaneum est demon-
strare, geografica perplexitate monstrata, quae diu multa luda
et uaria, tandem repperit ueritatis interna 13. *Abundans*
aquarum Hister aduenarum magnitudine fluenti Sauromatas praetermeat,

1 acuminear	2 sed distint] (<i>lac. 13 litt.</i>)	ui	con (<i>lac. 6 litt.</i>)
3 mucronum noxiis obserua	contartis	4 grauandi	6 sidibus (<i>sed- m3</i>)
8 terra	11 edocatus	inducias	infidi (<i>in fin. vs.</i>)
cidentis	nobiles	13 inconsultorum	quod
15 reuerantia	districti	flagrates	17 desciscantit
19 perapinas ♂	20 usquae	adalam	res (<i>restant m3</i>)
massagetae	21 hoc	22 geografico	lac.
9 litt.	23 sq. interna (<i>lac. 14 litt.</i>)	ad hister	

1 acumine arte	Wm2A	1sq. coagmentatis et	Gdt.	2 distinctis	A
distant<ia percursa>	Gdt.	distant<iis decursis>	Brakm.	sed district(o)	com-
minus	Btl.	<sui	Val.	con<fligunt>	Val.
3 mucronum	EA	noxias			
observant	contortis	EA	4 grassandi	Pet.	gradiendi
EA	(cf. 30, 7, 8)	6 se-			
dibus	EA	ui(c)tu	Gdt.	8 taetra	illis
Val.	textinis	Btl.	11 educatus		
EA	<et in>	constantes	Cl.	inconstantes	Nm2A
constanter	Momms.	12 in-			
cidentis	Val.	mobiles	EA	13 inconsultorum	A
quid	uulgo	15 reue-			
rentia	EA	districti	A	flagrantes	EA
17 desciscant	EA	20 Alan(os)			
Val.	Achaiam	EA	<uete>	res	Massagetas
Val.	21 huc	Wm2A	22sq. mul-		
timoda	<tractans>	et uaria	Pet.	<inuo>	luta
<difficultate>	et u.	Her.	23sq. ab<un-		
dans>	Gdt.	<a. aquarum>	Her.	ad Ister	A
24 <a>	fluenti	Her.			

ad usque amnem Tanaim pertinentis, qui Asiam terminat ab Europa. hoc transito in immensum extensas Scythiae solitudines Halani inhabitant, ex montium appellatione cognominati, paulatimque nationes conterminas crebritate uictoriarum adtritas, ad gentilitatem sui uocabuli traxerunt (ut Persae.) 14. inter hos Nerui mediterranea incolunt loca, 5 uicini uerticibus celsis, quos praeruptos geluque torpentes, aquilones astringunt. post quos Vidini sunt et Geloni, perquam feri, qui detractis peremptorum hostium cutibus, indumenta sibi equisque tegmina conficiunt bellatoriis. Gelonis Agathyrsi conlimitant, interstincti colore caeruleo corpora simul et crines, et humiles quidem minutis atque raris, nobiles 10 uero latius fucatis et densioribus notis. 15. post hos Melanchlaenas et Anthropofagos palari accepimus per diuersa, humanis corporibus uictitantes, quibus *ob* haec alimenta nefanda desertis, finitimi omnes longa petiere terrarum. ideoque plaga omnis orienti aestiuo obiecta, usque dum nenuitur ad Seras, inhabitabilis mansit. 16. parte alia prope Amazonum 15 sedes, Halani sunt orienti adclines, diffusi per populosas gentes et amplas, Asiaticos uergentes in tractus, quas dilatari ad usque Gangen accepi, fluuium intersecantem terras Indorum, mareque inundantem australe.

17. Hi bipertiti per utramque mundi plagam Halani, quorum gentes 20 varias nunc recensere non refert, licet dirempti spatiis longis, per pagos (ut Nomades) uagantur immensos, acui tamen progressu, ad unum concessere uocabulum, et summatim omnes Halani cognominantur, *ob* mores et modum efferatum uiuendi, eandemque armaturam. 18. nec

1 quas iam	2 scythiae solitudinis	4 uocabuli ♂	6 uicim	7 fieri
9 bellatur gē	interstincto	caeruleo	10 nobilis	11 latis fugatis
hoc melan chinas	12 antropo fagos	accipemus	13 ob om.	16 hilani
orientia declines	populos has	17 [a]siaticos	18 inuno antem (-und- m3)	
20 ibi pertiti	alani	21 spaciis	22 progressus	23 concensere
alani	24 mores et media et efferatam uiuendis etiam inmataram			

1 pertinentes *EA* qui Asiam *Wm2 Lind.* 2 Scythiae solitudines *EA*
 5 Neuri *Lind.* 6 uicini *EA* 7 adstringunt *E* feri *EA* 9 bellatoriis *Val.*
 bellatrix gens *EA* bellatoria *Gdt.* interstincti *Lind.* caeruleo *A* 10 nobiles
EA 11 latius *Btl.* fucatis *EA* hos *EA* Melanchlaenos *Btl.* 11sq. Me-
 lanch laenas et Anthropophagos *A* 12 accepimus *WA* 13 ob *add. Em2A*
 16 Halani *EA* orienti *EA* acclines *Lind.* adcliues *EA* populosas *Val.*
 18 inundantem *Em2A* 20 *h*i bipertiti *Her.* ibi partiti *EA* bipertiti *Gdt.*
 Halani *EA* 22 progressu *A* 23 concessere *EA* Halani *Wm2* ob
add. Val. 24 eosdem et feritatem uiuendi *Val.* modum uiuendi et efferatam
 esca naturam *Rosbach* modum efferatum uiuendi *Gdt.* mores imitati et effe-
 ratam uiuendi sectam *Hunorum* et *S*armatarum *Her.* m. mediocriter diffe-
 rentes et e. u. speciem inmanemque naturam *Nov.* eandemque armatu-
 ram *Gdt.* similem et armaturam *Val.:* *lac. indic. Wagn. Eyss.*

enim ulla sunt illis uel tuguria, aut uersandi uomeris cura, sed carne et copia uictitant lactis, plaustriis supersidentes, quae operimentis curuatis corticum per solitudines conferunt, sine fine distentas. cumque ad graminea uenerint, in orbiculatam figuram locatis sarracis, ferino ritu
 5 uescuntur, absumptisque pabulis, uelut carpentis ciuitates inpositas uelut, maresque supra cum feminis coeunt, et nascuntur in his et educuntur infantes, et habitacula sunt haec illis perpetua, et quocumque ierint, illic genuinum existimant larem. 19. armenta prae se agentes, cum gregibus pascunt, maximeque equini pecoris est eis sollicitior cura.
 10 ibi campi semper herbescunt, intersitis pomiferis locis: atque ideo trans-euntes quolibet, nec alimentis nec pabulis indigent, quod efficit umectum solum et crebri fluminum praetermeantium cursus. 20. omnis igitur aetas et sexus inbellis, circa uehicularia ipsa uersatus, muniis distringitur mollibus: iuuentus uero equitandi usu a prima pueritia coaliscens, in-
 15 cedere pedibus existimat uile, et omnes multiplici disciplina prudentes sunt bellatores. unde etiam Persae, qui sunt originitus Scythae, pugnandi sunt peritissimi.

21. Proceri autem Halani paene sunt omnes et pulchri, crinibus mediocriter flauis, oculorum temperata toruitate terribiles, et armorum
 20 leuitate ueloces, Hunisque per omnia suppare, uerum uictu mitiores et cultu, latrocinando et uenando ad usque Maeotica stagna, et Cimmerium Bosporum, itidemque Armenios discurrentes, et Mediam. 22. utque hominibus quietis et placidis, otium est uoluptabile, ita illos pericula iuuant et bella. iudicatur ibi beatus, qui in proelio profuderit animam, sene-

1 illis celto gurria	uomeres curat	2 iactis paustriis	2 sq. que opae-
rimentis curuati	3 solitudinis	distentas a	4 orbiculatam sar-
raclis	5 carpentibus	8 ierit illuc	existimat
cura	10 campis et per	pomiferos	12 crebris
munus	15 plena	18 hilani pene	pulchrae si criminibus
(lac. 6 litt.) inando	metotica	21sq. cimerium bosporom	21 la
24 praelio	profuerit		23 iubeant

1 illis uel Her. (cf. 2, 4) illisce WA	uomeris Wm2A	cura W Val. cu-
rae EA	2 lactis plaustriis EA	2 sq. curuatis A
3 solitudines EA	(cir)-	
cumferunt Pet.	distentas EA	ad EA
4 orbiculatam EA	sarracis	
Lind. sarriculis EA	5 carpentis EA	caritates Btl.
6sq. educantur EA		
8 ierint illic EA	existimant EA	9 maximeque EA
cura EA		
10 semper Lind.	pomiferis EA	12 crebri Lind.
13 aetas EA	uersatus	
Her.	muniis E muniisque Lind.	15 (disci)plina Lind.
18 Halani		
Wm2A	pulchri EA pulchrae fi(gurae) Her.	crinibus Gron. sic crinibus
A sed crinibus Wm2	19 (in)temperata Corn.	21 latrocinando T Lind.
Meotica EA	23 iuuant EA	24 profuderit EA

scentes enim et fortuitis mortibus mundo digressos, ut degeneres et ignavos, conviciis atrocibus insectantur, nec quicquam est quod elatius iactent, quam homine quolibet occiso, proque exuviis gloriosis interfectorum, avulsis capitibus, detractas pelles pro faleris iumentis accommodant bellatoriis. 23. nec templum apud eos uisitur aut delubrum, ne tugurium quidem culmo tectum cerni usquam potest, sed gladius barbarico ritu humi figitur nudus, eumque ut Martem, regionum quas circumcolunt, praesulem uerecundius colunt. 24. futura miro praesagiunt modo. nam rectiores uirgas uimineas colligentes, easque cum incantamentis quibusdam secretis, praestituto tempore discernentes, aperte quid portenditur norunt. 25. seruitus quid sit ignorant, omnes generoso semine procreati, iudicesque etiam nunc eligunt diurno bellandi usu spectatos. sed ad reliqua textus propositi reuertamur.

ante 376

3. 1. Igitur Huni peruasus Halanorum regionibus, quos Greuthungis confines, Tanaitas consuetudo cognominavit, interfectisque multis et spoliatis, reliquos sibi concordandi fide pacta iunxerunt, eisque adhibitis confidentius Ermenrichi late patentes et uberes pagos repentino impetu per-ruperunt, bellicosissimi regis, et per multa uariaque fortiter facta, uicinis nationibus formidati. 2. qui ui subitae procellae percussus, quamuis manere fundatus et stabilis diu conatus est, inpendentium tamen dirigitatem augente uulgatus fama, magnorum discriminum metum uoluntaria morte sedauit. 3. cuius post obitum, rex Vithimiris creatus, restitit aliquantis Halanis, Hunis aliis fretus, quos mercede sociauerat partibus suis. uerum post multas quas pertulit clades, animam

1 moribus	mundi gressos	degeneris	2 conuitiis	3 exubiis
5 bellatoris	6 usque	7 sq. circumcircunt	9 pectiores	femineas
9sq. incantantis	11 portetur	ignorabant omnis	generosi	12 iudicisque
13 spectator	reliquas	reuertamur	14 peruasi	geuthungis
15 nominavit	16 adiutis	18 bellicosus	sene	19 uis
20 est abilis	cunatus	22 sedabit	23 hani salus	24 sociauerit

1 mortibus mundo digressos EA degeneres EA 2 quo s(e) Nov.
 3 exuviis EA 5 bellatoriis A 6 usquam EA 7sq. circumcolunt Her. circumcircant Vossius 9 rectiores EA uimineas Val. 9sq. incantamentis TA
 11 porte(ndi)tur Val. -etur Lind. -atur Hadr. Val. ignorant Pet. omnes generoso EA 12 iudicesque EA 13 spectatos A reliqua EA reuertamur EA 14 peruasus EA Gruthungis Lind. 15 (cog)nominavit Her. c. c. 16 adhibitis Her. adiunctis EA adiuti Eyss. adscitis Pet. 18 bellicosissimi Em2A bellicosi sane Pet. 19 ui EA 20 et A stabilis Val. habilis A conatus C (con). Val.) 22 sedauit EA 23 Hunnis A aliis EA 24 sociauerat A sociauit E

effudit in proelio, ui superatus armorum. cuius parui filii Viderichi no- ante 376
mine curam susceptam, Alatheus tuebatur et Safrax, duces exerciti et
firmitate pectorum noti, qui cum tempore arto praeuenti, abiecissent
fiduciam repugnandi, cautius discedentes, ad amnem Danastium perue-
nerunt, inter Histrum et Borysthenen, per camporum ampla spatia dif-
fluentem. 4. haec ita praeter spem accidissee doctus Athanaricus, Ther-
ingorum iudex, in quem (ut ante relatum est), ob auxilia missa Procopio,
dudum Valens commouerat signa, stare gradu fixo temptabat, sur-
recturus in uires, si ipse quoque lacesseretur, ut ceteri. 5. castris deni-
que prope Danastii margines a Greuthungorum uallo³ longius oportu-
tune metatis, Munderichum ducem postea limitis per Arabiam, cum
Lagarimano et optimatibus aliis, ad usque uicensimum lapidem misit,
hostium speculatu-
ros aduentum, ipse aciem nullo turbante, interim struens.
6. uerum longe aliter quam rebatur, euenit. Huni enim (ut sunt in
coniectura sagaces), multitudinem esse longius aliquam suspicati, prae-
termis-
sis quos uiderant, in quietem tamquam nullo obstante, compositis,
rumpente noctis tenebras luna, uado fluminis penetrato, id quod erat
potissimum elegerunt, et ueriti ne praecursorius index procul agentes
absterreat, Athanaricum ipsum ictu petiuere ueloci. 7. eumque stupen-
tem ad impetum primum, amissis quibusdam suorum, coegerunt ad
effugia properare montium praeruptorum. qua rei nouitate, maioreque
uenturi pauore constrictus, a superciliis Gerasi fluminis ad usque Danu-
bium, Taifalorum terras praestringens, muros altius erigebat: hac lorica
diligentia celeri consummata, in tuto locandam securitatem suam existi-
mans et salutem. 8. dumque efficax opera suscitatur, Huni passibus
eum citis urgebant, et iam oppr-
esserant aduentantes, ni grauati prae-
darum onere destitissent.

1 prelio	4 at	5 orisaethenen	6 occidisset	8 signi	10 da-
nasti	agere ut ungoru	uallem	11 maetatis	11 sq. con lagari	manu
14 reuatur	17 tenebris lune	19 absterreat it atharicum	21 prae-		
r- rupturum	22 ueturi	23 tufalorum	mulos	hoc	24 toto
25 sustitatur	26 surgebant	opresserant	27 distissent		

4 Danastum A	Danastrum Val.	5 Boristhenem WA	6 accidissee
EA	8 signa EA	10 Danasti(i) Her.	a Greuthungorum uallo Pet. ac
Greuthungorum uallo Val.	11 sq. cum Lagarimano Lind.	14 rebatur EA	
17 tenebras E Val.	luna EA	19 absterreat EA	Athanaricum EA
21 <s>uffugia Kiessl.	preruptorum EA	22 uenturi EA	23 Taifa-
lorum A	muros Wm2A	hac A	24 tuto EA
25 suscitatur EA	27 destitissent A		

ante 376

Fama tamen late serpente per Gothorum reliquas gentes, quod in-
 uisitatam antehac hominum genus, ut turbo montibus celsis, ex abdito
 sinu coortum, adposita quaeque conuellit et modo ruinae corrumpit: populi
 pars maior quae Athanaricum attenuata necessariorum paenuria deseru-
 erat, quaeritabat domicilium remotum ab omni notitia barbarorum, diuque
 deliberans, quas eligeret sedes, cogitauit Thraciae receptaculum, gemina
 ratione sibi conueniens, quod et caespitis est feracissimi, et amplitudine
 fluminum Histri distinguitur ab aruis patentibus iam peregrini fulmi-
 nibus Martis: hocque idem residui uelut mente cogitauere communi.

376

4. 1. Itaque duce Alauio ripas occupauere Danubii, missisque orato-
 ribus ad Valentem, suscipi se humili prece poscebant, et quiete uicturos
 se pollicentes, et daturos (si res flagitasset), auxilia. 2. dum aguntur
 haec in externis, nouos maioresque solitis casus, uersare gentes arctos,
 rumores terribiles diffuderunt: per omne quicquid ad Pontum a Marco-
 mannis praetenditur et Quadis, multitudinem barbaram abditarum natio-
 num, ui subita sedibus pulsam, circa flumen Histrum uagari, cum cari-
 tatibus suis disseminantes. 3. quae res aspernanter a nostris inter
 initia ipsa accepta est, hanc ob causam, quod illis tractibus non nisi
 peracta aut sopita audiri procul agentibus consueuerant bella. 4. uerum
 pubescente fide gestorum, cui robur aduentus gentilium addiderat le-
 gatorum, precibus et obtestatione petentium, citra flumen suscipi plebem
 extorrem: negotium laetitiae fuit potius quam timori, eruditis aduolato-
 ribus in maius fortunam principis extollentibus, quae ex ultimis terris
 tot tirocinia trahens, ei nec opinanti offerret, ut conlatis in unum suis
 et alienigenis uiribus, inuictum haberet exercitum, et pro militari sup-

1 gothor	1sq. inusitatu	2 modo nierum ante ut	3 cohortum	con-
uellit corrumpit	6 elegerat	7 ceptis	8 arbis petentibus	9 hoc
quoque	10 Itaque uiuo	11 suscepisse	praece	13 nobos maiorisque
15 et om.	17 disseminates	18 nitia	20 pubiscenter ad	rubor
cibus suscepi	22 letitiae	eruditus	23 que	24 tharens
			25	militaris

1 Gothorum EA 1sq. inu(i)sitatu(m) Btl. Ernesti inusitatum EA
 2 (ante ut) niuium Gron. dierum Btl. nimborum Momms. ruinae Her. qui post
 conuellit 3 colloc. 3 coortum A Btl. et post conuellit add. Lind.
 6 eligeret A 7 conuenien(tiu)s uulgo caespitis EA 8 a barb(ar)is Val.
 aruis EA patentibus Lind. 9 hocque Pet. 10 (duce Ala)uiuo Lind.
 11 suscipi se EA 13 nouos maioresque EA 15 et add. Lind. Quadis(que)
 Brakm. 17 disseminantes EA 18 initia EA 20 iam ante fide EA (ue)raci
 Günther rap(ide) Pet. del. Nov. robur T Lind. rumor A 21 suscipi
 EA 22 p(r)opius Erf. eruditus EA 23 quae Btl. Pet. quod EA
 24 trahens ei T Val. Thracenses Em2A 25 militari EA

plemento quod prouinciatim annum pendebatur, thesauris accederet auri 376
 cumulus magnus. 5. hacque spe mittuntur diuersi, qui cum uehiculis
 plebem transferant truculentam. et nauabatur opera diligens, nequi
 Romanam rem euersurus relinqueretur, uel quassatus morbo letali.
 5 proinde permissu imperatoris, transeundi Danubium copiam, colendique
 adepti Thraciae partes, transfretabantur in dies et noctes, nauibus rati-
 busque et cauatis arborum alueis agminatim inpositi, atque per amnem
 longe omnium difficillimum, imbriumque crebritate tunc auctum, ob den-
 sitatem nimiam contra ictus aquarum nitentes quidam, et natare conati,
 10 hausti sunt plures.

6. Ita turbido instantium studio, orbis Romani perniciēs ducebatur.
 illud sane neque obscurum est neque incertum, infaustos transuehendi
 barbaram plebem ministros, numerum eius comprehendere calculo saepe
 temptantes, conqueuissē frustratos,

15 'quem qui scire uelit'

ut eminentissimus memorat uates,

'Libyci uelit aequoris idem

discere, quam multae zefyro truduntur harenae.'

7. respiscant tandem memoriae ueteres, Medicas acies ductantes ad Grae-
 20 ciam: quae dum Hellespontiacos pontes, et discidio quodam fabrili, mare sub
 imo Athonis pede quaesitum exponunt et turmatim apud Doriscum exer-
 citus recensitos, concordante omni posteritate, ut fabulosae sunt lectae.

8. nam postquam innumerae gentium multitudines, per prouincias cir-
 cumfusae, pandentesque se in spatia ampla camporum, regiones omnes
 25 et cuncta opplenere montium iuga, fides quoque uetustatis recenti docu-

1 prouinciatum	accideret	2 hacques permittuntur	3 trucu-
lentem propera	4 delinqueretur	laetali	5 permissum
8 <i>sq.</i> densitate	10 austi	13 conpraehendere	15 quis
18 dicere zefiro	19 <i>sq.</i> greciam	20 dudum hellis ponti	accupantes
20 <i>sq.</i> maris ubi montonis	21 turmati	22 recensetus concordante	sun
23 innume regentium multitudinis	24 quae	25 uetusta res	

1 prouinciatim *A* accederet *EA* 2 spe *Val.* persuasione *A* mit-
 tuntur *A* 3 truculentam *EA* opera *EA* 4 relinqueretur *uulgo*
 5 permissu *EA* 8 auctum *EA* 8 *sq.* densitatem *EA* 10 hausti *Em2A*
 11 <ad>ducebatur *Momms.* augebatur *Her. (cf. 30, 4, 1)* 15 qui *EA*
 18 discere *EA* turbentur *A et Btl. ex Verg.* 19 reuiuiscant *Val.* 20 dum
Madv. ductum *Voss.* Hellespontiacos *Madv.* Hellesponti *W* pontes *Madv.*
 occupantes *EA* 20 *sq.* mare sub imo Athonis *Voss. Madv.* maris, litus mon-
 tanum *Gdt.* 21 turmatim *EA* 22 recensitos *Voss.* concordante *EA*
 sunt *Wm2A* 23 innumerae *EA* multitudines *EA* 25 uetustatis *A*

mento firmata est. et primus cum Alaiuo suscipitur Fritigernus, quibus et alimenta pro tempore, et subigendos agros tribui statuerat imperator.

376 sq. 9. Per id tempus nostri limitis reseratis obicibus, atque (ut Aetnaeas fauillas armatorum agmina diffundente barbaria), cum difficiles necessitatum articuli correctores rei militaris poscerent aliquos claritudine gestarum rerum notissimos: quasi laeuo quodam numine deligente, in unum quaesiti potestatibus praeferre castrensibus homines maculosi: quibus Lupicinus antistabat et Maximus, alter per Thracias comes, dux alter exitiosus, ambo aemulae temeritatis. † 10. quorum insidiatrix auditas materia malorum omnium fuit. nam (ut alia omittamus, quae memorati uel certe sinentibus isdem, alii perditis rationibus, in commenantis peregrinos adhuc innoxios deliquerunt,) illud dicitur, quod nec apud sui periculi iudices, absolueri ulla poterat uenia, triste et inauditum. 11. cum traducti barbari uictus inopia uexarentur, turpe commercium duces inuisissimi cogitarunt, et quantos undique insatiabilitas colligere potuit canes, pro singulis dederunt mancipiis, inter quae ducti sunt optimum

12. Per hos dies interea etiam Vithericus Greuthungorum rex cum Alatheo et Safrace, quorum arbitrio regebatur, itemque Farnobio, propinquans Histri marginibus, ut simili susciperetur humanitate, obsecrauit imperatorem legatis propere missis. 13. quibus (ut communi rei conducere uidebatur,) repudiatis, et quid capesserent anxiis, Athanarichus paria pertimescens, abscessit, memor Valentem dudum cum foederaretur concordia despexisse, adfirmantem se religione deuinctum, ne calcaret solum aliquando Romanum, hacque causatione, principem firmare pacem

3 limites reseruatis	3 sq. ut et neas	4 difficilis	5 articulis
6 gestorum ♂	notissimum	leuo	nomine
7 quesiti	8 thacias	du	9 emulae
12 reliquerunt	13 periculis	absolueri	14 barbara
16 canaes	dederat	que ducti (sine lac.)	18 greus tongorum
19 malatheo	safraco	farnabio	20 marginibas
21 prope	22 repudiatis	capesseret	22sq. aithanarichus para
23 foeda retretur	24 dix-	25 hocque occasionem	

3 limitis Nm2 Val.	reseratis Em2A	4 difficiles E Val.	5 articuli
E Val.	6 notissimos EA	numine EA	8 Thracias WA
dux Nm2A	9 aem. ambo tr. Nov. c. c.	11sq. commeantes A	12 deliquerunt A
13 periculi EA	absolueri EA	14 barbari EA	15 agitarunt Haupt
16 dederunt Lind.	dederant Nm2 Günther	et filii add. Val. post quae	17 lac.
indie. Eyss. (propinqui) Nov.	18 Greuthungorum A	19 Alatheo EA	Sa-
pfrace Lind.	Aphrace A	Farnobio Val.	20 marginibus EA
21 propere EA	22 capesserent A	Athanarichus WA	23 paria Wm2 Val.
foederaretur Lind.	24 despexisse EA	calcaret EA	25 hacque EA
causatione Val. occasione A			

in medio flumine coegisse: quam simultatem ueritus, ut adhuc durantem, 376sq. ad Caucalandensem locum [altitudine siluarum inaccessum et montium, cum suis omnibus declinauit, Sarmatis inde extrusis.

5. 1. At uero Theruingi, iam dudum transire permissi, prope ripas etiam tum uagabantur, duplici impedimento adstricti, quod ducum dissimulatione perniciosa, nec uictui congruis sunt adiuti, et tenebantur consulto nefandis nundinandi commerciis. 2. quo intellecto, ad perfidiam instantium malorum subsidium uerti mussabant, et Lupicinus ne iam deficerent pertimescens, eos admotis militibus, adigebat ocus proficisci. 3. Id tempus oportuno nunti Greuthungi, cum alibi militibus occupatis, nauigia ultro citroque discurrere solita, transgressum eorum prohibentia quiescere perspexissent, ratibus transiere male contextis, castraque a Fritigerno locauere longissime.

4. At ille genuina praeuidendi sollertia, uenturos muniens casus, ut et imperiis oboediret, et regibus ualidis iungeretur, † incidis segnius Marcianopolim tarde peruenit itineribus lentis. ubi aliud accessit atrocius, quod arsuras in commune exitium, faces furiales accendit. 5. Alauio et Fritigerno ad conuiuium conrogatis, Lupicinus ab oppidi moenibus, barbaram plebem, opposito milite, procul arcebat, introire ad comparanda uictui necessaria, ut dicioni nostrae obnoxiam et concordem, per preces adsidue postulantiem, ortisque maioribus iurgiis inter habitatores et uetitos, ad usque necessitatem pugnandi est uentum. efferatique acrius barbari, cum necessitudines hostiliter rapi sentirent, spoliarent interfectam militum magnam 6. quae accidissem idem Lupicinus, latenti nuntio doctus, dum in nepotali mensa ludicris concrepantibus, diu discumbens uino marcebat et somno, futuri coniciens exitum, satellites omnes, qui pro praetorio (honoris et tutelae causa) duces praestolabantur, occidit.

1 simultamen	duratem	6 pernitiōsa ne hoc	7 nudandi	per-
fidia	8 uerter di	9 adnotis	12 partibus	male
male	13 lacauere	15 incidis	16 martianopolim	17 quo
mulne	18 ad	20sq. praeces adsidue	22 necessitatum	23 rapissent
irent	24 magnam.	*Quae accedens	25 ne postali	27 petorio
			27 petorio	offidit

1 simultatem <i>E Val.</i>	durantem <i>Wm2A</i>	6 nec <i>Lind.</i>	7 negandis
<i>Corn.</i>	nundinandi <i>EA</i>	perfidiam <i>EA an lac. post p. ? Cl.</i>	8 uerti
<i>Pet.</i> uertendi <i>WE Val.</i>	mussabant <i>Val.</i>	insimulabant <i>Pet.</i>	9 admotis <i>A</i>
adigebat <i>A</i>	12 ratibus <i>Wm2A</i>	male <i>semel EA</i>	13 locauere <i>EA</i>
14 prouid. <i>C.F.W.M.</i>	15 incedens <i>E Lind.</i>	in dies <i>Her. (cf. 6, 5)</i>	17 quod <i>A</i>
commune <i>EA</i>	18 Lupicinus latenti nuntio doctus ab <i>A</i>	Lupicinus ab <i>E</i>	
21 assidue <i>EA</i>	22 necessitatem <i>EA</i>	23 rapi sentirent <i>A</i>	24 magnam
(<i>lac.</i>) <i>Her.</i> manum <i>Wm2N</i>	quae accidissem <i>Lind. (cf. 3, 4)</i>	quod accidens <i>Hadr.</i>	
<i>Val.</i>	25 nepotali <i>Lind.</i>	27 praetorio <i>EA</i>	occidit <i>Wm2A</i>

376sq. 7. hocque populus qui muros obsidebat dolenter accepto, ad uindictam detentorum regum (ut opinabatur), paulatim augescens, multa minabatur et saeua. utque erat Fritigernus expediti consilii, ueritus ne teneretur obsidis uice cum ceteris, exclamauit, grauiore pugnandum exitio, ni ipse ad leniendum uulgus sineretur exire cum sociis, quod arbitratum hu- 5 manitatis specie ductores suos occisos, in tumultum exarsit. hocque impetrato, egressi omnes exceptique cum plausu et gaudiis, ascensis equis euolarunt, moturi incitamenta diuersa bellorum. 8. haec ubi fama, ru- morum nutrix maligna, dispersit, urebatur dimicandi studio Theruin- gorum natio omnis, et inter metuenda multa periculorumque praeuia 10 maximorum, uexillis de more sublatis, auditisque triste sonantibus classi- cis, iam turmae praedatoriae concursabant, pilando uillas et incendio, uastisque cladibus quicquid inueniri poterat permiscentes.

9. Aduersus quos Lupicinus properatione tumultuaria coactis mili- tibus, temere magis quam consulte progressus, in nono ab urbe miliario 15 stetit, paratus ad decernendum. barbarique hoc contemplato, globos inrupere nostrorum incauti, et parmas oppositis corporibus inlidendo, obuios hastis perforabant et gladiis, furoreque urgente cruento, et tribuni et pleraque pars armatorum periere, signis ereptis, praeter ducem infaustum, qui ad id solum intentus, ut confligentibus aliis, proriperet ipse semet 20 in fugam, urbem cursu concito petit. post quae hostes armis induti Romanis, nullo uetante, per uaria grassabantur.

10. Et quoniam ad has partes post multiplices uentum est actus, id lecturos (siqui erunt umquam), obtestamur, nequis a nobis scrupulose gesta uel numerum exigat peremptorum, qui comprehendi nullo genere 25 potuit. sufficiet enim, ueritate nullo uelata mendacio, ipsas rerum digerere summitates, cum explicandae rerum memoriae, ubique debeatur integritas fida. 11. negant antiquitatum ignari, tantis malorum tenebris

1 dolentur	3 ut quae	4 obsides	6 doctores	tuomultum
8 uolarunt	incitament diuerso	10 omnes	11 maximarum	15 nona
17 inrupere	parmasu positis	18 obuius	cladiis tribuna	20 quia
inuentus	21 que hostis	23 hac	25 gresta	conprachendi
dacia	27 degerere	28 antiquitato	ignari	26 men-

1 dolenter EA	4 obsidis EA	6 ductores EA	tumultum EA
8 euolarunt A	incitamenta diuersa WA	10 omnis EA	11 maximo-
rum EA	15 nono EA	17 irrupere Em2A	incautos A; incauti rest.
Pet.	parmas A	op(p)ositis Pet.	suppositis WA
18 obuios EA	tribuni EA	20 qui EA	intentus Btl., Gdt.
EA	23 has EA	25 gesta EA	26 mendacio WA
Wm2A	28 antiquitatum EA	ter(ror)ibus Btl.	27 digerere

offusam aliquando fuisse rem publicam, sed falluntur malorum recentium 376sq.
 stupore confixi. namque si superiores uel recens praeteritae reuoluantur
 aetates, tales tamque tristes rerum motus saepe contigisse monstrabunt.
 12. inundarunt Italiam ex abditis oceani partibus, Teutones repente cum
 5 Cimbris, sed post infictas rei Romanae clades immensas, ultimis proeliis
 per duces amplissimos superati, quid potestas Martia adhibita prudentia
 ualet, radicitus extirpati, discriminibus didicere supremis. 13. Marco
 itidem moderante imperium, unum spirando uestigia gentium dissonarum,
 post bellorum fragores immensos, post aerumnas urbium captarum et
 10 direptarum, et poenas sumptas pro rectoris interitu, partes eorum exiguas
 reliquisset intactas. 14. uerum mox post calamitosa dispendia, res in
 integrum sunt restitutae, hac gratia, quod nondum solutioris uitae mol-
 litie, sobria uetustas infecta, nec ambitiosis mensis nec flagitiosis quae-
 stibus inhiabat, sed unanimanti ardore, summi et infimi inter se con-
 15 gruentes, ad speciosam pro re publica mortem, tamquam ad portum
 aliquem tranquillum properabant et placidum.

15. Duobus nauium milibus, perrupto Bosporo et litoribus Propon-
 tidis, Scythicarum gentium cateruae transgressae, ediderunt quidem
 acerbas terra marique strages; sed amissa suorum parte maxima reuer-
 20 terunt. 16. ceciderunt dimicando cum barbaris imperatores Decii pater
 et filius. obsessae Pamphylicae ciuitates, insulae populatae complures,
 inflammata Macedonia omnis, diu multitudo Thessalonicam circumsedit
 itidemque Cyzicum. Anchialos capta et tempore eodem Nicopolis, quam
 indicium uictoriae contra Dacos, Traianus condidit imperator. 17. post
 25 clades acceptas, inlatasque multas et saeuas, excisa est Filippopolis, centum
 hominum milibus, nisi fingunt annales, intra moenia iugulatis. uagati

2 stu[pore c]onfixi (<i>omnia mI</i>)	superiore	3 etates	sepe	5 cym-
bris	inmensa	6 marciade habita prudentie	7 suppressis	8 ode-
rante	9 post aeri	10 pessum concitas proratoris interitus		12sq. so-
lutio restitutae mollitio		13sq. questibus	14 infirmi	15 prope
morte	18 caterue	20 caeciderunt domicando (<i>dim- m3</i>)		21 obsesse
22 omnes	thessalonicam	24 indici ut	25 it	26 fringunt (<i>r del. m3</i>)

2 superiores <i>WA</i>	4 adsitis <i>Corn.</i>	5 immensas <i>A</i>	6 adhibita
<i>Madv.</i> de habitu <i>EA</i>	addita <i>Momms.</i>	prudentia <i>Madv.</i>	7 ualeat <i>A</i>
8 moderante <i>EA</i>	9 aeru(mnas) <i>Madv.</i>	miseriam <i>Eyss.</i>	ruinas <i>Gdt.</i>
<i>Pet.</i>	10 poenas sumptas <i>Her.</i> (<i>conci = oena</i>)	passim concisos imperatoris	
exercitus <i>Pet.</i>	pessum(datas copias,)	concitas pro(prii) rectoris interitu <i>Nov.</i>	
pro rectoris <i>Her.</i>	pro(cu)ratoris <i>Erf.</i>	interitu <i>Her.</i>	12 solutionis uitae <i>Val.</i>
12sq. mollicie <i>A</i>	14 infimi <i>EA</i>	15 pro re <i>A</i>	mortem <i>EA</i>
20 dimi-			
cando <i>EA</i>	22 omnis <i>EA</i>	24 indicium <i>EA</i>	25 et <i>EA</i>
			26 fingunt <i>EA</i>

per Epirum Thessaliamque, et omnem Graeciam licentius hostes externi, sed adsumpto in imperium Claudio, glorioso ductore, et eodem honesta morte praerepto, per Aurelianum, acrem uirum, et seuerissimum noxarum ultorem, pulsus per longa saecula siluerunt immobiles, nisi quod postea latrociniales globi uicina cum sui exitio rarius incursabant. uerum ea 5
persequar unde deuerti.

376sq. 6. 1. Hoc gestorum textu circumlato nuntiis densis, Sueridus et Colias (Gothorum optimates) cum populis suis longe ante suscepti, et curare apud Hadrianopolim hiberna dispositi, salutem suam ducentes antiquissimam omnium, otiosis animis accidentia cuncta contuebantur. 10
2. uerum inperatoris litteris repente perlatis, quibus transire iussi sunt in Hellespontum, uaticum cibos biduique dilationem tribui sibi sine tumore poscebant. quod ciuitatis magistratus ferens indigne, (suscensebat enim isdem ob rem suam in suburbano uastatam,) imam plebem omnem cum Fabricensibus, quorum illic ampla est multitudo, productam, in eorum ar- 15
mauit exitium, iussisque bellicum canere bucinis, ni abirent ocus (ut statutum est) pericula omnibus minabatur extrema. 3. quo malo praeter spem Gothi percussi, et concito quam considerato ciuium adsultu perter-
riti, steterunt immobiles, laceratique ad ultimum detestatione atque con-
uiciis, et temptati missilium iactibus raris, ad defectionem erupere con- 20
fessam, et caesis plurimis quos impetus deceperat petulantior, auersisque residuis, et telorum uarietate confixis, habitu iam Romano cadaueribus spoliatis armati, uiso propius Fritigerno, iunxerunt semet ut morigeri socii, urbemque clausam obsidionalibus aerumnis urgebant. in qua diffi-
cultate diutius positi, passim et promisce ruebant, eminensque aliquorum 25
audacia peribat inulta, multique sagittis et rotatis per fundas lapidibus,

1 pírūm (e- <i>add. m3</i>)	greecam (-ciam <i>m3</i>)	hostis externis	2 cludio
(<i>corr. m3</i>) eadem honeste	3 prerepto	4 ultorum	mobilis <i>ex</i>
momlis	5 patrocinales	7 texto	9 dispositi
10 occidentia	12 cibis		
14 suburbanis	inam	15 fabrecensibus	multitudo ♂
16 ne	otius		
17 praeteris	18 adueto	21 deciperat	23 armatis
semet (<i>lac.</i>			
4 <i>litt. in fin. pag.</i>)	23sq. morigeris ocai	25 pastim	promiscae
26 in-			
uitam multisque			

1 Epirum <i>EA</i>	hostes externi <i>EA</i>	2 Claudio <i>EA</i>	eodem honesta
<i>EA</i>	4 ultorem <i>EA</i>	immobiles <i>Wm2A</i>	5 latrociniales <i>Lind.</i>
7 texto	9 dispositi <i>EA</i>	10 accidentia <i>EA</i>	12 cibos <i>EA</i>
13 succen-	14 suburbano <i>EA</i>	suburbanis <i>uulgo</i>	imam <i>Wm2N Val.</i>
15 Fabricensibus <i>Lind.</i>	multitudo <i>EA</i>	16 ni <i>Wm2A</i>	17 praeter <i>WA</i>
18 assulto <i>Lind.</i>	assulto <i>A</i>	21 deceperat <i>EA</i>	23 armati <i>A</i>
24 socii <i>A</i>	25 passim <i>Wm2A</i>	promiscae <i>EA</i>	26 inulta multique <i>Lind.</i>

interibant. 4. tunc Fritigernus frustra cum tot cladibus conluctari, ho- 376sq.
mines ignaros obsidendi contemplans, relicta ibi manu sufficiente, abire
negotio imperfecto suasit, pacem sibi esse cum parietibus memorans,
suadensque ut populandas opimas regiones et uberes, absque discrimine
5 ullo, uacuas praesidiis etiamtum adorerentur. 5. laudato regis consilio,
quem cogitatorum norant fore socium efficacem, per Thraciarum latius
omne dispersi caute gradiebantur, dediticiis uel captiuis uicos uberes
ostendentibus, eos praecipue, ubi alimentorum repperiri satias dicebatur,
eo maxime adiumento, praeter genuinam erecti fiduciam, quod confluebat
10 ad eos in dies ex eadem gente multitudo, dudum a mercato-
ribus uenundati, adiectis plurimis quos primo transgressu necati inedia,
uino exili uel panis frustis mutauere uilissimis. 6. quibus accessere
sequendarum auri uenarum periti non pauci, uectigalium perferre posse
non sufficientes sarcinas graues, susceptique libenti consensione cunctorum,
15 magno usui isdem fuere ignota peragrantibus loca, conditoria frugum
occulta, et latebras hominum, et receptacula secretiora, monstrando
7. nec quicquam nisi inaccessum et deuium, praeuentibus isdem mansit
intactum. sine distantia enim aetatis uel sexus, caedibus incendiorumque
magnitudine cuncta flagrabant, abstractisque ab ipso uberum suctu
20 paruulis et necatis, raptae sunt matres, et uiduatae maritis coniuges
ante oculos caesis, et puberes adultique pueri, per parentum cadauera
tracti sunt. 8. senes denique multi, ad satietatem uixisse clamantes,
post amissas opes cum speciosis feminis †, manibus pos terga contortis,
defletisque gentiliū fauillis, aedium ducebantur extorres.

25 7. 1. Haec ex Thraciis magno maerore accepta, Valentem principem
in sollicitudines uarias distraxerunt. et confestim Victore magistro

1 conluctari (et ex st)	2 relictī	adire	5 uaquas	6 quemquem
7 dediticus	8 praecipuae	9 diumento	10 indices	gentem multi-
dudo (3) dum	11 inaedia	12 frustris	accenssere	13 sq. perferre non
posse non	15 idem	16 sq. monstrans donec	17 daeuium	18 distan-
tiae nimiaetatis	20 paruulos	rapte	uiduate	22 societatem
damantes	23 spetiosis	24 defletisque	25 merore	26 sollicitudo
suarias (corr. m3)	uictorem			

1 conluctari EA	2 relictī EA	abire EA	5 uacuas EA	6 quem
EA	7 dedititiis EA	9 adiumento EA	10 in dies EA	gente EA
lac. indic. Her. et Cl. (du)dum Lind.	11 enecti Schn.	uexati Pet.	12 frustis	
EA (-tiis A)	accessere EA	13 sq. perferre posse non EA	15 i(s)dem	
Her.	16 sq. monstrando nec A	18 distantia nimia aetatis A	20 paruulis	
Wm2A	21 (in)puberes Momms.	22 satietatem EA	clamantes EA	
23 post terga EA	24 defletisque EA	26 sollicitudines uarias EA		
Victore Wm2A				

376sq. equitum misso ad Persas, ut super Armeniae statu pro captu rerum componeret inpendentium, ipse Antiochia protinus egressurus, ut Constantinopolim interim peteret, Profuturum praemisit et Traianum, ambo rectores, anhelantes quidem altius, sed inbellis. 2. qui cum ad loca uenissent, ubi particulatim perque furta magis et latrocinia, multitudo minui 5 deberet hostilis, ad id quod erat perniciosum, intempestiue conuersi, legiones ab Armenia ductas, opposuere, uesanum adhuc spirantibus barbaris, opere quidem Martio saepe recte conpertas, sed in pares plebi immensae, quae celsorum iuga montium occuparat et campos. 3. hi numeri nondum experti, quid cum desperatione rabies ualeret indomita, trusus 10 hostes ultra Haemi montis abscisos scopulos faucibus inpegere praeruptis, ut † in barbaros locis et in solis, nusquam repperiens exitum, diuturna consumeret fames, et operirentur ipsi Frigeridum ducem, cum Pannonicis et transalpinis auxiliis aduentantem, quem petitu Valentis Gratianus ire disposuit in procinctum, laturum suppetias his qui ad ultimum uexabantur exitium. 15 4. post quem Richomerus, domesticorum tunc comes, imperatu eiusdem Gratiani motus e Galliis, properauit ad Thracias, ductans cohortes aliquas nomine tenus, quarum pars pleraque deseruerat, ut iactauere quidam, Merobaudis suasu, ueriti ne destitutae adminiculis Galliae uastarentur licenter, Rheno perrupto. 5. uerum articulorum dolore Frigerido praepedito, uel certe (ut obtrectatores finxere maliuoli,) morbum causante, ne feruentibus proeliis interesset, uniuersos regens ex communi sententia, Richomerus Profuturo sociatur et Traiano, tendentibus prope oppidum Salices: unde haut longo spatio separatum, uulgu-

1 supra	3 contraianum	3sq. rectoris huellantes	5 partilatum
6 pernitosum intempestiuae	8 rectae	8sq. immenseque	9 e
10 nondum quod uaret	11 hemi	insidere	12 ut in barbaros in barbaros locis et in solis numquam
13 ipse	15 procincium	17 gallus	18 cohortes
19 quidem	distitutae	20 gallie uactarentur	21 frigide praepedio
ut om.	obtrektoris	22 praeliis	24 aut

1 super A	3 Traianum A (in erratis)	3sq. rectores EA	4 anhelantes Lind. hanelantes Wm2 hi bellantes A
5 particulatim EA	9 et EA	10 nondum EA	quid E Lind. ualeret EA truso hoste Lind.
11 inpegere Her. includere Momms. infudere Nov.	12 ubi Wagner	in locis <desertis> et solis Kiessl. in asperis locis et incultis Pet. in barbaris l. et i. (om. barbaros) Momms. in tactos l. <uastis> et s. Nov. barbaros semel EA	inclusos Lind. nusquam Val. reperien(te)s Val. Momms.
13 ipsi E	15 procinctum A	17 Galliis EA	18 cohortes EA
19 quidam TA	destitutae WA	20 uastarentur EA	21 Frigerido A
praepedito EA	ut obtrectatores Em2A	23 Contraiano A	24 haud EA

inaestimabile barbarorum, ad orbis rotundi figuram multitudine digesta 376sq.
 plaustorum, tamquam intramuranis cohibitum spatiis, otio fruebatur, et
 ubertate praedarum.

6. Praeuia igitur spe meliorum, Romani duces (si fors copiam attu-
 5 lisset,) ausuri aliquid gloriosum, Gothos quicquid molirentur, sagaciter
 obseruabant: id scilicet praestruentes, ut si aliorum castra mouissent,
 quod fecere creberrime, terga ultimorum adorti, plures perfoderent contis,
 magnamque spoliolum auerterent partem. 7. hoc intellecto, hostes uel
 transfugarum indiciis docti, per quos nihil latebat incognitum, in eodem
 10 loco diu manserunt: sed oppositi exercitus metu praestrici, aliorumque
 militum, quos affluere iam sperabant: tessera data gentili, per diuersa
 prope diffusas acciuerunt uastatorias manus, quae optimatum acceptis . . .
 statimque incensi malleoli, ad carraginem (quam ita ipsi appellant), aliti
 uelocitate regressae, inuentium audendi maiora popularibus addiderunt.
 15 8. nihil post haec inter partes praeter indutias laxatum est breues.
 reuersis enim his quos necessitas euocarat, plebs omnis intra saeptorum
 ambitum etiam tum contrusa, inmaniter fremens, animisque concita tru-
 culentis, experiri postrema discrimina, nec principibus gentis, qui aderant,
 rennuntibus, † cruditate festinabat. et quoniam haec sole agebantur
 20 extremo, noxque aduentans ad quietem inuitos retinebat et maestos, capto
 per otium cibo, somni manserunt expertes. 9. contra Romani, his cognitis,
 ipsi quoque exsomnes, uerebantur hostes et male sanos eorum ductores,
 ut rabidas feras: euentum licet ancipitem, ut numero satis inferiores,
 prosperum tamen ob iustiore sui causam, mentibus exspectantes inpauidis.
 25 10. Candente itaque protinus die, signo ad arma capienda ex utra-
 que parte per lituos dato, barbari postquam inter eos ex more iuratum

1 inestimabilem	2 cohibita	3 ubertate	6 aliorum	7 facere
adhorti	profoderent confisi	8 spoliolum	11 affluere	sperabant
12sq. acceptis statimque in-	13 at	14 regressae	15 breues	16 ples
septorum	17sq. truculentis	18sq. aderat	19 festinabat	20 aduentans at
inuisos	capito	24 tam	25 cadente	adar ei (ex u)
				26 barbari

1 inestimabile <i>NA</i>	2 cohibitum <i>Val.</i>	3 ubertate <i>EA</i>	6 aliorum
sum <i>N Lind.</i>	7 fecere <i>TA</i>	adorti <i>EA</i>	perfoderent <i>Lind.</i>
8 spoliolum <i>EA</i>	confisi	8 post hostes colloc. <i>Her.</i> (cf. 18, 3, 4)	11 sperabant <i>EA</i>
affl. <i>EA</i>	12 <iussis>	optimatum <i>Hadr. Val.</i>	<mandatis>
<i>Her.</i>	praeceptis <i>Pet.</i>	13 statim ut <i>Val. Her.</i>	s. quasi <i>Pet.</i>
ad <i>WA</i>	15 breues <i>EA</i>	16 plebs <i>EA</i>	17sq. truculentis <i>EA</i>
<i>EA</i>	19 cupiditate <praecipiti>	<i>Her. c. c.</i>	cruditate <incohibili>
<i>Pet.</i>	festinabat <i>EA</i>	20 aduentans ad <i>EA</i>	inuitos <i>Lind.</i>
24 tamen <i>Wm2A</i>	25 ca(n)dente <i>Val. ex cod. Fauchetii</i>		ad arma <i>EA</i>
ex <i>EA</i>	26 barbari <i>EA</i>		

376sq. est, tumulosos locos adpetere temptauerunt, quo exinde per proclue
 rotarum modo obuio impetu conuoluerent acriore. hocque uiso, ad suos
 quisque manipulos properans miles, stabili gradu consistens, nec uagaba-
 tur nec relictis ordinibus procurabat. 11. ergo ubi utrimque acies
 cautius incedentes, gressu steterunt immobili, toruitate mutua bellatores
 luminibus se contuebantur obliquis. et Romani quidem uoce undique
 Martia concinentes, a minore solita ad maiorem protolli, quam gentili-
 tate appellant barritum, uires ualidas erigebant. barbari uero maiorum
 laudes clamoribus stridebant inconditis, interque uarios sermonis dissoni
 strepitus, leuiora proelia temptabantur. 12. iamque uerrutis et missilibus
 aliis, utrimque semet eminus lacescentes, ad conferendas coiere minaciter
 manus, et scutis in testudinum formam coagmentatis, pes cum pede con-
 latus est. barbarique ut reparabiles semper et celeres, ingentes clauas
 in nostros concientes ambustas, mucronesque acrius resistentium pectori-
 bus inidentes, sinistrum cornu perrumpunt: quod inclinatum subsidialis
 robustissimus globus, e propinquo latere fortiter excitus, haerente iam
 morte ceruicibus sustentauit. 13. feruente igitur densis caedibus proelio,
 in confertos quisque promptior ruens, ritu grandinis undique uolitantibus
 telis oppetebat et gladiis, et sequebantur equites hinc inde fugientium
 occipitia lacertis ingentibus praecedentes et terga, itidemque altrinsecus
 pedites, lapsorum timore inpeditorum, secando suffragines. 14. et cum
 omnia caesorum corporibus opplerentur, iacebant inter eos quidam se-
 manimes, spem uitae inaniter usurpando, alii glande fundis excussa, uel
 harundinibus armatis ferro confixi, quorundam capita per medium frontis
 et uerticis, mucrone distincta, in utrumque umerum magno cum horrore
 pendebant. 15. et pertinaci concertatione nondum lassatae, aequo Marte
 partes semet altrinsecus adflictabant, nec de rigore genuino quidquam

3 quisquam	3sq. uagabatur	5 incidentes	7 continentes	8 uar-
ritum	9 sermones	10 praemia	11 utrumque	coire
14 conitientes	quae	16* globe propinquo	herente	17 horte
18 confertis	ritu (ri- m3)	19 inc (h- add. m3)	20 praecedentis	21 timorem
peditorum secandos	22sq. semanimus	23 grande	excussi	25 uertices
humerum	27 quisquam			

3 quisque EA	3sq. uagabatur EA	5 incedentes EA	7 con-
continentes A	7sq. gentilitates Momms.	8 barritum A	9 sermonis E Val.
10 praelia Wm2HTN Val.	missilibus Gdt.	11 utrinque EA	coiere A
16 globus e Nm2 Val. globus A	17 morte W Val. cohorte EA	18 con-	
ferfos A	ritu EA	19 hinc EA	20 uigentibus Gdt.
EA	21 timore inpeditorum EA	secando Val.	22sq. semianimes EA
23 glande Em2A	excussa EA	25 uerticis EA	27 quidquam Günther

(cf. 16, 12, 18)

remittebant, dum uires animorum alacritas excitaret. diremit tamen in- 376sq.
 terneciua certamina, cedens uespero dies, et cunctis qua quisque potuit,
 inconposite discedentibus, residui omnes repetunt tentoria tristiores.
 16. humatis denique pro locorum et temporis ratione, honoratis quibus-
 5 dam inter defunctos, reliqua peremptorum corpora dirae uolucres con-
 sumperunt, aduetae illo tempore cadaueribus pasci, ut indicant nunc
 usque albentes ossibus campi. constat tamen in numero longe minore
 Romanos, cum copiosa multitudine conluctatos, funerea multa perpressos:
 non tamen sine deflendis aerumnis, exagitasse barbaram plebem.

0 8. 1. His casibus proeliorum ita luctuose finitis, nostri proximos
 Marcianopoleos petiuere secessus. Gothi intra uehiculorum anfractus,
 sponte sua contrusi, numquam exinde per dies septem egredi uel uideri
 sunt ausi, ideoque oportunitatem milites nacti, immensas alias barbar-
 5 rorum cateruas inter *Haemimontanas* angustias clauserunt, aggerum ob-
 iectu celsorum, hac spe nimirum, ut *inter* Histrum et solitudines perni-
 ciosa hostium multitudo compacta, nullosque repperiens exitus, periret
 inedia, cunctis utilibus ad uiuendum in ciuitates ualidas conportatis,
 quarum nullam etiam tum circumsedere conati sunt, haec et similia
 machinari penitus ignorantes. 2. post quae repetiuit Gallias Richomeres, 377
 20 ob maiorem proeliorum fremitum qui sperabatur, inde adminicula per-
 ducturus. haec Gratiano quater et Merobaude consulibus agebantur,
 anno in autumnum uergente.

3. Inter quae Valens audito lugubri bellorum direptionumque euentu,
 Saturninum equestris exercitus ad tempus cura commissa, suppetias Tra-
 25 iano ferentem, misit et Profuturo. 4. forteque isdem diebus per Scythiae
 regiones et Moesiae, omnibus quae poterant mandi, consumptis, feritate

1sq. internec uia	3 inconpositae	residiti	4 humati sdemque
5 die finctos	8 cum eo	9 exagita si	10 luctuosae
14 intermi mortanas	14sq. obiectum uelsorum ac	15 inter om.	13 milletis
16sq. perire inaedia	19 paenitus	que	15sq. per-
20 spectabatur	23 que	lugubra	gallas rhomeres
24sq. suppet astraitan offerentem	25 scythia (-e add. m3)	direptionemque	24 equestres
poterant munda			26 omnibus;

1 remittebat NA	1sq. interneciua EA	3 residui A	4 denique EA
5 defunctos EA	7 ut Günther	minores Eyss.	8 cum ea Em2A (eo del.
Her. ut dittogr.) adeo Val.	9 exagitasse A	13 milites EA	14 Hemimontanas
EA	14sq. obiectu EA	15 celsorum Wm2 Val.	excelsorum A
inter add. Lind.	16 periret EA	19 Gallias EA	Ricomeres EA (-cho-) A
20 sperabatur A	23 lugubri A	direptionumque EA	24 equestris Wm2A
suppetias Wm2A	24sq. Traiano Nm2 Val.	Contraianum A	25 ferentem Nm2
Val.	Scythiae EA	26 omnibus quae HA	mandi EA

377 urgente pariter et inopia, *erumpere* barbari molibus magnis ardebant. hocque saepe temptato, cum obruerentur uigore nostrorum, per asperitates scruposas ualide resistentium, adacti necessitate postrema, Hunorum et Halanorum aliquos ad societatem spe praedarum ingentium adsciuerunt.

5. Quo cognito Saturninus, (iam enim aderat, et praetenturas stationesque disponebat agrarias,) paulatim conligens suos, digredi parabat consilio non absurdo: ne subita multitudo, ut amnis *inmani* impulsu undarum obicibus ruptis emissus, conuelleret leui negotio cunctos, suspecta loca acutius obseruantes. 6. deinde post reseratas angustias abitumque militis tempestiuum, incomposite, qua quisque clausorum potuit (nullo uetante), 10 turbandis incubuit rebus: et uastabundi omnes per latitudines Thraciae pandebantur impune, ab ipsis tractibus quos praetermeat Hister, exorsi, ad usque Rhodopen et fretum, quod immensa disternat maria, rapinis et caedibus, sanguineque et incendiis et liberorum corporum corruptelis, omnia foedissime permiscentes. 7. tunc erat spectare cum gemitu facta 15 dictu uisusque praedira, attonitas metu feminas flagris concrepantibus agitari, fetibus grauidas adhuc immaturis, antequam prodirent in lucem, impia tolerantibus multa: implicatos alios matribus paruulos, et puberum audire lamenta, puellarumque nobilium, quarum stringebat fera capti-

1 inopiae barbarique molibus 2 sepae noctrorum ♂ 3 necessitae (-ate m3) chinorum 4 praedatum 5 praeuenturas 6 agrarias *desinit* f. 200^v cod. V; f. *sequens intercidit, sed post codices recentiores exscriptos; quorum lectiones uarias omnes in apparatu posui*

1 barbari <erumpere> Val. Her. 3 necessitate EA Hunnorum E Chunnorum A 4 praedarum EA 5 praetenturas A 6 colligens YCQHTNEA digredi om. T 7 ut inmanis pulsus FW ut immanis pulsus KYUCQHNEm1 ut immanis pulsus Em2A immanis pulsus T ut amnis impulsu Val. ut <amnis> inmani pulsu Nov. ut inmani pulsu Cl. 8 obicibus CN puptis H emissa Em1 (corr. Em2) conuellere Y leni K negocio YUNE 9 acutius EA adiutius FKYUWm1Cm1QNm1 diutius Cm2 audius Wm2HTNm2 tutius Schn. cautius Pet. obseratas N habitumque T obitumque K 9sq. militis EA milites FKYUCQWHT 10 tempestinum K incompositae K qua] ut Q 11 incubuit FW thracie KUT traciae E 12 tractatibus T pretermeat KU hister Cm2Wm2TE hisiser FKYUCm1QWm1 hyster H Ister NA exorsi add. K in mg. exosi T 13 rhadopen Um2 ex rhodopen Um1 fretum Nm2 Val. fractum FKYUCQWHTNm1A effractum E 14 cedibus KUCTE et om. T 15 iam U omnino Q fedissime UHT faedissime A permiscens T permiscebant Q factu Q 16 uisusque Cm2Wm2HNEA uisusque FKYUCm1QWm1 iustique T praeclara H predira UI attonitus U foeminas CQA et ante flagris add. H 17 foetibus FKYUCQHNE faetibus A aduc E 18 tollerantibus FKYUCWTEA implicitos N 19 que om. Q nobilium Em2 Btl. nobiliumque K

uitas manus. 8. post quae adulta uirginitas, castitasque nuptarum, ore 377
 abiecto, flens ultima ducebatur, mox profanandum pudorem optans morte
 (licet cruciabili) praeuenire. inter quae cum beluae ritu traheretur in-
 genuus paulo ante diues et liber, de te Fortuna ut inclementi quereba-
 5 tur et caeca, quae eum puncto temporis breui opibus exutum et dulcedine
 caritatum, domoque extorrem, quam concidisse uidit in cinerem et ruinas,
 aut lacerandum membratim, aut seruiturum sub uerberibus et tormentis,
 crudo deuouisti uictori.

9. Barbari tamen, uelut diffractis caueis bestiae, per Thraciarum
 10 amplitudines fusius incitati, oppidum petiuere nomine Dibaltum, ubi tri-
 bunum Scutariorum Barzimeren inuentum cum suis, Cornutisque et aliis
 peditum numeris castra ponentem adsiliunt, eruditum puluere militari
 rectorem. 10. qui confestim (ut adigebat necessitas instantis exitii),
 iussa canere bellicum tuba, lateribus firmatis prorupit, cum promptis ad-
 15 cinctis ad proelium: fortiterque resistendo pari pugnandi sorte discesserat,
 ni eum equitum adcursor complurium, anhelum circumuenisset et fessum.

1 post quae *Lind.* postque *FKYUCQWHNEA* postquam *I* adulta *E*
 1 sq. <um>ore adsiduo *Her.* 2 abiecto *Val.* adsecto *FKYUCQWHTNE* af-
 fecto *A* obserato *Em2 in mg.* in ante pudorem *add. U* 3 preuenire
KUT interque *FKYUCQWHTm2EA* iterque *Tm1* belue *KU* belluae *N*
belluarum E traherentur *E* 4 palante *Y* liber *om. C* deae *K* et
om. CQ O fortuna *Wm2T* fortunatur *E* inclementi *Q* 4 sq. quae-
 rebatur *FKYUCQWNA* 5 ceca *YUHTE* que *U* puncto *CN* b. o. *Val.*
 breuior *QEm2Nm2A* breuioribus *FKYUCWHTNm1Em1* exutum *E* *Val.*
 extortum *Nm2A* extotum *FKYUCQWm1Nm1* extoto *Wm2HT* et *om. E*
 6 karitatum *K* charitatum *C* concessisse *Fm1 (corr. m2)* concessisse *A*
 7 menbratim *W* seruitutum *U* uerberibus *HN(?)EA* uerbis *FKYUCQ-*
Wm1 nexibus *Wm2T* 8 duro *C* 9 diffractis *HN Lind.* defractis *FKY-*
UCQWm1A defactis *T* difractis *Wm2* effractis *E* caueis *Wm2 in ras.* causi *T*
 bestie *FKUW* 9 Thraciarum *Pet.* spatiarum *FKYUQWHT* spatiorum *CEA*
Nov. spaciorem *N* 10 fuxius *WT* opidum *QHNE* 11 scatariorum *K*
 barsimeren *T* barzimerem *QE* Barzimerem *A* cum *om. Km1 (add. Km2 in*
mg.) cornutisque *Lind.* cornutisque *FKYUCQWHTNm1A* cornitis *Em2*
in mg. comitibusque *Em2* et *om. N* 12 assiliunt *HNEA* enutritum
Btl. 13 ut *Wm2HTNEA* u- *FYcm1QWm1 n- KU: del. Cm2* cauero
Ym1 (corr. Ym2) 14 prorupit *Pet.* prerupit *KUTE* praerupit *ceit.* pro-
 mptis *A* proutis *E* ruptis promptis *FKYUCQWm1* raptis promptis *Wm2HT*
 ruptis proutis *N* paucis promptis *Her.* 14 sq. accinctis *QHTNA* accinctis *E*
 15 praelium *YHTNEA* praelium *KU* sorte disces<erat> *Cl. c. c.* forti disces
FKYUCQWm1 fortitudine discessisset *Wm2HT* sorte discessisset *NEA* 16 in
KQ eum *om. N* equitum *NEA (post accursus, E)* qui tum *FKYUCQ-*
WHT accursus *HNEA* quam plurimum *A* anhellum *FKUm1W*
 anellum *T* circumuenisset *Y*

377 et ita cecidit interfectis barbarorum non paucis, quorum clades copiarum magnitudo celabat.

9. 1. Re in hunc modum peracta, Gothi quid postea molirentur incerti, quaeritabant Frigeridum, tamquam obicem ualidum, ubi reppererint excisuri: et cultiore uictu somnoque parumper adsumpto, eum sequebantur ut ferae: docti quod Gratiani monitu reuersus in Thracias, et prope Beroeam uallo metato, euentus rerum speculabatur ancipites. 2. et hi quidem ad patrandum propositum, discursione rapida maturabant. ille uero regendi conseruandique militis non ignarus, id quod cogitatum est, suspicatus, uel exploratorum relatione, quos miserat, aperte instructus, per montium celsa siluarumque densitates, ad Illyricum redit, erectus prosperitate nimia, quam ei fors optulit insperata. 3. repedando enim congregatosque in cuneos sensim progrediens, Gothorum optimatem Farnobium, cum uastatoriis globis uagantem licentius, occupauit, ducentemque Taifalos, nuper in societatem adhibitos: qui, (si dignum est dici), nostris ignotarum gentium terrore dispersis, transiere flumen direpturi uacua defensoribus loca. 4. eorum cateruis subito uisis, certare cominus dux cautissimus parans, adortusque nationis utriusque grassatores, minantes etiam tum acerbas trucidassetque omnes ad unum, ut ne nuntius

1 caecidit *F* cecinit *Hm1* (corr. *Hm2*) 2 celabat *Km2Wm2TNEA* caelabat *H* docelabat *FKm1QWm1* docebat *YUC* 3 gothy *H* quod *U* quid *alt.* post postea *add. H* 4 queritabant *UHTE* quaeritabant *Wm1* (corr. *Wm2*) phrigeridum *FKYUCQWHT* tanquam *FKYUCQHTNA* obicem *N* 4sq. reppererint *Her. c. c.* repperirent *FKYUCWHE* repe- *QA* 5 cultiori *K* assumpto *QHNEA* 5sq. sequaebantur *KE* 6 fera *UNE* fere *c- T* feram *e- Wm2H* quod *Um2Wm2HNm2EA* quotquod *FKYUm1CWm1TNm1* quot-quot *Q* gratiam *C* montu *FKUCWm1* motu *YKQm1* thratias *K* tracias *Wm1E* (corr. *Wm2*) 7 boream *N* boream *H* meato *HT* speculabantur *Cm3* 8 hii *T* 9 ingnarus *W* 10 exprolatorum *T* ratione *E* 11 instructus *CQWm1ITA* instructos *FKYUWm2HNE* per montium *CQNm2EA* per montibus *FKYUWHTNm1* caelsa *HT* syluarumque *C* yllyricum *TE* 12 ereptus *Em1* (corr. *m2*) eis *H* optulit *FKWE* insperata *Wm2HT* insperate *FKYUCQWm1NE* 13 -atusque *Günther* congraegatosque *H* cunctos *U* prograediens *H* 14 pharnobium *FKYUCQWHTN* 14sq. dicentemque *UQ* 15 Taifalos *A* taiphalos *C* taipholos *FYUQN* taphipholos *W* tahypholos *HT* tarpholos *K* trifallos *E* sotietatem *HT* dici *Wm2HTNE Lind.* duci *FKYUCQWm1* 16 gentius *Wm1* (corr. *Wm2*) terrore *om. T* transiere *Lind.* transire *cett.* 17 uacua *Cm2QWm2HTNEA* uacua *FYUCm1Wm1* naqua *K* quorum *E* catheruis *T* certare uisis subito *tr. E* cominus *omnes* 18 nationis *Val.* nationes *cett.* utriusque *Val.* ut priusque *FKYUCQWHTN* ut prius *E* ut priusquam *A* crassatores *YU* 19 acerbas (*lac.*) *Her.* acerbas *FKYUCWHN* acerbat *T* acerbas (strages multos occidit,) *Nov.* acerba *cett.* trucidassetque *codd.* *omnes* (truculassetque *Wm1*); que *del. Val.* ut *add. Lind.*; *om. cett.* ni *HN*

quidem cladis post appareret, ni cum aliis multis perempto Farnobio, 377
metuendo antehac incensore turbarum, obtestatus prece impensa super-
stitibus pepercisset, uiuosque omnes circa Mutinam Regiumque et Parmam,
Italica oppida, rura culturos exterminauit. 5. Hanc Taifalorum gen-
tem ac turpem obscenae uitae flagitiis ita accepimus mersam, ut
apud eos nefandi concubitus foedere copulentur maribus puberes, aetatis
uiriditatem in eorum pollutis usibus consumpturi. porro siqui iam adultus
aprum exceperit solus, uel interemerit ursum immanem, conluuione libe-
ratur incesti.

10. 1. Haec autumnio uergente in hiemem, funesti per Thracias 377 sq.
turbines conuerrebant. quae temporum rabies, uelut cuncta cientibus
Furiis, ad regiones quoque longinquas progrediens, late serpebat. 2. et
iam Lentienses Alamannicus populus, tractibus Raetiarum confinis, per
fallaces discursus, uiolato foedere dudum concepto, conlimitia nostra
temptabat, quae clades hinc exitiale primordium sumpsit. 3. ex hac natione
quidam inter principis armigeros militans, poscente negotio reuersus in
larem, ut erat in loquendo effusior, interrogantes multos quid ageretur
in palatio †, docet, arcessitu Valentis patruī Gratianum orientem
uersus mox signa moturum, ut duplicatis uiribus repellantur plagarum

1 quidam *N om.* *Q* cladis *Km2CWm2HTNm2EA* dandis *FYUQWm1*
clandis *Km1Nm1* ne *FKYUCQWHTN* pharnobio *FKYUCQWHTN*
2 incessere *T* incentore *Corn.* praece *FYWQHTNE* 3 que *om.* *WHT*
Mutinam *Km2Cm2QWm2HNEA* munam *FYUCm1Wm1* mutiam *Km1* mutia-
nam *T* regumque *T* 4 opida *QHNE* cultoresque ante culturos *del. U*
cultores *Fm1 (corr. Fm2)* hanc *del. Gdt.* taifalorum *FYUQWHN* tar-
phalorum *K* thaifalorum *C* thayphalorum *T* trifallorum *E* 5 lac. *indie. Cl.*
turpem ac *tr. Lind.* turpem *Gdt.* obsceue *Km1* obscene *Km2U* oscenae *C*
uite *U* adcepimus *FKYUW* accipimus *E* 6 nephandi *T* faedere *T*
federe *U* maribus *Cm2Em2A* marinus *FKYUCm1QWm1Em1Nm1* mares
Wm2HTNm2 puberis *E* etatis *U* 7 poro *YWm1* siquis *NE*
8 exceperat *Q* excaeperat *T* interemitur sum *F* interemerit tursum *Wm1* in-
teremerit cursum *Y* interemeritum suum *Wm2H* interemeritum suum *T* im-
mani *Em2 in mg.* colluione *QHNA* 8 sq. laboratur *Y* 9 intesti *T*
10 hec *UTE* hyemem *CHTNA* thratias *K* tracias *TE* 11 conuertebant
T conuerbant *Ym1* concurrabant *E* quae *Lind.* et qua *codd. omnes* aequa
Pet. eaque *Her.* atque *Momms.* 12 prograediens *H* 12 sq. etenim *Günther*
13 sentiensi *Em1 (corr. Em2)* lenciensis *T* rhetiarum *K* rethiarum *T* retiarum
cett. confines *FKYUCm1QWHT* 14 fallacias *T* federe *UT* collimitia
HNA 15 tentabat *CQHNA* temptaba(n)t *Günther* que *U* natione *A*
natus ne *FKYUCm1QWm1Nm1E* natus *Nm2* natum *Wm2H* natum ne *Cm2T*
16 principis *C* armigero similitans *FKUCWm1* armicero similitans *Y* negotio
YUNE 16 sq. ad larem *Wm2HT* 17 loquaendo *UE* effusior *W* diffusior *E*
interrogantes *T* qui *Em2* agertur *H* 18 impalatio *T* docet *Wm2-*
TNEA doce *FKYUCQWm1* decet *H* arcessitum *Wm2* accersitis *T* accersitu *A*

terminalium adcolae, ad Romanarum rerum excidium coniurati. 4. quibus
 auide Lentienses acceptis, ipsi quoque haec quasi uicini cernentes, ut
 sunt ueloces et rapidi, conferti in praedatorios globos, Rhenum gelu
 378 peruium pruinis Februario mense tendentes prope cum Petu-
 lantibus Celtae, non sine sui iactura, adflictos grauiter adultis uiribus 5
 auerterunt. 5. uerum retrocedere coacti Germani, atque noscentes exer-
 citus pleramque partem in Illyricum (ut imperatore mox adfuturo,) prae-
 gressam, exarsere flagrantius: maioraque coeptantes, pagorum omnium
 incolis in unum conlectis, cum quadraginta armorum milibus uel septua-
 ginta, ut quidam laudes extollendo principis iactitarunt, sublatis in superbiam 10
 nostra confidentius inruperunt.

6. Quibus Gratianus cum formidine magna compertis, reuocatis
 cohortibus, quas praemisera in Pannonias, conuocatisque aliis, quas in Gal-
 liis retinuerat dispositio prudens, Nannieno negotium dedit, uirtutis sobriae
 duci: eique Mallobauden iunxit pari potestate conlegam, domesticorum 15
 comitem, † regemque Francorum, uirum bellicosum et fortem. 7. Nannieno
 igitur pensante fortunarum uersabiles casus, ideoque cunctandum esse
 censente, Mallobaudes alta pugnandi cupiditate raptatus, (ut consueuerat,)

1 adcole *KU* accolae *CQWm2HNEA* accole *T* Romanarum *Btl. Haupt*
Madv. -orum *cett.* rerum *Haupt Madv.* uerum *cett.* quibus *NA* ausus *T* cuius
cett. 2 auidi *KCm1E* ausis *Tm1* aui *Tm2* hec *UTE* 3 sint *Y* con-
 fereti *N* predatorios *KUT* 3sq. peruium gelu *tr. E* 4 <peruadunt> peruium
Pet. lac. indic. Haupt <transire tentarunt; quos> *Val.* <et> *Pet. sine lac.*
cett. 5 celte *FKYUCQWnm1* caelte *T* celtas *Nm2* afflictos *CQHTEA*
 afflictos *N* grauiter *om. Em1* adultis adultis *E (alt. del.)* 6 retrocaedere *T*
 introcedere *U* Ger<ma>ni atque *uulgo* geninamque *FKm1YUQWm1* gemi-
 namque *Km2T* geninaque *C* gerninamque *Wm2H* Germanique *NEA* Germani
Val. G. iamque Her. noscentesque *Val.* 7 plaeramque *N* plerunque *HE*
 plaerunque *Q* illyricum *QTE* illyrium *N* cum *pro* ut *E* imperatorem
FKYKCQWHNm1A mox *om. Q* affuturo *HTNEm1* abfuturo *Em2* affu-
 turum *A* 7sq. progressam *KU* praegraessam *CH* progressam *T* 8 coeptantes
Kell. conceptantes *cett.* conceptantes—unum *om. WHT* 9 collectis *YCQHT-*
NEA armatorum *NEA* armorum *cett. (restit. Pet.)* millibus *NA* 10 qui-
 dem *Wm1* iactarunt *UN Eyss.* in s. *om. T* superbia *FKYUCQWHE*
 11 nostra *Wm2TNm2Em2A* nostram *FKYUCWm1HNm1Em1* nostrum *Q*
 inruperunt *T* irruperunt *CQHNEA* 13 premiserat *KU* permiserat *T* couo-
 catisque *T* 14 disposito *Nm2* dispositione *E* prudenti *E* nanneno *Em1*
(corr. Em2) negocium *YUNE* negotiorum *T* sobrie *KUE* 15 eoque *K*
 Mallobaudem *Tm1Cm1QEA* mallobaudem *N* iunxit *Lind.* iunit *FKYQWm1*
 iunit *U* unit *C* iungit *Wm2HTE* collegam *KCQHTNEA* 16 fortem et belli-
 cosum *E* 17 fortunae *E* 18 censente *CWm2HNm2EA* concessente *FKYU-*
Wm1 concensente *Nm1 om. T* Mallobaudes *Cm2Wm2HTA* mellobaudes
FKYUCm1Wm1 malobaudes *N* mellobaudem *E* autem *pro* alta *EA* cen-
 suerat *Y* consuerat *K*

ire in hostem, differendi impatiens, agebatur. 8. proinde horrifico aduer- 378
sum fragore terrente, *ubi* primum apud Argentariam signo per cornicines
dato, concurrì est coeptum, sagittarum uerrutorumque missilium pulsibus,
crebriores hinc indeque sternebantur. 9. sed in ipso proeliorum ardore,
5 infinita hostium multitudine milites uisa, uitantesque aperta discrimina,
per calles consitas arboribus et angustas, ut quisque potuit, dispersi,
paulo postea steterè fidentius, et splendore conspicui, proculque nitore
fulgentes armorum, imperatorii aduentus iniecere barbaris metum. 10. qui
repente uersi in terga, resistentesque interdum, nequid ultimae rationis
10 omitterent, ita sunt caesi, ut ex praedicto numero non plus quam quin-
que milia, ut aestimabatur, euaderent, densitate nemorum tecta, inter
complures alios audaces et fortes, rege quoque Priario interfecto, exitia-
lium concitore pugnarum.

11. Hac laeti successus fiducia Gratianus erectus, iamque ad partes
15 tendens eoas, laeuorsus flexo itinere, latenter Rheno transito †, spe in-
citator bona, uniuersam, si id temptanti fors aduisset, delere statuit
malefidam et turbarum audiam gentem. 12. hocque urgentibus aliis
super alios nuntiis cognito, Lentienses aerumnis populi sui ad intern-
cionem paene deleti, et repentino principis aduentu defixi, quid capesserent

1 ne pro ire *T* agebatur *Kell.* agebatur *FKYUQWm1* urgebatur *Pet.*
angebatur *cett.* orrifico *Wm1* 1sq. aduers(arior)um *Momms.* aduers(or)um
Her. 2 torrente *U* (ubi) *Val.* primo *E* cornicenes *NE* 3 caeptum *CTA*
ceptum *YU* sagytтарum *H* sagictarum *CQ* sagiptarum *WT* uerutorumque *NEA*
uerruptorumque *WT* 3sq. missilibus crebriores pulsibus *E* 4 inde *KCE*
praeliorum *HA* preliorum *UT* praediorum *Y* 5 infinitam *FKYUCQWm1H*
multitudinem *FKYUCQWm1H* milites *om.* *E* uttantesque (?) *F* uetantesque
YUWm1 nutantesque *K* uitatesque *T* 6 calle *Um1* (corr. *Um2*) consitos *E*
augustos *Wm2HTE* 7 testetere *Km1* conspicui *Wm2HTN* *Pet.* consineui
FKYUCQWm1 constricti *E* consimili *A* comitatus *Momms.* (cf. 10, 14) cominus *Nov.*
8 fulgentium *E* iniere *T* inicere *U* 9 integra *FKm1YWm1* ultime *KYUT*
rationes *FKYUWHTN* 10 obmitterent *H* amitterent *Nm1* (corr. *Nm2*) cesi
U1E predicto *KUT* 11 millia *NA* estimabatur *UHT* aestumabatur *Ym1*
existimabatur *E* eraderent *Y* tecta *QWm2HTN* *Val.* † tecta *FKYUCm1-*
Wm1 dicta *Cm2* tecti *EA* 12 alias *FKYUQWHN* Priamo *Velser.* 13 concitatore *T*
14 hac *CWm2TNEA* ac *FKYUQWm1H* leti *FKYUWHT* letus *E*
successibus *Q* fuducia *Y* gracianus *K* eiectus *YU* erectusque *E*
iam *E* partens *Ym1* (corr. *Ym2*) 15 aeas *C* leuorsus *UHNm1* leuor-
sum *Nm2E* laeuosus *T* 16 uniuersam *Wm2TA* uniuersa *FKYUCQWm1HE*
om. *N* temptandi *T* temptati *H* tentanti *CQN* fros *FYUWm1* affuis-
set *HNEA* affu(ls)isset *Btl.* 18 alio pro alios, *T* Lentienses *Nm2A*
lentiensis *FKYUCQNm1E* lensiensis *WHT* erumnis *UCEA* erumpnis *T*
18sq. intentionem *T* internitionem *cett.* 19 poene *K* pene *cett.* due ante
aduentu *Um1* (del. *Um2*) defixi *Nm2EA* defixit *FKYUCQWHTNm1* definxit *U*
capescerent *K*

378 ambigentes, cum neque repugnandi neque agendi aliquid aut moliendi, laxa-
 mentum possent inuenire uel breue, impetu celeri obsessos petiuerunt inuiis
 cautibus colles, abruptisque per ambitum rupibus insistentes, rebus caritati-
 busque suis, quas secum *conduxerant*, omni uirium robore propugnabant.
 13. qua difficultate perpensa, uelut murorum obicibus opponendi, per legiones 5
 singulas quingenteni leguntur armati, usu prudenter bellandi comperti.
 qui ea re animorum aucta fiducia, quod uersari inter antesignanos uise-
 batur acriter princeps, montes scandere nitebantur, tamquam uenaticias
 praedas, si calcassent editiora, confestim sine certamine ullo rapturi:
 exorsumque proelium uergente in meridiem die, tenebrae quoque occu- 10
 panere nocturnae. 14. quippe magno utriusque partis pugnabatur exitio:
 caedebant cadebantque nostrorum non pauci, simul arma imperatorii
 comitatus auro colorumque micantia claritudine, iaculatione ponderum
 densa confringebantur.

15. Et † inde diu reputante Gratiano cum optimatibus, perniciosum 15
 apparebat et inritum, contra asperitates aggerum prominentium, intem-
 pestiua contendere pertinacia, multis (ut in tali negotio), uariatis
 sententiis, otioso milite circumuallari placuit barbaros, inedia fatigatos,

1 nec—nec *N* pugnandi *E* 2 possunt *K* uel *CWm2HTNEA* ue
FKm1YUCWm1 ne *Km2* breui *T* celeri *Cm2NEA* celebri *FKYUCm1QWT*
caelebri H opressos *E* in inuiis *W* 3 callibus *Em1* cautibus *Em2* in
mg. colles *om. I* obrutisque *U* rebus *A* ibus *FKYUCWm1N* ibi *Wm2Q*
ubique H ibique *T om. E* 3 *sq.* charitatibusque *C* karitatibusque *K* caritatibus
quae T 4 quos *Y* (con)duxerant *Cl. c. c.* duxerat *FKYUCQWH* (per)-
duxerant Nov. duxerant *cett.* 5 obiicibus *NC* 6 quingenteni *N Lind.*
quingenti ni FKYUCQWm1 quingenti *Wm2HTE* quingenti milites *A*
armata FKYUCQWm1 8 uidebantur *Em1 (corr. Em2)* tanquam *FKY-*
UCQHTEA uena(ti)cias *Val.* uenaceas *FKYUCQWHA* uenatias *T* uena-
ticas NE 9 predas *KUT* uetantesque *Wm1* 10 exorsumque *Wm2* ex
exorsi Wm1 praelium *YHTNEA* prelium *KU* urgenteque *T* ad *pro*
in, E meridie (*om. die*) *Y* tenebre *KUTE* qui *Y* 11 nocturne *UT*
exitu U 12 caedebant *Ym2QWm2 Lind.* cedebant *HN* caedebunt *FKYm1-*
Wm1 cedebunt *U om. TE del. Pet.* cedebantque *Km1T (corr. Km2)* non *om.*
Qm1 13 aurum *K* colorumque *Wm2HTNm2A* columque *FYUCQWm1-*
Nm1 collumque *E* colloque *K* 14 confringebatur *FYUCQWHE* confinge-
batur N constringebatur *UT* 15 inde *FKYUWHTN(? tum? tamen? N)A*
enim E (om. et, E) enim *C* etiam *Q* quoniam *Val.* inte(rim) dum *Pet.*
 (ex)inde diu *Her.* (de)inde d. *Nov.* tum *U* optimabus *Fm1 (corr. Fm2)*
suis ante perniciosum *add. E* perniciosum *bis FY* pernitiosum *KUCQHTEA*
 16 irritum *CQWm2HTNEA* agerum *T* 17 contentere *Km1 (corr. Km2)*
tenere T pertinatia *K* negocio *YUNE* 18 ocioso *KUNEA* cir-
cunualari Y circumuallare *T* placuit *om. Y* inaedia *FKYm2W* inlaedia
Ym1 fatiga(n)dos *Kell.*

quia locorum iniquitate defenderentur. 16. uerum cum obstinatione simili 378
renitentes Germani, peritique regionum, petissent alios montes, his quos
ante insiderant, altiores: conuersus illuc cum exercitu imperator, eadem
qua antea fortitudine, semitas ducentes ad ardua quaeritabat. 17. quem
5 Lentienses intentum iugulis suis, omni perseuerandi studio contemplantes,
post deditionem, quam inpetrauere supplici prece, oblata (ut praeceptum
est) iuuentute ualida nostris tirociniis permiscenda, ad genitales terras
innoxii ire permissi sunt.

18. Hanc uictoriam opportunam et fructuosam, quae gentes hebetauit
10 occiduas, sempiterni numinis nutu, Gratianus incredibile dictu est, quo
quantoque uigore, exerta celeritate, aliorum properans expediuit: prae-
clarae indolis adulescens, facundus et moderatus et bellicosus et clemens,
ad aemulationem lectorum progrediens principum, dum etiam tum lanugo
15 generis inserperet speciosa, ni uergens in ludibriosos actus natura, laxantibus
proximis, semet ad uana studia Caesaris Commodi conuertisset, licet hic
incruentus. 19. ut enim ille, quia perimere iaculis plurimas feras spec-
tante consueuerat populo, et centum leones in amfitheatrali circulo simul
emissos, telorum uario genere, nullo geminato uulnere, contruncauit,
ultra hominem exultauit, ita hic quoque, intra saepta quae appellant
20 uiuaria, sagittarum pulsibus crebris, dentatas conficiens bestias, incidentia
multa parui ducebat et seria: eo tempore quo etiam si imperium Marcus
regeret Antoninus, aegre sine collegis similibus et magna sobrietate con-
siliorum, lenire luctuosos rei publicae poterat casus.

20. Dispositis igitur, quae *pro* temporum captu per Gallias res

11 quantique cum uigore exerto	11 sq. predare	13 principium	la-
gono	14 uergen	ludibriosos	actos
17 leos	19 itaque hic	septa	20 dendata
et si	22 antonicus acre	24 pro om.	

1 qui a Nm2A defenderentur E Cl. -bantur Lind. defunditus FKYU-
CQWm1 defenditur Wm2HTNA 2 hi H iis N quoque T 3 inside-
rant FKQCWHITEA insed. cett. illhuc H 4 quae Nm1 (corr. Nm2)
queritabat FKYUWHITE 5 iungulis N contemplatus H 6 inpetrauere
FKYUCQWHITEA praece FYWHTNE preceptum KUT 7 tirociniis
E tyrociniis cett. 8 inoxii N 9 oportunam K opportunam Q que UT
ebetauit T hebetant Nm1 (corr. Nm2) 10 numinis EA nominis cett. in-
credibile K 10sq. quo quantoque Her. q. q. cum Nm2 Val. quantoque cum A
quanto cum Nov. 11 exerta uulgo 11sq. praeclarae WA 13 principum
EA lanugo EA 14 uergens Wm2A ludibriosos actus EA 15 uana
Wm2A 16 incruentus uulgo 17 leones EA 19 ita A 20 dentatas
EA 21 eo tempore quo EA etiam si A 22 Antoninus EA aegre A
24 pro A

378 rationesque poscebant, et punito Scutario proditore, qui festinare principem ad Illyricum, barbaris indicarat, Gratianus exinde digressus per castra, quibus Felicis Arboris nomen est, per Lauriacum ad opitulandum oppressae parti porrectis itineribus ire tendebat.

21. Isdemque diebus, Frigerido multa atque utilia pro securitate 5 communi sollertissime cogitanti, munireque properanti Succorum angustias, ne discursatores hostes et leues, tamquam exaestuare sueti torrentes, per septentrionales prouincias fusius uagarentur, successor Maurus nomine mittitur comes, uenalis ferociae specie, et ad cuncta mobilis et incertus; is est quem praeteritorum textu rettulimus, ambigenti super corona capiti 10 inponenda, Iuliano Caesari †, dum inter eius armigeros militaret, adroganti astu fidenter, torquem obtulisse collo abstractam. 22. remotusque in ipsa uertigine pereuntium rerum, dux cautus et diligens, cum etiam si dudum discessisset in otium, ad procinctum reduci negotiorum magnitudine poscente deberet. 15

11. 1. His forte diebus, Valens tandem excitus Antiochia, longitudine uiarum emensa, uenit Constantinopolim, ubi moratus paucissimos dies, seditioneque popularium leui pulsatus, Sebastiano paulo ante ab Italia (ut petierat) misso, uigilantiae notae ductori, pedestris exercitus cura commissa, quem regebat antea Traianus: ipse ad Melanthiada 20 uillam Caesarianam profectus, militem stipendio fouebat et alimentis, et blanda crebritate sermonum. 2. unde cum itinere edicto per tesseram Nicen uenisset, quae statio ita cognominatur, relatione speculatorum didicit refertos opima barbaros praeda, a Rhodopes tractibus prope Hadrianopolim reuertisse: qui motu imperatoris, cum abundanti milite cognito, 25

1 nationesque festinato 3 felices 3sq. inaurea cumopitulanda dum
opresse 7 exaestuare ut in 9 uenales cunctam obuisseti 10 id
rectulimus 11sq. adrogantia custodiret terquem 12 abstractam 14 ne-
gotiorum (o alt. ex u) 17 semensa 18 seditionesque 19 exercitias
22 mare et dicto 23 nicem relationes 24 radopeos 24sq. praeapha-
drianopolim

1 rationesque *E Val.* festinare *A -a(n)tem Her.* 3 Felicis *EA* Lau-
riacum ad *Lind.* opitulandum *Wm2* 7 exaestuare su(e)ti torrentes *Pet.*
exaestuans uice torrentis *Corn.* exaestuant *Wm2* (e. ui *Val.*) e. im(bre) *Nov.*
9 uenalis *EA* cuncta *Wm2 Lind.* mobilis et *Lind.* 10 is *A* 11sq. ar-
roganti *Val. Her. Momms.* ac regiam *Lind.* adrogantia *Pet.* 12 astu (fi)denter
Her. (cf. 16, 10, 16) custodiret *Lind.* confidentia *Val.* custodis *Pet.* auctoritate
Momms. torquem *EA* abstractam *EA* 17 emensa *A* 18 sediti-
oneque *EA* 19 exercitus *EA* 22 itinere edicto *A* 23 Nicen *Em2*
vulgo relatione *EA* 24 Rodopeis *EA* (Rho- *A*) 24sq. prope Hadriano-
polim *EA* (praep ut *dittogr. uocis* praeda *del. Her.*)

popularibus iungere *se* festinant, circa Beroeam et Nicopolim agentibus 378
 praesidiis fixis: atque ilico ut oblatae occasionis maturitas postulabat,
 cum trecentenis militibus per singulos numeros lectis, Sebastianus pro-
 perare dispositus est †, conducens rebus publicis aliquid (ut promittebat)
 5 acturus. 3. qui itineribus celeratis, conspectus prope Hadrianopolim,
 obseratis ui portis, iuxta adire prohibebatur: ueritis defensoribus, ne
 captus ab hoste ueniret et subornatus, atque contingeret aliquid in ciui-
 tatis perniciem, quale per † Actum acciderat comitem, quo per fraudem
 a Magnentiacis militibus capto, claustra patefacta sunt Alpium Iuliarum.
 10 4. agnitus tamen licet sero Sebastianus, et urbem introire permissus,
 cibo et quiete curatis pro copia, quos ductabat, secuta luce impetu
 clandestino erupit, uesperaque incedente, Gothorum uastatorios cuneos
 prope flumen Hebrum subito uisos, paulisper opertus aggeribus et fru-
 tectis, obscura nocte suspensis passibus consopitos adgressus est, adeoque
 15 prostrauit, ut praeter paucos quos morte uelocitas exemerat pedum,
 interirent reliqui omnes, praedamque retraxit innumeram, quam nec
 ciuitas cepit, nec planities lata camporum. 5. qua causa percitus Friti-
 gernus, et extimescens, ne dux (ut saepe audierat), impetrabilis, dispersos
 licenter suorum globos raptuique intentos consumeret, inprouisos adoriens:
 20 reuocatis omnibus prope Cabylen oppidum cito discessit, ut agentes in
 regionibus patulis, nec inedia nec occultis uexarentur insidiis.

6. Dum haec aguntur in Thraciis, Gratianus docto litteris patruo,
 qua industria superauerit Alamannos, pedestri itinere, praemissis inpedi-
 mentis et sarcinis, ipse cum expeditiore militum manu, permeato Danubio,
 25 delatus Bononiam, Sirmium introiit, et quadriduum ibi moratus, per idem
 flumen ad Martis castra descendit, febribus interuallatis adfectus: in quo
 tractu Halanorum impetu repentino temptatus, amisit sequentium paucos.

1 se om.	uero iam	nicopoli gentibus	2 occasiones	3 sin
gulas	5 celebratis	6 in	7 suburbanus	8 sq. fraude magnenciadis
12 incendente	uastatorias cuneus	14 compositos	id quoque	15 prae-
dum	18 ut saepe ut audierat impetrabis	19 raptusque	22 paruo	
24 expeditore	permeatu			

1 <se> Günther	Beroiam Em2A	Nicopolim EA	<a>gentibus Gdt.
<in>gentibus Val.	genti bus Momms.	2 occasionis EA	3 singulos EA
5 celeratis Lind.	6 ui uulgo inde A	un<dique> Her. (cf. 14, 2, 18)	in <tem-
pore> Nov.	7 subornatus Lind.	8 Ae<ac>ium Her.	8 sq. fraude<m a>
Nm2 Val. fraudem A	12 incedente Wm2HT Btl. Eyss.	uastatorios euneos	
Wm2 uulgo	14 consopitos Günther	<in>compositos Lind.	adeoque Val.
15 pedum EA	18 ut saepe audierat EA	impetrabilis Wm2A	19 rap-
tuique Em2A	22 patruo EA	24 expeditore EA	permeato EA

378 12. 1. Isdemque diebus exagitatus ratione gemina Valens, quod Lentienses conpererat superatos, quodque Sebastianus subinde scribens, facta dictis exaggerabat, e Melanthiade signa commouit, aequiperare facinore quodam egregio, adulescentem properans filium fratris, cuius uirtutibus urebatur: ducebatque multiplices copias, nec contemnendas 5 nec segnes, quippe etiam ueteranos isdem iunxerat plurimos, inter quos et honoratiores alii et Traianus recinctus est, paulo ante magister armorum. 2. et quoniam exploratione sollicita, cognitum est cogitare hostes fortibus praesidiis itinera claudere, per quae commeatus necessarii portabuntur, occursum est huic conatui competenter, ad retinendas oportuni- 10 tates angustiarum, quae prope erant, peditibus sagittariis et equitum turma citius missa. 3. triduoque proximo, cum barbari gradu incederent leni, et metuentes eruptionem per deuia, quindecim milibus passuum a ciuitate discreti, stationem peterent Nicen (incertum quo errore), procur- satoribus omnem illam multitudinis partem, quam uiderant, in numero 15 decem milium esse firmantibus, imperator procaci quodam calore percussus, isdem occurrere festinabat. 4. proinde agmine quadrato incedens, prope suburbanum Hadrianupoleos uenit, ubi uallo sudibus fossaque firmato, Gratianum inpatienter operiens, Richomeren comitem domesticorum suscepit, ab eodem imperatore praemissum cum litteris, ipsum quoque 20 uenturum mox indicantibus. 5. quarum textu oratus, ut praestolaretur paulisper periculorum participem, neue abruptis discriminibus temere semet committeret solum, adhibitis in consilium potestatibus uariis, quid facto opus esset deliberabat. 6. et cum Sebastiano auctore, quidam protinus eundum ad certamen urgerent, Victor nomine (magister equitum) 25 Sarmata sed cunctator et cautus, eadem sentientibus multis, imperii socium expectari censebat, ut incrementis exercitus Gallicani adscitis, opprimeretur lenius tumor barbaricus flammans. 7. uicit tamen funesta

2 superatus quotque	3 emelanthe adae	5 urebatur (-tur m3)	ne-
condemnandas	6 signes	7 honorationes	procinctus
9 que comeatus	10 sq. oportunitatis	12 cicius	inciderent
festinabant	incidens	18 uallos odibus	19 richomeren
23 uarus quod	25 eundum	26 armata	20 imperator

2 superatos quodque EA	5 urebatur EA	nec contemnendas EA
6 segnes EA	7 honoratiores EA	recinctus Val.
10 portabantur EA	10 sq. oportunitates EA	12 incederent EA
17 festinabat EA	incidens EA	18 Hadrianupoleos EA
19 Richomerem Wm2A	20 imperatore EA	23 uariis EA
Lind.	25 eundum EA	26 <S>armata Val.

principis destinatio, et adulabilis quorundam sententia regionum, qui ne 378
paene iam partae uictoriae, (ut opinabantur) consors fieret Gratianus,
properari cursu celeri suadebant.

8. Et dum necessaria parabantur ad decernendum, Christiani ritus
5 presbyter (ut ipsi appellant), missus a Fritigerno legatus, cum aliis
humilibus uenit ad principis castra, susceptusque leniter, eiusdem ductoris
optulit scripta, petentis propalam ut sibi suisque, quos extorres patriis
laribus, rapidi ferarum gentium exegere discursus, habitanda Thracia
sola cum pecore omni concederentur et frugibus: hoc impetrato, spondentis
10 perpetuam pacem. 9. praeter haec idem Christianus, ut conscius arca-
norum et fidus, secretas alias eiusdem regis optulit litteras, qui astu et
ludificandi uarietate nimium sollers, docebat Valentem, quasi mox amicus
futurus et socius, aliter se popularium saeuitiam mollire non posse, uel
ad condiciones rei Romanae profuturas allicere, nisi subinde armatum
15 isdem iuxta monstraret exercitum, et timore imperatorii nominis intentato,
eos a pernicioso pugnandi reuocaret ardore. et legati quidem ut ambigui
frustra habiti discesserunt.

10. Exoriente uero aurora diei, quem quintum Iduum Augustarum
numerus ostendit annalis, signa praepropere commouentur, inpedimentis
20 et sarcinis prope Hadrianopoleos muros, cum legionum tutela congrua
conlocatis. thesauri enim et principalis fortunae insignia cetera, cum
praefecto et consistorianis ambitu moenium tenebantur. 11. decursis
itaque uiarum spatiis confragosis, cum in medium torridus procederet
dies, octaua tandem hora hostium carpenta cernuntur, quae ad speciem
25 rotunditatis detornatae digesta, exploratorum relatione adfirmabantur.
atque (ut mos est) ululante barbara plebe ferum et triste, Romani duces
aciem struxere: et anteposito dextro cornu equitum primo, peditatus pars

1 sententiam	2 pene	parte	oppinabantur	3 celeris uadebant
5 presbyteri	6 eiusdemque doctoris	7 scripta (r ex c, m3)	8 claribus	
rapidis	exercere	habita da	9 concederetur	spondentes
12 uarietatem	solleris	13 futuras	14 conditiores	16 pernicioso
19 praeproperae	24 octauo	hora om.	quae ante ad om.	25 rotunditatis
digestaque	26 mors	27 struxire	paeditatus	

1 festinatio susp. Gdt.	sententia Wm2A	3 celeri suadebant EA	
5 presbyter Wm2A	6 eiusdem ductoris E C. F. W. M. Haupt	7 scripta EA	
8 laribus EA	rapidi A	exegere uulgo	habitanda WA
cedere(n)tur Haupt	spondentis A	12 uarietate EA	sollers EA
13 futurus EA	14 condiciones EA	24 octauo (sc. lapide) Val.	octaua et
<hora> Haupt	quae ante ad add. Lind., restit. Pet. ex	digestaque	25 ro-
tunditatis EA	detornata A	26 mos WA	27 struxere EA <in>s. Nov.

378 maxima subsidebat. 12. cornu autem equitum laeuum, disiectis adhuc per itinera plurimis, summa difficultate conductum, properabat passibus citis. dumque idem cornu, nullo etiam tum interturbante, extenditur, horrendo fragore, sibilantibus armis, pulsuque minaci scutorum, territi barbari, quoniam pars eorum cum Alatheo et Safrace, procul agens et 5 accita, nondum uenerat, oraturos pacem misere legatos. 13. eorum dum uilitatem despiciit imperator, ut firma fierent paciscenda, optimates poscens idoneos mitti, illi de industria cunctabantur, ut inter fallacis indutias, equites sui redirent, quos adfore iam sperabant. et miles feruore calefactus aestiuo, siccis faucibus conmarceret, relucente amplitudine cam- 10 porum incendiis, quos lignis nutrimentisque aridis subditis, ut hoc fieret idem, hostes urebant. cui malo aliud quoque accedebat exitiale, quod homines et iumenta cruciabat inedia grauis.

14. Inter quae Fritigernus, callidus futuri coniectior, Martemque pertimiscens ancipitem, uelut caduceatorem, unum e plebe suo misit arbi- 15 trio, petens nobiles quosdam et electos ad se prope diem obsides mitti, inpauidus ipse † minimi litare laturus, et necessaria. 15. laudato probatoque formidati ducis proposito, tribunus Aequitius, cui tunc erat cura palatii credita, Valentis propinquus, adsentientibus cunctis ire pignoris loco mature disponitur. quo renitente, quia semel captus ab hostibus, 20 lapsusque a Dibalto, uerebatur eorum inrationabiles motus, Richomeres se sponte obtulit propria, ireque promiserat libens, pulchrum hoc quoque facinus, et uiro conuenire existimans forti. iamque pergebat, indicia

1 aequitum	3 etiam dum	4 simulantibus	pulsoque minacis
custorum	5 safrago	6 accito	foederato raturas
cisenda	8 sallacia	10 sq. comporum	inpendus quos ignaret et
12 accidebat	13 inaedia grauit	14 que futuro	15 mesit
16 im-	petens obsidis	17 minimi litare	18 praepositae
equitius	19 pro-	pinquos cun (lac. 3 litt.)	20 locum aturae
21 ad	22 ire qui	23 ficinus	

3 tum Lind.	4 sibilantibus Val.	pulsiue A	minaci scutorum EA
5 Safrace Lind.	6 accita Lind.	uenerat Val.	aderat Pet. oraturos Wm2
Val.	7 despiciit EA	paciscenda EA	8 fallaces EA
10 sq. camporum	EA	11 incendiis Em2A	lignis A igniariis Günther igni Her. <oc>cupa-
rant Momms.	siccarant Pet.	ut EA	12 accedebat EA
13 inedia EA	grauis A	14 futuri A	15 misit EA
16 petens Her.	im<pendio> p.	Nov.	obsides EA
17 inpauidus ipse,	<condicio>nem salutarem laturos et	necessariam Momms.	inpauidos, spe minima (uel minuta) laeta relatu-ros et neces-
saria Her.	inpauidus fiducia (ex 23sq.) dig. et nat., spe minima laeta se latu-rem et nec. Pet.	17 uim militarem uulgo minas militares Eyss.	munus militare E
18 proposito EA	19 propinquus A	cunctis A	20 loco mature EA
21 a EA	22 ireque Val.	23 facinus EA	

- dignitatis et natalium 16. eo ad uallum hostile tendente, 378
 sagittarii et scutarii, quos Bacurius Hiberus quidam tunc regebat et
 Cassio, audius impetu calenti progressi, iamque aduersis conexi, ut in-
 mature proruperant, ita inertī discessu, primordia belli foedarunt. 17. hoc-
 5 que inpedimento conatus intempestiui et Richomeris alacritas fracta
 est, nusquam ire permissi, et equitatus Gothorum cum Alatheo reuersus
 et Safrace, Halanorum manu permixta, ut fulmen prope montes celsos
 excussus, quoscumque adcurso ueloci inuenire comminus potuit, incitata
 caede turbauit.
- 10 13. 1. Cumque arma ex latere omni concuterentur et tela, lituos-
 que Bellona luctuosos inflaret in clades Romanas, solito inmanius furens,
 cedentes nostri multis interclamantibus restiterunt, et proelium flam-
 marum ritu accrescens, terrebat militum animos, confixis quibusdam ro-
 tatis ictibus iaculorum et sagittarum. 2. deinde conlisae in modum
 15 rostratarum nauium acies, trudentesque se uicissim, undarum specie
 motibus sunt reciprocis iactitatae.

Et quia sinistrum cornu ad usque plaustra ipsa accessit, ultra
 (siqui tulissent suppetias), processurum: a reliquo equitatu desertum,
 multitudo hostili urgente, ac si ruina aggeris magni, oppressum atque
 20 deiectum est: steterunt inprotecti pedites ita concateruatis manipulis,
 ut uix mucronem exerere, aut manus reducere, quisquam posset. nec
 iam obiectu pulueris caelum patere potuit ad prospectum, clamoribus re-
 sultans horrificis. qua causa tela undique mortem uibrantia, destinata
 cadebant et noxia, quod nec prouideri poterant nec cauere. 3. uerum
 25 ubi effusi immensis agminibus barbari, iumenta conterebant et uiros, et
 neque ad receptum confertis ordinibus, laxari usquam poterat locus,

1 natalium (<i>lac. 20 litt.</i>)	uallum	3 quae	3sq. in maturae proruperant
4 bella	richomens	facta	6 aequitatus dum
7 safraco alannorum	11 dades romanos	11sq. forens caedentes	
12 resisterunt	prolium ♂	13 ritua cresans	amimos confixos
14 sictibus iacularum	conlisae ex conusae	15 rostrarum	uicissimi spetie
16 hacta intatae	17 cornum ipsae	18 qui tullissent	aequitatu deserto
19 ac om.	20 paedites	21 fix	22 praespectum

1 uallum EA	4 proruperant EA	belli EA	5 Richomeris Wm2A
fracta A	6 cum EA	7 Saphrace Lind.	Halanorum WE
11 clades Romanas EA	furens EA	12 restiterunt EA	13 ritu accrescens Erf.
animos EA	confixis Lind.	14 ictibus iaculorum EA	15 rostratarum EA
uicissim WA	16 iactitatae uulgo agitate EA	17 cornu EA	ipsa EA
18 siqui Nm2 Lind.	tulissent EA	desertum WA	19 <ac> si Her.
sicut A	21 uix Wm2 Val. fixi et E fixi nec A	22 prospectum EA	

378 et euadendi copiam constipatio densior adimebat: nostri quoque ultimo
 cadendi contemptu, occursantes receptis gladiis obtruncabant, et mutuis
 securium ictibus, galeae perfringebantur atque loricae. 4. uidereque
 licebat celsum ferocia barbarum, genis stridore constrictis, succiso pop-
 lite aut abscisa ferro dextera uel confosso latere inter ipsa quoque 5
 mortis confinia, minaciter circumferentem oculos truces: ruinaque con-
 fligentium mutua, humi corporibus stratis, campi peremptis impleti sunt,
 et morientium gemitus, profundisque uulneribus transfixorum, cum
 timore audiebantur ingenti. 5. in hoc tanto tamque confusae rei tu-
 multu, exhausti labore et periculis pedites, cum deinceps neque uires 10
 illis neque mentes suppetere ad consilium, diffractis hastarum plerisque
 conlisione adsidua, gladiis contenti dstrictis, in confertas hostium turmas
se immergebant, salutis inmemores, circumspectantes ademptum esse
 omne euadendi suffugium. 6. et quia humus riuus operta sanguineis,
 gressus labiles euertebat, conabantur modis omnibus uitam inpendere non 15
 inultam: adeo magno animorum robore oppositi incumbentibus, ut etiam
 telis quidam propriis interirent. atra denique cruoris facie omnia contur-
 bante, et quocumque se inflexerant oculi, acerbis caesorum adgestis, exa-
 nimata cadauera sine parsimonia calcabantur. 7. solque sublimior, de-
 curso Leone, ad domicilium caelestis Virginis transiens, Romanos magis 20
 attenuatos inedia, sitique confectos, etiam armorum grauantibus sarcinis
 exurebat. ad ultimum incumbente barbarorum pondere acies inclinatae
 nostrorum, quod solum postremis malis habuere subsidium, incondite qua
 quisque poterat, uertuntur in pedes.

8. Dumque omnes dispersi per ignotos tramites cedunt, imperator 25

1 nostris	3 galeae	quae	4 genistri dore	4sq. succis opiblitae ut
6 circu*forente (<i>fu. m</i>)	quae	7 mutu ad humo corporis	7sq. sunet mo-	
rientium	9 ta* (<i>fu. r</i>) (<i>lac. 2 litt.</i>)	tamque	9sq. tumultum	10 dein-
ceps (<i>d ex n</i>)	11 plerique	12 adsudua	distructis	12sq. turmas
mergebant de	14 opertas	16 rubore oppositis	17 croris	19 pars
monia	solque (<i>o ex u</i>)	19sq. decursu	20 uirgines	22 exuberat
23 habue	inconditae	24 paedes	25 caedunt	

1 nostri <i>A</i>	3 galeae <i>EA</i>	genis stridore <i>WA</i>	3sq. succiso poplite
aut <i>EA</i>	6 circumferentem <i>EA</i>	7 mutua <i>EA</i> mutua ac <i>Val.</i>	humi <i>Nov.</i>
an humo corporibus strata ? <i>Her.</i>	corporibus <i>EA</i>	7sq. sunt et <i>EA</i>	9 tanto
<i>Wm2A</i>	9sq. tumultu <i>EA</i>	11 plerisque <i>A</i>	12 adsidua <i>WA</i>
dstrictis <i>uulgo</i> districtis <i>Wm2A</i>	13 <se im>mergebant <i>Her.</i>	<se de>m. uel	
se(se) m. <i>Nov. c. c.</i> se post mergebant <i>add. uulgo</i>	14 operta <i>EA</i>	16 ro-	
bore <i>EA</i>	oppositi <i>Lind.</i>	17 cruoris <i>EA</i>	19 parsimonia <i>EA</i>
curso <i>EA</i>	20 Virginis <i>EA</i>	22 exurebat <i>Val.</i>	exuperabat <i>Em2A</i>
23 ha-	25 cedunt <i>E</i>		

diris paoribus circumsaepus, paulatimque insiliens funerum moles, ad 378
 Lancearios confugit et Mattiarios: qui dum multitudo tolerabatur hostilis,
 fixis corporibus steterant inconcussi. eoque uiso, Traianus exclamat,
 spem omnem absumptam, ni desertus ab armigeris princeps, saltim
 5 aduenticio tegetetur auxilio. 9. hocque audito, Victor nomine comes,
 Batauos in subsidiis locatos haut procul, ad imperatoris praesidium raptim
 cogere properans, cum inuenire neminem posset, gradiens retro discessit.
 parique modo Richomerus periculo semet exemit et Saturninus.

10. Sequebantur itaque furore ex oculis elucente, barbari nostros,
 10 iam liquente uenarum calore torpentes: quorum aliqui percussoribus
 cadebant incertis, non nulli ponderibus solis urgentium obruti, ictuque
 suorum aliqui trucidati: nec enim saepe renitentibus cedebatur, aut
 parcebat cedentibus quisquam. 11. super his obstruebant itinera ia-
 centes multi semineces, cruciatus uulnerum † inconferentes, cum quibus ag-
 15 geres quoque equorum constrati, cadaueribus campos implerunt. diremit
 haec numquam pensabilia damna, quae magno rebus stetero Romanis,
 nullo splendore lunari nox fulgens.

12. Primaque caligine tenebrarum, inter gregarios imperator, ut
 opinari dabatur (neque enim uidisse se quisquam, uel praesto fuisse ad-
 20 seueravit,) sagitta perniciose saucius ruit, spirituque mox consumpto de-
 cessit, nec postea repertus est usquam. hostium enim paucis spoliandi
 gratia mortuos, per ea loca diu uersatis, nullus fugatorum uel accolarum
 illuc adire est ausus. 13. simili clade Caesarem accipimus Decium,
 dimicantem cum barbaris acriter, equi lapsu prostratum, quem feruentem
 25 retinere non ualuit, abiectumque in paludem, nec emergere potuisse, nec
 inueniri. 14. alii dicunt, Valentem animam non exhalasse confestim,

1 circumseptus paulatim quam siliens	2 lacearios	matsiarius	4 ad-
sumptam ne	9 lucente	11 ictique	12 caedebatur
14 inconferentes	15 imperunt	16 que	20 pernitiose
tiam fugaturum	accalarum	23 audire	24 dimicante
26 inuenire			25 potuisset

1 paulatimque insiliens A	2 Lancearios EA	Mattiarios A	4 ab-
sumptam EA	ni A	9 <e>lucente Her. c. c. (cf. 15, 13, 1)	10 linquente
NA	11 ictuque EA	icti<bus>que Nov.	12 cedebatur E
N Val.	14 non ferentes Lind. Momm.	conquerentes Haupt	13 cedentibus
incon<niui> f. Her.	incon<дите per>f. Nov.	15 constructi Nov.	implerunt
HA	21 repertus A	<non> paucis Günther	22 gratia EA
EA	accolarum EA	23 adire EA	accepimus EA
25 potuisse EA	26 inueniri EA	24 dimicantem EA	fugatorum

378 sed cum candidatis et spadonibus paucis, prope ad agrestem casam
relatum, secunda contignatione fabre munitam, dum fouetur manibus
imperitis, circumsessum ab hostibus, qui esset ignorantibus, dedecore
captiuitatis exemptum. 15. cum enim oppessulatas ianuas perrumpere
conati qui secuti sunt, a parte pensili domus sagittis incesserentur, ne 5
per moras inexpedibiles, populandi amitterent copiam, congestis stipulae
fascibus et lignorum, flammaque supposita, aedificium cum hominibus tor-
ruerunt. 16. unde quidam de candidatis, per fenestram lapsus captus-
que a barbaris, prodidit factum, et eos maerore adflixit, magna gloria
defraudatos, quod Romanae rei rectorem non cepere superstitem. is ip- 10
se iuuenis, occulte postea reuersus ad nostros, haec ita accidisse narrauit.
17. pari clade recuperatis Hispaniis, Scipionum alterum cremata turri
in quam confugerat, absumptum incendio hostili, conperimus. illud tamen
certum est, nec Scipioni nec Valenti, sepulturam (qui supremis honoribus
est) contigisse.

15

18. In hac multiplici uirorum inlustrum clade, Traiani mors emi-
nuit et Sebastiani, cum quibus triginta quinque oppetiuerunt, tribuni ua-
cantes, et numerorum rectores, et Valerianus atque Aequitius, quorum
alter stabulum alter curabat palatium. inter hos etiam Promotorum
tribunus, Potentius, cecidit in primaueo aetatis flore†, bono cuique 20
spectatus, meritis Vrsicini patris, magistri quondam armorum, suisque
commendabilis. constatque uix tertiam euasisse exercitus partem.
19. annalibus praeter Cannensem pugnam ita ad internicio-
nem res legitur gesta, quamquam Romani aliquotiens reflante Fortuna
fallaciis lusi, bellorum iniquitati cesserunt ad tempus, et certamina multa, 25
fabulosae neniae fleuere Graecorum.

1 candidatis	egrestem	2 cognatione	3 hostilibus	4 capti-
tutatis exemptum	5 aperte pensilis	7 quae suppositae	9 prodit	
merore	10 defraudatis	rei rectorem	11 iuuenes (-nis m3)	
13 absuptum	14 spicionis	ualentis	14sq. suppressitatis honore si	
20 primaueo	23 sine lac.	23sq. internitionem	24 roman	reflante
forti ma	25 uellorum	certaminam	26 famulo saenenie	26sq. grae-
corum commendabilis constatque (ex l. 22) perit				

1 cum <concidisset, a>	candidatis Günther	candidatis EA	prope(re)
(lac.) Her.	agrestem EA	2 contignatione Wm2E Lind.	cognitione A
3 hostibus EA	4 captiuitatis exemptum WA	5 a parte pensili Val.	
7 supposita EA	omnibus A	9 prodidit A	10 defraudatos Wm2E Lind.
rectorem EA	cepere EA	11 iuuenis EA	13 absumptum EA
14 Sci-	14sq. supremis honor est A	23 lac. indic.	
pioni A	Valenti A		
Cl. nec ulla add. A	24 Romani EA	reflante Nm2E uulgo reflectente A	
Fortuna EA	25 bellorum EA	certamina EA	26 fabulosae A
neniae EA	26sq. Graecorum. Perit Val.		

14. 1. Perit autem hoc exitu Valens, quinquagesimo anno contiguus, 378

cum per annos quattuor inperasset et decem, paruo minus. cuius bona multis cognita dicemus et uitia. 2. amicus fidelis et firmus, ultor acer ambitionum, seuerus militaris et ciuilis disciplinae corrector, peruigil
5 semper et anxius, ne *quis* propinquitatem eius praetendens, altius semet efferret, erga deferendas potestates uel adimendas, nimium tardus, prouinciarum aequissimus tutor, quarum singulas ut domum propriam custodibat indemnes, tributorum onera studio quodam molliens singulari, nulla uectigalium admittens augmenta, in adaerandis reliquorum debitis non molestus,
10 furibus et in peculatu deprehensis iudicibus, inimicus asper et uehemens. nec sub alio principe in huius modi negotiis, melius secum actum esse meminit oriens. 3. super his omnibus liberalis erat cum moderatione, cuius rei licet abundant exempla, unum tamen sufficiet poni. ut sunt in palatiis non nulli alienarum rerum auidi †, siqui caducum uel aliud
15 petisset ex usu, cum magna *iustorum iniustorumque* distinctione, contradicturis copia seruata, donabat ei qui petierat, tres uel quattuor alios absentes aliquotiens impetratorum participes iungens: ut castigatius agerent inquieti, lucra quibus inhiabant, hoc minui commento cernentes. 4. super aedificiis autem, quae per diuersas urbes et oppida uel instaurauit,
20 uel a primis instruxit auspiciis, (ne sim longior) taceo, rebus ipsis id apertius monstrare concedens. haec bonis omnibus aemulanda sunt, ut existimo: nunc eius uitia percurramus.

5. Magnarum opum intemperans adpetitor, laborum inpatiens, duritiamque magis adfectans inmanem, in crudelitatem procliuior, suba-
25 grestis ingenii, nec bellicis nec liberalibus studiis eruditus: alienis gemitibus

2 quattuorumerasset ♂	bonis	4 peruigile	5 eius pretendens
5 sq. semet ferret	6 turdus	7 equissimus	8 honera
debitum	10 depraehensis	12 liberali	13 sunnt
15 sq. contradictoris	16 res	17 imperatorum	18 minus
19 diuersa (-sas m3)	insaurauit (-staur- m3)	20 auspicio	sunt ta-
ceoribus	21 pertius	23 intemperans	24 proclior

2 bona A	2 sq. bonis multis cognitis addemus Momms.	4 peruigil
EA	5 ne <quis> C. F. W. M. quis (pro eius) Gdt.	5 sq. semet <ef>ferret Val. s. <quisquam ef>ferret Nov.
6 tardus EA	7 custodiebat EA	
8 onera EA	9 adaerandis Lind. appellandis Her. (cf. Val. Max. 4, 8, 3)	
debitis EA	debitorum reliquis Val. r. d. Momms.	12 liberalis Wm2E Val.
13 sunt EA	15 iustorum <iniustorum>que Val.	15 sq. contradicturis Her.
contradictori Val.	16 tres NA	17 impe<t>ratorum Lind.
18 minui Val.	19 diuersas EA	instaurauit EA
20 auspiciis EA	sim EA	
taceo rebus Wm2N Val.	21 apertius TNA	24 procliuior EA.

378 libenter emolumenta fructusque conquirens, tuncque magis intolerabilis, cum incidentia crimina ad contemptam uel laesam principis amplitudinem trahens, in sanguinem saeuiebat, et dispendia locupletum. 6. illud quoque ferri non poterat, quod cum legibus lites omnes quaestionesque committere uideri se uellet, destinatisque uelut lectis iudicibus negotia spectanda 5 mandabat, nihil agi contra libidinem suam patiebatur: iniuriosus alia et iracundus, et criminantibus sine differentia ueri uel falsi, facillime patens, quae uitiorum labes etiam in his priuatis cotidianisque rationibus, inpendio est formidanda.

7. Cessator et piger: nigri coloris, pupula oculi unius obstructa, 10 sed ita ut non eminus appareret, figura bene compacta membrorum, staturae nec procerae nec humilis, incuruis cruribus exstanteque medio-criter uentre.

8. Haec super Valente dixisse sufficiet, quae uera esse aequalis nobis memoria plene testatur. illud autem praeteriri non conuenit, quod cum 15 oraculo tripodis, quem mouisse Patricium docuimus et Hilarium, tres uersus illos fatidicos conperisset, quorum ultimus est

ἐν πεδίοισι Μίμαντος ἀγαιομένοιο Ἄρης

ut erat inconsummatus et rudis, inter initia contemnebat, processu uero luctuum maximorum, abiecte etiam timidus, eiusdem sortis recordatione 20 Asiae nomen horrebat: ubi Erythraeo oppido superpositum montem Mimanta, et Homerum scripsisse, et Tullium, doctis referentibus audiebat. 9. denique post interitum eius, discessumque hostilem, prope locum in quo cecidisse existimatus est, inuentus dicitur saxeus monumenti suggestus, cui lapis adfixus incisis litteris Graecis, sepultum ibi nobilem 25 quendam Mimanta ueterem indicabat.

1 emolumenta fructusque	intollerabilis	2 uel ausam	4 que om.
5 ueteris euellet destinatisque	6 pauebatur iniuriosos	8 que	quae
10 Essator piger igni	12 procere	crurius	12sq. memedio-criter
15 memora	16 documus	17 faticos (-dicos m3)	conferisset
18 ΕΝΠΑΙΔΙΟΙCΙΜΙΜΑΝΤΟCΑΙAΛΙΔΑΙΟCΕΝΟΙΟΑΡ hoc	19 rudens	condemnebat	20 abiecta
21 borrebat (b ex o)	erutheo oppidum suppo-	22 tullum	23 quae
24 caecidis	monumentis		

1 emolumenta fructusque EA	2 lesam EA	4 quaestiones(que) Val.
5 uideri se Val.	destinatisque EA	6 patiebatur iniuriosus alias Wm2A
10 cessator Wm2A	piger EA	nigre A ignei Val.
12 procerae EA	12sq. mediocriter EA	15 memoria EA
16 docuimus EA	17 fatidicos conperisset EA	18 ἐν πεδίοισι Μίμαντος Lind.
ἀγαιομένοιο Ἄρης Haupt	19 rudis EA	contemnebat A
20 abiecte Lind.	21 horrebat EA	Erythraeo Lind. Erichtheo A
opido EA	superpositum Lind.	22 Tullium WE
24 cecidisse EA	monumenti EA	

15. 1. Post exitialem pugnam cum iam tenebris nox terras implesset, 378
 hi qui superfuere, dextra pars alii laeua, uel quo metus traxerat fere-
 bantur, quisque proximos quaerens: cum praeter se nihil singuli *cernere*
 poterant, occipitiis propriis ferrum arbitantes haerere. audiebantur
 5 tamen (licet longius) heulatus miserales relictorum, singultusque
 morientium, et uulneratorum cruciabiles fletus.

2. Luce uero coeptante, uictores, ut bestiae sanguinis inritamento
 atrocius efferatae, spei inanis inlecebris agitati, Hadrianopolim agminibus
 petiuere densetis, eam uel cum discriminibus excisuri postremis: docti
 10 per proditores et transfugas, potestatum culmina maximarum, et fortunae
 principalis insignia, thesaurosque Valentis, illic ut arduo in munimento
 conditos.† 3. et ne interuallatis ardor intepisceret moris, hora diei
 quarta ambitu cincto murorum, infestissime certabatur, oppugnatoribus
 genuina ferocia ad praeceps exitium festinantibus, contraque defensorum
 15 uigore, ualidis uiribus incitato. 4. et quia militum calonumque numerus
 magnus, ciuitatem cum iumentis introire prohibitus, adfixus parie-
 tibus moenium, aedibusque continuis, pro loci humilitate fortiter de-
 cernebat, superaratque rabies imminentium ad usque horam diei nonam,
 subito pedites nostri trecenti, ex his qui prope ipsas stetere loricas,
 20 conferti in cuneum, descuerunt ad barbaros, eosque illi auide raptos,
 confestim (incertum quo consilio) trucidarunt; et ex eo deinceps obserua-
 tum est, neminem huius *modi* aliquid, uel in desperatione rerum ultima
 cogitasse. 5. feruente itaque tot malorum congerie, repente cum fragore
 caelesti, imbres nubibus atris effusi, dispersere circumfrentium globos,
 25 reuersique ad uallum dimensum, tereti figura plaustrorum, inmanes
 spiritus latius porrigentes, iubebant nostris per minaces litteras et
 legatum, etatem, fide retinendae salutis accepta. 6. uerum

2 his	leua	2sq. ferebant ut	3 cere	4 abitrantes	5 mise-
rabilis	6 cruciabilis	8 agitati	11 thesaurosque	ardor	monu-
mento (o <i>pr. ex u</i>)	12 moras	13 infertissime	16 prohibitis	17 quae	
continus	18 superaretque	19 ipsa	20 conferte	22 modi	<i>om.</i>
25 teret figuret	27 legatum etatem				

2 hii <i>Lind.</i>	2sq. ferebantur <i>E Val.</i>	3 ce(rne)re <i>Val. licere A</i>	4 ar-
bitrantes <i>EA</i>	5 miserales <i>EA</i>	6 cruciabiles <i>EA</i>	8 agitati <i>EA</i>
9 densatis <i>EA</i>	11 arduo <i>EA (post munimento colloc. Her. c. c.)</i>		munimento
<i>Lind.</i>	12 moris <i>Wm2N Lind.</i>	13 infestissime <i>EA</i>	16 prohibitus <i>Val.</i>
17 continuis <i>EA</i>	18 superaratque <i>EA</i>	19 ipse <i>A</i>	20 conferti <i>E Lind.</i>
22 modi <i>add. A</i>	25 tereti <i>A</i>	figura <i>Lind.</i>	27 legatum (ut se de-
derent) statim, fide <i>Val.</i>	(dedere ciu)itatem <i>Her.</i>		

378 introire non auso, qui missus est, per Christianum quendam portatis scriptis et recitatis, utque decebat contemptis, parandis operibus diei *residuum* et nox omnis absumpta. nam intrinsecus silicibus magnis obstrusae sunt portae, et moenium intuta firmata, et ad emittenda undique tela uel saxa, tormenta per locos aptata sunt habiles, adgestaque prope sufficiens aqua. pridie enim dimicantium quidam, siti ad usque ipsa uitae detrimenta uexati sunt.

7. Contra Gothi reputantes difficiles Martis euentus, anxique cum sterni et sauciari cernerent fortiores, et particulatim uires suas conuelli, astutum iniere consilium, quod ipsa indicante iustitia publicatum est. 10
8. partis enim nostrae candidatos aliquos qui die praeterito ad eos defecerant, pellexere, ut simulata fuga uelut ad propria remeantes, intra muros suscipi se curarent, ingressique latenter quandam incenderent partem: ut tamquam signo erecto occultius, dum circa *exstinguendum* incendium distringitur multitudo clausorum, ciuitas perrumperetur in- 15
propugnata. 9. perrexere (ut statutum est) candidati: cumque prope fossas uenissent, manus tendentes, orantesque ut Romanos semet admitti poscebant. et recepti quia nulla erat suspicio quae uetaret, interrogatique super consiliis hostium, uariarunt: unde factum est ut cruenta quaestione uexati, cernicibus perirent abscisis, quid acturi uenerant, 20
aperte confessi.

10. Omni itaque bellandi apparatu praestructo, aduentante uigilia tertia, barbari abolito praeteritorum uulnerum metu, in urbis obseratos aditus multiplicatis ordinibus inundarunt, et obstinationem repugnantium ere.

1 quo	diristianum	2 dicebat contemptatis	2sq. diei et	3 ad-
sumpta	silicibus	5 sunnt	7 defrumenta	9 sauaci
uastitia	11 candidato aliquos	12 deficerent	13 suscepisse	latentem
14 exigendo	17 emet	18 nulle	20 abscis	23sq. metum
urbis obseratos aditos	24sq. nundarunt et obstinationem	magnantium maloeare		

1 qui <i>Lind.</i>	Christianum <i>WA</i>	2 decebat <i>Lind.</i>	contemptis
<i>Harmon Momms.</i> contemplatis <i>A</i>	dies <i>Gdt.</i>	2sq. diei <residuum> <i>Her.</i> (cf. 21, 12, 11)	<reliquum> diei <i>uulgo</i>
21, 12, 11) <reliquum> diei <i>uulgo</i>	3 absumpta <i>W Lind.</i>	silicibus <i>EA</i>	ob-
structae <i>Corn.</i>	5 sunt <i>EA</i>	pro re <i>Pet.</i>	7 detrimenta <i>Nm2 Val.</i>
discrimina <i>A</i>	9 sauciari <i>Wm2A</i>	10 astutum <i>EA</i>	iustitia <i>Wm2A</i>
11 candidatos aliquos <i>EA</i>	12 defecerant <i>EA</i>	13 suscipi se <i>EA</i>	latenter <i>A</i>
14 exstinguendum <i>E Lind.</i>	17 semet <i>EA</i>	18 nulla <i>EA</i>	20 abscisis
<i>WA</i>	acturi <i>EA</i>	23 metu in <i>EA</i> metu <i>Her.</i>	23sq. obseratos aditus <i>EA</i>
24 inundarunt <i>EA</i>	24sq. obstinationem repugnantium . . . ere <i>Cl.</i>	obstinatione magnatum maiore <i>EA</i> o. magna . . . tium malo ea re ad<flictis quod> <i>Nov.</i> o. magna cauentium malo <i>Her.</i>	

at cum armatis prouinciales et palatini ad obruendos eos excitati exur- 378
gebant, et cuiusce modi tela in multitudine tanta, uel temere missa,
cadere sine noxa non poterant, 11. animaduersum est a nostris isdem
telis barbaros uti, quibus appetebantur. ideoque mandatum est, ut neruis
5 ferrum lignumque conectentibus, ante iactum incis, emitterentur arcu
sagittae, quae uolitantes uires integras reseruabant. infixae uero
corporibus, nihil uigoris perdebant, aut certe (si cecidissent in uanum),
ilico frangebantur. 12. dedit autem rebus ita flagrantibus graue momen-
tum, casus admodum inopinus. scorpio genus tormenti, quem onagrum
10 sermo uulgaris appellat, e regione contra hostium aciem densam locatus,
lapidem contorsit ingentem, qui licet humo frustra inlatus est, uisus,
tamen ita eos metu exanimauit, ut stupore spectaculi noui, cedentes e
medio, abire temptarent. 13. sed bucinis optimatum monitu occinentibus,
instauratum est proelium, et pari modo res Romana superior stetit, nullo
15 ferme alio telo, uel funditoris amento, in cassum excusso. agmina enim
praeuentium ductorum, quos rapiendi Valentis malis lurationibus quaesita
cupiditas incendebat, secuti ceteri prae se ferebant, aequiperasse discrimina
potiorum: namque semineces aliquot, aut magnis obtriti ponderibus, uel
confixi iaculis pectora, uoluebantur, non nulli scalas uehendo, ascensumque
20 in muros ex latere omni parantes, sub oneribus ipsis obruebantur, contrusis
per pronum saxis et columnarum fragmentis et cylindris. 14. nec quem-
quam furentium cruoris horrenda species ad serum usque diem ab
alacritate faciendi fortiter auerteat, hoc incitante, quod etiam defensorum
plurimos cadere diuersis ictibus uidentes, eminus laetabantur. ita sine
25 requie ulla uel modo, pro moenibus et contra moenia ingentibus animis

1 ad	2 huiusce	4 patebantur	5 sq. anchi sagitte	6 inseruabant
8 dedita	9 scorio (corr. m3)	10 densem	11 liset	frusta
13 opi-	15 ali	fundoris	exeosso agmine	16 doctorum
matum	17 cupiditatis	18 aliquid	19 scalis	20 innu-
brationibus quaesti	21 fragmensis	21sq. quicquam	24 diuersi	25 requiei
meros contrusi				

1 at WA 2 cuiusce modi Val. 4 ap(pe)tebantur Her. c. c. pete-
bantur EA 5 arcu A 6 reseruabant Momms. seruabant Haupt C.F. W. M.
conseruabant Pet. 7 prodebat Momms. 8 dedit EA 9 scorio EA
10 densam Em2A 11 licet EA frustra EA 13 optimatum EA
15 alio A ali(te) Gron. <mur>ali Pet. <trab>ali Schn.: del. Her. funditoris
E Val. fundae A excusso. agmina EA 16 ductorum EA lurationibus
Her. quaesita Grut. quaesiti Val. quaesiti <quaestus> Momms. 17 cupi-
ditas EA 18 aliquot Her. aliqui Wm2A 19 scalas Em1A 20 in muros
E Val. contrusis A 21 fragmentis EA 21sq. quenquam A 24 di-
uersis EA 25 requie A

378 pugnabatur. 15. et quia nullo ordine iam sed per procursus pugnabatur et globos, quod desperationis erat signum extremae, flexo in uesperam die, digressi omnes rediere ad tentoria tristes, inconsideratae dementiae alter alterum arguentes, quod non (ut suaserat antea Fritigernus), obsidionales aerumnas ubique declinarunt.

16. 1. Conuersi post haec per omne tempus noctis (ut aestiuae) non longum, ad uulnerum curas, artesque medendi gentiles, reddita luce, in uarias consiliorum uias diducebantur, quorsum tenderent ambigentes, multisque dictatis et controuersis, occupare statuunt Perinthum, exindeque diuitiarum referta, docentibus omnia perfugis, etiam domorum 10 nedum urbium interna noscentes. hanc secuti sententiam, quam utilem existimarunt, itineribus lentis, miscentes cuncta populationibus et incendiis, nullo renitente pergebant.

2. Obsessi uero apud Hadrianopolim, post eorum abitum *tempestium*, cum uacare hoste loca proxima conperta fidei nuntiassent exploratores, 15 egressi media nocte, uitatis aggeribus publicis, per nemorosa et deuia, pars Filippopolim, exindeque Serdicam, alia *ad* Macedoniam, cum intemperate opibus quas *uehebant*, omni studio *ad* properandum excogitato, currebant, uelut in regionibus illis repperiendo Valente. quem inter medios certaminum turbines oppetisse, uel certe ad tugurium confugisse, 20 ubi aestimatus est ui periisse flammaram, penitus ignorabant.

3. At Gothi Hunis Halanisque permixti, nimium bellicosus et fortibus, rerumque asperarum difficultatibus induratis, quos miris praemiorum inlecebris sibi sociarat sollertia Fritigerni, fixis iuxta Perinthum castris,

1 sedere procursus 3 at inconsiluerat aedementiae (aecte?) 4 sq. obsidionales aerumnas aerumnas 8 uarius deducebantur 9 controuersiis 10 sq. quacuitiarum refertas 11 nedum bium utile 14 habitum perduto 15 uocare explorator est 16 me die ac nocte 17 pras filippopolim macedoniam (ad om.) 18 hebant ad om. 20 medias turbine suppetisse fugurium 21 perinse paenitus 22 huni permixtis nimius 23 quas

1 sed per Wm2 Lind. 3 ad EA inconsideratae A dementiae WA 4 sq. obsidionales aerumnas EA 8 uarias EA diducebantur uulgo 9 controuersis W Lind. 9 sq. -que (uicinas urbes di)uitiarum refertas Her. quaeque diuitiarum referta A 11 urbium EA utilem EA 14 abitum EA (tem)pestium Schn. (cf. 8, 6) perduellium Eyss. perceptum Gdt. certum Nov. 15 uacare EA exploratores EA 16 media EA 17 pars Val. alii ad Val. Macedoniam W Val. 18 (ue)hebant Pet. habebant EA ad add. Val. 20 medios EA turbines EA oppetisse EA tugurium EA 21 periisse EA 22 Hunnis EA permixti A nimium EA 23 quos A

ipsam quidem urbem cladum memores pristinarum, nec adire nec temptare 378
sunt ausi, agros uero fertiles late distentos et longe, ad extremam
uastauere paenuriam, cultoribus caesis aut captis. 4. unde Constantinopolim,
copiarum cumulis inhiantes amplissimis, formas quadratorum agminum
5 insidiarum metu seruantes, ire ocus festinabant, multa in exitium urbis
inclitae molituri. quos inferentes sese inmodice, obicesque portarum paene
pulsantes, hoc casu caeleste repulit numen. 5. Saracenorum cuneus
(super quorum origine, moribusque, diuersis in locis rettulimus plura),
ad furta magis expeditionalium rerum, quam ad concursatorias habilis
10 pugnas, recens illuc accersitus, congressurus barbarorum globo repente
conspecto, a ciuitate fidenter erupit, diuque extento certamine pertinaci,
aequis partes discessere momentis. 6. sed orientalis turma nouo ne-
que ante uiso superauit euentu. ex ea enim crinitus quidam, nudus
omnia praeter pubem, subraucum et lugubre strepens, educto pugione,
15 agmini se medio Gothorum inseruit, et interfecti hostis iugulo labra
admouit, effusumque cruorem exuxit. quo monstruoso miraculo barbari
territi, postea non ferocientes *ex more*, cum agendum adpeterent aliquid,
sed ambiguis gressibus incedebant. 7. processu dein audacia fracta, cum
murorum ambitum insularumque spatiis inmensis oblongum, et inaccessas
20 pulchritudines urbis, et incolentium plebem considerarent inmensam,
iuxtaque fretum, quod Pontum disternat et Aegaeum, disiectis bellorum
officinis, quas parabant, post accepta maiora funera quam inlata, exinde
digressi sunt effusorie per arctoas prouincias, quas *peragrauere* licenter,
ad usque radices Alpium Iuliarum, quas Venetas appellabat antiquitas.
25 8. His diebus efficacia Iulii, magistri militiae, trans Taurum enituit

1 cladem	1sq. temptari sunnt	2 destentos	longa ad extremum
5 insidiatum	otius	6 pene	7 nomen
habiles	10 barbarum	11 erupi	11sq. pertinaciae quibus
somnia	14 lucubres (lug- m3)	repense ducto	15 mendio
iugio (o <i>ferre g</i>) <i>ex iuiug</i>	16 effusoque	exusit	17 ex om.
cesso	audaciam fracto	19 murmurorum	insulorum
dinis	21 aegeum	23 sunnt	agrauere
		24 benetas (uen- m3)	25 efficia

1 cladum <i>E Pet.</i>	cladium <i>Wm2A</i>	1sq. temptare sunt <i>Wm2A</i>	2 disten-
tos <i>EA</i>	longe <i>A</i>	2sq. extremam et penuriam <i>Val.</i>	5 insidiarum
<i>Em2A</i>	6 an inser. <i>Cl. Nov.?</i>	7 numen <i>EA</i>	9 furta <i>Val.</i>
habilis <i>A</i>	10 barbarorum <i>EA</i>	barbarum <i>def. Heilmann</i>	11 erupit <i>A</i>
12 aequis <i>A</i>	13 nudus <i>EA</i>	14 lugubre strepens <i>A</i>	educto <i>EA</i>
15 medio <i>EA</i>	interfecti <i>EA</i>	iugulo <i>EA</i>	16 effusumque <i>EA</i>
<i>HA</i>	17 ex <i>add. Val.</i>	18 processu <i>EA</i>	audacia fracta <i>Nm2 Val. a.</i>
infracta <i>Pet.</i>	19 murorum <i>EA</i>	insularumque <i>Nm2 Val.</i>	insularum <i>EA</i>
20 pulchritudines <i>EA</i>	23 peragrauere <i>A</i>	24 Venetas <i>EA</i>	25 efficacia <i>EA</i>

378 salutaris et uelox. conperta enim fatorum sorte per Thracias, Gothos antea susceptos, dispersosque per uarias ciuitates et castra, datis tectioribus litteris ad eorum rectores, Romanos omnes (quod his temporibus raro contingit), uniuersos tamquam uexillo erecto, uno eodemque die, mandauit occidi, exspectatione promissi stipendii securos, ad suburbana 5 productos. quo consilio prudenti sine strepitu uel mora completo, orientales prouinciae discriminibus ereptae sunt magnis.

9. Haec ut miles quondam et Graecus, a principatu Caesaris Neruae exorsus, ad usque Valentis interitum, pro uirium explicauit mensura: opus ueritatem professum, numquam (ut arbitror), sciens silentio ausus 10 corrumpere, uel mendacio. scribant reliqua potiores, aetate et doctrinis florentes. quos id (si libuerit) adgressuros, procudere linguas ad maiores moneo stilos.

1 sq. thracia gotho cantea 4 ciexillo (uex- m3) erecte eodem 5 promissis 6 streputu 7 erepte sunnt 8 grecus 10 professus 11 mendatio et om. 13 AMIANI MARCELLINI RERV M GESTARVM. EXPLICIT LIBER XXXI FELICITER

1 Thracias EA (Tr- E) 1 sq. Gothos antea EA 4 uexillo erecto EA eodemque E Lind. 5 promissi EA 6 strepitu EA 10 professum EA 11 <et> doctrinis Cl. doctrinis<que> Val.

